“सभ्य, समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान ! कृषि, जलश्रोत, पर्यटन विकासको अभियान”

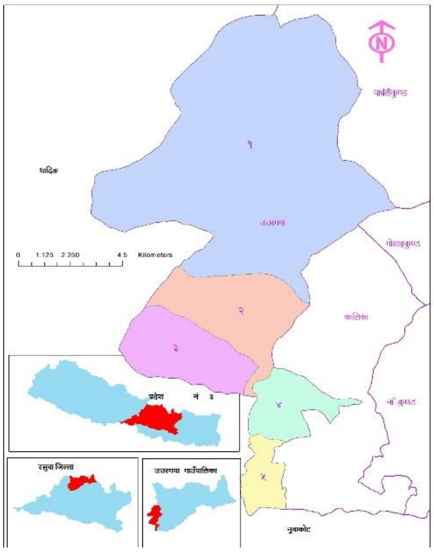

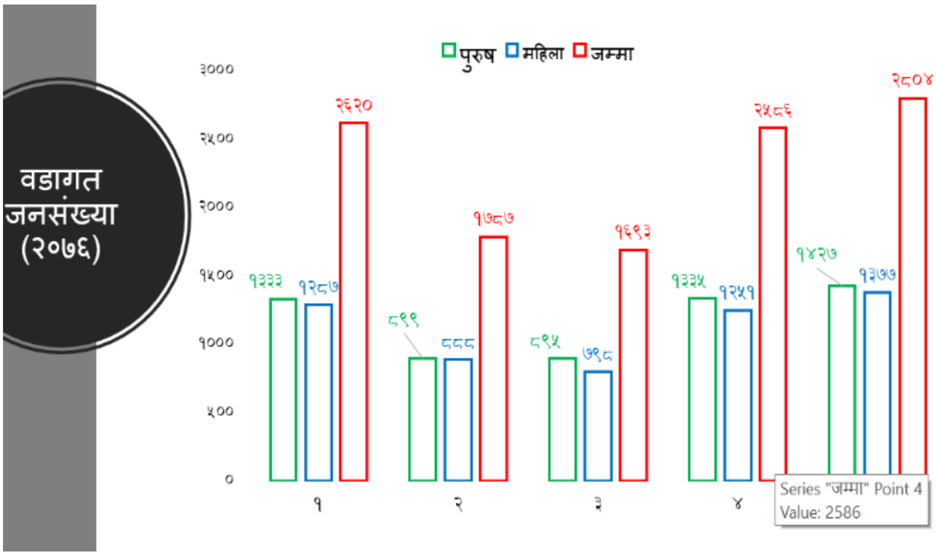

उत्तरगया गाउँपालिका
गाउँ वस्तुस्थिती विवरण २०७६

उत्तरगया गाँउकार्यपालिका

लहरेपौवा,रसुवा,नेपाल

मन्तव्य

स्थानीय सरकारका रुपमा नेपालको संविधान, नीति तथा कानून बमोजिम सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माण मार्फत् जन आकांक्षा सम्बोधनको ऐतिहासिक जिम्मेवारी गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूमा रहेको छ । संघीय शासन व्यवस्थाको रुपमा स्थानीय तह, प्रदेश र संघीय सरकारहरु बीच समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको सिद्धान्तका आधारमा शासन संचालनको अपेक्षा गरिए जस्तै स्थानीय स्तरमा पनि निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी संगठन, समुदायमा आधारित संस्था, स्थानीय समुदाय, निजी क्षेत्र र विकास साझेदार तथा गैसससँगको निकटतम सहकार्य र समन्वयबाट अपेक्षित परिवर्तन सुनिश्चित हुने विश्वास गर्न सकिन्छ । स्थानीय सरकार संचालनको बलियो आधार तयार गरी सेवा प्रवाह र विकास निर्माण प्रभावकारी गराउन गाउँपालिकाको समग्र पक्षको क्षेत्रगत तथा खण्डिकृत तथ्याङ्क खुल्ने गरी वस्तुस्थिति विवरण (Profile) तयार गर्नु अत्यन्त महत्वपूर्ण कार्य हो । यही कुरालाई स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ र स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमाले मार्गदर्शन उपलब्ध गराएको छ । गाउँपालिकाको विकासको विद्यमान स्थितिको विश्लेषण गरी विकासको प्रयासलाई दिशानिर्देश गर्न आवधिक, विषयक्षेत्रगत तथा वार्षिक विकास योजना तर्जुमा, योजनाको नतिजामूलक अनुगमन तथा प्रभावको लेखाजोखा गर्न वस्तुस्थिति विवरण तयारी तथा अद्यावधिक गर्नु जरुरी रहेको हो ।

गाउँ कार्यपालिकाको मार्गदर्शनमा विषयगत शाखा र कर्मचारी तथा विकासका सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता, भूकम्प पश्चातको पुनर्लाभमा वेलायती सहयोग नियोगको सहयोग (पूर्णीमा) सहयोग र एसडिआईसीको प्राविधिक सहयोगमा गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण (Municipal Profile) तयार गरिएको छ । यस वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, नीति निर्माण, आन्तरिक आय वृद्धि तथा विकास प्रक्रियालाई मार्गदर्शन गर्ने विश्वास लिएको छु । यसका अतिरिक्त, गाउँपालिका क्षेत्रको विकासका लागि सहकार्य गर्ने अन्य निकाय लगायत गैसस तथा विकास साझेदारका लागि पनि यस वस्तुस्थिति विवरणमा उल्लेखि गरिएका सूचना तथा तथ्यांकहरु महत्वपूर्ण र सहयोगी हुनेछन् भन्नेमा विश्वस्त छु । यस गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको सपना सबैको एकता, साझा प्रयास र प्रतिवद्धताबाट प्राप्त हुने कुराको पुनः स्मरण गर्न चाहन्छु ।

अन्त्यमा, वस्तुस्थिति विवरण तयारीको कार्यमा सहयोग र परामर्श प्रदान गर्ने गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत र प्रशासनिक, कर्मचारी, सरोकारवाला, सम्पुर्ण गाउँपालिकावासी लगायत प्राविधिक सहयोग गर्ने पूर्णीमा कार्यक्रम तथा एसडिआईसीका सम्पपूर्ण प्राविधिक विज्ञहरु सबैमा धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

उपेन्द्र लम्साल

अध्यक्ष

उपेन्द्र लम्साल
अध्यक्ष

मन्तव्य

उत्तरगया गाउँपालिका रसुवा जिल्लाको दक्षिण पश्चिमी भेगमा अवस्थित छ । आफ्नै भेषभुषा, भाषा सांस्कृति, रहन सहन, रितिरिवाज यहाँका मौलिक पहिचान हुन । पुर्वमा कालिका गाँउपालिका र पश्चिममा धादिङ दक्षिण मा नुवाकोट उत्तर आमाछोदम्वो गाँउपालिका रहेका छन । उत्तरगयाधाम,घलेगडी पर्यटक क्षेत्र सयौ त्रिसुली नदि खोला नालाहरु, वहुमुल्य औषधीजन्य जडीबुटीहरु, मनोरम प्राकृतिक स्थानहरु, सुन्दर जंगली जनावरहरुले गर्दा यस क्षेत्रलाई पर्यटकीय नगरीका रुपमा विकास गर्नका लागि ठुलो संभावना बोकेको छ । सीमित श्रोत साधन, अल्पकालीन सोच, भौगोलिक विकटता, नेतृत्वमा अनुभवको कमी यी यावत कारणले गाउँपालिकाको विकास कछुवाको गतिमा बढी रहेको अवस्थामा उत्तरगया गाउँपालिकालाई आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षिक रुपमा रुपान्तरण गरी समृद्ध उत्तरगया निर्माण गर्ने दिर्घकालीन सपना सहित उत्तरगया गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक गाउँ विकास योजना तयार भई कार्यान्वयनको चरणमा रहेकोछ ।

उत्तरगया गाउँपालिकालाई विकसित गाउँपालिका बनाउनका लागि आधार योजनाको रुपमा आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि २०८०/०८१ सम्म "सभ्य,समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान,कृषि जलश्रोत पर्यटन विकासको अभियान" दिर्घकालीन सोच सहित तयार गरिएको छ । यसले उत्तरगया गाउँपालिकाको इतिहासमा योजनावद्ध विकासको थालनीको प्रयास गर्नेछ । आगामी दिनहरुमा पनि हामी यसकै जगमा रहेर कार्यसंचालन गर्नेछौ ।

यस महत्वपुर्ण कार्यको अभिभावकत्व प्रदान गर्ने यस गाउँपालिकाका अध्यक्ष उपेन्द्र लम्साल ज्यूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यस क्रममा सक्रिय सहभागीता जनाई सहयोग गर्नुहुने गाउँ सभाका सदस्यहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू, वडा अध्यक्ष ज्यूहरु, कार्यपालिकाका सदस्य ज्यूहरु, गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरु, वुद्धीजिवी, शिक्षक, राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु, सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानिय क्लब, आमा सुमह, महिला समुह लगायत सरोकारवाला सबैलाई धन्यबाद दिन चाहन्छु । यस महत्वपुर्ण कार्यमा स्थानिय सरकारको विकास प्रयासमा सहयोग गर्ने डि.एफ.आई.डी./मट म्याक डोनाल्ड पुर्णिमा कार्यक्रम र यससँग सम्वद्ध वरिष्ठ सुशासन व्यवस्थापक, योजना सल्लाहकार र इन्जिनियरप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यसै गरि गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्ने एसडिआईसी नेपाल र सम्वद्ध टिमलाई विशेष धन्यबाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा यस आवधिक योजनाको कार्यान्वयनको चरणमा यहाँहरु सबैको सकरात्मक सहयोग रहनेछ भन्ने विश्वास लिएकोछु ।

धन्यबाद ।

....

(चमेली गुरुङ)

उपाध्यक्ष

चमेली गुरुङ्ग
उपाध्यक्ष

उत्तरगया गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
लहरेपवौवा, रसुवा
बागमती प्रदेश

प्रशासकीय

स्थानीय तहको योजना तथा विकास प्रक्रियालाई योजनाबद्ध विकास (Planned Development) र नतिजामुलक व्यवस्थापन (Result-Based Management) को अवधारणा अनुसार सूचनामा आधारित नीति, निर्णय र योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरी समानुपातिक र शिघ्र लाभदायी विकासमा योगदान पुऱ्याउन वस्तुस्थिति विवरण आवश्यक रहेको छ । स्थानीय तहको योजना तर्जुमा कार्यलाई सहयोग पुऱ्याउन संघीय सरकारबाट जारी स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ ले स्थानीय तहको वस्तुस्थिति विवरण तयारीको आवश्यकतालाई प्रस्तुत गरेको छ । यसका साथै नेपाल सरकारले गाउँपालिका तथा नगरपालिका क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति झल्किने सूचना प्रविधिमा आधारित वस्तुस्थिति विवरण (Profile) तयार तथा अद्यावधिक गर्न स्तरीय ढाँचा समेतको कार्यविधि उपलब्ध गराएको छ । उक्त कार्यविधिमा आधारित वस्तुस्थिति विवरणले स्थानीय तहमा तर्जुमा हुने योजनाका लागि सूचनाको महत्वपूर्ण आधार तयार गर्नेछ ।

स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र, नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था अनुसार दक्ष, अनुभवी तथा व्यावसायिक परामर्शदाताको प्राविधिक सहयोगमा सूचना प्रविधिमा आधारित तथ्याङ्क संकलन, भण्डारण, प्रशोधन र विश्लेषण प्रणाली बमोजिम यस गाउँपालिकाको विस्तृत र खण्डिकृत सूचनाको आधारसहितको वस्तुस्थिति विवरण तयार गरिएको छ । वस्तुस्थिति विवरणमा स्तरीय ढाँचा, तयारी विधि तथा प्रक्रिया र सूचना व्यवस्थापनको बारेमा साझा धारणा निर्माण गरी सरोकारवालासँगको परामर्श, विगतका अभ्यास र विज्ञहरूका सुझाव समावेश गरिएको छ । यस वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाकाको कार्य सम्पादन, सेवा प्रवाह, राजश्व प्रशासन र योजना व्यवस्थापनका लागि सूचनाको आधार तयार गर्नुका साथै गाउँपालिकाको समग्र विकास गतिविधीलाई अझै बढी प्रभावकारी बनाउन उपयोगी हुने अपेक्षा गरिएको छ । यसका अतिरिक्त गाउँपालिका क्षेत्रको विकासका लागि सहकार्य गर्ने पूर्णीमा कार्यक्रम, गैसस तथा अन्य विकास साझेदारका लागि पनि उल्लेखित विवरण महत्वपूर्ण र सहयोगी हुनेछ ।

अन्त्यमा, वस्तुस्थिति विवरण तयारीको कार्यमा मार्गदर्शन गर्ने अध्यक्ष, उपाध्यक्ष तथा कार्यपालिकाका पदाधिकारीलाई विशेष धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यस कार्यमा सहयोग गर्ने गाउँ कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयका कर्मचारी, सरोकारवाला, गाउँपालिकावासी र सर्वेक्षक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने परामर्शदाता संस्थाका सम्बन्धित विज्ञहरुको योगदानको कदर गर्दै धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

२०७८/०६/०८

अर्जुन खड्का

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

कृतज्ञता ज्ञापन

उत्तरगया गाउँपालिकाले सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट पहिलो आवधिक गाउँविकास योजना तर्जुमा गरिएको तथा यस गाउँपालिकाको आवधिक गाउँविकास योजनाको दीर्घकालिन सोच "सभ्य,समृद्ध उत्तरगया हाम्रो शान,कृषि जलश्रोत पर्यटन विकासको अभियान" उत्तरगया निर्धारण भएको छ र यस गाउँविकास आवधिक योजनाका नतिजा तथा सूचकहरू हासिल गर्न, लगानीलाई उत्पादनशील कार्यहरू तर्फ उन्मुख गराउन र गाउँवासीको सामाजिक, आर्थिक स्थिति सुधार्न यस योजनाको उल्लेख्य योगदान रहनेमा उत्तरगयावासी, जनप्रतिनीधि तथा राष्ट्र सेवक कर्मचारीहरू विश्वस्त छन् ।

उत्तरगया गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक गाउँविकास योजना तर्जुमा कार्यलाई शुरुदेखि अन्त्यसम्म अविभावकत्व र रचनात्मक सल्लाह तथा सहयोग प्रदान गरी सफल बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु हुने गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री उपेन्द्र लम्साल, उपाध्यक्ष श्री चमेली गुरुङ्ग, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री अर्जुन खड्का, वडा अध्यक्ष श्री बम बहादुर तामाङ्ग, खुवा बहादुर गुरुङ्ग , लाल बहादुर लामा तामाङ्ग , केशर बुलन, इश्वर थापा, गाउँ कार्यपालिका सदस्य श्री शान्ता गलान, ज्ञानु वि.क., सिता भट्ट, कृष्ण कुमारी नेपाली विन्दा रैला, तिर्थ बहादुर घल्ले, गाउँ सभा सदस्य ज्यूहरू, प्रशासन अधिकृत बलदेब न्यौपाने, लेखा अधिकृत रुपचन्द्र अधिकारी, स्वास्थ्य शाखा प्रमुख श्री रविन्द्र ठकुरी, शिक्षा शाखा अधिकृत पदम कवुर, इन्जीनियर श्री रामबाबु यादव, सुचना प्रविधी अधिकृत जनक आचार्य, मुल समिति, विषय क्षेत्रगत समितिहरू, प्राविधिक समिति तथा कृषि तथा पशु शाखा, सम्पूर्ण राजनीतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनीधिज्यूहरू, वुद्धिजीवि तथा समाज सेवीहरू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गदर्छौं ।

प्रथम गाउँविकास योजना निर्माण कार्यमा सहयोग गर्ने उत्तरगया गाउँपालिकामा कार्यरत विकास साझेदार (गैसस) तथा परियोजनाहरू, UK AID/Mott MacDonald (पूर्णिमा परियोजना) का सिनियर गर्भनेन्स म्यानेजर श्री सन्तोष विष्ट, जिल्ला संयोजक चन्द्र बहादुर आलेमगर, उत्तरगया गाउँपालिकाका योजना सल्लाहकार श्री कुमार के.सी, इन्जीनियर रश्मि मल्लिक, स्थानीय होटल व्यवसायीहरू लगायत सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । त्यसैगरी, यस कार्यमा रचनात्मक सुझाव तथा सहयोग प्रदान गर्नुहुने विज्ञहरू तथा सम्पुर्ण सरोकारवाला निकायहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछौं ।

अध्यक्ष
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, (परिवार) लहरेपौवा,
रसुवा

विषय सूची

परिच्छेद १: परिचय
CHAPTER 1: INTRODUCTION

१.१ पृष्ठभूमि १
१.२ उद्देश्य १
१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरू २
१.४ तयारीका चरण २
१.४.१ गाउँ वस्तुस्थिती विवरण तयारीको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण ३
१.४.२ गाउँस्तरीय अभिमुखिकरण तथा सहमति निर्माण ३
१.४.३ तथ्यांक संकलन ३
१.४.४ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी ४
१.४.५ वस्तुस्थिती विवरणको मस्यौदा तयारी ४
१.४.६ वस्तुस्थिती विवरण सुझाव संकलन ४
१.४.७ गाउँ वस्तुस्थिती विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी ४
१.५ वस्तुस्थिती विवरणको सीमा ४

परिचछेद २: गाउँपालिकाको विदमान अवस्था
CHAPTER 2: STATUS OF RURAL MUNICIPALITY

२.१ भौगोलिक अवस्थिति ६
२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण ६
२.३ राजनीतिक अवस्थिति ६
२.४ धरातलीय अवस्था ८
२.५ प्राकृतिक सम्पदा ९
२.६ भू–उपयोगको अवस्था १०
२.७ साँस्कृतिक उत्कृष्ठता १२
२.८ विकासका सम्भावनाहरू १२
२.९ मानव विकास सूचकांक, औषत आयु र गरिवी १२

परिचछेद ३ः प्रबृत्रि विशलेषणँ
CHAPTER 3: TREND ANALYSIS

३.१ जनसंख्याको अवस्था १३
३.१.१ लैंगिक अनुपात तथा जनसंख्या बृद्धिदर १३
३.१.२ जनघनत्वको अवस्था १४
३.१.३ उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण १४
३.१.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण १४
३.१.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण १५
३.१.६ जातिगत आधारमा घरपरिवार विवरण १५
३.१.७ जातीगत आधारमा जनसंख्या विवरण १६
३.१.८ अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण १६
३.१.९ बसोवासको अवस्था सम्बन्धी विवरण १६
३.१.१० बैवाहिक स्थिति सम्बन्धी विवरण १७
३.१.११ व्यक्तिगत घट्ना विवरण १७
३.१.११.१ जन्म दर्ताको अवस्था १८
३.१.१२ विगत पाच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण १८
३.१.१३ बसाईसराईको कारण अनुसार घरपरिवार विवरण १८
३.१.१४ विवाह दर्ता सम्बन्धी विवरण १९
३.२ आर्थिक अवस्था १९
३.२.१ प्रमुख पेशा अनुसार जनसंख्या १९
३.२.२ प्राविधिक तथा विशेष सीप भएका मानव संसाधनको विवरण २०
३.२.३ बैदेशीक रोजगारीमा गएकाहरूको विवरण २०
३.२.४ सिंचाई सुविधा सम्बन्धी विवरण २१

३.२.५ सिंचाई सुविधाको आधारमा खेती गर्ने घरपरिवार विवरण २२
३.२.६ कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्व सम्बन्धी विवरण...... २२
३.२.७ कृषि कार्यमा जमिनको उपयोगको अवस्था २२
३.२.८ खेती योग्य जमिनको विवरण...... २३
३.२.९ अन्न, दलहन र तेलहन बाली उत्पादन र बिक्री सम्बन्धी विवरण २३
३.२.१० तरकारी, फलफुल र नगदेबाली सम्बन्धी विवरण...... २४
३.२.११ बैकल्पिक बाली सम्बन्धी विवरण...... २४
३.२.१२ पशुपंक्षी पालनको अवस्था सम्बन्धी विवरण...... २४
३.२.१३ श्रमजन्य पशुपालन तथा दुधजन्य उत्पादनको अवस्था २५
३.२.१४ मासुजन्य पशुपंक्षी पालनको अवस्था...... २५
३.२.१५ पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्रिका आधारमा घरपरिवार...... २६
३.२.१६ कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था...... २६
३.२.१६ कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन २७
३.२.१७ कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा २७
३.२.१८ पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा...... २८
३.२.१९ व्यवसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण...... २८
३.२.२० कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धीत सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण...... २९
३.३ पर्यटन विकास...... ३०
३.३.१ पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण...... ३०
३.३.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण ३०
३.३.३ मिल, संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण ३०
३.३.४ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण ३१
३.३.५ व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण ३१
३.३.६ कृषि तथा हाट बजार सम्बन्धी विवरण ३२
३.३.८ व्यवसायीक सीपमूलक तालिम...... ३२
३.३.९ बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण ३३
३.३.१० वित्तीय संस्था अनुसार खाता हुने घरपरिवार विवरण...... ३३
३.३.११ वार्षिक आम्दानी अनुसार घरपरिवार विवरण ३४
३.३.१२ शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर आम्दानी विवरण ३४
३.३.१३ वार्षिक खर्च अनुसार घरपरिवार विवरण ३५
३.३.१४ शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर खर्च विवरण ३५
३.३.१५ ऋणका आधारमा घरपरिवार विवरण...... ३५
३.३.१६ उद्देश्यका आधारमा ऋण लिने घरपरिवार विवरण...... ३६
३.३.१७ ऋणको स्रोत आधारमा ऋण लिने घरपरिवार विवरण...... ३६
३.३.१८ नजिकको बजार सम्मको पहुँचको अवस्था...... ३७
३.३.१९ बैंक तथा वित्तिय संस्था र सहकारी सम्बन्धी विवरण ३७
३.४ सामाजिक अवस्था...... ३८
३.४.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास...... ३८
३.४.२ वास्थ्य तथा पोषण...... ४६
३.४.३ खानेपानी तथा सरसफाई...... ५२
३.४.४ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन ५३
३.४.४.१ खेलमैदान, पिकनिक तथा मनोरञ्जन स्थल सम्बन्धी विवरण ५३
३.४.४.२ व्यावसायिक खेलाडीको विवरण ५४
३.४.५ कला, भाषा तथा संस्कृति ५४
३.४.५.१ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला ५४
३.४.५.२ धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलको विवरण ५४
३.४.६ बेरोजगारीको अवस्था...... ५५
३.५ वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको स्थिति ५५
३.५.१ वन क्षेत्रको अवस्था...... ५५
३.५.२ चरन क्षेत्र...... ५६

३.५.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती तथा संरक्षित क्षेत्र ५६
३.५.४ विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन ५७
३.५.५ जलश्रोत तथा जलाधर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति ६१
३.६ भौतिक विकासको अवस्था ६२
३.६.१ यातायात पूर्वाधार ६२
३.६.२ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा ६४
३.६.३ सञ्चार तथा प्रविधि ६५
३.६.४ आवास तथा भवन ६६
३,७ संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति ६९
३.७.१ संगठनात्क तथा मानव संशाधनको अवस्था ६९
३.७.२ संघसंस्था सम्बन्धी विवरण ७२

परिचछेद ४ः वस्तुस्थिति विशलेषण

CHAPTER 4: SWOT ANALYSIS

४.१ आर्थिक विकास क्षेत्रको समग्र वस्तुगत अवस्था विश्लेषण ७६
४.२ सामाजिक बिकास क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण ७९
४.३ वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको समग्र वस्तुगत स्थिति विश्लेषण ८२
४.४ भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण ८५
४.४ संस्थागत क्षमता विकास र सुशासन क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण ८७

परिच्छेद ५ः लैंगिकता तथा गरिवी अवस्थाको विश्लेषण

CHAPTER 5: GENDER AND POVERTY ANALYSIS

५.१ महिला सहभागिताको अवस्था ८९
५.१.१ घरमुलीको विवरण ८९
५.२ बालवालिकाको अवस्था ८९
५.२.१ बालश्रमको अवस्था ८९
५.२.२ बाल विवाह सम्वन्धी विवरण ९०
५.३ सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्था ९०
५.४ महिला बालवालिका क्षेत्रको समग्र विश्लेषण ९१

पच्छिेद ६ः वित्तीय विश्लेषण

CHAPTER 6: FINANCIAL ANALYSIS

अनुसूचीहरु ९५
अनुसूची १ः वस्तुस्थिती विवरण तयारीका लागि प्रयोग गरिएको फारम ९५
अनुसूची १ (क)ः संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फाराम ९५
अनुसूची १ (ख)ः पारिवारिक विवरण संकलन फाराम ११८
सन्दर्भ सामाग्री १२५

तालिका सूची

तालिका १: भौगोलिक अवस्थिति ७

तालिका २: भुउपयोगको अवस्था १०

तालिका ३: विकासका सम्भावनाहरु १२

तालिका ४: जनसंख्या वितरणको अवस्था १३

तालिका ५: जनघनत्वको अवस्था १४

तालिका ६: उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण १४

तालिका ७: मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण १४

तालिका ८: धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण १५

तालिका ९: जातिगत आधारमा घरपरिवार विवरण १५

तालिका १०: जातीगत आधारमा जनसंख्या विवरण १६

तालिका ११: अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण १६

तालिका १२: बसोबारको अवस्था सम्बन्धी विवरण १७

तालिका १३: बैवाहिक स्थिति सम्बन्धी विवरण १७

तालिका १४: व्यक्तिगत घटना विवरण (२०७५ चैत्र मसान्त सम्म दर्ता भएका विवरण अनुसार) १७

तालिका १५: जन्म दर्ताको अवस्था १८

तालिका १६: बिगत पाँच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण १८

तालिका १७: बसाईसराईको कारण अनुसार घरपरिवार विवरण १८

तालिका १८: बिवाह दर्ता सम्बन्धी विवरण १९

तालिका १९: प्रमुख पेशा अनुसार जनसंख्या १९

तालिका २०: प्राविधिक तथा विशेष सीप भएका मानव संसाधनको विवरण २०

तालिका २१: बैदेशीक रोजगारमा गएकाहरुको विवरण २०

तालिका २२: सिंचाइ सुविधा सम्बन्धी विवरण २१

तालिका २३: सिंचाइ सुविधाको आधारमा खेती गर्ने घरपरिवार विवरण २२

तालिका २४: कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्व सम्बन्धी विवरण २२

तालिका २५: कृषि कार्यमा जमिनको उपयोगको अवस्था (रोपनीमा) २२

तालिका २६: खेती योग्य जमिनको विवरण २३

तालिका २७: अन्न, दलहन र तेलहन बाली उत्पादन र बिक्री सम्बन्धी विवरण २३

तालिका २८: फलफुल, तरकारी र नगदेबाली सम्बन्धी विवरण २४

तालिका २९: बैकल्पिक बाली सम्बन्धी विवरण २४

तालिका ३०: पशुपन्छी पालनको अवस्था सम्बन्धी विवरण २४

तालिका ३१: श्रमजन्य पशुपालन तथा दुधजन्य उत्पादनको अवस्था २५

तालिका ३२: मासुजन्य पशुपंक्षी पालनको अवस्था २६

तालिका ३३: पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्रिका आधारमा घरपरिवार २६

तालिका ३४: कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था २६

तालिका ३५: कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन २७

तालिका ३६: कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा २७

तालिका ३७: पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा २८

तालिका ३८: व्यवासयक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण २८

तालिका ३९: कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धीत सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण २९
तालिका ४०: पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण ३०
तालिका ४१: मिल, संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण........ ३०
तालिका ४२: उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण........ ३१
तालिका ४३: व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण........ ३१
तालिका ४४: व्यवसायी सीपमूलक तालिम लिने घरपरिवारको विवरण........ ३२
तालिका ४५: अवधिका आधारमा तालिम लिनेहरुको संख्या........ ३२
तालिका ४६: बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण........ ३३
तालिका ४७: वित्तीय संस्था अनुसार खाता खाता हुने घरपरिवार विवरण ३३
तालिका ४८: वार्षिक आम्दानी अनुसार घरपरिवार विवरण........ ३४
तालिका ४९: शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर आम्दानी विवरण ३४
तालिका ५०: वार्षिक खर्च अनुसार घरपरिवार विवरण........ ३५
तालिका ५१: शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर खर्च विवरण........ ३५
तालिका ५२: ऋणका आधारमा घरपरिवार विवरण........ ३६
तालिका ५३: उद्देश्यका आधारमा ऋण लिने घरपरिवार विवरण ३६
तालिका ५४: ऋणको स्रोत अनुसार ऋण लिने घरपरिवार विवरण........ ३६
तालिका ५५: नजिकको बजार सम्मको पहुँचको अवस्था ३७
तालिका ५६: बैंक तथा वित्तिय संस्था र सहकारी सम्बन्धी विवरण........ ३७
तालिका ५७: हालको साक्षरताको अवस्था (प्रतिशतमा) ३८
तालिका ५८: शैक्षिकस्तर अनुसार जनसंख्या विवरण ३९
तालिका ५९: शैक्षिक संस्था सम्बन्धी विवरण ३९
तालिका ६०: विद्यालयमा अध्ययन गरीरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण........ ४०
तालिका ६१: विद्यालयको भौतिक अवस्था........ ४०
तालिका ६२: शिक्षक विवरण........ ४१
तालिका ६३: भर्ना दर, निरन्तरता दर, सिकाई उपलब्धी दर ४२
तालिका ६४: आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी........ ४२
तालिका ६५: छात्रवृत्ति तथा दिवा खाजा पाउने विद्यार्थी विवरण........ ४३
तालिका ६६: शैक्षिक गुणस्तरसँग सम्बन्धित विशेष व्यवस्था ४४
तालिका ६७: बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण ४५
तालिका ६८: छात्रवृत्ति तथा लक्षित सुविधाको विवरण........ ४५
तालिका ६९: क्याम्पस तथा विद्यार्थी विवरण........ ४६
तालिका ७०: स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य सेवाको विवरण........ ४६
तालिका ७१: उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको विवरण ४७
तालिका ७२: स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण ४७
तालिका ७३: खोप तथा पोषण सम्बन्धी विवरण ४८
तालिका ७४: सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण ४८
तालिका ७५: मातृशिशु सुरक्षा र परिवार नियोजनको अवस्था........ ४८
तालिका ७६: गाउँपालिका भित्र देखा परेका प्रमुख रोगहरु र तिनको उपचार सम्बन्धी विवरण ४९
तालिका ७७: मृत्यु हुने कारण सम्बन्धी विवरण........ ४९
तालिका ७८: परिवारका सदस्यहरुको स्वास्थ्य अवस्था........ ५०

तालिका ७९: जीवन बिमा सम्बन्धी विवरण..५०
तालिका ८०: बिरामी हुँदा पहिले स्वास्थ्य परामर्शका आधारमा घरपरिवार विवरण....................५१
तालिका ८१: स्वास्थ्य संस्थामा पहुँचको अवस्था..५१
तालिका ८२: परिवार नियोजनको साधान प्रयोगको अवस्था..५१
तालिका ८३: नून प्रयोग सम्बन्धी विवरण..५२
तालिका ८४: खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवार..५२
तालिका ८५: शौचालय प्रयोगको अवस्था..५३
तालिका ८६: खेलमैदान, पिकनिक तथा मनोरञ्जन स्थल सम्बन्धी विवरण..............................५३
तालिका ८७: स्थानीय चाँडपर्व, जात्रा र मेला..५४
तालिका ८८: धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलको विवरण..५४
तालिका ८९: बेरोजगारीको अवस्था..५५
तालिका ९०: वन क्षेत्रको अवस्था..५५
तालिका ९१: चरन क्षेत्र..५६
तालिका ९२: राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती तथा संरक्षित क्षेत्र..५६
तालिका ९३: जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा बसोबास गरेका परिवार विवरण..............................५७
तालिका ९४: विपदबाट मानवीय क्षती..५७
तालिका ९५: विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय..५८
तालिका ९६: विपदको असर सम्बन्धी विवरण..५८
तालिका ९७: सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधारमा विपदको असर..५८
तालिका ९८: भवन मापदण्ड तथा भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण..५९
तालिका ९९: घर नक्शा पास सम्बन्धी विवरण..५९
तालिका १००: २०७२ को भुकम्पबाट भएको क्षतीका आधारमा घरपरिवार..............................६०
तालिका १०१: भुकम्प प्रभावित घरपरिवारले पाएको अनुदान सम्बन्धी विवरण..............................६०
तालिका १०२: अनुदान भुक्तानी अनुसार प्रभावित घरपरिवार..६०
तालिका १०३: अनुदानबाट घर निर्माण सम्बन्धी विवरण..६१
तालिका १०४: विपदको असर सम्बन्धी विवरण..६१
तालिका १०५: सडक मार्ग/सञ्जालको विद्यमान अवस्था..६२
तालिका १०६: पुल तथा पुलेसा..६२
तालिका १०७: पैदल मार्ग..६३
तालिका १०८: बाटोमा पहुँचका आधारमा घरपरिवार विवरण..६३
तालिका १०९: इन्धन उपयोग विवरण..६४
तालिका ११०: बत्तीको प्रमुख स्रोतका आधारमा घरपरिवार..६४
तालिका १११: आधुनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण..६५
तालिका ११२: घरको जगको आधारमा घरपरिवार..६६
तालिका ११३: खानोको प्रकारका आधारमा घरपरिवार..६६
तालिका ११४: आवासीय स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार..६७
तालिका ११५: घर संख्याका आधारमा घरपरिवार..६७
तालिका ११६: उपयोग गरिएको कोठाका आधारमा घरपरिवार..६७
तालिका ११७: बसोबासको प्रकृति अनुसार घरपरिवार..६८
तालिका ११८: सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण..६८

तालिका ११९: सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन ६९
तालिका १२०: गाउँपालिका, सरकारी कार्यालय तथा निकायहरु ७०
तालिका १२१: गाउँ सभा पदाधिकारी सम्बन्धी विवरण ७१
तालिका १२२: गाउँपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन ७२
तालिका १२३: सामुदयिक संस्था विवरण ७२
तालिका १२४: आमा, कृषि तथा उद्यमी र बचत समूहको विवरण ७३
तालिका १२५: नागरिक सचेतना केन्द्रको विवरण ७४
तालिका १२६: गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण ७४
तालिका १२७: आर्थिक विकास क्षेत्रको वस्तुगतस्थिति विश्लेषण तालिका ७६
तालिका १२८: सामाजिक विकास क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण ७९
तालिका १२९: **वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको समग्र वस्तुगत स्थिति विश्लेषण** ८२
तालिका १३०: पूर्वाधार विकास क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण ८५
तालिका १३१: सुशासन तथा संस्थागत विकास ८७
तालिका १३२: घरमुलीको विवरण ८९
तालिका १३३: बाल बिवाह सम्बन्धी विवरण ९०
तालिका १३४: सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्था ९०
तालिका १३५: सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्था (घरपरिवार सर्वेक्षण) ९०
तालिका १३६: सामाजिक विकास क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण ९१
तालिका १३७: गाउँपालिकाको आय विवरण (रु हजारमा) ९२
तालिका १३८: गाउँपालिकाको वित्तीय प्रवाह प्रक्षेपण (रु हजारमा) ९३

मानचित्र सूची

मानचित्र १: जनसंख्या वितरणको अवस्था १३
मानचित्र २: घरमुलीको विवरण ८९
मानचित्र ३: प्रमुख पेशा अनुसार जनसंख्या २०
मानचित्र ४: बैदेशीक रोजगारमा गएकाहरुको विवरण २१
मानचित्र ५: पशुपालनका आधारमा घरपरिवार २५
मानचित्र ६: कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था २७
मानचित्र ७: बैंक तथा बित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार ३३
मानचित्र ८: हालको साक्षरताको अवस्था ३९
मानचित्र ९: शौचालय प्रयोगको अवस्था ५३
मानचित्र १०: बत्तीको प्रमुख स्रोतका आधारमा घरपरिवार ६५

परिच्छेद १: परिचय
CHAPTER 1: INTRODUCTION

वस्तुस्थिति विवरण गाउँपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्न तयार गरिने महत्वपूर्ण दस्तावेज हो । वस्तुस्थिति विवरण तयारीका लागि उपयुक्त विधि, औजार तथा तौरतरिका अवलम्बन गरी आवश्यक तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषणका माध्यमबाट व्यवस्थित रुपमा प्राप्त सूचनालाई एकीकृत गरी वस्तुस्थिति विवरणको दस्तावेज तयार गरिएको हुन्छ । यस उत्तरगयाँ गाउँपालिकाको वास्तविकता झल्काउने वस्तुस्थिति विवरण घरधुरी सर्वेक्षण, संस्थागत सर्वेक्षण र श्रोत नक्शांकन गरी तयार गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण डिजिटल प्रविधि प्रयोग गरी बनाइएको हुनाले यस प्रतिवेदनको अलावा गाउँपालिकाको सम्पूर्ण विवण https://lgprofile.robustitconcepts.com मा समेत देख्न सकिनेछ ।

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था अंगालेको र तदअनुरुपका स्थानीय तह घोषणा भए पश्चात स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रको विकासको जिम्मेवारी प्रभावकारी तरिकाले निर्वाह गर्नु पर्ने हालको पहिलो आवश्यकता देखिएको छ । जनताको सबैभन्दा निकटको सरकारको रुपमा गाउँपालिका अथवा नगरपालिकाको व्यवस्था गरेको छ । जस अनुसार स्वायत्तताको उच्चतम अभ्यास तथा विकेन्द्रीकरणको माध्यमद्वारा स्थानीय शासनमा सहभागिता, जवाफदेहिता, पारदर्शिता र उत्तरदायित्वको मर्मलाई समेत उच्चतम महत्व दिइएको छ । स्थानीय जनताले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाई विकास प्रक्रियालाई समेत उच्च गति दिनुपर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको काँधमा आएको छ । सहकारीता, समन्वय र सहअस्थित्वका आधारमा संचालन हुने स्थानीय शासन प्रक्रियामा जनसहभागिता र साझेदारीको सुदृढीकरण गर्न नीतिगत तथा व्यवहारिक अभ्यासहरु अगाडी बढि रहेका छन् ।

विकसति सन्दर्भमा संविधान प्रद्धत्त अधिकार बमोजिमको भुमिका निर्वाह गर्न नवनिर्वाचित पदाधिकारीको कुशल नेतृत्वमा शासन संचालन र विकास प्रकृयालाई प्रभावकारी रुपले दिशानिर्देश गर्नु आवश्यक छ । स्थानीय सरकारका गतिविधिहरुबाट जनआकांक्षाको व्यवस्थापनमा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्नुपर्ने अहिलेको टड्कारो आवश्यकता रहेको छ । विद्यमान आर्थिक सामाजिक अवसरहरु एवं गाउँपालिकाको आर्थिक श्रोत, श्रोतका अन्य सम्भावनाहरु, मानव संसाधन लगायतका उपलव्ध अन्य श्रोतहरुको अधिकतम उपयोग गरी प्राथमिकताका आधारमा योजनाहरुको चयन गर्न सघाउ पुग्ने हुन्छ । तथ्यमा आाधारित योजना र नतिजमुलक विकासका लागि सहयोग पुर्याउनका लागि सूचना तथा अन्य तथ्यांकहरुको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ ।

वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिका तहमा तर्जुमा हुने योजनाका लागि समेत सूचनाको आधार तयार गर्न महत्वपूर्ण हुनेछ । विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाका साथसाथै सरोकारवालासँगको परामर्श र विगतका सफल अभ्यासको आधारमा तयार गरिएको वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा योजनावद्ध विकासमा टेवा पुऱ्याउने अपेक्षा गरिएको छ ।

१.२ उद्देश्य

गाउँ क्षेत्रको विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको समग्र स्थिति झल्किने वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्नु यस प्रतिवेदनको प्रमुख उद्देश्य हो । यसका विशेष उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन् ।

क) गाउँको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुस्थिती स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुस्थिती विश्लेषण विवरण तयार गर्ने
ख) गाउँपालिका, विषयगत कार्यालय/शाखा, संघ/संस्थाको विवरण, अध्ययन, सर्वेक्षण तथा प्रगति प्रतिवेदनबाट प्राप्त आधारभूत तथा संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रुपमा गाउँको एकीकृत वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्ने
ग) गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुस्थिती तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउने
घ) गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिक/रणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउने ।

१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरू

गाउँ वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यलाई चरणबद्ध र व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गर्न देहाय अनुसारका कानूनी तथा नीतिगत आधारहरु रहेका छन् ।

क. नेपालको संविधानः नेपालको संविधानको स्थानीय तहको एकल अधिकारलाई उल्लेख गरिएको अनुसूची ८ को क्रम संख्या नम्बर ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रमसंख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत सूचीकृत गरिएको छ ।

ख. स्थानीय सरकार सञ्चानल ऐन, २०७४: यस ऐनको दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तरगत तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । जस अन्तरगत, जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ । त्यसरी नै दफा १२ को ख मा वडा कार्यालयहरुको काम कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत वडा कार्यलयले निजि घर तथा परिवारको लगत राख्नु पर्ने उल्लेख छ ।

ग. स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ (परिमार्जित): दिग्दर्शनमा “गाउँपालिका वा नगरपालिकाले वार्षिक योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानीय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुस्थिती विवरण तयार वा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ । अद्यावधिक वस्तुस्थिती विवरण आफ्नो वेवसाइट मार्फत सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।” भनि प्रष्ट रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

घ. गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि २०७५: कार्यविधिले सूचना प्रविधिमा आधारित वस्तुस्थिती विवरण संकलन, भण्डारण, प्रसोधन र विश्लेषणका आधारमा वस्तुस्थिती विवरण प्रकाशन र अद्यावधिक कार्यमा एकरुपता र स्तरीयता कायम गर्न स्तरीय ढाँचा, औजार र प्रकृया सम्बन्धमा प्रस्टाएको छ ।

१.४ तयारीका चरण

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको गाउँ/नगरापलिका वस्तुस्थिती विवरण ढाँचा, विगतका सिकाई, सम्बन्धि विषय विज्ञका सुझाव र गाउँपालिकाको सरोकारवालासँग राय परामर्शका आधारमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय र नेतृत्वमा देहाय बमोजिमका चरण विधि र पृक्रिया अवलम्बन गरी गाउँ वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्ने सहमति गरिएको थियो ।

१.४.१ गाउँ वस्तुस्थिती विवरण तयारीको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण

सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ बमोजिम गाउँ वस्तुस्थिती विवरण तयारीको स्तरीय ढाँचा, विधि, औजार र प्रकृयालाई स्थानीय आवश्यकता र विशिष्टता अनुरुप सामान्य परिमार्जन सहित कार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत गरीयो । जस अन्तरगत कार्यविधि बमोजिम वस्तुस्थिती विवरणलाई मुद्रित प्रतिवेदनका अतिरिक्त गाउँपालिकाको प्राविधिक कर्मचारी र वडा कार्यालयका कर्मचारीद्धारा आवश्यकता अनुसार सच्याउन वा अद्यावधिक गर्न सकिने कम्प्युटर सफ्टवयरमा आधारित डिजिटल स्वरुपमा समेत तयार गर्ने निर्णय गरिएको थियो । यस क्रममा गाउँपालिकाका पदाधीकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख, स्थानीय संघ/संस्था, गाउँ विकासका सरोकारवाला र जानिफकार व्यक्तिसँग सुझाब समेत लिइएको थियो । वस्तुस्थिती विवरण तयारीका लागि गाउँ कार्यापलिकाबाट स्वीकृत ढाँचा बमोजिम सर्भेक्षण औजारको रुपमा घरपरिवार सर्वेक्षण फारमलाई **अनुसूची १ (क)** र सहभागितमूलक छलफल तथा संस्थागत सर्वेक्षण फारमलाई **अनुसूची १ (ख)** मा प्रस्तुत गरिएको छ । वस्तुस्थिती विवरण तयारीको स्वीकृत विधि र प्रकृयालाई तलका चरणहरुमा व्याख्या गरिएको छ ।

१.४.२ गाउँस्तरीय अभिमुखिकरण तथा सहमति निर्माण

उत्तरगया गाउँपालिकाको आयोजना तथा पूर्णिमा परियोजनाका तर्फबाट परिचालित परामर्शदातृ कम्पनी ***Support for Development Initiative Consultancy Pvt. Ltd (SDIC Nepal)*** को सहजिकरणमा २०७६ साल बैशाख ५ गते कार्यपालिका सदस्य तथा कर्मचारीहरुलाई र २०७६ साल बैशाख ६ गते वडा अध्यक्षहरुबाट सिफारिस गरिएका गणकहरुलाई ***गाउँ वस्तुस्थिती विवरण तयारी सम्बन्धी अभिमुखिकरण*** गोष्ठी सम्पन्न भयो । यस कार्यशाला गोष्ठिको उद्देश्य गाउँ विकास आवधिक योजनाको लागि आधारभूत तथ्यांकबारे सरोकारवाला माझ वस्तुस्थिती विवरण तयारीको उदेश्य, ढाँचा, विधि, प्रकृया, औजार, चरण र जिम्मेवारी सम्बन्धमा छलफल गरी साझा बुझाई र तथ्यांक संकलक (गणक) हरुलाई संकलन विधि तथा तरिकाबारे प्रशिक्षण दिनु रहेको थियो । गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख, स्थानीय जनाकार व्यक्ति, स्थानीय संघ संस्थाका प्रतिनिधि लगायतको सहभागिता रहेको सो कार्यशालामा अन्तरक्रियात्मक छलफल गरी सरोकारवाला माझ वस्तुस्थिती विवरण तयारी सम्बन्धमा साझा धारण तथा बुझाइ सहित जिम्मेवारी र कार्यतालिका समेत तयार गरिएको थियो ।

१.४.३ तथ्यांक संकलन

वस्तुस्थिती विवरण तयारीका लागि आवश्यक सूचना निम्न ३ तरिकाबाट संकलन गरिएको छ ।

क) घरपरिवार सर्वेक्षणः गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ मा व्यवस्था भएका प्रश्नावलीलाई घरपरिवार विवरण संकलनका लागि एन्ड्रोइड मोवाइल सिस्टममा आधारित Local Govt Profile HH Survey एप्लिकेसन समावेश गरियो । घरपरिवार सर्वेक्षणका लागि छनौट भएका गणकहरुलाई मोवाइल एप्लिकेसनबाट घरपरिवार तथ्यांक संकलन सम्बन्धमा स्पष्ट गराउन अभिमुखिकरण तथा प्रयोगात्मक तालिम दिई गणकहरुबाट घर घरको सूचना संकलन गरियो ।

ख) संस्थागत सर्वेक्षणः गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ अनुसारको सूचना संकलन फाराम प्रयोग गरी गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, वडा कार्यालय, विषयगत कार्यालय/शाखा, संघ/संस्थामा गई त्यहाँ उपलब्ध रहेको रेकर्ड अनुसारको तथ्यांक संकलन गरिया भन कतिपय सूचनाहरु कार्यालयका प्रतिनिधि वा पदाधिकारी लगायत स्थानीय जानिफकार व्यक्तिसँग छलफल गरी द्वितीय श्रोतको सूचना संकलन गरिएको थियो ।

१.४.४ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी

प्राथमिक र द्धितीय श्रोतबाट संकलित तथ्याङ्कलाई सूचनाको आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्कशास्त्रीय विधिको उपयोग गरी विषयगत विज्ञहरुद्वारा विश्लेषण गरियो । तथ्याङ्क विश्लेषणबाट प्राप्त सूचना तथा विवरणलाई सम्भव भएसम्म विषयगत, वडागत, लैंगिक र जातिगत रुपमा खण्डीकृत गरी प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ । जिल्लागतरुपमा विश्लेषण गरिएका राष्ट्रिय योजना आयोग, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग लगायतका प्रतिवेदनमा समाविष्ट तथ्याङ्क समेतलाई विषयक्षेत्र तथा सूचकहरुको महत्वलाई दृष्टिगत गरी गाउँपालिकाको हकमा सामान्यीकरण गर्न मिल्ने हदसम्म सामान्यीकरण गरिएको छ । गाउँ क्षेत्रबाट संकलित भौगोलिक स्थानगत तथ्याङ्कका आधारमा भौगोलिक, भौतिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक विवरण खुल्ने गरी भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित श्रोत नक्सा समेत तयार गरिएको छ ।

१.४.५ वस्तुस्थिती विवरणको मस्यौदा तयारी

गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ का आधारमा स्थानीय विशिष्टता र आवश्यकता बमोजिम गाउँ कार्यपालिका द्धारा स्वीकृत वस्तुस्थिती विवरणको ढाँचा अनुरुप खण्डीकृत रुपमा विश्लेषण गरी विषय विज्ञको सहयोगमा स्वीकृत ढाँचा बमोजिम उत्तरगया गाउँपालिकाको वस्तुस्थिती विवरणको मस्यौदा तयार गरियो । वस्तुस्थिती विवरणलाई मुद्रित प्रतिका अतिरिक्त कम्प्युटर सफट्वेयरको माध्यामबाट डिजिटल स्वरुपमा समेत तयार गरिएको छ । गाउँ वस्तुस्थिती विवरणको डिजिटल प्रतिलाई https://lgprofile.robustitconcepts.com मा Log in गरी तथा मोबाईल एप मार्फत Playstore बाट Local Govt Profile नामक एप डाउनलोड गरी हासिल गर्न सकिने गरी तयार गरिएको छ ।

१.४.६ वस्तुस्थिती विवरण सुझाव संकलन

तीन वटै विधिबाट संकलित सूचनालाई विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयार गरिएको उत्तरगया गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिती विवरणको मस्यौदा प्रस्तुत तथा छलफल गरी सुझाव प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्तरीय प्रमाणीकरण कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरिनेछ । कार्यशालामा विषयगत रुपमा मस्यौदा वस्तुस्थिती विवरणको सूचना तथा विवरण प्रस्तुत गरी विषयगत समूह तथा वृहत समूह छलफलमा सुझाव संकलन गर्नुका साथै वस्तुस्थिती विवरणलाई औपचारिक रुपमा अनुमोदन गरिनेछ ।

१.४.७ गाउँ वस्तुस्थिती विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

गाउँ वस्तुस्थिती विवरण प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त राय तथा सुझाव, जिसस, विषयगत शाखा, वडा समिति र सहयोगी निकायबाट समेत प्राप्त सुझावलाई समावेश गरी गाउँ वस्तुस्थिती विवरणको अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिने छ ।

१.५ वस्तुस्थिती विवरणको सीमा

उत्तरगया गाउँपालिकाले तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनको वर्तमान आवश्यकता, उपलब्ध आर्थिक - भौतिक क्षमता, विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था र विगतका सकारात्मक अनुभवका आधारमा गाउँ वस्तुस्थिती विवरणको प्रतिवेदन तयार गरेको छ । नवगठीत गाउँपालिकाको पहिलो वस्तुस्थिती विवरण भएकोले व्यवहारिक ज्ञान तथा अनुभव, सङ्घीय सरकारले उपलब्ध गराएको कार्यविधि, न्यूनतम रुपमा आवश्यकीय सूचकमा केन्द्रीत रही गाउँपालिकाको आवश्यकता र सामर्थ्य अनुसार सके सम्म भौगोलिक रुपमा वडागत, सामाजिक रुपमा खण्डीकृत र विषयगत रुपमा एकीकृत विवरण तयार गर्ने प्रयत्न गरिएको छ ।

तथ्याङ्क संकलनका क्रममा यथासम्भव उपयुक्त उत्तरदाताको जबाफ तथा समुहगत छलफलको निष्कर्श र आधिकारिक प्रतिवेदन तथा अभिलेखको विवरणलाई विश्वसनीय आधार मानिएको छ । सङ्घीयता कार्यान्वयन पछिको संरचनागत परिपक्वताउन्मुख, व्यवहारिक नविनता र श्रोतसाधनको सीमितताका बाबजुद तयार गरिएको यस

वस्तुस्थिती विवरणलाई गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै लगिनेछ । प्रतिवेदनमा उल्लेखित सूचकहरुको मान वा विवरण अन्य अध्ययन अनुसन्धान भन्दा फरक पनि हुन सक्नेछ ।

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था
CHAPTER 2: STATUS OF RURAL MUNICIPALITY

रसुवा जिल्लामा विद्यमान ५ स्थानीय तहहरु मध्ये उत्तरगया गाउँपालिका जिल्लाको दक्षिण पश्चिम सिमावर्ती क्षेत्रसँग जोडिएर अवस्थित रहेको छ। साविक हाकु, डाँडागाउँ, ठूलोगाउँ र लहरेपौवा गरी ४ वटा गाविस मिलेर बनेको हो। प्रदेश नं ३ अन्तर्गत उच्च पहाडी तथा हिमाली भेगको विशेषता बोकेको यो गाउँपालिकाको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण, राजनीतिक अवस्थिति, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक उत्कृष्टता, विकासका संभावनाहरुलाई देहाय बमोजिमका शिर्षकहरुमा व्याख्या गरिएको छ।

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

समुन्द्री सतहबाट करिब १००० मिटर देखि ५००० मिटर सम्मको उचाईमा रहेको उत्तरगया गाउँपालिका भौगोगिक अवस्थितिका हिसाबले २७ डिग्री ५८ मिनेट २२ सेकेण्ड देखि २८ डिग्री १० मिनेट ७ सेकेण्ड उत्तरी अक्षांश र ८५ डिग्री ७ मिनेट २० सेकेण्ड देखि ८५ डिग्री १४ मिनेट ३५ सेकेण्ड पुर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ। उत्तरगया गाउँपालिका रसुवा जिल्लाको दक्षिण पश्चिमी भागमा रहेको छ। यस गाउँपालिकाको पूर्वमा कालिका गाउँपालिका, पश्चिममा धादिङ्ग जिल्ला, दक्षिणमा नुवाकोट जिल्ला र उत्तरमा पार्वतीकुण्ड गाउँपालिकाको सिमाना जोडिएको छ।

यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफलको विषयमा भने केहि विवाद रहेको देखिन्छ। संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको वेवसाईट http://mofaga.gov.np/ne मा स्थानीय पुनरसंरचना आयोगको प्रतिवेदन २०७३ लाई आधारमा मानी राखिएको स्थानीय तहहरुको विवरणमा गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १०४.५१ र ३०७.३१ वर्ग कि.मि. रहेको छ। सोहि वेवसाईटमा रसुवा जिल्लाको क्षेत्रफल २०८५.०४ वर्ग कि.मि. राखिएको छ भने राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदनमा रसुवा जिल्लाको क्षेत्रफल १,५४४ बर्ग कि.मि. दिएको छ। नेपालको क्षेत्रफल १४७,१८१ बर्ग कि.मि. लाई आधार मानी GIS मा विश्लेषण गर्दा रसुवा जिल्लाको क्षेत्रफल १,५४०.८२ बर्ग कि.मि. देखिन्छ। यसैलाई आधार मानी ५ गाउँपालिकाको क्षेत्रफललाई GIS मा विश्लेषण गर्दा उत्तरगया गाउँपालकाको क्षेत्रफल १२१.५७ बर्ग कि.मि. हुन आउछ। यस वस्तुगत विवरणमा यसैलाई आधार मानिएको छ। यसैको आधारमा यो गाउँपालिकाले जिल्लाको कुल क्षेत्रफलको ७.८९ प्रतिशत भुभाग ओगटेको देखिन्छ।

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

उत्तरगया गाउँपालिका ऐतिहासिक, धार्मिक, साँस्कृतिक, प्राकृतिक र पर्यटकीय रुपले यस प्रदेशकै फरक विषेशता बोकेको क्षेत्र हो। साविक यस भेग अर्न्तगत रहेका हाकु, डाँडागाउँ, ठूलोगाउँ र लहरेपौवा गाविस मिलाएर वि.सं. २०७३ सालमा यस गाउँपालिकाको गठन गरिएको हो। नेपालकै प्रसिद्ध धार्मिक स्थल उत्तरगया धामबाट उत्तरगया गाउँपालिकाको नामाकरण भएको छ। पर्यटकीय महत्वको दृष्टिकोणले यस गाउँपालिकामा धार्मिक महत्वको उत्तरगया धाम रहनुले यस क्षेत्रको विकासको संभावना प्रसस्त देखिन्छ। यहा ९ वटा पर्यटकीय पदमार्ग रहेका छन्, वडा नं. ३ को भूमेस्थान देवीस्थान मन्दिर, ठूलो आँगन बौद्ध स्तुपा र महभीर, वडा नं. ४ मा रहेको ऐतिहासिक घलेगढी, कमारेगढी, वडा नं. २ मा रहेको रमणीय स्थल बाँस्तोला, भाँगेखोला झरना, साहसिक खेलको रुपमा त्रिशुलीमा जलपर्यटन, वडा नं. २ मा रहेको गुरुङ साँस्कृतिक सूचना केन्द्र रहेको छ।

२.३ राजनीतिक अवस्थिति

उत्तरगया गाउँपालिका ३ नं. प्रदेश अर्न्तगत रसुवा जिल्लामा अवस्थित रहेको छ। साविकका ४ गाविसहरु समावेश गरी बनाइएको यस गाउँपालिकामा ५ वडाहरु रहेका छन्। रसुवा जिल्लामा विद्यमान ५ स्थानीय तह मध्ये उत्तरगया गाउँपालिका पनि एक हो। हाल यस गाउँपालिकाको अस्थायी केन्द्र साविक लहरेपौवा गाविसको कार्यालय रहेको स्थानमा स्थापित छ। बागमती अञ्चलको रसुवा जिल्लामा रहेको यो गाउँपालिका जिल्ला भित्र प्रतिनिधि सभाको लागि एउटा निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण गरिएको छ। यो गाउँपालिका प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्रको लागि तय गरिएका दुई वटा निर्वाचन क्षेत्र मध्ये "ख" अन्तरगत पर्दछ। गाउँपालिकाको वडागत क्षेत्रफल सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १: भौगोलिक अवस्थिति

वडा नं.	समावेश साविक गाविस	क्षेत्रफल (बर्ग किमि)	प्रतिशत
१	हाकु (८,९) र डाँडागाउँ (७-९)	८१.७७	६७.२६
२	डाँडागाउँ (१-६) र ठूलोगाउँ (८)	१५.४३	१२.६९
३	ठूलोगाउँ (१-७,९)	१२.३९	१०.१९
४	लहरेपौवा (४-७)	७.५१	६.१८
५	लहरेपौवा (१-३,९)	४.४७	३.६७
जम्मा		१२१.५७	१००.००

श्रोतः स्थानीय तह पुर्नसंरचना आयोगको प्रतिवेदन, २०७३

नक्शा २.१: उत्तरगया गाउँपालिकाको राजनितिक विभाजन

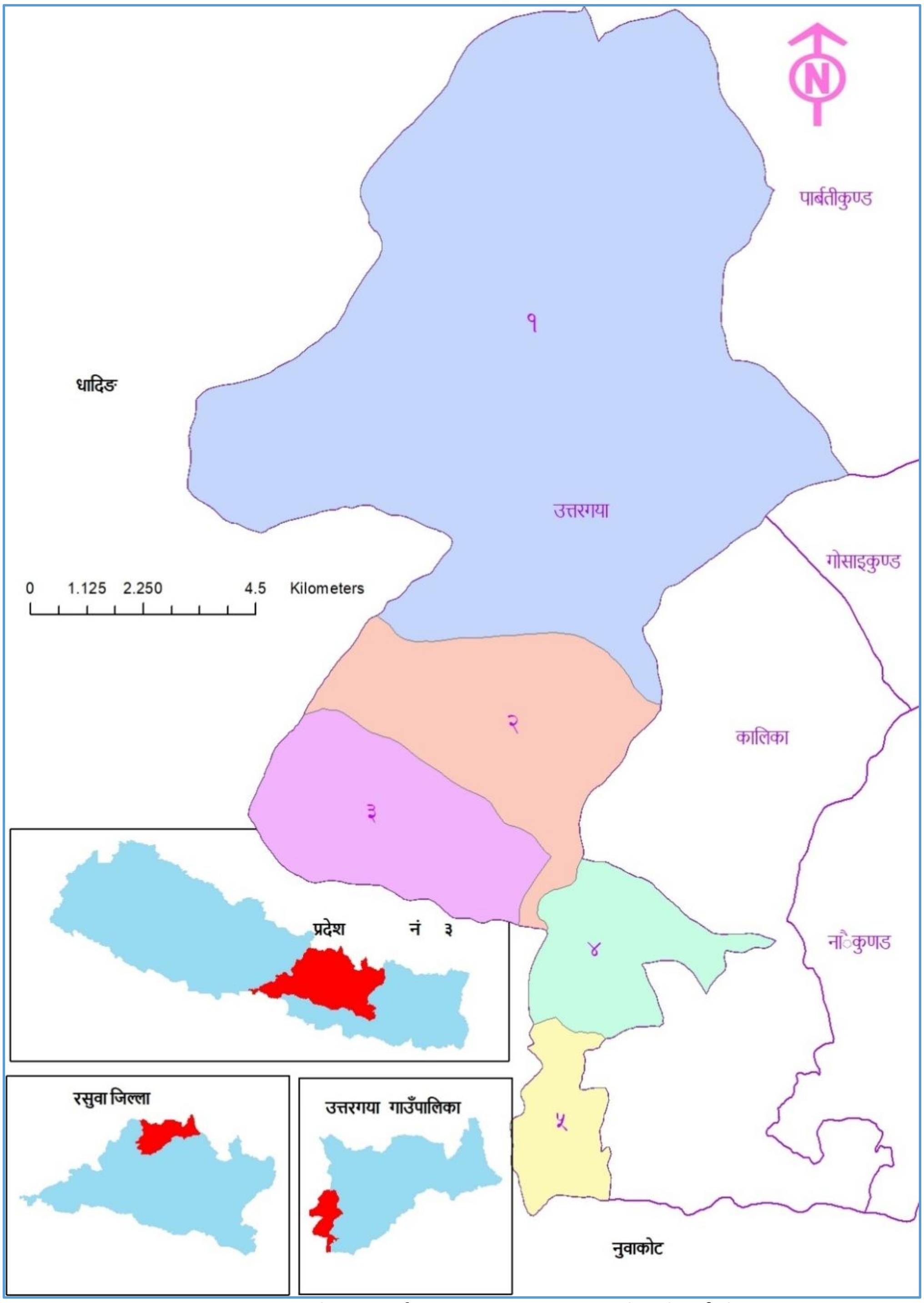

श्रोतः स्थानीय तह पुनरसंरचना आयोगको प्रतिवेदन, २०७३

२.४ धरातलीय अवस्था

प्रदेश नं. ३ अर्न्तगत रसुवा जिल्लाको उत्तरगया गाउँपालिका हिमाली क्षेत्रको पहिचानको रुपमा रहेको छ । यस क्षेत्रलाई धरातलीय स्वरुपका हिसाबले हेर्दा हिमाली श्रृंखलाले बनेको यस गाउँपालिकामा कडा खालको चट्टानी भुभाग, भीरपाखा, केही पहाडी र बेशी भुभाग तथा बसोबास योग्य क्षेत्र सहितको विविधतायुक्त धरातलीय अवस्थिति रहेको छ ।

नक्शा २.२ धरातलीय मोहडा (Aspect) नक्शा

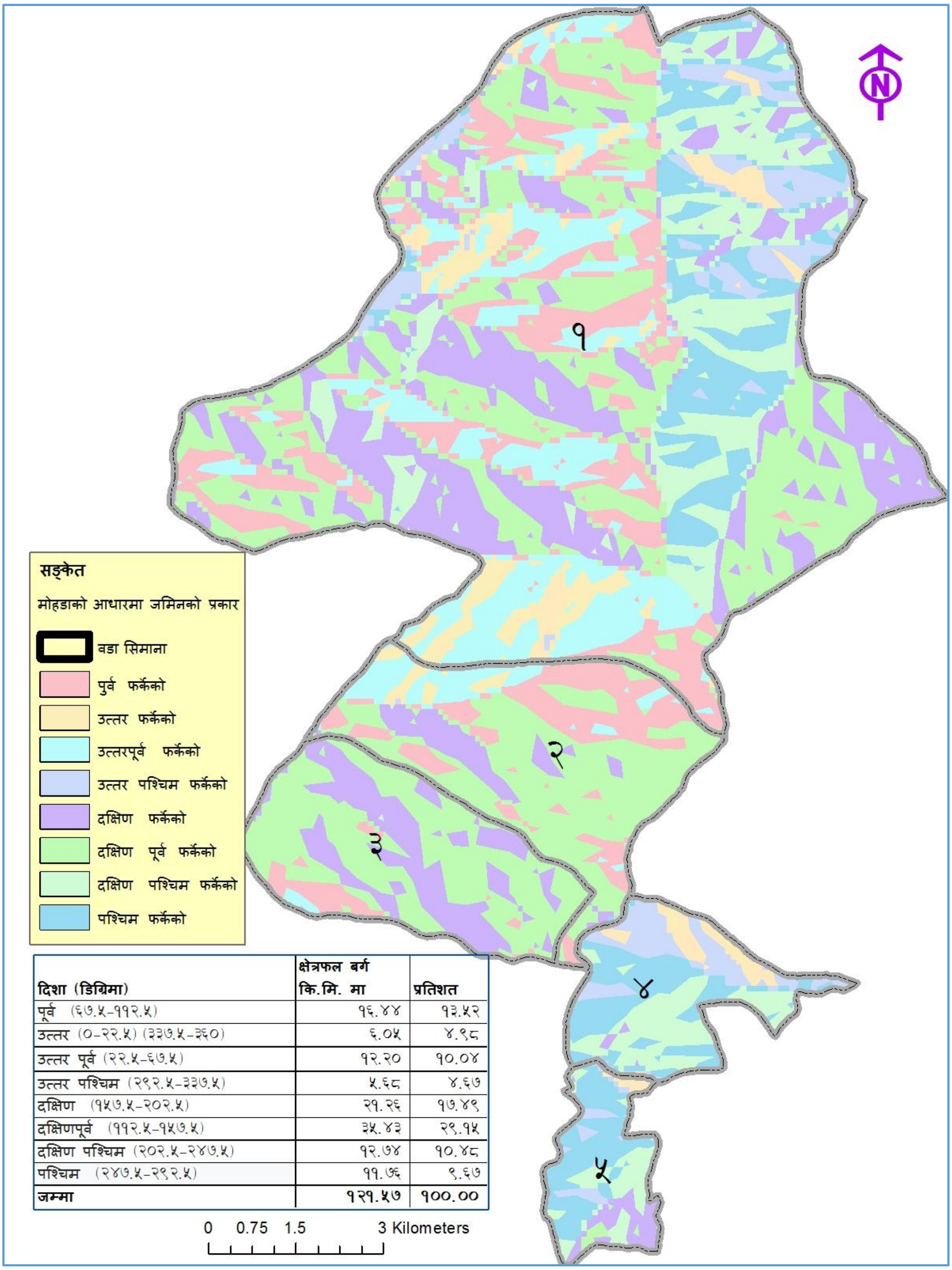

दिशा (डिग्रिमा)	क्षेत्रफल बर्ग कि.मि. मा	प्रतिशत
पूर्व (६७.५-११२.५)	१६.४४	१३.५२
उत्तर (०-२२.५) (३३७.५-३६०)	६.०५	४.९८
उत्तर पूर्व (२२.५-६७.५)	१२.२०	१०.०४
उत्तर पश्चिम (२९२.५-३३७.५)	५.६८	४.६७
दक्षिण (१५७.५-२०२.५)	२१.२६	१७.४९
दक्षिणपूर्व (११२.५-१५७.५)	३५.४३	२९.१५
दक्षिण पश्चिम (२०२.५-२४७.५)	१२.७४	१०.४८
पश्चिम (२४७.५-२९२.५)	११.७६	९.६७
जम्मा	**१२१.५७**	**१००.००**

श्रोत: Shuttle Radar Topography Mission (SRTM), NASA को Digital Elevetion Model (DEM)

यो गाउँपालिकाको अधिकांश भूभाग (५७ प्रतिशत) दक्षिण फर्किएको छ जुन क्षेत्र नेपालको सन्दर्भमा न्यानो रहने भूभागको हो । खेतिपाति र वस्तिको लागि उपयुक्त मानिन्छ । करिव २८ प्रतिशत भूभाग उत्तर र्फकेको छ जुन फलफुल उत्पादनको लागि उपयुक्त मानिन्छ ।

२.५ उचाई

उत्तरगया गाउँपालिका हिमाली जिल्लाको एक गाउँपालिका हो । गहिरो गल्छि र उच्च पहाड हुनु हिमाली भूभागको प्रकृति हो । त्यहि अनुसार यहाँको उचाई पनि त्यस्तै रहेको छ । तल नक्शामा हेर्नुहोस ।

नक्शाः २.३ः उचाई नक्शा

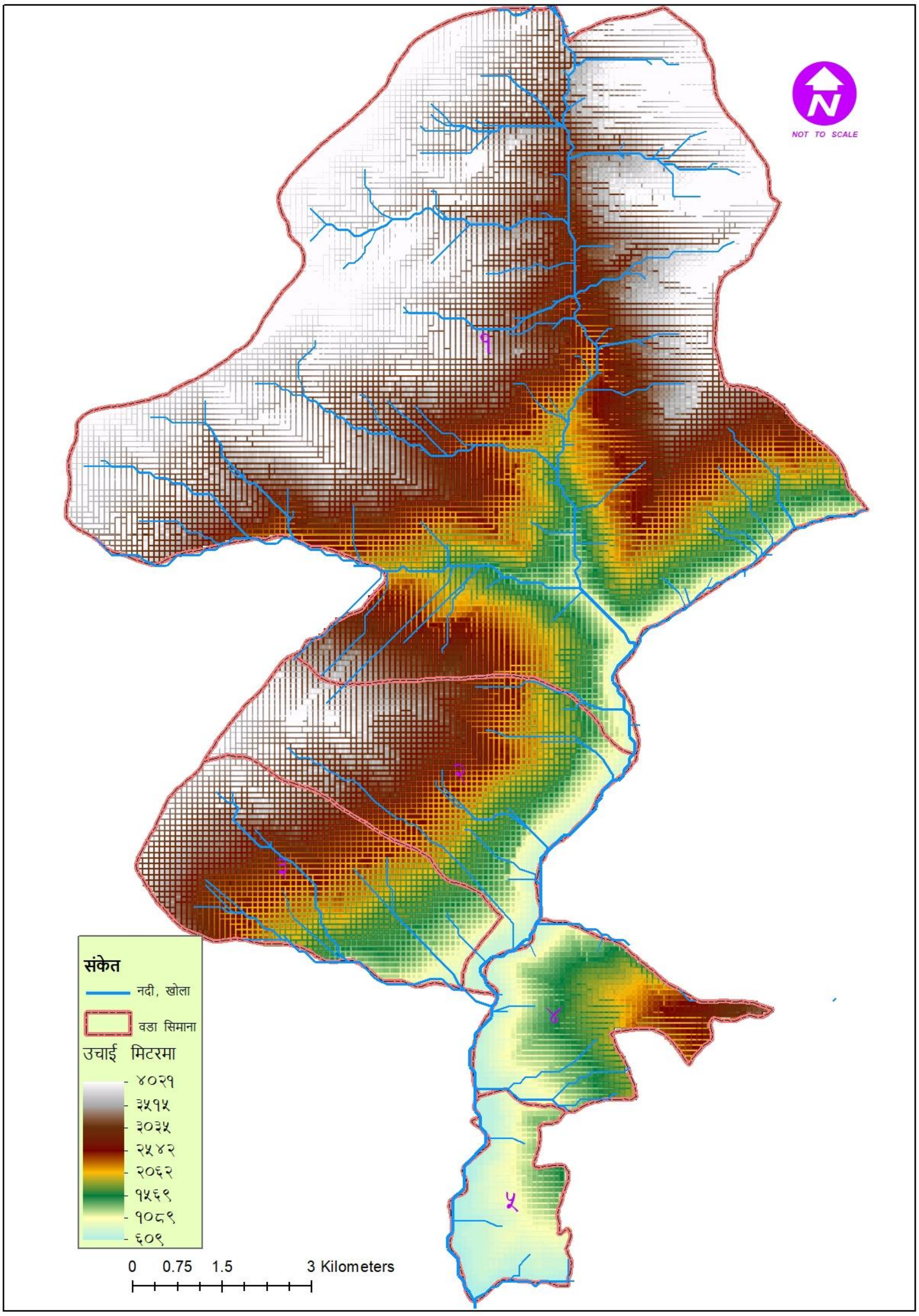

श्रोतः Shuttle Radar Topography Mission (SRTM), NASA को Digital Elevetion Model (DEM)

उत्तरगया गाउँपालिकाको सरदर उचाई २३१३ मिटर रहेको छ भने सवै भन्दा होचो स्थान बेत्रावती दोभान (६११ मिटर) हो भने वडा नं. १ को सिरान डाँडा सवै भन्दा अग्लो (४०१५ मिटर) रहेको छ।

२.६ प्राकृतिक सम्पदा

२९.४३ वर्ग किलोमिटर जमिन खेतियोग्य भूमी रहेको यस गाउँपालिका भित्र काम्लुङ खोला, मैलुङ खोला, त्रिशुली खोला, भाडको खोला, करेली देउढुङ्गा, फन्जु खोला, भ्यागुते खोला, महाभिर, अधेरी खोला, काब्रे खोला, फलारबु खोला, लाङताङ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा सामुदायिक वन क्षेत्र भित्र पाइने सर्पगन्धा, चिराईतो, धुपी जस्ता जडिबुटी यहाँको प्रमुख प्राकृतिक सम्पदाहरु हुन । पर्यटन व्यवसायमा संलग्न ३० जना पर्यटकीय गाईड, वडा नं. ३ मा पैरेगाउँमा होमस्टेको स्वरुपमा होटल संचालन हुनुले पनि पर्यटकीय क्षेत्रको विकासको संभावना देखिन्छ।

२.७ भू–उपयोगको अवस्था

उत्तरगया गाउँपालिका हिमाली जिल्ला रसुवाको पनि हिमाली क्षेत्र बढी रहेको क्षेत्र भएको गाउँपालिका भएको हो । यस गाउँपालिको कुल क्षेत्रफल १२१.५७ वर्ग कि.मि. मध्ये ९.५८ प्रतिशत क्षेत्रमा मात्र खेती गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको सबै भन्दा बढी अर्थात ८२.०८ प्रतिशत जमिन झाडी/बुट्यान र वन जंगलले ओगटेको छ। यसरी नै करिब ६.३५ प्रतिशत क्षेत्र चरणका रुपमा रहेको छ। भूउपयोग सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका २ मा दिइएको छ।

तालिका २: भुउपयोगको अवस्था

भूमीको प्रकार	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)	प्रतिशत
खाली जमिन	०.०४	०.०४
खेती गरिएको क्षेत्र	११.६४	९.५८
भिर पहरा	०.०६	०.०५
जंगल	८९.७३	७३.८१
चरण क्षेत्र	७.७२	६.३५
बगर	१.४५	१.१९
झाडी, बुट्यान	१०.०५	८.२७
पानीले ढाकेको क्षेत्र	०.८८	०.७२
जम्मा	१२१.५७	१००.००

Source: Land Resource Mapping Project (LRMP), 1996, नापी विभाग्

नक्शा २.२: गाउँपालिकाको भूउपयोग अवस्था

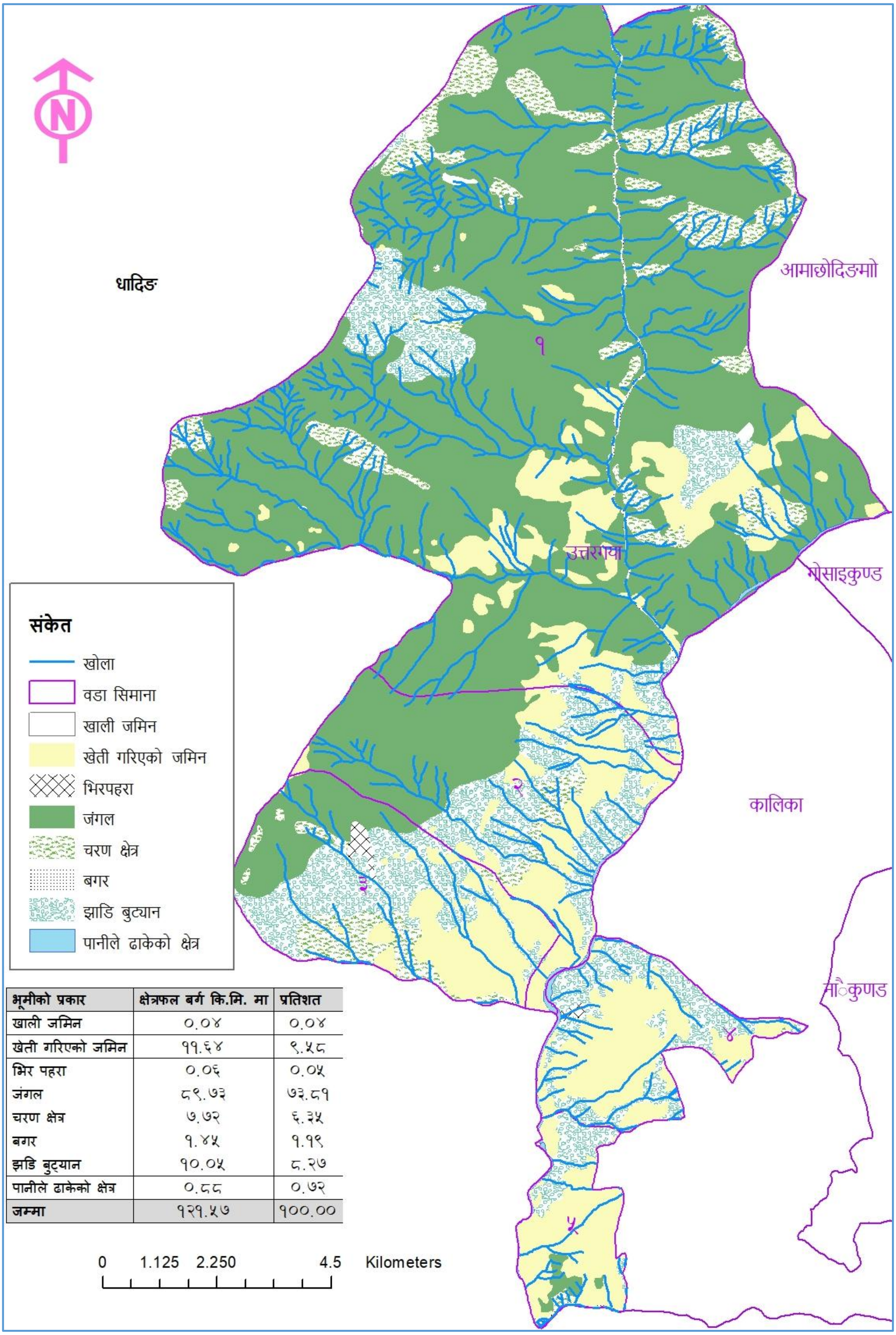

भूमीको प्रकार	क्षेत्रफल बर्ग कि.मि. मा	प्रतिशत
खाली जमिन	०.०४	०.०४
खेती गरिएको जमिन	११.६४	९.५८
भिर पहरा	०.०६	०.०५
जंगल	८९.७३	७३.८१
चरण क्षेत्र	७.७२	६.३५
बगर	१.४५	१.१९
झडि बुट्यान	१०.०५	८.२७
पानीले ढाकेको क्षेत्र	०.८८	०.७२
जम्मा	१२१.५७	१००.००

Source: Land Resource Mapping Project (LRMP), 1996, नापी विभाग

२.८ साँस्कृतिक उत्कृष्ठता

धार्मिक तथा ऐतिहासिक महत्व बोकेको यस क्षेत्रमा हिन्दु सँस्कृतिको अनुपम संगम स्थलका रुपमा रहेको छ। पहाडी आदीबासी जनजाती, पहाडी ब्राह्मण क्षेत्री र पहाडी दलित जातजातीको मिश्रित बसोवास रहेको यस गाउँपालिकामा मुख्य बोलिचालिको भाषा नेपाली रहेको छ। धार्मिक रुपमा बौद्ध धर्मालम्बीहरुको उच्च बाहुल्यता रहेको यो क्षेत्रमा मनाइले चाडपर्वहरुमा दशैं, तिहार, ल्होसार, चण्डीपूर्णिमा, बुद्ध जयन्ती, हरितालिका तिज, क्रिस्मस, माघेसंक्रान्ति, रामनवमी, फागुपूर्णिमा आदि रहेका छन्। धार्मिक तथा भाषिक रुपम करिव एकरुपता रहेको यो क्षेत्रमा चाडपर्वका समयमा गरिने बिभिन्न क्रियाकलापहरुले यहाँको सामाजिक र साँस्कृतिक उत्कृष्टता झल्काउने गर्दछन्। भेषभुषाका रुपमा पुरुषहरुले मुख्य रुपमा भाँग्रा, बख्खु, दौरा सुरुवाल, कोट, टोपी, र महिलाले घलेक, सेगापण्डग, कुर्ता सुरुवाल, गुन्यु, साडी, चोली लगाउने गर्दछन्।

२.९ विकासका सम्भावनाहरू

उत्तरगया गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाहरु, आर्थिक अभ्यास र उपलब्ध मानविय पूँजी तथा पूर्वाधार लगायतको अवस्थालाई हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा विकासका प्रशस्त सम्भावनाहरुको आँकलन गर्न सकिन्छ। गाउँ विकासका संभावनाहरुलाई देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३: विकासका सम्भावनाहरु

क्र.सं.	विषय क्षेत्र/उपक्षेत्र	सम्भावना
१	प्राकृतिक श्रोत तथा साधन	• शितोष्ण हावापानी र उच्च पहाडी तथा हिमाली क्षेत्रीय जैविक विविधता • बाह्रै महिना बहने नदि तथा खोला • चरण क्षेत्र • पर्यटकीय तथा धार्मिक महत्वका क्षेत्र • निर्माणाधिन राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरु
२	आर्थिक	• धान, मकै, कोदो, आलु जस्ता खाद्यान्नको प्रचुर उत्पादन • व्यवसायीक बेमौसमी खेतीका लागि प्रचुर सम्भावना • वित्तीय संस्था तथा सुबिधामा पहुँच • आर्थिक सम्बृद्धिको आधारका रुपमा प्रसिद्ध पर्यटकीय क्षेत्रहरु
३	सामाजिक	• मावि सम्मको शैक्षिक संस्था सम्मको पहुँच • स्वास्थ्य चौकी तथा औषधी पसल लगायतको स्वास्थ्य सुविधामा पहुँच • पूर्ण सरसफाईका अभ्यास • पूर्ण खोप गाउँपालिकाका लागि प्रयासरत
४	भौतिक पूर्वाधार	• आवश्यकता अनुसारका पुल तथा पुलेसाको निर्माण • सडक विस्तारमा पहल
५	वन तथा वातावरण	• लाङ्गताङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र र जैविक विविधता • जडिबुटीजन्य र खनिजजन्य कच्चा पदार्थको प्रचुर उपलब्धता • शितोष्ण क्षेत्रीय जैविक विविधता • ७३ प्रतिशत वनजंगल
६	सुशासन तथा संस्थागत	• गाउँपालिका, विषयगत शाखा, समितिको गठन र सञ्चालन • गैससको विकास कार्यमा संलग्नता

२.९ मानव विकास सूचकांक, औषत आयु र गरिवी

गाउँपालिकाको विकासको अवस्थालाई हेर्दा नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ तथा गरिबीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८ मा उत्तरगया गाउँपालिकाको पनि गरिवी सचकांकको विश्लेषण गरिएको छ। जसअनुसार उत्ततरगया गाउँपालिकाको गरीवी सुचकांकक ०.५९४ रहेको छ भने प्रतिव्यक्ति आम्दानी १५२० अमेरिकी डलर रहेको छ। राष्ट्रिय योजना आयोगको गरिबीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८ अनुसार यस क्षेत्रमा ३१.६ प्रतिशत गरिब रहेको देखिन्छ।

परिच्छेद ३: प्रबृत्ति विश्लेषण
CHAPTER 3: TREND ANALYSIS

३.१ जनसंख्याको अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको जनसांख्यिक अवस्थासँग सम्बन्धीत वस्ती, घरधुरीको विवरण, जनसंख्या बनौट, संरचना तथा वितरण जस्ता विषयहरु समाविष्ट रहेका छन् ।

३.१.१ लैंगिक अनुपात तथा जनसंख्या बृद्धिदर

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार गाउँपालिकाको कुल घरधुरी २६३२ र जनसंख्या ११४९० रहेको छ जुन राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार १८४६ र ८२५५ जनसंख्या रहेको थियो । वडा अनुसार सबैभन्दा उच्च जनसंख्या वडा नं. ५ मा २८०४ रहेको छ भने सबै भन्दा न्यून वडा नं. ३ मा १६९३ रहेको देखिन्छ । जस अनुसार हालको औषत घरपरिवारको आकार २०६८ मा ४.४७ रहेको थियो भने २०७६ मा ४.३६ हुन आएको छ (तालिका ४) । वर्तमान अवस्थालाई वडागत रुपमा देहाय प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४: जनसंख्या वितरणको अवस्था

वडा नं	जनगणना २०६८ अनुसार						घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार						जनसंख्या बृद्धि दर
	घरपरिवार	जनसंख्या			औषत परिवार	लैंगिक अनुपात	घरपरिवार	जनसंख्या			औषत परिवार	लैंगिक अनुपात	
		जम्मा	पुरुष	महिला				जम्मा	पुरुष	महिला			
१	३७६	१८७४	८९७	९७७	४.९८	९१.८१	६३५	२६२०	१३३३	१२८७	४.१३	१०३.५७	४.१९
२	३०४	१३५७	६३९	७१८	४.४६	८९	३९४	१७८७	८९९	८८८	४.५४	१०१.२४	३.४४
३	२६२	११४५	५२९	६१६	४.३७	८५.८८	४१२	१६९३	८९५	७९८	४.११	११२.१६	४.८९
४	४१४	१७९२	८२८	९६४	४.३३	८५.८९	५८३	२५८६	१३३५	१२५१	४.४४	१०६.७१	४.५८
५	४९०	२०८७	९५२	११३५	४.२६	८३.८८	६०८	२८०४	१४२७	१३७७	४.६१	१०३.६३	३.६९
जम्मा	**१८४६**	**८२५५**	**३८४५**	**४४१०**	**४.४८**	**८७.२९**	**२६३२**	**११४९०**	**५८८९**	**५६०१**	**४.३६**	**१०५.४६**	४.१३

स्रोत: केन्द्रिय तथ्यांक विभाग २०६८ तथा घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

२०६८ अनुसार लैंगिक अनुपात ८७.२९ रहेको थियो भने २०७६ मा १०५.४६ रहेको छ । समग्रमा लैगिंक रुपमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या हेर्दा २०६८ मा पुरुषको तुलनामा महिलाहरुको संख्या बढि थियो भने २०७६ मा पुरुषको संख्या बढेको देखिन्छ । ८ वर्षको अन्तरालमा जनसंख्या ४.१३ प्रतिशतका दरले बृद्धि भएको देखिन्छ । यो अवधिमा जनसंख्याको अवयवमा आएको परिवर्तनको मुल कारण यो दुई वटा सर्वेक्षणको विधिमा भएको फरकको हो । २०६८ को जनगण De Facto (जो जहा छ त्यहि गणना गर्ने) विधिबाट भएको थियो भने २०७६ मा गाउँपालिकाले गरेको सर्वेक्षण De Jure (जो जहाँ जन्मेको हो त्यहि गन्ने) विधिबाट भएको हो । अघिल्लो तथ्यांकमा महिलाको संख्या बढि हुनुको कारण ६ महिना भन्दा बढि गाउँ भन्दा टाढा रहेका र विदेशमा रहेकाहरुलाई गणना गरिएको थिएन । तर २०७६ को गणनामा विदेशमा रहेकाहरुलाई पनि गणना गरिएको हुनाले पुरुषको संख्या बढि देखिएको छ । ४.१३ को बृद्धि दर कायम रहने हो भने आगामी ५ वर्षमा गाउँपालिकाको जनसंख्या १४,०७६ जना पुग्न सक्ने देखिन्छ । राष्ट्रिय गौरवका योजनाहरु, लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज र गल्छी – केरुङ (चिन) सडक यस गाउँपालिकामा रहेकोले बजारको विस्तार र जनसंख्यामा बृद्धि हुने सम्भावना रहेको देखिन्छ ।

चित्र १: उत्तरगया गाउँपालिकाको जनसंख्या बृद्धिक्रम

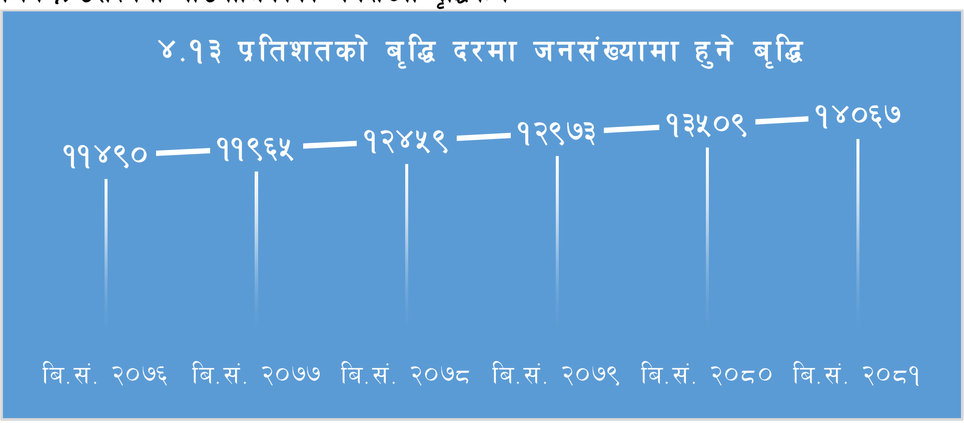

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७६, उत्तरगया गाउँपालिका

३.१.२ जनघनत्वको अवस्था

कूल क्षेत्रफल १२१.५७ वर्ग किलोमिटर रहेको यस गाउँपालिकाको जनसंख्या ११,४९० रहेको छ । गाउँपालिकाको जनघनत्व ९४.५८ जना प्रति बर्ग कि.मी. रहेको छ । वडागत रुपमा जनघनत्वको अवस्था हेर्दा सवैभन्दा कम क्षेत्रफल रहेको वडा नं. ५ को जनघनत्व ६२७.२९ जना र सबैभन्दा बढी क्षेत्रफल रहेको वडा नं. १ को ३२.०४ जना प्रति बर्ग कि.मी. रहेको छ । ४.१३ को बृद्धिदर कायम रहेमा आगामी ५ वर्ष पछि ११५.७१ ज्ना प्रति वर्ग कि.मि. जनघनत्व पुग्न सक्ने देखिन्छ। यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ५: जनघनत्वको अवस्था

वडा नम्बर	जनसंख्या विवरण		क्षेत्रफल विवरण		जनघनत्व (प्रति वकिमी)
	जनसंख्या	प्रतिशत	क्षेत्रफल (वकिमी)	प्रतिशत	
१	२६२०	२२.८०	८१.७७	६७.२६	३२.०४
२	१७८७	१५.५५	१५.४३	१२.६९	११५.८१
३	१६९३	१४.७३	१२.३९	१०.१९	१३६.६४
४	२५८६	२२.५१	७.५१	६.१८	३४४.३४
५	२८०४	२४.४०	४.४७	३.६७	६२७.२९
जम्मा	**११४९०**	**१००**	१२१.५७	१००.००	९४.५१

स्रोत: केन्द्रिय तथ्यांक विभाग २०६८ र घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.३ उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण

उमेर तथा लिंगका आधारमा जनसंख्याको स्थिति हेर्दा उमेर समुह अनुसार ५ वर्षमुनिको १०९४ र ७० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या ५०४ रहेको देखिन्छ। लैंगिकताका आधारमा वडागत रुपमा उमेर समुह अनुसारको विवरण देहाय बमोजिम तालिकामा रहेको छ।

तालिका ६: उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नं.	उमेर समूह अनुसार जनसंख्या															
	५ वर्ष मुनी		६-१४ वर्ष		१५-१८ वर्ष		१९-२४ वर्ष		२५-४९ वर्ष		५०-५९ वर्ष		६०-६९ वर्ष		७० वर्ष माथि	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	१४०	१८९	३२४	२७३	१०५	१०५	४४५	४०४	१३८	१७०	६९	५०	६०	५५	५२	४१
२	८६	९५	१३८	१६२	६५	७१	३२३	२९०	१२८	११७	६८	६३	५६	४६	३५	४४
३	८८	८४	१२७	१२२	६६	५८	३२२	२४९	११४	१४२	६६	५८	६२	४९	५०	३६
४	१११	९१	१८९	१५९	१०४	१०२	५१०	४७३	१९७	१८५	१०७	९०	७८	८६	३९	६५
५	११६	९४	१९०	१६०	९८	१०६	५८५	५६९	१६०	१८४	१२९	१०१	८५	८५	६४	७८
जम्मा	**५४१**	**५५३**	**९६८**	**८७६**	**४३८**	**४४२**	**२१८५**	**१९८५**	**७३७**	**७९८**	**४३९**	**३६२**	**३४१**	**३२१**	**२४०**	**२६४**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

१५ वर्षदेखि ५९ वर्ष उमेर समूह जस्लाई आर्थिक रुपले सकृय जनसंख्या मानिन्छ यो समूहको जनसंख्या ७,३८६ (६४.२८ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ६) ।

३.१.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार यस गाउँपालिका भित्र मातृभाषाका रुपमा नेपाली र तामाङ भाषा बोल्ने गरेको देखिन्छ । कुल जनसंख्या मध्ये अधिकांश अर्थात ६०.१५ प्रतिशत जनसंख्याले नेपाली भाषा बोल्ने गरेका छन् भने दोस्रोमा तामाङ भाषा बोल्ने ३९.८५ प्रतिशत रहेका छन् । वडागत रुपमा मातृभाषाका आधारमा जनसंख्या विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७: मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नम्बर	मातृभाषा अनुसार जनसंख्या		
	नेपाली	तामाङ	जम्मा
१	२०	२६००	२६२०

वडा नम्बर	मातृभाषा अनुसार जनसंख्या		
	नेपाली	तामाङ	जम्मा
२	१३४५	४४२	१७८७
३	१४३७	२५६	१६९३
४	१३०९	१२७७	२५८६
५	२८००	४	२८०४
जम्मा	६९११	४५७९	११४९०
प्रतिशत	६०.१५	३९.८५	१००

स्रोतः घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार यस गाउँपालिका भित्र बौद्ध धर्म मान्नेहरु ५२.६३ प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी हिन्दु र ईसाई धर्म मान्नेहरु क्रमशः ४३.५६ र ३.८१ प्रतिशत जनसंख्या रहेको देखिन्छ । समग्रमा यस गाउँपालिका क्षेत्रमा बौद्ध धर्मावलम्बीहरु बाहुल रुपमा बसोबास रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८: धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

वडा नम्बर	धर्म अनुसार जनसंख्या			
	हिन्दु	बौद्ध	ईसाइ	जम्मा
१	१	२३३४	२८५	२६२०
२	६५५	११०४	२८	१७८७
३	३४१	१३२०	३२	१६९३
४	१२५०	१२७६	६०	२५८६
५	२७५८	१३	३३	२८०४
जम्मा	५००५	६०४७	४३८	११४९०
प्रतिशत	४३.५६	५२.६३	३.८१	१००

स्रोतः घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.६ जातिगत आधारमा घरपरिवार विवरण

जातजातिगत आधारमा घरपरिवारको अवस्था हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी पहाडी आदीबासी जनजाती ६६.३ प्रतिशत अर्थात १७४५ घरपरिवारको बसोबास रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी पहाडी ब्राम्हण क्षेत्री २९.४८ प्रतिशत रहेका छन् । जातजातीगत आधारमा घरपरिवारलाई वडागत रुपमा देहाय बमोजिम तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९: जातिगत आधारमा घरपरिवार विवरण

वडा नम्बर	जातिगत आधारमा घरपरिवार संख्या			
	पहाडी वाम्हण /क्षेत्री	पहाडी आदीबासी /जनजाती	पहाडी दलित	जम्मा
१	१	६३४	०	६३५
२	१२६	२६६	२	३९४
३	३५	३४८	२९	४१२
४	१६१	४०१	२१	५८३
५	४५३	९६	५९	६०८
जम्मा	७७६	१७४५	१११	२६३२
प्रतिशत	२९.४८	६६.३०	४.२२	१००

स्रोतः घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.७ जातीगत आधारमा जनसंख्या विवरण

जातजातीगत आधारमा जनसंख्याको स्थिति हेर्दा ६५.२६ प्रतिशत पहाडी आदीबासी जनजाती यस गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने गर्दछन् । त्यसैगरी पहाडी ब्राम्हण क्षेत्री र पहाडी दलित क्रमश: ३०.६४ र ४.१ प्रतिशत रहेका छन् । जातजातीगत आधारमा जनसंख्यालाई वडागत रुपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०: जातीगत आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नम्बर	जातिगत आधारमा घरपरिवार संख्या				
	पहाडी वाम्हण /क्षेत्री	पहाडी आदीबासी /जनजाती	पहाडी दलित	पहाडी अन्य	जम्मा
१	१	२६१८	१	०	२६२०
२	५८८	११८९	१०	०	१७८७
३	१५६	१४२२	११५	०	१६९३
४	६९८	१७८९	९९	०	२५८६
५	२०७८	४८०	२४६	०	२८०४
जम्मा	**३५२१**	**७४९८**	**४७१**	**०**	**११४९०**
प्रतिशत	**३०.६४**	**६५.२६**	**४.१**	**०**	**१००**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.८ अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण

गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई अपांगताका दृष्टिकोणले हेर्दा ९७.४८ प्रतिशत जनसंख्या सपांग रहेका छन् । सपांग बाहेक विभिन्न खालका अपांगता भएका २८९ जना व्यक्तिहरु मध्ये सबैभन्दा उच्च शारीरिक अपांगता भएकाहरुको संख्या १७८ जना रहेका छन् । वडागत रुपमा वडा नं. ४ मा अन्य वडाहरु भन्दा बढी ८० जना अपाङ्ग रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुग गरिएको छ ।

तालिका ११: अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा नं.	अपांगताका आधारमा जनसंख्या										
	शारीरिक अपाङ्गता	वौद्धिक अपाङ्गता	दृष्टिविहिन (आँखा नदेख्ने)	सुन्न नसक्ने (बहिरा)	बोली अकमकिने (भकभके)	सुस्त श्रवण भएको	मनोसामाजिक अपाङ्गता	सुस्त मनस्थिति	बहु अपांगता	अपाङ्ग नभएको	जम्मा
१	२६	२	२	३	३	१	३	०	०	२५८०	२६२०
२	३६	२	३	९	१	६	०	०	०	१७३०	१७८७
३	२४	१	७	७	४	०	२	५	१	१६४२	१६९३
४	६०	०	५	७	१	४	३	०	०	२५०६	२५८६
५	३२	१	२	९	५	२	६	४	०	२७४३	२८०४
जम्मा	**१७८**	**६**	**१९**	**३५**	**१४**	**१३**	**१४**	**९**	**१**	**११२०१**	**११४९०**
प्रतिशत	**१.५५**	**०.०५**	**०.१७**	**०.३०**	**०.१२**	**०.११**	**०.१२**	**०.०८**	**०.०१**	**९७.४८**	**१००**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.९ बसोवासको अवस्था सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल ११४९० जनसंख्या मध्ये ६०.८ प्रतिशत जनसंख्या आफ्नै घर अर्थात गणना गरेको स्थानमा बस्ने गरेका छन् । त्यसैगरी स्वदेशमा अन्यत्र रहेका र विदेश गएकाहरुको जनसंख्या क्रमश: ४०२९ र ४७५ जना रहेका छन् । बसोबासको स्थिती हेर्दा ३.१३ प्रतिशत जनसंख्या बैदेशीक रोजगार एवं अन्य प्रयोजनले विदेशमा बस्दै आएका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरणलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १२: बसोबारको अवस्था सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	बसोबासका आधारमा जनसंख्या विवरण			
	गणना गरेको स्थान बसोबास गरेको	स्वदेशमा अन्यत्र बसोवास गरेको	विदेश गएको	जम्मा
१	७४३	१८३८	३९	२६२०
२	११९०	४७८	११९	१७८७
३	१२५५	३४६	९२	१६९३
४	१८७२	५७१	१४३	२५८६
५	१९२६	७९६	८२	२८०४
जम्मा	६९८६	४०२९	४७५	११४९०
प्रतिशत	६०.८०	३५.०७	४.१३	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.१० बैवाहिक स्थिति सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकाको कुल जनसंख्यालाई बैवाहिक स्थितिका आधारमा हेर्दा २२.२९ प्रतिशत अविवाहित, ५०.८३ प्रतिशत एकल विवाहित तथा २१.५५ प्रतिशत जनसंख्या कम उमेरको रहेका छन्। बैवाहिक स्थिति अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १३: बैवाहिक स्थिति सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	बैवाहिक स्थिति सम्बन्धी विवरण									
	अविवाहित	एकल विवाह	वहुविवाह	पुन: विवाह	विधवा	विदुर	सम्बन्ध विच्छेद	विवाहित तर अलग बसेको	कम उमेर	जम्मा
१	४६५	१२३५	४४	०	४८	४०	४	१	७८३	२६२०
२	३६९	९०४	१२	१	४०	१४	०	१३	४३४	१७८७
३	२८८	८३९	७	६१	२३	२१	११	१	४४२	१६९३
४	६७६	१३८१	४७	२	३९	१६	४	१२	४०९	२५८६
५	७६३	१४८१	१२	०	१०९	२७	४	०	४०८	२८०४
जम्मा	२५६१	५८४०	१२२	६४	२५९	११८	२३	२७	२४७६	११४९०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.१.११ व्यक्तिगत घट्ना विवरण

गतवर्षको विवरण अनुसार गाउँपालिकामा कुल २९२ जन्मदर्ता, ७३ मृत्युदर्ता र १३६ विवाह दर्ता गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी यस गाउँपालिकामा बसाईसराई गरी आएको २६ घरपरिवार र यहाँबाट बसाईसराई गरी अन्यत्र जाने ७ घरपरिवार रहेका छन्। यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १४: व्यक्तिगत घटना विवरण (२०७५ चैत्र मसान्त सम्म दर्ता भएका विवरण अनुसार)

वडा नम्बर	जन्म	मृत्यु	विवाह	सम्बन्ध विच्छेद (जोडी)	बसाइँसराई	
					आएको	गएको
१	७०	१७	४९	०	०	२
२	५६	१६	१८	०	२	०
३	२५	१३	१३	०	३	२
४	८९	१२	२७	०	१	३
५	५२	१५	२९	०	२०	०
जम्मा	२९२	७३	१३६	०	२६	७

स्रोत: गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७६

३.१.११.१ जन्म दर्ताको अवस्था

घरधुरी सर्वेक्षणको क्रममा १० वर्ष मुनीका बालबालिकाहरुका बारेमा जन्म दर्ता गरेको नगरेको बारे सोधिएको थियो। जस मध्ये १,८८४ जना बालबालिकाको बारेमा उत्तर प्राप्त भयो। प्राप्त उत्तर अनुसार १६०९ (८५.४ प्रतिशत) जना बालवालिकाको जनाको जन्म दर्ता भएको पाइयो। यस सम्बन्धी लिंग तथा वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ (तालिका १४)।

तालिका १५: जन्म दर्ताको अवस्था

वडा नं.	१० वर्ष मुनीका बालबालिकाहरुको जन्म दर्ताको अवस्था								
	जन्म दर्ता भएको			जन्म दर्ता नभएको			जम्मा बालबालिका संख्या		
	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा	बालक	बालिका	जम्मा
१	२३८	२५२	४९०	४४	५७	१०१	२८२	३०९	५९१
२	११८	१५६	२७४	२२	१६	३८	१४०	१७२	३१२
३	१४३	११५	२५८	७	१४	२१	१५०	१२९	२७९
४	१४३	११५	२५८	५०	४२	९२	१९३	१५७	३५०
५	१८२	१४७	३२९	१४	९	२३	१९६	१५६	३५२
जम्मा	८२४	७८५	१६०९	१३७	१३८	२७५	९६१	९२३	१८८४

स्रोतः घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

जन्म दर्ता बालवालिकाको पहिलो अधिकार भनेर अभियान चलिरहेकोबेला १४.६ प्रतिशत बालवालिकाको जन्म दर्ता नहुनु पनि गाउँपालिकाको लागि चुनौतिकै विषय हुनसक्छ। तर २०७५ सालको घट्ना दर्ता प्रतिवेदन अनुसार भने जन्म दर्ता उत्साहजनक नै देखिन्छ।

३.१.१२ बिगत पाच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण

बिगत पाँच वर्षमा कुल ५ घरपरिवार बसाईसराई गरी यस गाउँपालिकामा आएको देखिन्छ। जसमध्ये २ घरपरिवारले बसाईसराई दर्ता गरी बसोबास गनेका छन्। यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १६: बिगत पाँच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण

वडा नं.	बिगत ५ वर्षमा बसाईसराई गरेका घरपरिवार विवरण		
	बसाईसराई दर्ता गरी बस्ने	बसाईसराई दर्ता नगरी बस्ने	जम्मा
१	०	०	०
२	१	३	४
३	०	०	०
४	१	०	१
५	०	०	०
जम्मा	२	३	५

स्रोतः गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७६

३.१.१३ बसाईसराईको कारण अनुसार घरपरिवार विवरण

बिगत पाँच वर्षको अवधिमा यस गाउँपालिकामा बसाईसराई गरी आउने ५ घरपरिवारले जागिर, प्राकृतिक प्रकोप तथा सुविधाको खोजी जस्ता कारणले बसाईसराई गरी यहाँ आएका हुन। कारण अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १७: बसाईसराईको कारण अनुसार घरपरिवार विवरण

वडा नं.	बसाईसराईको कारण अनुसार घरपरिवार विवरण							
	शिक्षा	कामको खोजी	जागिर	नयाँ व्यवसाय	प्राकृतिक प्रकोप	सुविधाको खोजी	अन्य	जम्मा
१	०	०	०	०	०	०	०	०
२	०	०	१	०	३	०	०	४

वडा नं.	बसाईसराईको कारण अनुसार घरपरिवार विवरण							
	शिक्षा	कामको खोजी	जागिर	नयाँ व्यवसाय	प्राकृतिक प्रकोप	सुविधाको खोजी	अन्य	जम्मा
३	०	०	०	०	०	०	०	०
४	०	०	०	०	०	१	०	१
५	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	०	०	१	०	३	१	०	५

स्रोत: गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, २०७६

३.१.१४ बिवाह दर्ता सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकाको कुल जनसंख्यामा बिवाहित ६०७६ जना मध्ये ५४२५ जनाले बिवाह दर्ता गरेका छन् भने ६५१ जनाले बिवाह दर्ता गरेका छैनन् । बिवाह दर्ता नगर्नेको स्थिती हेर्दा कुल जनसंख्याको ५.६६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । बिवाह दर्ताको स्थिती अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १८: बिवाह दर्ता सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	बिवाह दर्ता सम्बन्धी विवरण		
	बिवाह दर्ता गरेको	बिवाह दर्ता नगरेको	जम्मा
१	१११३	१७१	१२८४
२	८०८	१२२	९३०
३	८४५	७४	९१९
४	१२६९	१७७	१४४६
५	१३९०	१०७	१४९७
जम्मा	५४२५	६५१	६०७६

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२ आर्थिक अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको पेशा, रोजगारी, कृषि, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था आर्थिक गतिविधि सम्बन्धी विवरणलाई विविध शिर्षकहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ । यस शिर्षक अन्तरगत आर्थिक गतिविधिको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.२.१ प्रमुख पेशा अनुसार जनसंख्या

गाउँपालिकाको कूल जनसंख्या ११४९० मध्ये १८.५४ प्रतिशत जनसंख्याको मुख्य पेशा कृषि तथा पशुपालन रहेको छ । जस अनुसार १२.२९ प्रतिशत जनसंख्याले ज्याला मजदुरीलाई मुख्य पेशाका रुपमा अपनाएका छन् भने ४.६४ प्रतिशत अर्थात ५३३ जना बैदेशीक रोजगारीलाई मुख्य पेशा बनाएका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १९: प्रमुख पेशा अनुसार जनसंख्या

वडा नं	कृषि तथा पशुपालन	नोकरी /जागिर	उद्योग /व्यापार	ज्याला /मजदुरी	व्यवसायिक कार्य	वैदेशिक रोजगारी	विद्यार्थी	गृहणी	वेरोजगार	पेन्सन	प्राविधिक	कम उमेर	अन्य
१	३६६	४३	३३	४९६	३४	६८	५१४	४३७	१	०	०	६१४	१४
२	३६८	१०३	४८	१५०	१२	११२	३४९	२५६	३६	१५	३	३१२	२३
३	३६०	७९	५५	१८९	९	९३	२२०	२२४	६२	१०	९	३५८	२५
४	७३०	१९९	११६	३३२	८	१५४	५००	९९	७५	२	०	३५३	१८
५	३०६	३०२	१०७	२४५	३७	१०६	५६४	५६६	११०	३५	३	३७६	४७
जम्मा	२१३०	७२६	३५९	१४१२	१००	५३३	२१४७	१५८२	२८४	६२	१५	२०१३	१२७

वडा नं	कृषि तथा पशुपालन	नोकरी /जागिर	उद्योग /व्यापार	ज्याला /मजदुरी	व्यवसायिक कार्य	वैदेशिक रोजगारी	विद्यार्थी	गृहणी	वेरोजगार	पेन्सन	प्राविधिक	कम उमेर	अन्य
प्रतिशत	१८.५४	६.३२	३.१२	१२.२९	०.८७	४.६४	१८.६९	१३.७७	२.४७	०.५४	०.१३	१७.५२	१.११

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

मानचित्र २: प्रमुख पेशा अनुसार जनसंख्या

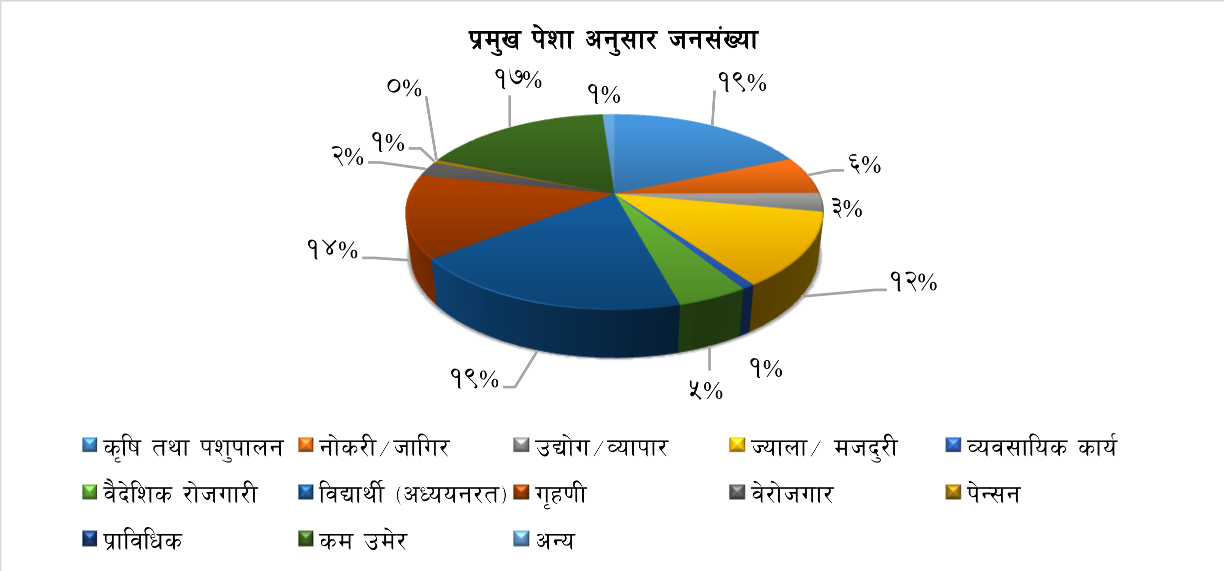

३.२.२ प्राविधिक तथा विशेष सीप भएका मानव संसाधनको विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र उपलब्ध हुन सक्ने कृषि तथा पशु, ईन्जिनियर, वन, मेडिसिन, खाद्य प्रशोधन, वकिल, पत्रकार जस्ता प्राविधिक तथा विशेष सीप भएका मानव संसाधनको संख्या ५७ रहेको छ । जसमध्ये सबैभन्दा बढी कृषि र पशुसँग सम्बन्धीत मानव संशाधन रहेका छन् भने खाद्य प्रशोधन र वकिल जस्ता संशाधन कुनै पनि वडामा नरहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी क्षेत्र, विधा तथा वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २०: प्राविधिक तथा विशेष सीप भएका मानव संसाधनको विवरण

वडा नम्बर	विषय क्षेत्र अनुसार प्राविधिक मानव संशाधन																जम्मा
	कृषि र पशु		इञ्जिनियरिङ्ग		वन		मेडिसिन		खाद्यप्रसोधन		वकिल		पत्रकार		अन्य		
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	
१	१	२	०	१	०	०	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	६
२	३	५	०	६	०	०	७	०	०	०	०	०	०	०	१	०	२२
३	१	०	०	१	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	१	०	४
४	४	४	०	८	०	१	३	३	०	०	०	०	०	२	०	०	२५
५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	९	११	०	१६	०	१	१३	३	०	०	०	०	०	२	२	०	५७

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.२.३ बैदेशीक रोजगारीमा गएकाहरूको विवरण

यस गाउँपालिकाबाट बैदेशीक रोजगारीका लागि विभिन्न जाने कूल ५३३ जनाहरु रहेका छन् । यी मध्ये सबैभन्दा उच्च संख्यामा खाडी मुलुक जाने ३०७ जना रहेका छन् । बैदेशीक रोजगारीका लागि गएका राष्ट्र अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २१: बैदेशीक रोजगारमा गएकाहरुको विवरण

वडा नं.	बैदेशीक रोजगारमा गएको जनसंख्या विवरण

	मलेसिया	खाडी मुलुक	दक्षिण कोरिया	जापान	अमेरिका	युरोप	अष्ट्रेलिया	भारत	अन्य	जम्मा
१	६	६१	०	०	०	०	०	०	१	६८
२	१५	३५	८	२	३	२	१०	३	३४	११२
३	१८	३७	३	२	०	४	१	१०	१८	९३
४	१५	१२४	१	२	१	०	२	२	७	१५४
५	५	५०	६	११	१०	५	८	२	९	१०६
जम्मा	**५९**	**३०७**	**१८**	**१७**	**१४**	**११**	**२१**	**१७**	**६९**	**५३३**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

चित्र ३: बैदेशीक रोजगारमा गएकाहरुको विवरण

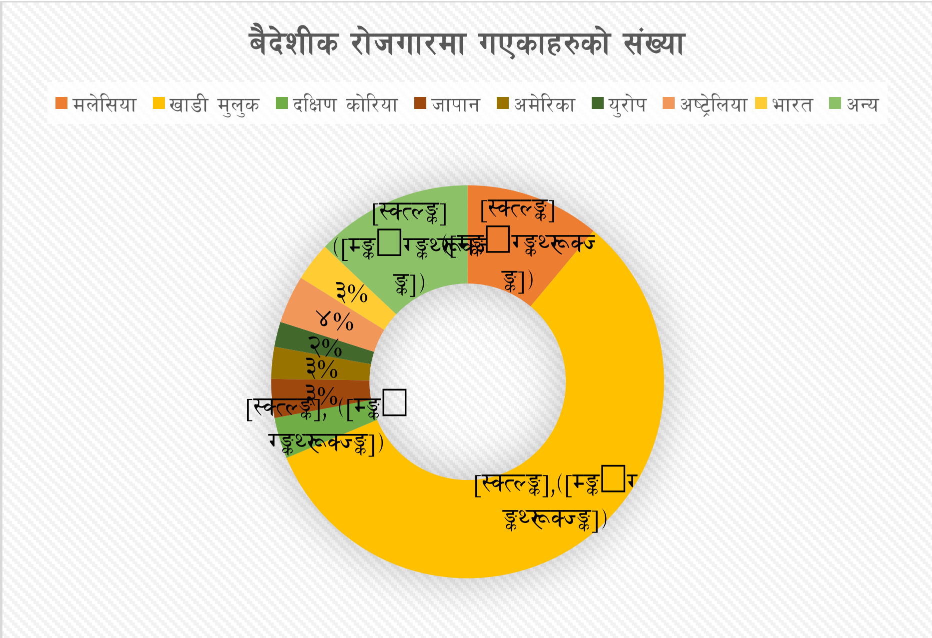

३.२.४ सिंचाई सुविधा सम्बन्धी विवरण

यस क्षेत्रमा मौसमी र वर्षैभरी सिंचाई उपलब्ध हुने खालका ७ वटा कुलो उपलब्ध रहेका छन् । यी सिंचाईका पूर्वाधारबाट २२२ रोपनी जमिन सिंचित हुने गरेको पाइन्छ भने यसबाट कुल ५२७ घरपरिवार लाभान्वित हुने गरेका छन् । यसर्थ यस गाउँपालिका अन्तरगत रहेको कुल खेती गरिएको जमिन मध्ये २२.११ प्रतिशत जमिनमा सिंचाई हुने गरेको पाइन्छ । यस सम्बन्धी थप विवरण दहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २२: सिंचाइ सुविधा सम्बन्धी विवरण

सिंचाई सुविधा वा आयोजनाको नाम	वडा नम्बर	सिंचाईको किसिम	सिंचाईको माध्यम	स्रोतको विवरण		सिंचाईको उपलब्धता	सिंचित क्षेत्र (रोपनी)	लाभान्वित घरधुरी
				क्षेत्रफल (कि.मि)	परिमाण			
जलेहारी सिचाई	२	कुलो	कुलो र पाइप	किमि	१३	मौसमी	३०	२०
सालिमा भित्ता सिचाई	३	कुलो	कुलो	किमि	२००	बर्षैभरी	१३	५७
छाडगाटुप्पा सिचाई	३	कुलो	कुलो	किमि	३००	बर्षैभरी	१९	८०
बेतेगाउडा सिचाई	४	कुलो	कुलो	किमि	१	मौसमी	१००	४०
बेतेगाउडा सिचाई	५	कुलो	कुलो	किमि	५००	बर्षैभरी	३२	२००
लामसोती सिचाई	५	कुलो	कुलो	किमि	४५	मौसमी	३	३०
जमरी सिचाई	५	कुलो	कुलो	किमि	४००	मौसमी	२५	१००
जम्मा					**१४५९**		**२२२**	**५२७**

स्रोत: समुह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.२.५ सिंचाई सुविधाको आधारमा खेती गर्ने घरपरिवार विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा कृषि कार्यका लागि जग्गाको उपयोग गर्ने २१३२ घरपरिवार मध्ये २०७ घरपरिवार बाह्र महिने (वर्षैभरी) सिंचाईबाट लाभान्वित हुने गरेका छन् । त्यसैगरी १४१३ घरपरिवार वर्षे सिंचाईको भर पर्नु पर्ने हुन्छ भने ५१२ घरपरिवार सिंचाई सुविधाबाट बञ्चित रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी थप विवरण दहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २३: सिंचाइ सुविधाको आधारमा खेती गर्ने घरपरिवार विवरण

वडा नं.	सिंचाई सुविधाको आधारमा जग्गाको विवरण			
	१२ महिने	वर्षे सिंचाई	सिंचाई नहुने	जम्मा
१	२३	५५५	४७	६२५
२	५	१०८	१७४	२८७
३	४२	५४	२०३	२९९
४	३	४७४	४६	५२३
५	१३४	२२२	४२	३९८
जम्मा	**२०७**	**१४१३**	**५१२**	**२१३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.६ कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्व सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा कृषि कार्यका लागि उपयोग गरिएको कूल जग्गा १४९९४ रोपनी रहेको देखिन्छ । जस मध्ये आफ्नो परिवारको नाममा रहेको १३७६९ रोपनी जग्गा उपयोग गर्ने २०६४ घरपरिवार, आफ्नो घरपरिवार बाहेक अरुको नाममा रहेको ६७३ रोपनी जग्गा उपयोग गर्ने घरपरिवार २०१ र अन्य स्वामित्वको ५५२ रोपनी जग्गा उपयोग गर्ने घरपरिवार ७५ रहेका छन् । साथै यहाँ रहेका कुल घरपरिवारहरु मध्येबाट १९ प्रतिशत घरपरिवार कृषि कार्यका लागि जग्गाको उपयोग गर्ने गरेका छैनन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २४: कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्व सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	आफ्नो परिवारको नामको जग्गा उपभोग गर्ने		अरुको नाममा रहेको जग्गा उपयोग गर्ने		अन्य स्वामित्वको जग्गा उपयोग गर्ने		कृषि कार्य नगर्ने परिवार	कृषि कार्यका लागि उपयोग भएको कूल जमिन क्षेत्रफल (रोपनी)
	परिवार	क्षेत्रफल (रोपनी)	परिवार	क्षेत्रफल (रोपनी)	परिवार	क्षेत्रफल (रोपनी)		
१	६२३	३६३७	६१	२४८	४	१६४	१०	४०४९
२	२६६	२०८२	६३	२५३	१९	८५	१०७	२४२०
३	२८४	२४८४	११	६३	१२	१४३	११३	२६९०
४	५१३	३४४५	३२	८६	१७	५१	६०	३५८२
५	३७८	२१२१	३४	२३	२३	१०९	२१०	२२५३
जम्मा	**२०६४**	**१३७६९**	**२०१**	**६७३**	**७५**	**५५२**	**५००**	**१४९९४**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.७ कृषि कार्यमा जमिनको उपयोगको अवस्था

यस गाउँपालिकामा कुल ११२१७ रोपनी जमिनमा खेती गर्ने गरिएको छ । जसमध्ये खेतका रुपमा प्रयोग र बारीको रुपमा प्रयोग भएको जमिन क्रमश: ४२५३ रोपनी र ६९६४ रोपनी रहेका छन् । कृषि कार्यमा जमिनको उपयोगको वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २५: कृषि कार्यमा जमिनको उपयोगको अवस्था (रोपनीमा)

वडा नं.	कृषि कार्यमा जमिनको उपयोगको अवस्था

	खेतका रुपमा प्रयोग भएको जमिन	बारीका रुपमा प्रयोग भएको जमिन	कुल खेती गरिएको जमिन
१	४१३	८२३	१२३६
२	८४१	१८०२	२६४३
३	७२७	२९८२	३७०९
४	८२९	९४५	१७७४
५	१८४३	१२१२	३०५५
जम्मा	**४६५३**	**७७६४**	**१२४१७**
प्रतिशत	**३७.४७**	**६२.५३**	**१००.००**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.८ खेती योग्य जमिनको विवरण

यस गाउँपालिकामा खेती गरिएको ११२१७ रोपनी तथा बाँझो रहेको २००९ रोपनी जमिन गरी कुल १३२२६ रोपनी जमिन खेती योग्य रहेको छ । कुल खेती योग्य जमिनको १५.१९ प्रतिशत जमिन बाँझो अवस्थामा रहेको देखिन्छ । यदी यी बाँझो जमिनमा खेती गर्नका प्रोत्साहन गर्न सकिएमा गाउँपालिकाको उत्पादकत्वमा थप योगदान पुग्ने देखिन्छ । साथै १२७३ रोपनी जमिनमा बाह्र महिने सिंचाईको सुविधा रहेको छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २६: खेती योग्य जमिनको विवरण

वडा नं.	खेती गरिएको जमिन (रोपनी)	बाँझो जमिन (रोपनी)	१२ महिने सिंचाई भएको जमिन (रोपनी)	जम्मा खेती योग्य जमिन (रोपनी)
१	१२३६	१२०	१९	१३७५
२	२६४३	४८८	३४	३१३१
३	३७०९	७२९	२२३	४४३८
४	१७७४	५७९	१२	२३५३
५	३०५५	१९३	९८५	३२४८
जम्मा	**१२४१७**	**२१०९**	**१२७३**	**१४५४५**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.९ अन्न, दलहन र तेलहन बाली उत्पादन र बिक्री सम्बन्धी विवरण

बालीजन्य उपजहरु मध्ये अन्नबाली, दलहन बाली र तेलहन बाली यस गाउँपालिका क्षेत्रमा उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ । यसमा अन्नबाली, दलहन बाली र तेलहन बाली क्रमशः १४६८९, १११ र ४७४ रोपनी जमिनमा क्रमशः १५८८३६, २३१३ र २०८० क्विन्टल उत्पादन हुने गरेको छ । यी उपजहरु बढीमा जम्मा उत्पादनको ०.५३ प्रतिशत विक्रि हुने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २७: अन्न, दलहन र तेलहन बाली उत्पादन र बिक्री सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	अन्नवाली			दलहन बाली			तेलहन बाली		
	क्षेत्रफल (रोपनी)	उत्पादन (क्विन्टल)	विक्रि (क्विन्टल)	क्षेत्रफल (रोपनी)	उत्पादन (क्विन्टल)	विक्रि (क्विन्टल)	क्षेत्रफल (रोपनी)	उत्पादन (क्विन्टल)	विक्रि (क्विन्टल)
१	१७६०	१२९०४९	२२७१	४४	१७३४	५०	१०	३७८	०
२	३२७९	३२७७	१२४	९	१९	०	२६	०	०
३	३०९९	५०७८	९२	०	०	०	०	०	०
४	३७१६	१४०८४	१५७८	५८	५६०	०	२७१	१५६१	७९
५	२८३५	७३४८	८०१७२	०	०	०	१६७	१४१	१
जम्मा	**१४६८९**	**१५८८३६**	**८४२३७**	**१११**	**२३१३**	**५०**	**४७४**	**२०८०**	**८०**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१० तरकारी, फलफुल र नगदेबाली सम्बन्धी विवरण

यस क्षेत्रमा तरकारी, फलफुल र नगदेबाली खेतीको अवस्था हेर्दा तरकारी ९४० रोपनी, फलफुल १९६ रोपनी र नगदेबाली ७०६ रोपनी जमिनमा खेती गर्ने गरेका छन् । यी बालीहरुको उत्पादनको अवस्था हेर्दा क्रमश: ११८५० क्विन्टल, ३९९० क्विन्टल र १०५२७ क्विन्टल उत्पादन हुने गरेको छ । यी उपजहरुको बिक्रिको अवस्था र वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २८: फलफुल, तरकारी र नगदेबाली सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	तरकारी			फलफुल			नगदे बाली		
	क्षेत्रफल (रोपनी)	उत्पादन (क्विन्टल)	विक्रि (क्विन्टल)	क्षेत्रफल (रोपनी)	उत्पादन (क्विन्टल)	विक्रि (क्विन्टल)	क्षेत्रफल (रोपनी)	उत्पादन (क्विन्टल)	विक्रि (क्विन्टल)
१	८६	२८६४	२१८	०	५०	०	१३	३७	०
२	१५०	२०४	२	०	०	०	१०६	१९७	३१
३	०	०	०	०	०	०	१	१	१
४	६९४	८६४७	१४४८	१८६	३८७३	२८०	५८२	१०२८३	१८८४
५	१०	१३५	९०	१०	६७	२२	४	९	०
जम्मा	९४०	११८५०	१७५८	१९६	३९९०	३०२	७०६	१०५२७	१९१६

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.११ बैकल्पिक बाली सम्बन्धी विवरण

यस क्षेत्रमा बैकल्पिक बालीका रुपमा माछापालन र मौरीपालन हुने गरेको देखिन्छ । यस गाउँपालिका क्षेत्रबाट १ वटा पोखरी रहेको देखिन्छ र सो पोखरीबाट माछा उत्पादन हुने गरेको देखिदैन । त्यसैगरी १९३ घार मौरीबाट वार्षिक ७०३९ किलोग्राम मह उत्पादन हुने गरेको छ । बैकल्पिक बाली सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २९: बैकल्पिक बाली सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	माछा पालन			मौरी पालन	
	पोखरी संख्या	क्षेत्रफल	उत्पादन (क्विन्टल)	घार संख्या	उत्पादन (केजी)
१	१	०	०	८	५०५५
२	०	०	०	१०४	२७४
३	०	०	०	४२	८३
४	०	०	०	२७	१६२०
५	०	०	०	१२	७
जम्मा	१	०	०	१९३	७०३९

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१२ पशुपंक्षी पालनको अवस्था सम्बन्धी विवरण

कुल २६३२ घरपरिवार रहेको यस गाउँपालिका क्षेत्रमा ५१.९ प्रतिशत घरपरिवारले पशुपंक्षी पालन गर्दछन । त्यसैगरी आधा भन्दा थोरै कम अर्थात ४८.१ प्रतिशत घरपरिवारले पशुपंक्षी पालन नगर्ने गरेका छन् । यस तथ्यांक अनुसार पशुपंक्षी पालनको प्रचलन घट्दै गईरहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३०: पशुपन्छी पालनको अवस्था सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	पशुपंक्षी पालन गर्ने परिवार संख्या		
	पालन गर्ने	पालन नगर्ने परिवार	जम्मा
१	८७	५४८	६३५
२	२७४	१२०	३९४

वडा नं.	पशुपंक्षी पालन गर्ने परिवार संख्या		
	पालन गर्ने	पालन नगर्ने परिवार	जम्मा
३	२६८	१४४	४१२
४	४००	१८३	५८३
५	३३७	२७१	६०८
जम्मा	१३६६	१२६६	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

नचित्र ४: पशुपालनका आधारमा घरपरिवार

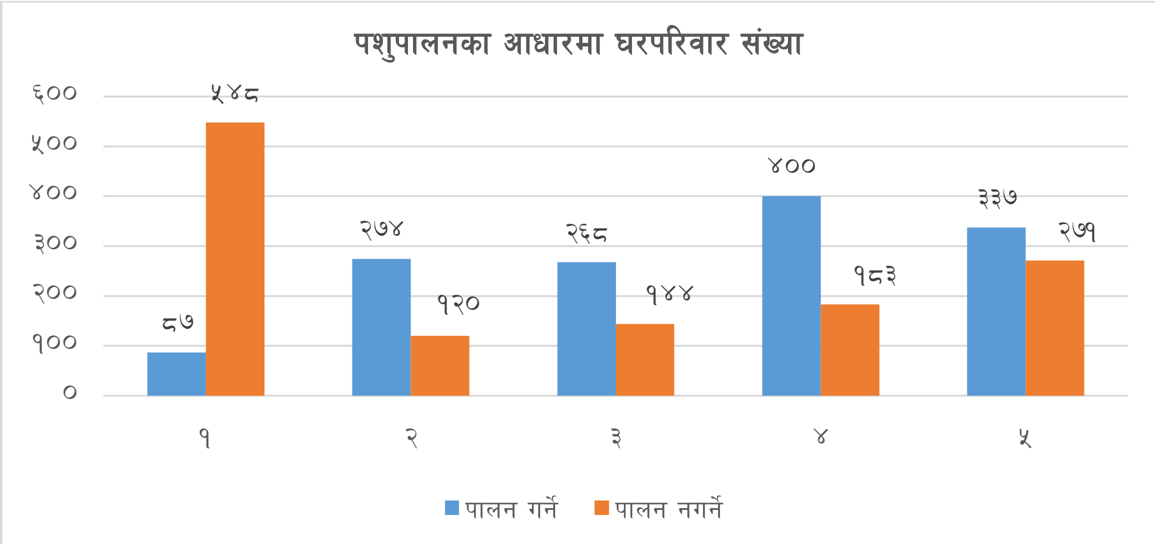

३.२.१३ श्रमजन्य पशुपालन तथा दुधजन्य उत्पादनको अवस्था

यस गाउँपालिकाको पशुपालन तथा दुधजन्य उत्पादनको अवस्था हेर्दा ३४६ गाई गोरु, ९३१ भैसी तथा राँगा र बंगुर १५३९ वटा रहेका छन् । पशुपालनबाट वार्षिक १३९५ लिटर दुध तथा घ्यू उत्पादन हुने गरेको छ । यस सम्बधी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३1: श्रमजन्य पशुपालन तथा दुधजन्य उत्पादनको अवस्था

वडा नं.	गाई/गोरु		भैसी/राँगा			याक/चौरी		सुगुंर/बंगुर		घोडा, खच्चड संख्या	जम्मा	
	संख्या	दुध/घ्यु उत्पादन (लिटर)	संख्या	दुध/घ्यु उत्पादन (लिटर)	मासु उत्पादन (केजी)	संख्या	दुध/घ्यु उत्पादन (लिटर)	संख्या	मासु उत्पादन (केजी)		संख्या	दुध/घ्यु उत्पादन (लिटर)
१	३०	३२	१४३	११२	५८५०	०	०	१०	३५०	०	१८३	१४४
२	६२	५२	२६०	१६०	१५०	०	०	०	०	०	३२२	२१२
३	४१	१६	१५८	६५	३००	०	०	०	०	०	१९९	८१
४	५२	१२५	४००	३१९	१७३२०	०	०	०	०	०	४५२	४४४
५	१६१	२३९	२१४	२७५	२००	०	०	८	२००	०	३८३	५१४
जम्मा	३४६	४६४	११७५	९३१	२३८२०	०	०	१८	५५०	०	१५३९	१३९५

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१४ मासुजन्य पशुपंक्षी पालनको अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा मासुजन्य पशुपंक्षी पालनको अवस्था हेर्दा ५४९१ भैंडा बाखा, ३५३७१ कुखुरा तथा हाँस र ७३ अन्य मासुजन्य पशुपंक्षी रहेका छन् । यी पशुपंक्षी पालनबाट वार्षिक १६३३५६० किलोग्राम मासुको उत्पादन हुने गरेको छ । वार्षिक एउटा भैंडा वा बाखाबाट बढीमा ७.६४ किलोग्राम हड्डी, छाला र ऊन उत्पादन हुने देखिन्छ । यस सम्बधी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ३२: मासुजन्य पशुपंक्षी पालनको अवस्था

वडा नम्बर	भेडाबाखा/खसीबोका			कुखुरा/हास संख्या			अन्य	
	संख्या	मासु उत्पादन (केजि)	हड्डी, छाला, ऊन (केजि)	संख्या	अण्डा उत्पादन (गोटा)	मासु उत्पादन (के.जि.)	संख्या	मासु उत्पादन (के.जि.)
१	५२६	९३३२	१४३	५९४	३००	७०२००	०	०
२	१३६६	३०३०	१६०	३३१५	१४५९५	४२९५३४	२	०
३	११९२	६१४३	२७	५७९९	८८४२	४०९८४९	०	०
४	१४४२	८२७७५	३९३९५	९५३५	१५५०२	२७२५३	७१	१८०
५	९६५	२७८६०	२२३६	१६१२८	२५१०२३	५६७४०४	०	०
जम्मा	**५४९१**	**१२९१४०**	**४१९६१**	**३५३७१**	**२९०२६२**	**१५०४२४०**	**७३**	**१८०**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१५ पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्रिका आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्री गर्ने र बिक्री नगर्ने दृष्टिकोणबाट घरपरिवार वर्गीकरण गरी हेर्दा ३० प्रतिशत घरपरिवारले पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्री गर्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ३३: पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्रिका आधारमा घरपरिवार

वडा नम्बर	पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्रिका आधारमा घरपरिवार संख्या			
	पशुपंक्षीजन्य उत्पादन बिक्री गर्ने घरपरिवार	बिक्री बिक्रीबाट वार्षिक आम्दानी (रु.)	बिक्री नगर्ने घरपरिवार	जम्मा
१	२७	५१४६५०	६०८	६३५
२	१८५	३३६२३६	२०९	३९४
३	१३२	७६४६९	२८०	४१२
४	३३८	६७९५८	२४५	५८३
५	१०८	१०५७६४०	५००	६०८
जम्मा	**७९०**	**२०५२९५३**	**१८४२**	**२६३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१६ कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था

गाउँपालिका भित्र रहेको कुल २६३२ घरपरिवार मध्ये २२.३४ प्रतिशत घरपरिवारलाई ९ महिना देखि १ वर्ष सम्म आफ्नै कृषि उत्पादन र कमाईले खान पुग्दछ भने ८.२८ प्रतिशत घरपरिवारलाई एक वर्षभन्दा बढी खान पुग्दछ । कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था सम्बन्धी वडागत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३४: कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था

वडा नम्बर	३ महिना सम्म खान पुग्ने	४ देखि ६ महिना सम्म खान पुग्ने	७ देखी ९ महिना सम्म खान पुग्ने	९ महिना देखी बर्ष दिन खान पुग्ने	१ वर्ष भन्दा बढी	जम्मा
१	५४	१७०	१३१	२५२	२८	६३५
२	१२७	१४९	५६	३९	२३	३९४
३	४३	१२४	११०	९०	४५	४१२
४	१३६	२७९	१०४	३४	३०	५८३
५	१२	१८०	१५१	१४५	१२०	६०८
जम्मा	**३७२**	**९०२**	**५५२**	**५६०**	**२४६**	**२६३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

चित्र ५: कृषि उत्पादन तथा कमाईमा आत्मनिर्भरताको अवस्था

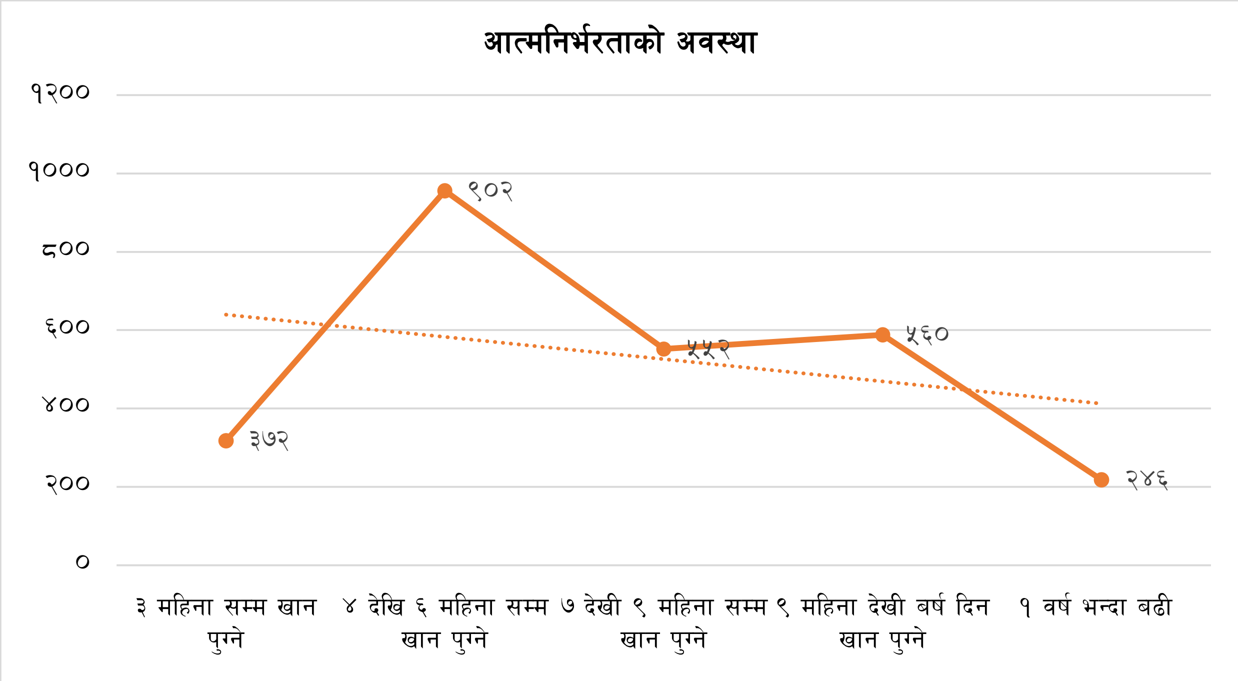

३.२.१६ कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन

कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधनको अवस्था हेर्दा गाउँपालिका क्षेत्र भित्र व्यवसायिक वा अगुवा कृषकको संख्या २२ रहेको छ भने जेटिए ३, पशुकार्यकर्ता ५ र व्यवसायिक नर्सरी सञ्चालक १ रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी वडागत विवरणलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ३५: कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन

वडा नम्बर	व्यवसायिक/अगुवा कृषक	ग्रामीण कृषी कार्यकर्ता	ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता	व्यवसायिक नर्सरी संचालक
१				
२				
३				
४	२२	३	५	१
५				
जम्मा	२२	३	५	१

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.२.१७ कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा

यस क्षेत्रमा तरकारी, फलफुल, खाद्यान्न, दलहन तथा नगदे वालीमा उच्च पहाडी क्षेत्रमा देखापर्ने रोग तथा किराले नकारात्मक रुपले प्रभावित गर्ने गरेको देखिन्छ। यस्ता रोग तथा कीराको विवरण वाली अनुसार देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ३६: कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा

साधारणतया तरकारी वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया फलफूल खेतीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया खाद्यान्न वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया दलहन वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया नगदे वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम
खपटे किरा	गवारो	पतेरो	पतेरो	झुसिल कीरा
लाही	फुलमा अैंस पार्ने कीरा	गवारो	झुसिल कीरा	लाही
गवारो	फ्रुट फलाई	फटके	फौजी किरा	खपटे

साधारणतया तरकारी वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया फलफूल खेतीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया खाद्यान्न वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया दलहन वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया नगदे वालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम
फट्याङ्ग्रा		फौजी किरा	फट्याङ्ग्रा	
पतेरो		फट्याङ्ग्रा		

स्रोत: समूह छलफल तथा संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१८ पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा

यस क्षेत्रमा पशुपन्छीमा मौसम अनुसार लाग्ने रोग व्याधीले प्रभावित गर्ने गरेको देखिन्छ । यहाँ देखा पर्ने रोगको विवरणलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३७: पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा

पशुपन्छी जन्य उत्पादन	रोगको नाम
पशु	भ्यागुते, चरचरे, खोरेत, एन्थ्रेक्स, पी.पी.आर, एन यूरिया, डर्माटाइटिस, डायरिया, पाइरेक्ससिया, एनोरेक्सिस, एल एफ, राउन्डओम, टेपओम, महोस्ट, टिक्स, लाइस, सर्भिसाइटिस, भेट्राइटिस, पायोमेट्रा, स्वइन फिबर, खोरेत,रेविज, नाम्ले, माटे, जुका, छेरौटे, साउने ज्वरो, जुम्रा, उपियाँ, किर्ना, लुतो, थुनेलो
पंक्षी	क्सीडिपेसिस, कोराइजा गम्बारो, सि आर डी, सल्मोनेलासिस, रानिखेत, फबल पक्स, हवाइडाइरिया, मेरेक्स, जुका, गम्वोरो, रानी खेत

स्रोत: समूह छलफल तथा संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.२.१९ व्यवसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा ४२ वटा व्यवसायिक कृषि फर्महरु सञ्चालनमा रहेको देखिन्छ । यस्ता किसिमका व्यवसायिक कृषि फर्मबाट प्रत्येक्ष रुपमा ४४ महिला र ४५ जना पुरुषले रोजगारी प्राप्त गरेका छन् । यस्ता खालका कृषि फर्महरु वडा नं ४ मा सबैभन्दा बढी १४ वटा सञ्चालनमा रहेको छन् । यस सम्बन्धी व्यवसाय अनुसारको विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३८: व्यवासयक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	फर्मको नाम	वडा नं.	फर्म रहेको ठेगाना	वार्षिक उत्पादन			प्रोपाईटरको नाम	रोजगारी संख्या	
				उत्पादित वस्तु	इकाई	परिमाण		महिला	पुरुष
१	कुखुरा फर्म	१	मैलुङ्ग	कुखुरा	वटा	५००	होम ब. तामाङ्ग	१	१
२	कुखुरा फर्म	१	खाल्टे	कुखुरा	वटा	१५००	पुर्ण ब. घले	३	३
३	कुखुरा फर्म	१	शान्ति बजार	कुखुरा	वटा	१०००	इमान तामाङ्ग	१	१
४	बाखा फर्म	१	मैलुङ्ग	बाखा	वटा	७५	करण तामाङ्ग	१	१
५	बाखा फर्म	१	तिरु	बाखा	वटा	५०	छेवाङ तामाङ्ग	१	१
६	बाखा फर्म	१	तिरु	बाखा	वटा	६०	लहेऊ घले	१	१
७	बाखा फर्म	१	तिरु	बाखा	वटा	७५	सेराफ तामाङ्ग	१	२
८	बाखा फर्म	१	तिरु	भेडा, बाखा	वटा	१००	फुर्पा तामाङ्ग	१	१
९	कुखुरा फर्म	२	सिम्ले	कुखुरा	वटा	१०००	ऋषिश्वर अधिकारी	१	१
१०	पुर्णिमा कुखुरा फर्म	२	भाडको	कुखुरा	वटा	५००	रमेश कुमार घले	१	१
११	दिपा कुखुरा फर्म	२	नयाँबस्ती	कुखुरा	वटा	५००	दिपा भट्टराई	१	१
१२	जमुना कुखुरा फर्म	२	सिम्ले	कुखुरा	वटा	१०००	जमुना लामिछाने	१	१
१३	प्रसोन पोल्ट्री फर्म	३	ठूलो गाउँ	कुखुरा	वटा	७००	पुर्ण बहादुर गुरुङ्ग	१	१
१४	मिन कुखुरा फर्म	३	पैरेगाउँ	कुखुरा	वटा	५००	मिन बहादुर गुरुङ्ग	१	१
१५	रबिना पोल्ट्री फर्म	३	ठूलो गाउँ	कुखुरा	वटा	८००	राम बहादुर गुरुङ्ग	१	१
१६	वृडिङ सेन्टर	३	ठूलो गाउँ	कुखुरा	वटा	१०००	दिल माया गुरुङ्ग	१	१
१७	कलिना पोल्ट्री फर्म	३	ठूलो गाउँ	कुखुरा	वटा	४००	साबित्री गुरुङ्ग	१	१
१८	भट्टराई पोल्ट्री फर्म	४	पैरेवेशी	कुखुरा	वटा	५००	शिव प्रसाद भट्टराई	१	१

क्र.स.	फर्मको नाम	वडा नं.	फर्म रहेको ठेगाना	वार्षिक उत्पादन			प्रोपाईटरको नाम	रोजगारी संख्या	
				उत्पादित वस्तु	इकाई	परिमाण		महिला	पुरुष
१९	सन्तोषी बाखा फर्म	४	ढुङ्गे	बाखा	वटा	१०	सन्तोषी गुरुङ्ग	१	१
२०	लामाम पशु फर्म	४	कामिडाँडा	कुखुरा	वटा	५००	श्याम बहादुर लामा	१	१
२१	स्वस्तिका पोल्ट्री फर्म	४	भलायोडाँडा	कुखुरा	वटा	८००	ठाकुर प्र. न्यौपाने	१	१
२२	न्युटर्न पोल्ट्री फर्म	४	कामिडाँडा	कुखुरा	वटा	१०००	नारन प्र. न्यौपाने	१	१
२३	पौडेल पोल्ट्री फर्म	४	भलायोडाँडा	कुखुरा	वटा	७००	केशवराज पौडेल	१	१
२४	खमरे खोलाकु फर्म	४	मनिगाउँ	कुखुरा	वटा	५००	लक्ष्मण थिङ्ग	१	१
२५	डिडाँडा कुखुरा फर्म	४	मनिगाउँ	कुखुरा	वटा	५००	राम बहादुर तामाङ्ग	१	१
२६	जेनिस कुखुरा फर्म	४	कामिडाँडा	कुखुरा	वटा	८००	शान्ति डंगोल	१	१
२७	अम्बिका कुखुरा फर्म	४	कामिडाँडा	बाखा	वटा	१०	पदम कु.आचार्य	१	१
२८	कविन पोल्ट्री फर्म	४	मनिगाउँ	कुखुरा	वटा	५००	प्रेम बहादुर गलान	१	१
२९	विशाल पोल्ट्री फर्म	४	कामिडाँडा	कुखुरा	वटा	४००	गंगा ब. विश्वकर्मा	१	१
३०	एलएस कुखुरा फर्म	४	कामिडाँडा	कुखुरा	वटा	१०००	भवानी गजुरेल	१	१
३१	एनएन कुखुरा फर्म	४	कामिडाँडा	कुखुरा	वटा	५००	प्रविना घिमिरे	१	१
३२	कुखुरापालन फर्म	५	माझ्फागाउँ	कुखुरा	वटा	५००	बलराम प्र.आचार्य	१	१
३३	कुखुरापालन फर्म	५	माझ्फागाउँ	कुखुरा	वटा	५००	मुकुन्द प्र. पौडेल	१	१
३४	कुखुरापालन फर्म	५	माझ्फागाउँ	कुखुरा	वटा	१५००	शिव प्र. भट्ट	१	१
३५	हरिप्रसाद कुखुरा फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	गोविन्द आचार्य	१	१
३६	गोमा पोल्ट्री फर्म	५	भट्टगाउँ	कुखुरा	वटा	१०००	गोमा रिमाल भट्ट	१	१
३७	शैलेस पोल्ट्री फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	चन्द्र शेखर आचार्य	१	१
३८	रोचक पोल्ट्री फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	छवि लाल आचार्य	१	१
३९	सारदा पोल्ट्री फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	हरि प्र. आचार्य	१	१
४०	नविन पोल्ट्री फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	शिवराज आचार्य	१	१
४१	एसके पोल्ट्री फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	सन्तोष आचार्य	१	१
४२	अप्सरा पोल्ट्री फर्म	५	बनुवा	कुखुरा	वटा	१०००	अप्सरा ढकाल	१	१
	जम्मा							४४	४५

स्रोत: समूह छलफल तथा संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.२.२० कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धीत सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण

कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धित समूह वा संस्थाहरुमा २१ कृषक समूह, ३८ व्यवसायिक कृषि फर्म, १३ कृषि सहकारी, ९ पशुपालन र २ वटा एग्रोभेट तथा बिउबिजन केन्द्र यस गाउँपालिकामा रहेको देखिन्छ । कृषि क्षेत्रमा सामूहिक रुपमा कार्य गर्न समूह र कृषि सहकारीमा आवद्ध रहेका सदस्य सहित समूह सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ३९: कृषि तथा पशु सेवासँग सम्बन्धीत सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण

वडा नम्बर	कृषक समूह			पशुपालन समूह			व्यवसायिक कृषि फर्म			कृषि सहकारी			एग्रोभेट तथा विउविजन केन्द्र संख्या	कोल्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर संख्या	जैविक वा कम्पोष्ट मल उत्पादन केन्द्र संख्या
	समूह संख्या	सदस्य		समूह संख्या	सदस्य		फर्म संख्या	सदस्य		सहकारी संख्या	सदस्य				
		म	पु		म	पु		म	पु		म	पु			
१	०	०	०	०	०	०	८	१०	११	०	०	०	०	०	०
२	९	१८१	१०	९	१८१	१०	०	०	०	१	१२३	१२३	०	०	०
३	०	१५	३०	०	०	०	५	१०	१०	२	४००	०	०	०	०
४	७	१५०	५०	०	०	०	१४	१५	१३	९	४००	२५०	०	०	०
५	५	७०	५०	०	०	०	११	११	११	१	३००	२००	२	०	०
जम्मा	२१	४१६	१४०	९	१८१	१०	३८	४६	४५	१३	१२२३	५७३	२	०	०

स्रोत: समुह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.३ पर्यटन विकास

३.३.१ पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

धार्मिक, साँस्कृतिक तथा प्राकृतिक दृष्टिले पर्यटकीय महत्व बोकेका मुख्य ७ वटा स्थानहरु यस क्षेत्रमा रहेका छन् । यी स्थानहरु नजिकको बजार केन्द्रबाट करिब औषत २२ किलोमिटरको दुरीमा रहेको देखिन्छ । गाउँपालिका भित्र रहेका यी पर्यटकीय स्थलहरुमा वार्षिक करिब २९०० जना पर्यटकहरुको आगमन हुने गरेको देखिन्छ । यहाँका पर्यटकीय स्थलहरुमा वार्षिक हजारौंको संख्यामा पर्यटक आउने गर्दछन् । तसर्थ यस्ता स्थलहरुलाई पर्यटकीय गन्तव्यको रुपमा प्रचार प्रसार गर्न सकिए उल्लेखिय रुपमा पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा मोफसल आर्थिक गतिविधी बढाउन सकिने आँकलन गर्न सकिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ४०: पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

पर्यटकीय स्थलको नाम, स्थान	वडा नं.	भौतिक पूर्वाधार			स्वामित्व	महत्व वा विशेषता	वार्षिक पर्यटक आगमन संख्या
		सडकको पहुँच	होटल, लज, रेष्टुराँ संख्या	नजिकको बजार केन्द्र सम्मको दुरी (किमी)			
गोकर्ण भुमेदेवी	१	पुगेको	०	१०	सामुदायिक	धार्मिक	२०००
तिरु भुमेदेवी	१	पुगेको	०	१५	सामुदायिक	धार्मिक	२०००
झिकुरी	३	नपुगेको	०	१५	सामुदायिक	धार्मिक	९०००
भुमेस्थान	३	पुगेको	०	६	सामुदायिक	धार्मिक	१५००
ठुलो आगन बौद्ध	३	पुगेको	१	६	सामुदायिक	धार्मिक	२०००
धलेगडी	४	पुगेको	०	४	सामुदायिक	पर्यटकीय	१०००
उत्तरगया	५	पुगेको	३	१००	सामुदायिक	ऐतिहासिक	१२०००
जम्मा			६				२९५००

स्रोत: समुह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.३.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण

उत्तरगया गाउँपालिका पर्यटन क्षेत्रमा ज्यादै सम्भावना बोकेको क्षेत्र हो । यहाँ होमस्टेहरु र पर्यटन मार्गहरुको विकास गर्ने क्रम बढि रहेको छ ।

३.३.३ मिल, संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा रहेका घट्ट, मिल, संकलन तथा विक्री केन्दको संख्या हेर्दा ९ वटा परम्परागत घट्ट, १० वटा सुधारिएको घट्ट र २ वटा विद्युत मिल, ६ वटा कृषि संकलन केन्द्र र एउटा जडिबुटी संकलन केन्द्र रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४१: मिल, संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	पानी घट्ट संख्या		चिस्यान केन्द्र	कुटानी, पिसानी र पेलानी (मिल) संख्या			संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र			विक्री केन्द्र वा कोसेली घर
	परम्परागत	सुधारिएको		पानी मिल	डिजेल मिल	विद्युत मिल	कृषि	जडिबुटी	उद्योग	
१	०	४	०	०	०	०	०	०	०	०
२	०	३	०	०	०	०	४	१	०	०
३	७	१	०	०	०	०	२	०	०	०
४	०	२	०	०	०	२	०	०	०	०
५	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	९	१०	०	०	०	२	६	१	०	०

स्रोतः समुह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.३.४ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण

उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योगका रुपमा फर्निचर उद्योग, कटाई सिलाई तथा ग्रील उद्योग सञ्चालनमा रहेका छन् । यी उद्योगहरुबाट २३ जना स्वरोजगार रहेका छन भने उत्पादित वस्तुबाट वार्षिक करिब १० लाख ३० हजार बराबरको आम्दानी गर्ने गर्दछन् । सञ्चालित उद्योग सम्बन्धी वडागत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४२: उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण

उद्योगको नाम	वडा नं.	उद्योगको स्वामित्व	उद्योगको प्रकार	प्रत्यक्ष रोजगारी जना			उत्पादन हुने वस्तु र सेवाको नाम	उत्पादित वस्तु र सेवाबाट भएको वार्षिक आम्दानी (रु हजारमा)
				महिला	पुरुष	जम्मा		
छलेफ फर्निचर उद्योग	२	निजी	घरेलु	१	१	२	फर्निचर	२००
भुमेदेवी फर्निचर उद्योग	२	निजी	घरेलु	०	२	२	फर्निचर	३००
पल्पसा फर्निचर उद्योग	२	निजी	घरेलु	१	१	२	फर्निचर	१००
नवबहु टेलरिङ सेन्टर	४	निजी	साना	१	०	१	कपडा सिलाई	३०
सन्तोष ग्रील उद्योग	४	निजी	घरेलु	०	३	६	ग्रील	२००
हातेमालो टेलरिङ सेन्टर	५	निजी	साना	०	१०	१०	कपडा सिलाई	२००
जम्मा				३	१७	२३		१०३०

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.३.५ व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

व्यापार र व्यवसायको स्थिति हेर्दा यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निजी एकल स्वामित्वका किराना पसल, मासु पसल, रेष्टुरेण्ट र तरकारी तथा फलफुल पसल गरी कुल २२ वटा व्यापार तथा व्यवसायहरु संचालनमा रहेका छन् । जसबाट करिब १ करोड ६६ लाख बराबरको वार्षिक कारोबार हुने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४३: व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार/व्यवसाय संचालक/कम्पनीको नाम	वडा नम्बर	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व	कारोबारको विवरण	वार्षिक कारोबार (रु. हजारमा)
१	भुमिका किराना पसल	१	निजी	किराना	६००
२	तिलक खुद्रा पसल	१	निजी	किराना	५००
३	सगुन होटल	१	निजी	रेष्टुरेण्ट	७००
४	रिभर भ्यु रेष्टुरेण्ट	१	निजी	रेष्टुरेण्ट	१०००
५	घिमिरे होटल एण्ड रेष्टुरेण्ट	२	निजी	रेष्टुरेण्ट	७००
६	विविसा होटल एण्ड रेष्टुरेण्ट	२	निजी	रेष्टुरेण्ट	३००
७	अधिकारी होटल	२	निजी	रेष्टुरेण्ट	५००
८	विजेन रेष्टुरेण्ट	२	निजी	रेष्टुरेण्ट	७००
९	भट्ट होटल	२	निजी	रेष्टुरेण्ट	७००
१०	गजुरेल किराना पसल	२	निजी	किराना	९००

क.सं.	व्यापार/व्यवसाय संचालक/कम्पनीको नाम	वडा नम्बर	व्यापार व्यवसायको स्वामित्व	कारोबारको विवरण	वार्षिक कारोवार (रु. हजारमा)
११	गुरुङ्ग खाद्य किराना पसल	३	निजी	किराना	४०००
१२	गुरुङ्ग होटल	३	निजी	रेष्टुरेण्ट	५००
१३	मल्ल एण्ड चाँदनी	३	निजी		५००
१४	निरमाया किराना पसल	३	निजी	किराना	३००
१५	युनिक किराना पसल	३	निजी	किराना	३००
१६	स्मार्ट मासु पसल	३	निजी	मासु पसल	६००
१७	गोबिन्द किराना	३	निजी	किराना	६००
१८	सन्तोष मासु पसल	४	निजी	मासु पसल	१२००
१९	कारमीडाँडा किराना पसल	४	निजी	किराना	१५००
२०	उत्तरगया फुड कर्नर	५	निजी	रेष्टुरेण्ट	३००
२१	थापा फलफुल तरकारी पसल	५	निजी	तरकारी तथा फलफुल	१००
२२	कैदलटार खुद्रा पसल	५	निजी	किराना	१००
जम्मा					१६६००

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.३.६ व्यवसायीक सीपमूलक तालिम

क) व्यवसायीक सीपमूलक तालिम लिने घरपरिवारको विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा व्यवसायीक तथा सीपमूलक तालिम लिने घरपरिवारको संख्या ६८० रहेका छ । जस अन्तरगत सबैभन्दा बढी निर्माण कार्य सम्बन्धी तालिम लिने घरपरिवारको संख्या १९७ रहेको छ । स्वावलम्बन र स्वरोजगारी तर्फ २६.८५ प्रतिशत घरपरिवार उन्नमुख भएको अवस्था देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४४: व्यवसायी सीपमूलक तालिम लिने घरपरिवारको विवरण

वडा नम्बर	सिलाई, बुनाई, बुटिक, श्रृगार तथा पार्लर	सूचना प्रविधि, इलेक्ट्रिकल र इलेक्ट्रोनिक्स	निर्माण सम्बन्धी (म्यासन, कापेन्ट्री आदी)	इञ्जिनियरिङ्ग, अटोमोवाइल र मकानिक्स्	कृषि सम्बन्धी	जनस्वास्थ्य सम्बन्धी	पशु स्वास्थ्य	पर्यटन सम्बन्धी	उद्योग तथा कला सम्बन्धी	अन्य
१	३	०	१४	१	२	०	१	०	६	०
२	४४	२२	९९	७	६	१३	४४	२	२	३३
३	७८	४१	६६	२	४	६	५	१	१	५
४	१३	१४	७	७	३	१०	४	२	१	९
५	२६	१२	११	१२	५	१५	७	४	१	९
जम्मा	१६४	८९	१९७	२९	२०	४४	६१	९	११	५६

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

क) अवधिका आधारमा तालिम लिनेहरूको संख्या

यस गाउँपालिकामा तालिम लिनेहरुलाई तालिम अवधिका आधारमा हेर्दा कुल ६८० जना मध्ये धेरैले अर्थात २२९ जनाले एक महिना भन्दा कम अवधिको तालिम लिएका छन् । तालिम अवधिका आधारमा तालिम लिनेहरुको वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ४५: अवधिका आधारमा तालिम लिनेहरुको संख्या

वडा नं.	१ महिना भन्दा कम	१-६ महिना	६-१२ महिना	१२ महिना भन्दा बढी	जम्मा
१	१८	९	०	०	२७
२	१३४	११२	१२	१४	२७२
३	६०	१३०	८	११	२०९

वडा नं.	१ महिना भन्दा कम	१-६ महिना	६-१२ महिना	१२ महिना भन्दा बढी	जम्मा
४	५	२९	२	३४	७०
५	१२	५९	५	२६	१०२
जम्मा	२२९	३३९	२७	८५	६८०

स्रोतः घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.७ बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका कुल २६३२ घरपरिवार मध्ये २०९५ घरपरिवारले बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुमा खाता खोलेर आर्थिक कारोबार गर्ने गरेका छन् भने ५३७ घरपरिवारको भने कुनै पनि वित्तीय संस्थाहरुमा खाता नरहेको देखिन्छ । यसर्थ बैंक तथा वित्तिय संस्थामा २०.४ प्रतिशत घरपरिवारको पहुँच अझै पुग्न बाँकी रहेको पाइन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४६: बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	बैङ्क तथा वित्तिय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार संख्या		
	खाता हुने घरपरिवार संख्या	खाता नहुने घरपरिवार	जम्मा घरपरिवार संख्या
१	६१८	१७	६३५
२	३१३	८१	३९४
३	३६३	४९	४१२
४	२३७	३४६	५८३
५	५६४	४४	६०८
जम्मा	२०९५	५३७	२६३२

स्रोतः घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

चित्र ६: बैंक तथा बित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार

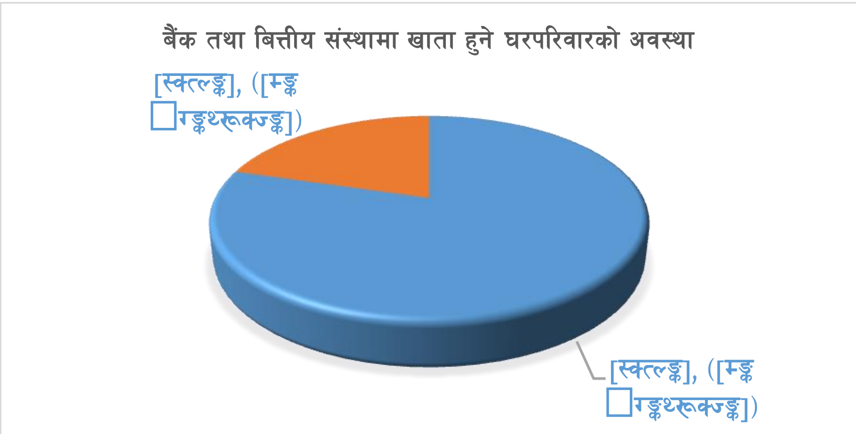

३.३.८ वित्तीय संस्था अनुसार खाता हुने घरपरिवार विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता रहेका कुल २०९५ घरपरिवार मध्ये वित्तीय संस्थाहरुको किसिम अनुसार खातावाल घरपरिवारको अवस्था हेर्दा सबै भन्दा बढी बाणिज्य बैंकमा १५९२ घरपरिवारको खाता रहेको देखिन्छ । वित्तीय संस्था अनुसार खाता रहेका घरपरिवार विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४७: वित्तीय संस्था अनुसार खाता खाता हुने घरपरिवार विवरण

वडा नम्बर	वित्तीय संस्था अनुसार खातावाल घरपरिवार विवरण				
	बाणिज्य बैंक	विकास बैंक	वित्तीय संस्था	सहकारी	जम्मा

वडा नम्बर	वित्तीय संस्था अनुसार खातावाल घरपरिवार विवरण				
	बाणिज्य बैंक	विकास बैंक	वित्तीय संस्था	सहकारी	जम्मा
१	२१९	१०१	१२६	१७२	६१८
२	२८८	७	७	११	३१३
३	३६१	१	१	०	३६३
४	२११	२३	३	०	२३७
५	५१३	४	३२	१५	५६४
जम्मा	**१५९२**	**१३६**	**१६९**	**१९८**	**२०९५**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.९ वार्षिक आम्दानी अनुसार घरपरिवार विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत रहेका घरपरिवारलाई वार्षिक आम्दानीको दृष्टिकोणबाट हेर्दा ५० हजार भन्दा कम आम्दानी हुने घरपरिवार १०५४ र ५ लाख भन्दा माथि आम्दानी हुने घरपरिवार ५४४ रहेको देखिन्छ। यहाँ रहेका ४० प्रतिशत घरपरिवारले प्रतिदिन १.२५ अमेरिकी डलर भन्दा कम आम्दानीमा जीवनयापन गरिरहेको देखिन्छ । वार्षिक आम्दानीका आधारमा वर्गिकृत वडागत घरपरिवार सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ४८: वार्षिक आम्दानी अनुसार घरपरिवार विवरण

वडा नं.	वार्षिक आम्दानी अनुसार घरपरिवार संख्या					
	५० हजार भन्दा कम	(५०-१५०) हजार	(१५० - २५०) हजार	(२५०-५००) हजार	५०० हजार भन्दा माथी	जम्मा घरपरिवार संख्या
१	५१५	८	७०	३	३९	६३५
२	१०८	८६	१०१	६४	३५	३९४
३	४२	९०	१०६	८९	८५	४१२
४	३३१	५५	६५	७६	५६	५८३
५	५८	४३	६४	११४	३२९	६०८
जम्मा	**१०५४**	**२८२**	**४०६**	**३४६**	**५४४**	**२६३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१० शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर आम्दानी विवरण

आम्दानीको शिर्षक अनुसार घरपरिवारको वार्षिक सरदर आम्दानीको अवस्था हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी श्रमबाट करिब ३३ अरब २९ करोड २२ लाख ३१ हजार वार्षिक आम्दानी हुने गरेको छ । गाउँपालिका भित्र अन्नबाली, फलफुल, जडिबुटी तथा व्यापार व्यवसायबाट आम्दानी भएको देखिदैन । तसर्थ कृषिजन्य उत्पादन, जडिबुटी प्रसोधन तथा श्रमजन्य कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्न सकेमा आम्दानीको क्षेत्र बढ्ने देखिन्छ। वार्षिक आम्दानीलाई शिर्षक अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ४९: शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर आम्दानी विवरण

वडा नं.	आम्दानीको शिर्षक अनुसार परिवारको सरदर वार्षिक आम्दानी (रु.हजारमा)							
	अन्नबाली	फलफुल	जडिबुटी	व्यापार	बैदेशिक	जागिर	अन्य	जम्मा
१	०	०	०	०	२०२०	९०९२०	१७७३१२०	१८६६०६०
२	०	०	०	०	१७०७०	४६२७२८	६०२२५९	१०८२०५७
३	०	०	०	०	२१००४५८	३६८५९३	२९१२२५८	५३८१३०९

वडा नं.	आम्दानीको शिर्षक अनुसार परिवारको सरदर वार्षिक आम्दानी (रु.हजारमा)							
	अन्नबाली	फलफुल	जडिबुटी	व्यापार	बैदेशिक	जागिर	अन्य	जम्मा
४	०	०	०	०	१२२४१०	२१४९२	३८१७८	१८२०८०
५	०	०	०	०	१२९७२८३०	३२३४८४९८	१८८४३२७८	६४१६४६०६
जम्मा	०	०	०	०	१५२१४७८८	३३२९२२३१	२४१६९०९३	७२६७६११२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.११ वार्षिक खर्च अनुसार घरपरिवार विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत रहेका घरपरिवारलाई वार्षिक खर्चका हिसाबले हेर्दा ५० हजार भन्दा कम खर्च गर्ने घरपरिवार ९८५ र ५ लाख भन्दा माथि खर्च गर्ने घरपरिवार ४५६ रहेका छन् । वार्षिक खर्चका आधारमा वर्गिकृत वडागत घरपरिवार सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५०: वार्षिक खर्च अनुसार घरपरिवार विवरण

वडा नं.	वार्षिक खर्च अनुसार घरपरिवार संख्या					
	५० हजार भन्दा कम	(५०-१५०) हजार	(१५० - २५०) हजार	(२५०-५००) हजार	५०० हजार भन्दा माथी	जम्मा घरपरिवार संख्या
१	५११	१	१	०	१२२	६३५
२	९९	२२२	३७	१६	२०	३९४
३	१९	२३५	७६	५०	३२	४१२
४	३११	१५८	७३	३०	११	५८३
५	४५	९९	९३	१००	२७१	६०८
जम्मा	९८५	७१५	२८०	१९६	४५६	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१२ शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर खर्च विवरण

खर्चको शिर्षक अनुसार घरपरिवारको वार्षिक सरदर खर्चको अवस्था हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी खर्च खानामा करिब २२ अरब २७ करोड ६६ लाख ८७ हजार र सबैभन्दा न्यून खर्च अन्य कार्यमा करिब ३ अरब १० करोड ८४ लाख ९१ हजार वार्षिक खर्च हुने गरेको छ । लत्ताकपडा, चाँडपर्व र कृषि कार्यमा खर्च नभएको देखिएको छ । यदी अन्य खर्चलाई न्यूनिकरण गर्न सक्ने हो भने घरपरिवारको आयस्तरमा सुधार ल्याउन सकिने आंकलन गर्न सकिन्छ । वार्षिक खर्चलाई शिर्षक अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५१: शिर्षक अनुसार परिवारको वार्षिक सरदर खर्च विवरण

वडा नं.	खर्चको शिर्षक अनुसार परिवारको सरदर वार्षिक खर्च (रु.हजारमा)							
	खाना	लत्ता कपडा	शिक्षा	स्वास्थ्य	चाँडपर्व	कृषि कार्य	अन्य	जम्मा
१	५४७००७५	०	२४००१३०	५६६५१३०	०	०	४९६७७०	१४०३२१०५
२	१३५३२७१	०	३४७७	३७०४६८	०	०	२५३६१९	६२७५६४
३	१९२९३९९	०	४६६६८७	८९४३६८	०	०	४६३९७०	१८२५०२५
४	१८८४१	०	९९९८	१३१९६	०	०	७४९२	३०६८६
५	१३५०५१०१	०	४३३१९९७	११२९५०२०	०	०	१८८६६४०	१७५१३६५७
जम्मा	२२२७६६८७	०	७२१२२८९	१८२३८१८२	०	०	३१०८४९१	३४०२९०३७

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१३ ऋणका आधारमा घरपरिवार विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत रहेका घरपरिवारलाई बिगत १ वर्ष भित्र ऋणका आधारमा हेर्दा ३३ प्रतिशत घरपरिवारले विभिन्न उद्देश्यका लागि ऋण लिएका छन् भने १४४ घरिवारले ऋण लिएको वा नलिएको भनी निक्यौल गर्न नसकेको देखिन्छ । ऋण लिएको आधारमा वडागत घरपरिवार विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५२: ऋणका आधारमा घरपरिवार विवरण

वडा नम्बर	ऋण लिएको आधारमा घरपरिवार संख्या			
	छ	छैन	थाहा छैन	जम्मा
१	१३	५९१	३१	६३५
२	१९४	१७३	२७	३९४
३	१५७	२५४	१	४१२
४	१७३	३७५	३५	५८३
५	३३२	२२६	५०	६०८
जम्मा	८६९	१६१९	१४४	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१४ उद्देश्यका आधारमा ऋण लिने घरपरिवार विवरण

ऋण लिएका ८६९ घरपरिवारलाई आधार मान्दा ५८.३४ प्रतिशतले विविध अर्थात अन्य उद्देश्यका लागि र दोस्रोमा कृषि तथा पशुपालनका लागि १३.६९ प्रतिशत घरपरिवारले ऋण लिएका छन् । त्यसैगरी औषधी उपचारका लागि समेत ऋण लिने गरेको देखिन्छ । यसरी औषधी उपचारका लागि ७२ घरपरिवारले ऋणलाई आधार बनाउनु परेको पाइन्छ । ऋणको उद्देश्य अनुसार ऋण लिने वडागत घरपरिवार विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५३: उद्देश्यका आधारमा ऋण लिने घरपरिवार विवरण

वडा नम्बर	ऋणको उद्देश्य अनुसार घरपरिवार संख्या						
	कृषि तथा पशुपालन	उद्योग/व्यापार	बैदेशिक रोजगार	शिक्षा	औषधी उपचार	अन्य	जम्मा
१	३	०	१	१	१	७	१३
२	७२	२०	११	१४	१४	६३	१९४
३	१९	३०	१३	२३	२३	४९	१५७
४	१५	११	४	१०	१५	११८	१७३
५	१०	१४	४	१५	१९	२७०	३३२
जम्मा	११९	७५	३३	६३	७२	५०७	८६९
प्रतिशत	१३.६९	८.६३	३.८०	७.२५	८.२९	५८.३४	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१५ ऋणको स्रोत आधारमा ऋण लिने घरपरिवार विवरण

यस गाउँपालिकामा ऋण लिएका ८६९ घरपरिवार मध्ये सबैभन्दा बढी ३५१ घरपरिवारले सहकारी संस्थाबाट ऋण लिने गरेका छन् भने अझै पनि यस ठाउँमा साह महाजनबाट ऋण लिने प्रचलन कायम रहेको देखिन्छ । ऋणको स्रोत अनुसार ऋण लिने वडागत घरपरिवार विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५४: ऋणको स्रोत अनुसार ऋण लिने घरपरिवार विवरण

वडा नम्बर	ऋणको स्रोत अनुसार ऋण लिने घरपरिवार संख्या					
	बैंक तथा वित्तीय संस्था	सहकारी संस्था	बचत समूह	साहु महाजन	अन्य	जम्मा
१	३	८	०	२	०	१३
२	५८	६२	१२	५९	३	१९४
३	६३	१९	१५	६०	०	१५७
४	७२	३४	१६	५१	०	१७३
५	५७	२२८	२५	२१	१	३३२
जम्मा	२५३	३५१	६८	१९३	४	८६९

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१६ नजिकको बजार सम्मको पहुँचको अवस्था

घरबाट नजिकको बजार सम्म पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरपरिवारलाई हेर्दा ४४.६ प्रतिशत वा ११७४ घरपरिवारलाई बजार पुग्न १ घण्टा वा सो भन्दा बढी समय लाग्ने गर्दछ। त्यसैगरी बजार क्षेत्र नजिक अर्थात बजार क्षेत्रबाट १५ मिनेटको दुरीमा १६.४ प्रतिशत घरपरिवारको बसोबास रहेको देखिन्छ । नजिकको बजार पुग्न लाग्ने समयका आधारमा वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ५५: नजिकको बजार सम्मको पहुँचको अवस्था

वडा नम्बर	नजिकको बजार पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरपरिवार			
	१५ मिनेट भन्दा कम	३० मिनेट सम्म	१ घण्टा वा बढी	जम्मा
१	१०३	२७९	२५३	६३५
२	८८	९९	२०७	३९४
३	८	१९०	२१४	४१२
४	१०	१०८	४६५	५८३
५	२२२	३५१	३५	६०८
जम्मा	**४३१**	**१०२७**	**११७४**	**२६३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.३.१७ बैंक तथा बित्तिय संस्था र सहकारी सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका भित्र वित्तिय संस्थाका रुपमा एउटा बाणिज्य बैंक, २ वटा लघु वित्त संस्था र ८ वटा सहकारी संस्थाहरु संचालनमा रहेका छन्। यी संस्थाहरुले यस गाउँपालिका क्षेत्रमा वार्षिक करिब २ लाख ८२ हजार बराबरको आर्थिक लगानी गर्दै आईरहेका देखिन्छ । यस्ता संस्थाहरुको लगानी तथा लगानीको मुख्य क्षेत्र सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५६: बैंक तथा वित्तिय संस्था र सहकारी सम्बन्धी विवरण

क.सं.	बैंक तथा सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	वार्षिक कारोबार रकम (रु.हजारमा)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
क.	**वाणिज्य बैंक**				
१	हिमालय बैंक	५	९०००००	१०००००	कृषि, व्यापार, आवास
ख.	**विकास बैंक**				
ग.	**लघु वित्त संस्था**				
१	डिप्रोस लघुवित्त वित्तिय संस्था लि.	३			
२	मिरमिरे लघुवित्त वित्तिय संस्था लि.	३			
घ.	**सहकारी संस्था**				
१	तिरु सहकारी संस्था	१	१०००	१८००	
२	महिला सहकारी संस्था	४	२०००	२००००	कृषि, पशुपालन, व्यापार
३	लालीगुराँस महिला सहकारी संस्था	५	१५००	१२००	
४	जनजागरण महिला सहकारी संस्था	५	२००००	१५०००	
५	कालिका महिला सहकारी संस्था	५	२००००	१८०००	
६	लोकप्रिय सहकारी संस्था	५	५००००	४९०००	
७	कृषि सहकारी संस्था	५	५००००	४९०००	
८	सदगंगा सहकारी संस्था	५	३०००	२८०००	
जम्मा			**१०४७५००**	**२८२०००**	

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४ सामाजिक अवस्था

यस परिच्छेदमा शिक्षा, स्वास्थ्य, कला, संस्कृति, लक्षित वर्ग, लैंगिकता, खानेपानी, सरसफाई जस्ता सामाजिक विषयहरुमा देहाय बमोजिमका शिर्षकहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.४.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

३.४.१.१ हालको साक्षरताको अवस्था

यस गाउँपालिकाको साक्षरताको स्थिति हेर्दा ७६.८३ प्रतिशत साक्षरता रहेको देखिन्छ । जहाँ पुरुष साक्षरता ८१.२९ प्रतिशत र महिला साक्षरता ७२.३७ प्रतिशत रहेको छ भने १३.४२ प्रतिशत निरक्षरता अझै कायम रहेको छ । यस क्षेत्रमा ९.७५ प्रतिशत जनसंख्या ६ वर्ष भन्दा मुनीका रहेका छन् । निरक्षरताको अवस्था हेर्दा पुरुषको तुलनामा महिलाहरु बढी निरक्षर रहेको देखिन्छ । हालको साक्षरता सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ५७: हालको साक्षरताको अवस्था (प्रतिशतमा)

वडा नं.	साक्षरताको स्थिति (प्रतिशतमा)			निरक्षरताको स्थिति (प्रतिशतमा)			६ वर्ष भन्दा कम उमेर समूह		
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
१	७६.५२	६५.८१	७१.१७	१२.९०	१९.३५	१६.१३	१०.५८	१४.८४	१२.७१
२	८६.५४	८१.६४	८४.०९	३.८९	७.६६	५.७८	९.५७	१०.७०	१०.१३
३	८३.०२	७५.८१	७९.४२	७.१५	१३.५३	१०.३४	९.८३	१०.६५	१०.२४
४	७८.६५	६८.१९	७३.४२	१२.७३	२४.२२	१८.४८	८.६१	७.५९	८.१०
५	८१.७१	७०.३७	७६.०४	१०.०२	२२.७३	१६.३८	८.२७	६.९०	७.५८
जम्मा	८१.२९	७२.३७	७६.८३	९.३४	१७.५०	१३.४२	९.३७	१०.१४	९.७५

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

मानचित्र ७: हालको साक्षरताको अवस्था

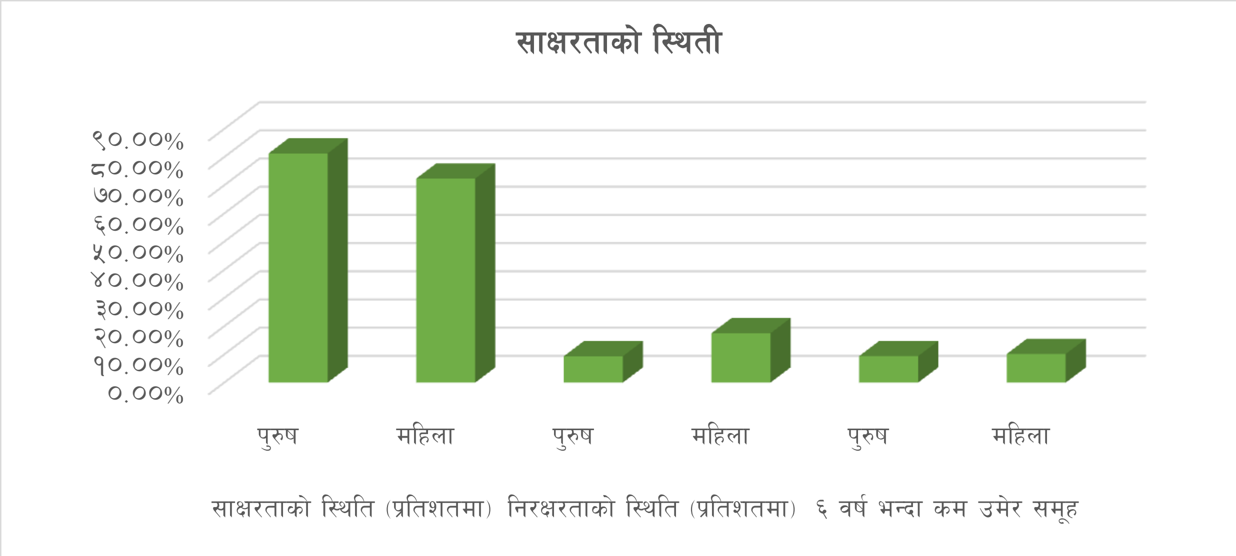

३.४.१.२ शैक्षिकस्तर अनुसार जनसंख्या विवरण

शैक्षिक स्तर अनुसार गाउँपालिकाको जनसंख्या हेर्दा ९.३ प्रतिशत पूर्व प्राथमिक, २०.२९ प्रतिशत आधारभूत, १.९१ प्रतिशत स्नातकोत्तर तथा ०.३६ प्रतिशत जनसंख्या प्राविधिक एसएलसी अध्ययन गरेको देखिन्छ । साथै १९.३१ प्रतिशत जनसंख्या साधारण लेखपढ गर्न जान्दछन् । शैक्षिक स्तर अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५८: शैक्षिकस्तर अनुसार जनसंख्या विवरण

वडा नं.	शैक्षिकस्तर अनुसार जनसंख्या										
	पूर्व प्राथमिक	आधारभूत	माध्यामिक	स्नातक	स्नातकोत्तर	एमफिल वा सो भन्दा माथि	प्राविधिक एसएलसी	साधारण लेखपढ	निरक्षर	कम उमेर	जम्मा
१	५३३	७०५	२३८	६	२	०	०	५०४	४२१	२११	२६२०
२	८१	५७९	४४३	८५	११	०	१६	३४४	१०४	१२४	१७८७
३	८५	३६३	४७०	४०	१२	३	२	४६४	१७२	८२	१६९३
४	१८१	३३३	५११	२६७	९९	२२	०	५४२	४७४	१५७	२५८६
५	१८८	३५१	८४५	३०१	९५	१	२३	३६५	४६०	१७५	२८०४
जम्मा	**१०६८**	**२३३१**	**२५०७**	**६९९**	**२१९**	**२६**	**४१**	**२२१९**	**१६३१**	**७४९**	**११४९०**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.३ शैक्षिक संस्था सम्बन्धी विवरण

यस उत्तरगया गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुको तहगत संख्या देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५९: शैक्षिक संस्था सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको प्रकार	आधारभूत विद्यालय (१–८)	माध्यमिक विद्यालय (१–१२)	जम्मा	कैफियत
सामुदायिक	१४	४	१८	
जम्मा	**१४**	**४**	**१८**	

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरीरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कुल १८ विद्यालयहरुमा अध्ययन गर्ने तहगत छात्रछात्राहरुको संख्या हेर्दा पूर्व प्राथमिक तहमा १२६, आधारभूत तहमा ६२७ र माध्यमिक तहमा १९६ जना विद्यार्थीहरु रहेको पाइन्छ । विद्यालयको किसिम अनुसार तहगत रुपमा अध्ययन गर्ने छात्रछात्राहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६०: विद्यालयमा अध्ययन गरीरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

क्र.स.	विद्यालयको नाम	वडा नम्बर	पूर्व प्राथमिक			आधारभूत (१–८)			माध्यमिक (९–१२)			जम्मा		
			छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	गणेश आवि	१	४	८	१२	१५	२४	३९	०	०	०	१९	३२	५१
२	चिप्लेटि आवि	१	२	०	२	१४	१०	२४	०	०	०	१६	१०	२६
३	तिरु आवि	१	२	०	२	८	४	१२	०	०	०	१०	४	१४
४	डाँडागाउँ मावि	२	८	६	१४	५७	४३	१००	६०	४९	१०९	१२५	९८	२२३
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	४	४	८	१६	१७	३३	०	०	०	२०	२१	४१
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	६	७	१३	३७	३६	७३	०	०	०	४३	४३	८६
७	सिम्ले आवि	२	२	२	४	७	५	१२	०	०	०	९	७	१६
८	भुमेदेवी मावि	३	१६	१२	२८	५२	५३	१०५	१३	१६	२९	८१	८१	१६२
९	सरस्वती आवि	३	४	८	१२	१५	१०	२५	०	०	०	१९	१८	३७
१०	नव विजयी मावि	४	१	१०	११	४२	५७	९९	३३	२५	५८	७६	९२	१६८
११	ढुङ्गे आवि	४	३	८	११	२८	३५	६३	०	०	०	३१	४३	७४
१२	मालिका देवी आवि	४	२	१	३	८	१३	२१	०	०	०	१०	१४	२४
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	३	३	६	८	१३	२१	०	०	०	११	१६	२७
१४	निलकण्ठ मावि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	हिमालय आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	अमरज्योति आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	बाराही आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा			५७	६९	१२६	३०७	३२०	६२७	१०६	९०	१९६	४७०	४७९	९४९

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.५ विद्यालयको भौतिक अवस्था

यहाँ रहेका विद्यालयहरुमा २२ पक्की तथा ३६ कच्ची भवन रहेको देखिन्छ । यी भवनहरुमा कुल १६८ कोठा संख्या रहेका छन् । यी विद्यालयहरुको विद्यालयगत भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६१: विद्यालयको भौतिक अवस्था

विद्यालयको नाम	वडा नं.	भवन संख्या		कोठा संख्या		पुस्तकालय र अध्ययन केन्द्र	प्रयोगशाला कम्प्युटर समेत	डेस्क/वेञ्च को क्षमता (जना)	खेलमैदान क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउण्ड वालको किसिम	चर्पीको सुविधा	स्वच्छ खानेपानी
		पक्की	कच्ची	पक्की	कच्ची							
गणेश आवि	१	२	०	९	०	छैन	छैन	३	०	छैन	छ	छ
चिप्लेटि आवि	१	२	०	९	०	छैन	छैन	४	०	छैन	छ	छ
तिरु आवि	१	०	२	०	५	छैन	छैन	३	५	छैन	छैन	छैन
डाँडागाउँ मावि	२	४	०	१६	०	छ	छ	४	०	तारबार	छ	छैन
दिप्रेन्द्र आवि	२	२	२	०	८	छैन	छैन	४	२	छैन	छ	छैन
पञ्चलिङ्गे आवि	२	३	०	१०	०	छैन	छैन	४	०	छैन	छ	छ
सिमले आवि	२	१	०	६	०	छैन	छैन	३	०	छैन	छ	छैन
भुमेदेवी मावि	३	२	०	१४	१	छ	छैन	४	५८०	पक्की	छ	छैन
सरस्वती आवि	३	२	२	७	४	छैन	छैन	३	५००	तारबार	छ	छैन
नव विजयी मावि	४	०	४	०	१८	छ	छ	३	६००	छैन	छ	छैन

विद्यालयको नाम	वडा नं.	भवन संख्या		कोठा संख्या		पुस्तकालय र अध्ययन केन्द्र	प्रयोगशाला कम्प्युटर समेत	डेस्क/वेञ्च को क्षमता (जना)	खेलमैदान क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउण्ड वालको किसिम	चर्पीको सुविधा	स्वच्छ खानेपानी
		पक्की	कच्ची	पक्की	कच्ची							
ढुङ्गे आवि	४	२	२	१०	२	छैन	छैन	३	०	तारबार	छ	छ
मालिका देवी आवि	४	१	०	४	०	छैन	छैन	३	०	तारबार	छ	छ
भुवनेश्वरी आवि	४	१	०	६	०	छैन	छैन	२	३२०	तारबार	छ	छ
निलकण्ठ मावि	५	०	१	२८	१	छ	छ	४	०	तारबार	छ	छ
शिवालय आवि	५	०	२०	४	०	छैन	छैन	३	३००	तारबार	छ	छैन
भिमसेन स्थान आवि	५	०	१	०	२	छैन	छैन	०	०	छैन	छैन	छैन
अमरज्योति आवि	५	०	०	०	०	छैन	छैन	०	०	छैन	छैन	छैन
बाराही आवि	५	०	२	०	४	छैन	छैन	०	०	तारबार	छैन	छैन
जम्मा		२२	३६	१२३	४५			३				

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.६ शिक्षक विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विद्यालयहरुमा कूल १११ स्वीकृत शिक्षक दरबन्दी रहेको देखिन्छ । स्वीकृत दरबन्दी मध्ये ८५ शिक्षक र ५५ शिक्षिका गरी १४० जना कार्यरत रहेका छन् । यहाँका विद्यालयगत कार्यरत रहेका यस्ता शिक्षकहरुको स्वीकृत दरबन्दी, कार्यरत शिक्षक, महिला शिक्षक तथा विषयगत शिक्षक सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६२: शिक्षक विवरण

क्र.स.	विद्यालयको नाम	वडा नम्बर	स्वीकृत दरबन्दी संख्या	कार्यरत शिक्षक संख्या		महिला शिक्षक संख्या		विषयगत शिक्षक संख्या		
				शिक्षक	शिक्षिका	आधारभूत	माध्यामिक	गणित	विज्ञान	अंग्रेजी
१	गणेश आवि	१	२	२	२	०	०	०	०	०
२	चिप्लेटि आवि	१	३	१	२	०	०	०	०	०
३	तिरु आवि	१	१	२	०	२	०	०	०	०
४	डाँडागाउँ मावि	२	१६	११	५	४	१	२	१	३
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	२	१	२	१	०	०	०	०
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	४	३	७	६	०	०	०	०
७	सिमले आवि	२	२	१	१	१	०	०	०	०
८	भुमेदेवी मावि	३	१४	११	३	२	१	२	१	२
९	सरस्वती आवि	३	६	१	२	३	०	०	०	०
१०	नव विजयी मावि	४	१८	१२	६	६	०	२	१	२
११	ढुङ्गे आवि	४	६	५	५	५	०	१	०	१
१२	मालिका देवी आवि	४	४	१	४	०	०	०	०	०
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	३	३	०	३	०	०	०	०
१४	निलकण्ठ मावि	५	२८	३०	१३	४	३	१	१	१
१५	शिवालय आवि	५	९	०	०	०	०	०	०	०
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	१	०	२	२	०	०	०	०
१७	अमरज्योति आवि	५	१	१	१	१	०	०	०	०
१८	बाराही आवि	५	१	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा			१२१	८५	५५	४०	५	८	४	९

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.७ भर्ना दर, निरन्तरता दर, सिकाई उपलब्धी दर

गत वर्षको आँकडा अनुसार गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरुको तहगत खुद भर्ना दर, निरन्तरता दर, सिकाई उपलब्धी दर र उतिर्ण दर औषतमा क्रमश: ९.७९, ४६.६५, ३२.८६ र ५०.३९ रहेको छ। यस सम्बन्धी विद्यालयगत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६३: भर्ना दर, निरन्तरता दर, सिकाई उपलब्धी दर

विद्यालयको नाम	वडा नम्बर	खुद भर्ना दर			निरन्तरता दर			सिकाई उपलब्धी दर			उतिर्ण दर		
		पूर्व प्रा.	आधार भूत	माध्यामिक	पूर्व प्रा	आधार भूत	माध्यामिक	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२
गणेश आवि	१	१०	१	०	१३	१३	०	०	०	०	०	०	०
चिप्लेटि आवि	१	१	१	०	२	२१	०	०	०	०	०	०	०
तिरु आवि	१	१	४	१६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
डाँडागाउँ मावि	२	८	१५	७	८	८०	६४	४३.३	४७.१	३१.५	१२	८३.३	३८
दिप्रेन्द्र आवि	२	८	४	०	६	३३	०	०	०	०	०	०	०
पञ्चलिङ्गे आवि	२	८	६	०	१०	८	०	८०	०	०	६	०	०
सिमले आवि	२	४	१	०	२	९	०	०	०	०	०	०	०
भुमेदेवी मावि	३	१३	१२	०	५	१०३	३६	३९.३	०	०	१२	२८	०
सरस्वती आवि	३	६	४	०	६	२१	०	०	०	०	०	०	०
नव विजयी मावि	४	१६	३०	५	५	९८	२५	०	५०	०	२९	२८	०
ढुङ्गे आवि	४	५	१०	०	६	४८	०	६४.५	०	०	४	०	०
मालिका देवी आवि	४	५	११	०	४	११	०	०	०	०	०	०	०
भुवनेश्वरी आवि	४	६	०	०	६	२१	०	०	०	०	०	०	०
निलकण्ठ मावि	५	१५	३९	२१	१२	२१८	२२६	२.५	२.०८	२.९	९३.५	९५	९५
शिवालय आवि	५	०	७	०	२	५२	०	६०.४	०	०	०	०	०
भिमसेन स्थान आवि	५	३	०	०	३	४	०	०	०	०	०	०	०
अमरज्योति आवि	५	२	०	०	२	३	०	०	०	०	०	०	०
बाराही आवि	५	३	११	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
औषत		६.७१	१०.४	१२.३	५.७५	४६.४४	८७.७५	४८.३३	३३.०६	१७.२	२६.०८	५८.५८	६६.५

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.८ आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी

गत शैक्षिक वर्ष विद्यालयहरुमा आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थीहरुको जम्मा संख्या ३०८ जना रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी आधारभूत तहमा १४२३ जना विद्यार्थी अध्ययनरत रहेका छन्। यस सम्बन्धी विद्यालयगत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६४: आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी

क्र.स.	विद्यालयको नाम, स्थान	वडा नम्बर	जम्मा विद्यार्थी		आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी	
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
१	गणेश आवि	१	२४	५	५	७
२	चिप्लेटि आवि	१	१०	१६	०	२
३	तिरु आवि	१	४	१०	१	३

क्र.स.	विद्यालयको नाम, स्थान	वडा नम्बर	जम्मा विद्यार्थी		आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी	
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
४	डाँडागाउँ मावि	२	१२८	१२८	१	१२८
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	२१	१७	४	५
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	४०	४२	४	६
७	सिमले आवि	२	७	९	१	२
८	भुमेदेवी मावि	३	८१	८१	६	६
९	सरस्वती आवि	३	८	४	१	५
१०	नव विजयी मावि	४	१०१	७८	९	१९
११	ढुङ्गे आवि	४	४२	२७	०	०
१२	मालिका देवी आवि	४	१५	९	१३	१०
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	१६	११	२	३
१४	निलकण्ठ मावि	५	२१३	१९३	१८	१२
१५	शिवालय आवि	५	२२	३५	५	१३
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	४	१	३	१
१७	अमरज्योति आवि	५	३	३	१	१
१८	बाराही आवि	५	४	११	३	८
जम्मा			**७४३**	**६८०**	**७७**	**२३१**

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.९ छात्रवृत्ति तथा दिवा खाजा पाउने विद्यार्थी विवरण

यस क्षेत्र भित्र रहेका विद्यालयहरुमा छात्रवृत्ति सुविधा, दिवा खाजा पाउने र कक्षा ९ मा प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने विद्यार्थीहरुको स्थिति हेर्दा छात्रवृत्ति तथा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी ७०५ जना, दिवा खाजा खान पाउने विद्यार्थी ३५ जना र प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने २३ जना विद्यार्थी रहेका छन् । यस सम्बन्धी विद्यालयगत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६५: छात्रवृत्ति तथा दिवा खाजा पाउने विद्यार्थी विवरण

क्र.स.	विद्यालयको नाम, स्थान	वडा नम्बर	छात्रवृत्ती वा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी		दिवा खाजा खान पाउने विद्यार्थी		कक्षा ९ मा प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने विद्यार्थी	
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
१	गणेश आवि	१	०	१५	०	०	०	०
२	चिप्लेटि आवि	१	०	१६	१५	२०	०	०
३	तिरु आवि	१	०	१०	०	०	०	०
४	डाँडागाउँ मावि	२	९८	१२५	०	०	०	०
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	०	१५	०	०	०	०
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	०	४२	०	०	०	०
७	सिमले आवि	२	०	९	०	०	०	०
८	भुमेदेवी मावि	३	११	६१	०	०	०	०
९	सरस्वती आवि	३	४	१५	०	०	०	०
१०	नव विजयी मावि	४	०	७८	०	०	०	०
११	ढुङ्गे आवि	४	०	२४	०	०	०	०
१२	मालिका देवी आवि	४	०	८	०	०	०	०
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	०	२२	०	०	०	०
१४	निलकण्ठ मावि	५	०	१०७	०	०	१०	१३

क्र.स.	विद्यालयको नाम, स्थान	वडा नम्बर	छात्रवृत्ती वा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी		दिवा खाजा खान पाउने विद्यार्थी		कक्षा ९ मा प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने विद्यार्थी	
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
१५	शिवालय आवि	५	०	२८	०	०	०	०
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	४	१	०	०	०	०
१७	अमरज्योति आवि	५	०	४	०	०	०	०
१८	बाराही आवि	५	०	८	०	०	०	०
जम्मा			११७	५८८	१५	२०	१०	१३

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.१० शैक्षिक गुणस्तरसँग सम्बन्धित विशेष व्यवस्था

विद्यालयहरुमा शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्न आवश्यक अपांग विद्यार्थी श्रोत कक्षा, CBEGRA कार्यान्वन्वयन, एकीकृत पाठ्यक्रम, इन्टरनेट सुबिधा र छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दीको स्थिति हेर्दा अपांग विद्यार्थी स्रोत कक्षा, एकिकृत पाठ्क्रम, CBEGRA कार्यान्वन्वयन र छुट्टै प्रधानाध्यापकको दरबन्दी कुनै पनि विद्यालयमा नभएको तथा २ वटा विद्यालयमा बाहेक अन्य विद्यालयमा ईन्टरनेट सुविधा उपलब्ध नभएको देखिन्छ । शैक्षिक गुणस्तरसँग सम्बन्धित विशेष व्यवस्था सम्बन्धी विद्यालयगत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६६: शैक्षिक गुणस्तरसँग सम्बन्धित विशेष व्यवस्था

क्र.स.	विद्यालयको नाम, ठेगाना	वडा नम्बर	अपाङ्ग विद्यार्थी श्रोत कक्षा	CBEGRA कार्यान्वन्वयन	एकीकृत पाठ्यक्रम	इन्टरनेट सुविधा	छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दी
१	गणेश आवि	१	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
२	चिप्लेटि आवि	१	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
३	तिरु आवि	१	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
४	डाँडागाउँ मावि	२	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
७	सिमले आवि	२	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
८	भुमेदेवी मावि	३	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
९	सरस्वती आवि	३	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
१०	नव विजयी मावि	४	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
११	ढुङ्गे आवि	४	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
१२	मालिका देवी आवि	४	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
१४	निलकण्ठ मावि	५	नभएको	भएको	भएको	नभएको	नभएको
१५	शिवालय आवि	५	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
१७	अमरज्योति आवि	५	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको
१८	बाराही आवि	५	नभएको	भएको	भएको	भएको	नभएको

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.११ बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण

विद्यालयहरुमा बालमैत्री शिक्षा कायम गर्न विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन, विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक, बाल क्लब गठन र बामैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग जस्ता विषयहरुको उपलब्धताको स्थिति हेर्दा १८ वटै विद्यालयमा विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन भएको, विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक गर्ने गरेको, विद्यालयमा बाल क्लब गठन

भएको विद्यालयमा बामैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग भएको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विद्यालयगत विवरण देहायमा रहेको छ ।

तालिका ६७: बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण

क.स.	विद्यालयको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन	विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक	बाल क्लब गठन	बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग
१	गणेश आवि	१	भएको	भएको	भएको	भएको
२	चिप्लेटि आवि	१	भएको	भएको	भएको	भएको
३	तिरु आवि	१	भएको	भएको	भएको	भएको
४	डाँडागाउँ मावि	२	भएको	भएको	भएको	भएको
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	भएको	भएको	भएको	भएको
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	भएको	भएको	भएको	भएको
७	सिमले आवि	२	भएको	भएको	भएको	भएको
८	भुमेदेवी मावि	३	भएको	भएको	भएको	भएको
९	सरस्वती आवि	३	भएको	भएको	भएको	भएको
१०	नव विजयी मावि	४	भएको	भएको	भएको	भएको
११	ढुङ्गे आवि	४	भएको	भएको	भएको	भएको
१२	मालिका देवी आवि	४	भएको	भएको	भएको	भएको
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	भएको	भएको	भएको	भएको
१४	निलकण्ठ मावि	५	भएको	भएको	भएको	भएको
१५	शिवालय आवि	५	भएको	भएको	भएको	भएको
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	भएको	भएको	भएको	भएको
१७	अमरज्योति आवि	५	भएको	भएको	भएको	भएको
१८	बाराही आवि	५	भएको	भएको	भएको	भएको

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.१२ छात्रवृत्ति तथा लक्षित सुविधाको विवरण

विद्यालयहरुले हरेक शैक्षिक शत्रमा उपलब्ध गराउने छात्रवृत्तिको अवस्था हेर्दा दलित, अपाङ्ग, विपन्न र जेहेन्दार छात्रविति प्राप्त गर्ने विद्यार्थी संख्या १२२ जना रहेको छ । यस सम्बन्धी छात्रवृत्तिको किसिम अनुसार विद्यालयगत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६८: छात्रवृत्ति तथा लक्षित सुविधाको विवरण

क.स.	विद्यालयको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	छात्रवृत्तीको किसिम अनुसार										
			दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्य सुविधा	
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्र		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
१	गणेश आवि	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	चिप्लेटि आवि	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	तिरु आवि	१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	डाँडागाउँ मावि	२	१	२	०	१	०	०	०	०	०	०	०
५	दिप्रेन्द्र आवि	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	पञ्चलिङ्गे आवि	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	सिमले आवि	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	भुमेदेवी मावि	३	११	६	०	०	०	०	०	१	१	०	०
९	सरस्वती आवि	३	४	५	०	०	०	०	०	१	१	०	०
१०	नव विजयी मावि	४	७	७	१	१	०	०	०	४	४	०	०

क.स.	विद्यालयको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	छात्रवृत्तीको किसिम अनुसार										
			दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्य सुविधा	
			छात्र	छात्रा	छात्र	छात्र		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा
११	ढुङ्गे आवि	४	०	०	१	१	२	५	५	१७	७	०	०
१२	मालिका देवी आवि	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१३	भुवनेश्वरी आवि	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१४	निलकण्ठ मावि	५	९	१०	२	१	०	०	०	०	०	०	०
१५	शिवालय आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१६	भिमसेन स्थान आवि	५	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	अमरज्योति आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	बाराही आवि	५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा			३६	३०	४	४	२	५	५	२३	१३	०	०

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.१.१३ क्याम्पस तथा विद्यार्थी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा स्नातक तहको अध्यापन गराउने एउटा प्राविधिक र एउटा अप्राविधिक क्याम्पस रहेका छन् । यी शैक्षिक संस्थाहरुमा मानविकी तथा कम्प्युटर विज्ञान जस्ता संकायमा अध्यापन गराईन्छ भने यहाँ कुल १८ जना विद्यार्थी अध्ययन गर्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी शैक्षिक संस्था अनुसारको विवरण बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६९: क्याम्पस तथा विद्यार्थी विवरण

कलेज/क्याम्पसको नाम	वडा नं.	संकाय	पढाई हुने तह	पढाई हुने प्रमुख विषयहरु	विद्यार्थी संख्या		
					छात्रा	छात्र	जम्मा
क. अप्राविधक							
१. उत्ततरगया क्याम्पस	५	मानविकी	स्नातक	नेपाली, अर्थशास्त्र	२	१	३
ख. प्राविधक							
१. निलकण्ठ मावि	५	कम्प्युटर विज्ञान	+२	कम्प्युटर	८	७	१५
जम्मा					१०	८	१८

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२ वास्थ्य तथा पोषण

३.४.२.१ स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य सेवाको विवरण

गाउँपालिका भित्र ३ वटा स्वास्थ्य चौकी र २ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई रहेका छन् । यी संस्थाहरुमा कूल २० स्वास्थ्यकर्मीको स्विकृत दरवन्दी रहेकोमा १७ जना कार्यरत रहेको देखिन्छ । यहाँका सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुमा परिवार नियोजन र खोप सेवा उपलब्ध रहेको पाइन्छ । स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत जनशक्ति र सेवा सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७०: स्वास्थ्य संस्था तथा स्वास्थ्य सेवाको विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या	उपलब्ध सेवा तथा सुविधा						
		स्विकृत दरबन्दी	कार्यरत		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटि
मैलुङ्ग सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	१	२	२	०	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन
डाँडागाउँ स्वास्थ्य चौकी	२	५	४	०	छ	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन
ठुलोगाउँ स्वास्थ्य चौकी	३	५	५	०	छ	छ	छैन	छैन	छ	छ	छैन
लहरेपौवा स्वास्थ्य चौकी	४	५	४	०	छ	छ	छैन	छैन	छ	छ	छैन

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या	उपलब्ध सेवा तथा सुविधा						
		स्विकृत दरबन्दी	कार्यरत		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटि
ढोगटिटार सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	५	३	२	०	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छ	छैन
जम्मा		२०	१७	०							

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.२ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको विवरण

गाउँपालिका भित्र रहेका ५ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको अवस्था हेर्दा सुरक्षित मातृत्व, पोषण तथा परामर्श सेवा सबै संस्थामा उपलब्ध रहेको देखिन्छ । स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७१: उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाको विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध							
		सुरक्षित मातृत्व	पोषण सेवा	रक्त संचार	फार्मेसी	आँखा उपचार सोवा	स्वास्थ्य शिक्षण सेवा	परामर्श सेवा	अन्य
मैलुङ्ग सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	१	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छैन
डाँडागाउँ स्वास्थ्य चौकी	२	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छैन
ठुलोगाउँ स्वास्थ्य चौकी	३	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छैन
लहरेपौवा स्वास्थ्य चौकी	४	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छैन
ढोगटिटार सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	५	छ	छ	छैन	छैन	छैन	छैन	छ	छैन

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.३ स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण

यहाँ रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा विभिन्न सेवा तथा श्रेणीमा कार्यरत चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति गरी जम्मा २९ जना रहेका छन् । स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत जनशक्ति सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७२: स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध स्वास्थ्यकर्मी र अन्य जनशक्ति विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या							
		विशेषज्ञ चिकित्सक	सामान्य चिकित्सक	हे.अ.	नर्स	अहेव	अनमी	ल्याव टेक्निसियन	अन्य
मैलुङ्ग सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	१	०	०	०	०	१	१	०	२
डाँडागाउँ स्वास्थ्य चौकी	२	०	०	१	०	२	२	०	१
ठुलोगाउँ स्वास्थ्य चौकी	३	०	०	१	०	२	३	१	१
लहरेपौवा स्वास्थ्य चौकी	४	०	०	१	०	२	३	१	१
ढोगटिटार सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	५	०	०	०	०	१	१	०	१
जम्मा		०	०	३	०	८	१०	२	६

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.४ खोप तथा पोषण सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका स्वास्थ्य संस्था तथा खोप केन्द्रहरुबाट खोप लिने बालबाालिकाको संख्या ५८९ रहेको छ । ५ वर्ष मुनीका ३६४ बालबालिकाहरुमा बृद्धी अनुगमन गरिएकोमा ३ जना कुपोषित रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७३: खोप तथा पोषण सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	बालबालिका संख्या			खोप लिने बालबालिका संख्या					५ बर्ष मुनीका बालबालिका	
	१ बर्ष मूनीका	२ बर्ष मूनीका	५ बर्ष मूनी	विसिजि	पेण्टाभ्यालेण्ट	पोलियो तेश्रो	दादुरा /रुबेला	जापानिज इन्सफलाइटिस (जे.ई.)	बृद्धी अनुगमन गरिएका	बृद्धी अनुगमन गरिएका मध्ये कुपोषित
१	०	०	०	०	०	०	०	०	४	०
२	३०	४३	५१	३३	३९	३९	३६	२४	४६	०
३	२५	४५	१०७	९	१३	१३	१२	१४	१७६	३
४	३९	३३	१५८	५६	७८	७८	७२	७३	१३८	०
५	४७	९४	१३९	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	१४१	२१५	४५५	९८	१३०	१३०	१२०	१११	३६४	३

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.५ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

सुरक्षित मातृत्वको लागि आवश्यक खोप सेवा, गर्भावस्थाको जाँच र सुरक्षित प्रसुती जस्ता सूचकलाई आधार मान्दा यस गाउँपालिका अन्तरगत रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा गत वर्ष अर्थात २०७५ सालमा ९९ जना महिला गर्भवती/प्रसुती सेवा लिएका थिए । जसमध्ये ३५ जना स्वास्थ्य संस्थामा र १० जना स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमै प्रसुती भएको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७४: सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	गत बर्षको गर्भवती/प्रसुती भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती		गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसुती भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या		
		टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि)		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा
१	२१	०	०	०	०	०	०
२	३२	१०	२२	१०	९	०	१०
३	१४	१५	१४	९	९	०	०
४	३२	४३	५	३०	१७	०	०
५	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	९९	६८	४१	४९	३५	०	१०

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.६ मातृशिशु सुरक्षा र परिवार नियोजनको अवस्था

मातृशिशु सुरक्षाको अवस्था हेर्दा गतवर्षको आँकडा अनुसार ६१ जिवित शिशुको जन्म भएको देखिन्छ । त्यसैगरी प्रजनन् उमेर समूहका महिलाहरु १४९७ जना रहेका छन् । यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र महिलाले भन्दा बढी पुरुषले परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने गरेको पाइन्छ भने यस क्षेत्रमा कूल ३१ जना महिला स्वास्थ्य स्वयंम सेविका रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७५: मातृशिशु सुरक्षा र परिवार नियोजनको अवस्था

वडा नम्बर	गर्भावस्था/प्रसुती अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-४८ बर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	
१	०	१६	०	०	०	०	३२	०	०	५
२	०	१९	०	०	५८७	७	१०३	१३	२७०	७
३	०	९	०	१	३६९	४	२७	७	२२००	८
४	०	१७	०	०	५४१	३६	१६२	६१	०	११
५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

वडा नम्बर	गर्भावस्था/प्रसुती अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-४८ बर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	
जम्मा	०	६१	०	१	१४९७	४७	३२४	८१	२४७०	३१

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.७ गाउँपालिका भित्र देखा परेका प्रमुख रोगहरू र तिनको उपचार सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र देखा पर्ने प्रमुख रोगहरु र तिनको उपचारको अवस्था हेर्दा झाडापखालाका विरामी स्वास्थ्य चौकीमा स्वास्थ्य उपचारका लागि आउने गरेको देखिन्छ। रोगबाट प्रभावित, उपचार हुने, फलोअप गरिएका र रेफर गरिएकाको संख्या देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ७६: गाउँपालिका भित्र देखा परेका प्रमुख रोगहरु र तिनको उपचार सम्बन्धी विवरण

क.सं.	रोगको नाम	रोगी/विरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
१	निमोनिया					
२	झाडा पखाला					
३	मलेरिया					
४	कालाजार					
५	क्षय रोग (टिवी)					
६	कुष्ठ रोग					
७	रक्तचाप					
८	मुटु रोग					
९	ग्यास्टीक/अल्सर					
१०	पक्षघात					
११	एचआइभि एड्स					
१२	क्यान्सर					
१३	मधुमेह (चिनी रोग)					
१४	दम (स्वासप्रश्वास)					
१५	प्रसुतीजन्य रोग					
१६	अन्य					
जम्मा						

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

३.४.२.८ मृत्यु हुने कारण सम्बन्धी विवरण

गत १ वर्षमा मृत्यु हुनेहरुमा ११ महिला र १७ जना पुरुष गरी कुल २८ जना रहेका छन्। यी मध्ये सबैभन्दा बढी नसर्ने रोगका कारण १६ जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ। मानवीय गतिविधी तथा रहनसहनसँग सम्बन्ध राख्ने महामारी तथा दुर्घटना जस्ता रोगका कारणले मानवीय क्षतीका रुपमा एक जनाको मृत्यु भएको देखिन्छ। विभिन्न कारण अनुसार मृत्यु हुनेहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ७७: मृत्यु हुने कारण सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	महामारी/सर्ने रोग		सर्ने रोग		नसर्ने रोग		दुर्घटना		जम्मा	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
१	०	०	१	१	१	०	०	१	२	२

वडा नम्बर	महामारी/सर्ने रोग		सर्ने रोग		नसर्ने रोग		दुर्घटना		जम्मा	
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
२	०	०	०	०	१	०	२	०	३	०
३	०	०	०	१	१	२	२	०	३	३
४	०	०	०	१	४	२	१	१	५	४
५	१	०	०	०	३	२	०	०	४	२
जम्मा	१	०	१	३	१०	६	५	२	१७	११

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.९ परिवारका सदस्यहरूको स्वास्थ्य अवस्था

यस गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई स्वास्थ्य अवस्थाका आधारमा हेर्दा कूल जनसंख्या मध्ये २४७ जना अर्थात २.१५ प्रतिशत दीर्घरोगी, २५१ सामान्य रोगी र १०९९२ जना स्वस्थ रहेका छन् । संख्यात्मक रुपमा हेर्दा दीघै रोगीहरुको संख्या उल्लेखनीय रुपमा बढी रहेको देख्न सकिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ७८: परिवारका सदस्यहरुको स्वास्थ्य अवस्था

वडा नम्बर	स्वास्थ्य अवस्था अनुसार जनसंख्या			
	स्वस्थ	सामान्य रोगी	दीर्घ रोगी	जम्मा
१	२६१३	३	४	२६२०
२	१७००	५१	३६	१७८७
३	१५७९	३३	८१	१६९३
४	२४४६	८३	५७	२५८६
५	२६५४	८१	६९	२८०४
जम्मा	१०९९२	२५१	२४७	११४९०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.१० जीवन बिमा सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र बसोबास गर्ने घरपरिवारलाई बिमा लेखका आधारमा हेर्दा कुल घरपरिवार मध्ये १६.२६ प्रतिशत घरपरिवारले जीवन बिमा, स्वास्थ्य बिमा र अन्य बिमा गरेका छन् । समग्रमा बिमा गर्ने घरपरिवारको संख्या न्यून देखिन्छ भने स्वास्थ्य बिमा गर्ने घरपरिवार झनै कम ३ मात्र रहेको छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ७९: जीवन बिमा सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	बिमा सम्बन्धी पारिवारिक विवरण				
	जीवन बिमा	स्वास्थ्य बिमा	अन्य बिमा	बिमा नगरेका	जम्मा
१	१६	०	०	६१९	६३५
२	४७	०	६	३४१	३९४
३	६१	१	७	३४३	४१२
४	१५१	२	१	४२९	५८३
५	१३५	०	१	४७२	६०८
जम्मा	४१०	३	१५	२२०४	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.११ बिरामी हुँदा पहिले स्वास्थ्य परामर्शका आधारमा घरपरिवार विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा बसोबास गर्नेहरु बिरामी हुँदा प्रथम पटक स्वास्थ्य परामर्शका लागि धामी झाँक्री, औषधी पसल, स्वास्थ्य चौकी, अस्पताल, बैद्य लगायतका स्थानमा जाने गरेका छन् । स्वास्थ्य परामर्शका लागि सबैभन्दा बढी

स्वास्थ्य चौकीमा २०६५ र त्यसपछि औषधी पसल ३५० घरपरिवार जाने गर्दछन् । यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संस्थाका अलावा परम्परागत स्वास्थ्य उपचार अझै कायम रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८०: बिरामी हुँदा पहिले स्वास्थ्य परामर्शका आधारमा घरपरिवार विवरण

वडा नम्बर	बिरामी हुँदा पहिलो स्वास्थ्य परामर्शका आधारमा घरपरिवार संख्या					
	धामी झाँक्री	औषधी पसल	स्वास्थ्य चौकी	अस्पताल	बैद्य	जम्मा
१	६२	१०८	४२६	३४	५	६३५
२	११	२०	३५३	१०	०	३९४
३	०	१	४०४	७	०	४१२
४	०	२५	५५२	६	०	५८३
५	८	१९६	३३०	७४	०	६०८
जम्मा	**८१**	**३५०**	**२०६५**	**१३१**	**५**	**२६३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.१२ स्वास्थ्य संस्थामा पहुँचको अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका घरपरिवारलाई स्वास्थ्य संस्थामा पहुँचको आधारमा हेर्दा सबैभन्दा धेरै ३६.९ प्रतिशत घरपरिवारलाई स्वास्थ्य संस्था सम्म पुग्न २ घण्टा वा सो भन्दा बढी समय लाग्ने गर्दछन् । त्यसैगरी १२.७ प्रतिशत घरपरिवार भने स्वास्थ्य संस्था भन्दा १५ मिनेटको दुरीमा बसोबास गर्दछन् । १ घण्टा वा सो भन्दा बढी समय लाग्ने दुरीमा बस्ने घरपरिवार करिब ३१.३ प्रतिशत रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८१: स्वास्थ्य संस्थामा पहुँचको अवस्था

वडा नम्बर	स्वास्थ्य संस्था पुग्न लाग्ने समयका आधारमा घरपरिवार संख्या				
	१५ मिनेट भन्दा कम	३० मिनेट सम्म	१ घण्टा	२ घण्टा वा सो भन्दा बढी	जम्मा
१	११३	१३०	२३४	१५८	६३५
२	६३	१५५	११५	६१	३९४
३	२	३	१	४०६	४१२
४	१४६	१४५	२५८	३४	५८३
५	१०	६८	२१७	३१३	६०८
जम्मा	**३३४**	**५०१**	**८२५**	**९७२**	**२६३२**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.१३ परिवार नियोजनको साधान प्रयोगको अवस्था

गाउँपालिकामा बिवाहित ६०७६ जना मध्ये २१ प्रतिशतले स्थायी रुपमा परिवार नियोजन गरेका छन् । त्यसैगरी २४.२३ प्रतिशतले अस्थायी साधान प्रयोग गर्दछन भने ५४.७७ प्रतिशतले कुनै पनि परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने गरेका छैनन् । परिवार नियोजनको साधन प्रयोगका आधारमा वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८२: परिवार नियोजनको साधान प्रयोगको अवस्था

वडा नं.	परिवार नियोजनको साधन प्रयोगको अवस्था			
	स्थायी	अस्थायी	प्रयोग नगर्ने	जम्मा
१	८१	२६३	९४०	१२८४
२	९७	११२	७२१	९३०
३	२४६	२०७	४६६	९१९
४	३८६	४०७	६५३	१४४६
५	४६६	४८३	५४८	१४९७

वडा नं.	परिवार नियोजनको साधन प्रयोगको अवस्था			
	स्थायी	अस्थायी	प्रयोग नगर्ने	जम्मा
जम्मा	१२७६	१४७२	३३२८	६०७६

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.२.१४ नून प्रयोग सम्बन्धी विवरण

गाउँ क्षेत्रमा ९९.८९ प्रतिशत घरपरिवारले आयोडिन युक्त नूनको प्रयोग गर्ने गर्दछन् भने ०.११ प्रतिशत घरपरिवारले मात्र ढिक्का नूनको प्रयोग गर्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८३: नून प्रयोग सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	नूनको प्रयोग अनुसार घरपरिवार संख्या		
	आयोडिन युक्त नून प्रयोग गर्ने	ढिक्का नून प्रयोग गर्ने	जम्मा
१	६३४	१	६३५
२	३९३	१	३९४
३	४११	१	४१२
४	५८३	०	५८३
५	६०८	०	६०८
जम्मा	२६२९	३	२६३२
प्रतिशत	९९.८९	०.११	१००

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.३ खानेपानी तथा सरसफाई

३.४.३.१ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल २६३२ घरपरिवार मध्ये सबै भन्दा उच्च ७०.४ प्रतिशत घरपरिवारले सार्वजनिक धाराको पानी उपयोग गर्दछन् भने २२.०४ प्रतिशत अर्थात ५८० घरपरिवारको घरमा निजी रुपमा प्रयोग गर्न मिल्ने गरी घरमै धाराको पानी उपलब्ध भएको देखिन्छ । खानेपानीको स्रोतका रुपमा अझै पनि इनार, मूल तथा नदी वा खोलाको उपयोग हुँदै आएको छ । खानेपानीको स्रोत अनुसार वडागत घरपरिवार विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८४: खानेपानीको स्रोतको आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	खानेपानीको श्रोत्र अनुसार घरपरिवार संख्या						
	घरमै पाइप धारा	सार्वजनिक धारा	ढाकिएको इनार	नढाकिएको इनार	मूलको पानी	नदी खोला	जम्मा
१	६	५६८	१	५९	१	०	६३५
२	५६	३३३	०	०	४	१	३९४
३	१६५	२४६	०	०	१	०	४१२
४	०	४६०	२	०	१२०	१	५८३
५	३५३	२४६	०	०	८	१	६०८
जम्मा	५८०	१८५३	३	५९	१३४	३	२६३२
प्रतिशत	२२.०४	७०.४०	०.११	२.२४	५.०९	०.११	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.४.३.२ शौचालय प्रयोगको अवस्था

शौचालयको प्रयोग तथा उपलब्धताको अवस्थालाई हेर्दा ३९.८९ प्रतिशत घरपरिवारमा फ्लस भएको शौचालय रहेको छ । त्यसैगरी अधिकतम घरपरिवारमा सामान्य खालको शौचालय रहेको देखिन्छ भने हाल सम्म १.६ घरपरिवारसँग शौचालय नरहेको अवस्था छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८५: शौचालय प्रयोगको अवस्था

वडा नं.	शौचालयको अवस्था अनुसार घरपरिवार संख्या				
	शौचालय नभएको	फ्लस भएको (सार्वजनिक ढल)	फ्लस भएको (सेफ्टी ट्यांक)	सामान्य	जम्मा
१	१३	१	३	६१८	६३५
२	२०	०	१८२	१९२	३९४
३	०	०	१	४११	४१२
४	२	३	५७०	८	५८३
५	७	२	२८८	३११	६०८
जम्मा	४२	६	१०४४	१५४०	२६३२
प्रतिशत	१.६०	०.२३	३९.६७	५८.५१	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

मानचित्र ८: शौचालय प्रयोगको अवस्था

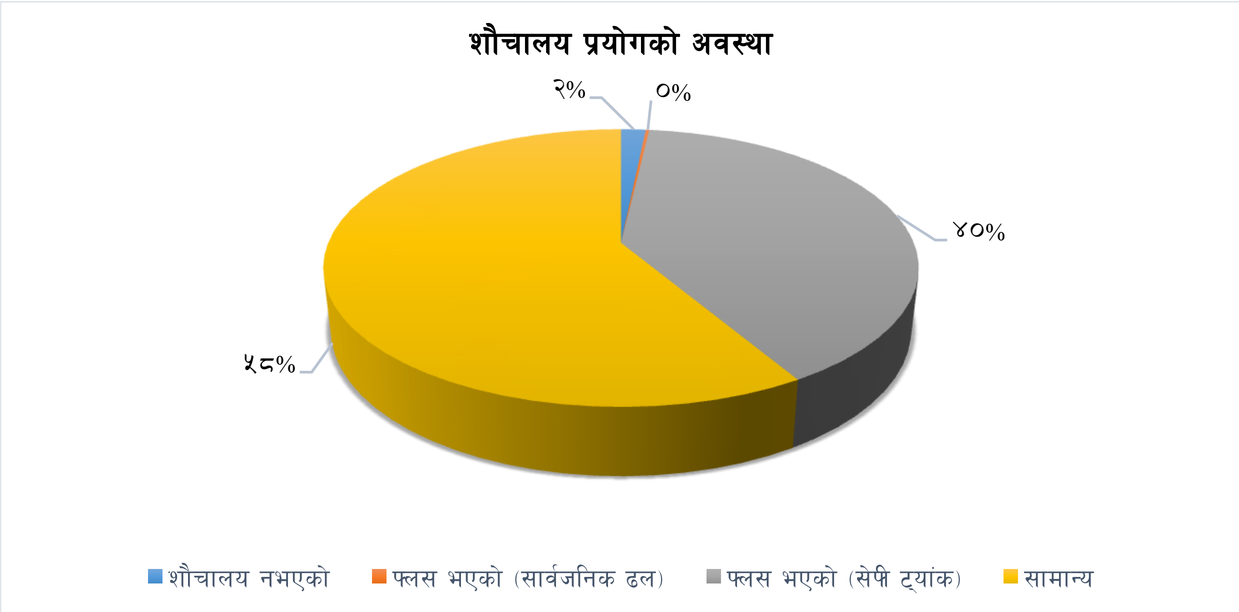

३.४.४ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

३.४.४.१ खेलमैदान, पिकनिक तथा मनोरञ्जन स्थल सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका ३ वटा वडाहरुमा पिकनिक स्थल र खेलमैदान रहेका छन् । यी स्थलहरुले करिब ४०६९ वर्गमिटर क्षेत्रफल ओगटेका छन भने यहाँ वार्षिक करिब २६० जना आगन्तुक/सेवाग्राही आउने गरेका छन् । यस्ता स्थल रहेको स्थान, उपयोग, क्षेत्रफल, स्वामित्व, आम्दानी र सेवाग्राही सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ८६: खेलमैदान, पिकनिक तथा मनोरञ्जन स्थल सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	स्थलको नाम	उपयोग	क्षेत्रफल/आकार (वर्ग मि.)	स्वामित्व	आम्दानी(वार्षिक रु)	सेवाग्राही/आगन्तुक संख्या (बार्षिक)
२	डाडाँगाउँ खेलमैदान	खेलकुद	१०१७.४८	सामुदायिक		१००
३	खेलमैदान	खेलकुद	१५२६.२२	सामुदायिक		६०
४	घंलेगडी खेलमैदान	खेलकुद, पिकनिक	१५२६.२२	सामुदायिक		१००
जम्मा			४०६९.९२			२६०

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.४.४.२ व्यावसायिक खेलाडीको विवरण

खेलकुदको क्षेत्रमा यस गाउँपालिकाले अन्तराष्ट्रिय स्तरका पनि ख्याती कमाएको छ । यस क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने कुल ५ जना खेलाडी रहेका छन् । खेलकुदको अभ्यासका लागि विद्यालयस्तरीय खेल मैदान रहेका छन् । यस क्षेत्रमा 3 वटा युवा क्लल रहेका छन् । युवाको बैदेशिक रोजगारीको आकर्षणले आय आर्जनको महत्वपुर्ण आधार बनेको छ ।

३.४.५ कला, भाषा तथा संस्कृति

३.४.५.१ स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला

यस क्षेत्रमा स्थानीय चाँडपर्वको रुपमा बुद्ध जयन्ती, हरितालिका तिज, दशैं, तिहार, चण्डीपूर्णिमा, क्रिस्मस, ल्होसार तथा माघेसंक्रान्ति आदी मनाइने गरिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्र भित्र मनाइने चाँडपर्व, जात्रा र मेला, स्थान, मनाउने समय र मुख्य विशेषता सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८७: स्थानीय चाँडपर्व, जात्रा र मेला

वडा नं.	मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने तिथि वा मिति	मुख्य विशेषता
१	दशै, तिहार, ल्होसार		असोज, कार्त्तिक, माघ	धार्मिक
२	चण्डीपूर्णिमा, बुद्ध जयन्ती, दशैं, तिहार, हरितालिका तिज, क्रिस्मस, ल्होसार		जेष्ठ, असोज, कार्त्तिक, भदौ, पुष, माघ	धार्मिक, ऐतिहासिक
३	चण्डीपूर्णिमा, दशैं, तिहार, एकादशी, ल्होसार, माघेसंक्रान्ति		जेष्ठ, असोज, कार्त्तिक, मंसिर, माघ	धार्मिक
४	दशैं, तिहार, क्रिस्मस, ल्होसार		असोज, कार्त्तिक, पुष, माघ	धार्मिक
५	दशै, तिहार, ल्होसार		असोज, कार्त्तिक, माघ	धार्मिक

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.४.५.२ धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलको विवरण

धार्मिक तथा ऐतिहासिक महत्व बोकेका मुख्य ७ वटा स्थलहरु यस क्षेत्रमा रहेका छन् । यी स्थलहरु नजिकको बजार केन्द्रबाट करिब औषत ८.५ किलोमिटरको दुरीमा रहेको पाइन्छ । गाउँपालिका भित्र रहेका यी धार्मिक स्थलहरुमा वार्षिक करिब ३२५०० जना श्रद्धालु भक्तजनहरुको आगमन हुने गरेको देखिन्छ । यी स्थानमा श्रद्धालुको थप आगमन बढाउन धार्मिक एवं ऐतिहासिक महत्व बारे प्रचारप्रसार गर्न सकिए आगन्तुक भित्रिने क्रम बढ्ने देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण स्थलगत विवरण देहाय बमोजिम उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ८८: धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलको विवरण

पर्यटकीय स्थलको नाम, स्थान	वडा नं.	भौतिक पूर्वाधार			स्वामित्व	महत्व वा विशेषता	बार्षिक पर्यटक आगमन संख्या
		सडकको पहुँच	होटल, लज, रेष्टुराँ संख्या	नजिकको बजार केन्द्र सम्मको दुरी (किमी)			
गोकर्ण भुमेदेवी	१	पुगेको	०	१०	सामुदायिक	धार्मिक	२०००
तिरु भुमेदेवी	१	पुगेको	०	१५	सामुदायिक	धार्मिक	२०००
झिकुरी	३	नपुगेको	०	१५	सामुदायिक	धार्मिक	९०००
भुमेस्थान	३	पुगेको	०	६	सामुदायिक	धार्मिक	१५००
ठुलो आगन बौद्ध	३	पुगेको	१	६	सामुदायिक	धार्मिक	२०००
धलेगडी	४	पुगेको	०	४	सामुदायिक	पर्यटकीय	१०००
उत्तरगया	५	पुगेको	३	४	सामुदायिक	ऐतिहासिक	१५०००
जम्मा			४				३२५००

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.४.६ बेरोजगारीको अवस्था

यस गाउँपालिकाको जनसंख्यालाई बेरोजगारीताको दृष्टिकोणबाट हेर्दा कुल जनसंख्या मध्ये २८३ जना वा २.४६ प्रतिशत जनसंख्या बिरामी, शिक्षाको कमी, अवसर नपाएको, अपांगता लगायत अन्य कारणले बेरोजगार रहेका छन् । जम्मा बेरोजगार संख्यालाई आधार मान्दा ६२.२ प्रतिशत वा १७६ जना अवसर नपाएका कारण बेरोजगार भई बसेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८९: बेरोजगारीको अवस्था

वडा नम्बर	बेरोजगारीको कारण अनुसार विवरण					
	बिरामी	शिक्षाको कमी	अवसर नपाएको	अपाँगता	अन्य	जम्मा
१	०	०	१	०	०	१
२	५	४	१३	६	७	३५
३	४	१७	३९	२	०	६२
४	०	१३	६२	०	०	७५
५	१०	३१	६१	६	२	११०
जम्मा	**१९**	**६५**	**१७६**	**१४**	**९**	**२८३**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५ वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको स्थिति

यस परिच्छेदमा वन तथा वातावरण, जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन जस्ता विषय र क्षेत्र समावेस गरिएको छ ।

३.५.१ वन क्षेत्रको अवस्था

लाङ्तााङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्जसँग जोडिएको यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल मध्ये २२६.८३ वर्ग किलोमिटर (७३.८१ प्रतशित) क्षेत्रफलमा वनजंगल तथा २५.४ वर्ग किलोमिटर (८.२७ प्रतिशत) झाडी बुट्यान फैलिएको छ । यस क्षेत्रमा २१ सामुदायिक वन तथा एउटा निजी वन गरी २२ वटा वनहरु रहेका छन् भने लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज समेत यस गाउँपालिकामा पर्दछ । यहाँ रहेका वनहरुले गाउँपालिकाका आसपासका क्षेत्रमा बसोबास गर्ने घरपरिवार लगायत कुल २६८३ घरपरिवारलाई समेटेका छन् । यसथै गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका सबैजसो घरपरिवार सदस्यका रुपमा सामुदायिक तथा निजी वनमा आबद्ध रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ९०: वन क्षेत्रको अवस्था

वनको नाम	वनको किसिम	वडा नं.	समेटेको घरधुरी	क्षेत्रफल (हे.)	संचिति दर (क्यू.मि./हे)	वन पैदावरको बार्षिक उत्पादन		
						काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (भारी)	जडिबुटी (केजी)
धारनापाखा, गाप्ता	सामुदायिक	१	०	०	०	०	०	०
माहवस्थान बन्देबिकली	सामुदायिक	१	०	०	०	०	०	०
देउराली डाँडा जयश्वर	सामुदायिक	१	०	३८२	३८२	५००	२५००	०
दक्षिणकाली धारना	सामुदायिक	१	६७६	०	०	०	०	०
सिलकन्या बालगुङ्ग	सामुदायिक	१	०	०	०	०	०	०
गणेस्थान	सामुदायिक	१	०	०	०	०	०	०
कुनाघारी ओखलढुङ्गा	सामुदायिक	२	०	०	०	०	०	०
परेलपाखा सेपेडाँडा	सामुदायिक	२	०	१६६	१६६	९०	१५००	०
दियालोपाखा, देउरालीडाँडा	सामुदायिक	२	३९५	०	०	०	०	०
बेसिडाँडा चमेरपातल	सामुदायिक	२	०	०	०	०	०	०
चिप्लेटिपाखा	सामुदायिक	२	०	०	०	०	०	०
गौयलीपाखा	सामुदायिक	२	०	०	०	०	०	०
सिछुरेढुङ्गा, सालिमभित्ता	सामुदायिक	३	०	०	०	०	०	०

वनको नाम	वनको किसिम	वडा नं.	समेटेको घरधुरी	क्षेत्रफल (हे.)	संचिति दर (क्यू.मि./हे)	वन पैदावरको बार्षिक उत्पादन		
						काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (भारी)	जडिबुटी (केजी)
छिमेरपाखा च्याङ्ग्राडाँडा	सामुदायिक	३	०	०	०	०	०	०
भुमेस्थान भारेघारी	सामुदायिक	३	०	१४४	१४४	३००	३०००	०
छाँङ्गा टुप्पा	सामुदायिक	३	४१४	०	०	०	०	०
गणेश ढुङ्गा	सामुदायिक	३	०	०	०	०	०	०
पैरेवेशी अर्चलेपाखा	सामुदायिक	४	०	०	०	०	०	०
काब्रेढुङ्गा बुटलुङ्ग	सामुदायिक	४	०	९०	९०	१५००	२०००	०
निग्लीन डाँडा	सामुदायिक	४	५८७	०	०	०	०	०
पाले वन	सामुदायिक	५	६०६	७५	७५	२००००	२००००	०
पालेको वन	निजी	५	५	७०	७०	२०००	३०००	०
जम्मा			२६८३	९२७	९२७	२४३९०	३२०००	०

स्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.५.१.१ वनजन्य उत्पादन विवरण

वन क्षेत्रमा काष्ठ र गैर काष्ठ उत्पादन अन्तरगत काठ, पतिंगर र जडिबुटी जस्ता उत्पादन हुने गरेको देखिन्छ ।

३.५.२ चरन क्षेत्र

गाउँपालिकामा १९.५१ बर्गकिलोमिटर (६.३५ प्रतिशत) क्षेत्रमा चरण क्षेत्र रहेको छ । यहाको वडा नं. १, २ र ३ मा गरी ७ वटा घुम्ती व्यवस्थापन प्रणाली रहेको चरन क्षेत्रहरु उपलब्ध देखिन्छन् । यी चरन क्षेत्रहरुको नाम, रहेको स्थान, क्षेत्रफल, सघन चरन महिना र व्यवस्थापन प्रणाली सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९१: चरन क्षेत्र

वडा नं.	चरन क्षेत्रको नाम	चरन हुने स्थान	क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	चरन व्यवस्थापन प्रणाली
१	जयश्वरी	उत्तरगया १	६	घुम्ती
२	बास्थाला ठूलो	उत्तरगया २	६	घुम्ती
	चउर ढुङ्गेशाला			
	पधेंराखर्क			
३	ढुङ्गाखर्क	उत्तरगया ३	६	घुम्ती
	तेम्जेसिम नेस्नेघारी			
	चुच्चेढुङ्गा			

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती तथा संरक्षित क्षेत्र

गाउँपालिकाको वडा नं. १, ४ र ५ लाङ्गटाङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्दछ । करिब १६५ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल मध्यवर्ती क्षेत्रले ओगटेको देखिन्छ भने यस क्षेत्रमा २४३५ घरपरिवार बसोबास गर्दछन् । संरक्षित क्षेत्र सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९२: राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती तथा संरक्षित क्षेत्र

राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष र संरक्षित क्षेत्रको नाम	समेटिएका वडाहरु	जम्मा क्षेत्रफल (व.कि.मी.)	मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल (व.कि.मी.)	संरक्षित र मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने घरधुरी
	१	३५	९०	६३५
अर्चले	४	२५	०	०
काब्रे	४	२५	०	०
पैरेवेशी	४	७६	०	०
वुडलुङ्ग	४	४२	०	०
ढुङ्गे	४	७५	०	०

निग्लीन डाँडा	४	०	०	०
पाले वन	५	३५	७५	१८००
पैरेवेशी वन	५	२५	०	०
जम्मा		३३८	१६५	२४३५

स्रोतः समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.४ विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा विपद जोखिम तथा व्यवस्थापनका दृष्टिकोणमा जोखिमपूर्ण रहेको देखिन्छ । यहाँ भुजन्य प्रकोपका साथै मानवीय क्षति भएको देखिन्छ ।

३.५.४.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा बसोबास गरेका परिवार विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत जोखिमका दृष्टिकोणबाट संवेदनशील स्थानमा बसोबास गर्ने करिब ८८३ घरपरिवार रहेको पाइन्छ । यी घरपरिवार पहिरोको जोखिम भएको वडा नं. १, २ र ४ का ८ स्थानहरुमा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ । जोखिममा रहेका वडागत बस्ती सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका ९३: जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा बसोबास गरेका परिवार विवरण

वडा नम्बर	जोखिमयुक्त स्थान	घरधुरी संख्या					
		पहिरो	नदि कटान	बाढी	अति भिरोलो	अन्य	जम्मा
१	सिरुचेत, तिरु, गोकर्ण	०	०	०	०	०	०
	कस्भञ्ज्याङ, मैलुङ्ग	७३१	०	०	०	०	७३१
	चिप्लेटी	०	०	०	०	०	०
२	लयुङ्ग	१७	०	०	०	०	१७
	सालिमभित्ता	१०	०	०	०	०	१०
	खडकु	२०	०	०	०	०	२०
४	कुवापानी, पैरेवेशी	१०५	०	०	०	०	१०५
	ढकाल सौरा	०	०	०	०	०	०
जम्मा		८८३	०	०	०	०	८८३

श्रोतः समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.४.२ विपदबाट मानवीय क्षती

मानवीय क्षती हुने विपद उच्च देखि न्यून क्रमशः भुकम्प र पहिरो नै रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विपद् अनुसार वडागत विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ९४: विपदबाट मानवीय क्षती

वडा नम्बर	आगलागी		पहिरो		शितलहर		रोग माहामारी		सर्प दंस		जंगली जनावर बाट क्षती		भूकम्प		अन्य (चट्याङ)	
	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते
१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	०	०	४	५	०	०	०	०	०	०	०	०	३०	१५	०	०
५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	०	०	४	५	०	०	०	०	०	०	०	०	३०	१५	०	०

श्रोतः समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.४.३ विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय

विपद अनुसार जोखिमको समय पहिचान गर्दा लामो समय (४ महिना) सम्म शितलहरको जोखिम रहने गरेको छ। दोस्रोमा ३ महिना सम्म पहिरोको जोखिम रहने गरेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

तालिका ९५: विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय

वडा नम्बर	विपद अनुसार जोखिमको समय (महिना)				
	आगलागी	पहिरो	शितलहर	रोग माहामारी	सर्पको टोकाइ
१	चैत	असार, साउन, भदौ	असार, कार्तिक, फागुन, चैत		
२	चैत	असार, साउन, भदौ	असार, कार्तिक, फागुन, चैत		
३	चैत	असार, साउन, भदौ	असार, कार्तिक, फागुन, चैत		
४	चैत	असार, साउन, भदौ	असार, कार्तिक, फागुन, चैत		
५	चैत	असार, साउन, भदौ	असार, कार्तिक, फागुन, चैत		

श्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.४.४ विपदको असर सम्बन्धी विवरण

विगत ३ वर्षको आँकडा हेर्दा प्रकोपका आधारमा यस गाउँपालिका क्षेत्रमा परेको असरको दृष्टिकोणले हेर्दा विशेष गरी आगलागी र बाढी डुवानले घरगोठ, पशुपंक्षी तथा जग्गा र बालीमा क्षती पुगेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ९६: विपदको असर सम्बन्धी विवरण

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्र अनुसार क्षति विवरण (रु.हजारमा)								
	वडा नम्बर	घरगोठ		पशुपंक्षी		बाली र जग्गाजमीन		अन्य क्षती	
		परिवार	क्षति रकम	परिवार	क्षति रकम	परिवार	क्षति रकम	परिवार	क्षति रकम
आगलागी	१	४	१५०	४		४	५०	०	०
पहिरो	४	११५	१६०००	६०	५००	४०	१००	०	०
शितलहर									
रोग माहामारी									
सर्पको टोकाइ									
भूकम्प									
जंगली जनावरबाट क्षती									
अन्य									
जम्मा		११९	१६१५०	६४	५००	४४	१५०	०	०

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.४.५ सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधारमा विपदको असर

विगत ३ वर्षको आँकडा अनुसार पहिरो तथा अन्य प्रकोपका कारण विद्यालय, पुल पुलेसा, बाटो र कुलो तथा खानेपानीको स्रोतमा प्रभाव परेको देखिन्छ। प्रकोपको किसिम अनुसार सार्वजनिक पूर्वाधारहरुमा परेको असरको विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ९७: सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधारमा विपदको असर

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्र अनुसार क्षति विवरण (रु.हजारमा)										
	वडा नम्बर	विद्यालय		पुल पुलेसा		बाटोघाटो		कुलो नहर, खानेपानी		अन्य	
		संख्या	क्षति रकम	संख्या	क्षति रकम	कि.मी.	क्षति रकम	संख्या	क्षति रकम	संख्या	क्षति रकम

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्र अनुसार क्षति विवरण (रु.हजारमा)										
	वडा	विद्यालय		पुल पुलेसा		बाटोघाटो		कुलो नहर, खानेपानी		अन्य	
	नम्बर	संख्या	क्षति रकम	संख्या	क्षति रकम	कि.मी.	क्षति रकम	संख्या	क्षति रकम	संख्या	क्षति रकम
बाढी डुवान											
पहिरो	४	०	०	१	२००	०	०	४	५०००	०	०
भूकम्प											
जंगली जनावरको क्षती											
अन्य	२	२	१००	०	०	१०	६०००	१०	६००	१	१००
जम्मा		२	१००	१	२००	१०	६०००	१४	५६००	१	१००

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.४.६ भवन मापदण्ड तथा भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण

यस गाउँपालिका भित्र रहेका घरपरिवार मध्ये २०१५ घरपरिवार भवन मापदण्ड अनुसार बनेको घरमा बसोवास गर्ने गरेका छन भने २०१९ घरपरिवार भूकम्प प्रतिरोधी घरमा बस्ने गरेका छन् । भूकम्पीय प्रभावका दृष्टिले न्यून जोखिम भएतापनि २.३४ प्रतिशत घरपरिवार जोखिमपूर्ण बसोबास गरिरहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ९८: भवन मापदण्ड तथा भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण

वडा नम्बर	भुकम्प प्रतिरोधी वा भवन मापदण्ड अनुसार बनेका घरमा बस्ने घरपरिवार संख्या					
	मापदण्ड अनुसार बनेको	मापदण्ड अनुसार नबनेको	जम्मा	भूकम्प प्रतिरोधी भएको	भूकम्प प्रतिरोधी नभएको	जम्मा
१	१३८	४९७	६३५	१३९	४९६	६३५
२	३८४	१०	३९४	३८५	९	३९४
३	३९३	१९	४१२	३९१	२१	४१२
४	५३५	४८	५८३	५४१	४२	५८३
५	५६५	४३	६०८	५६३	४५	६०८
जम्मा	**२०१५**	**६१७**	**२६३२**	**२०१९**	**६१३**	**२६३२**

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.७ घर नक्शा पास सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत रहेका घरपरिवारलाई घर नक्शा पासका आधारमा हेर्दा कुल घरपरिवार मध्ये ६०.५५ अर्थात १२२० घरपरिवारले घर नक्शा पास गरी घर निर्माण गरेका छन् भने ३९.४५ प्रतिशत घरपरिवार अझै पनि घर नक्शा पास नगरी निर्माण गरीएको घरमा बसोबास गर्दै आएका छन् । घर नक्शा पास सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ९९: घर नक्शा पास सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	घर नक्शा पासको विवरण		
	नक्शा पास गरेको	नक्शा पास नगरेको	जम्मा
१	१५	१२३	१३८
२	३४७	३७	३८४
३	३८३	१०	३९३
४	२७७	२५८	५३५
५	१९८	३६७	५६५
जम्मा	**१२२०**	**७९५**	**२०१५**
प्रतिशत	**६०.५५**	**३९.४५**	**१००**

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.८ २०७८ को भुकम्पबाट भएको क्षतीका आधारमा घरपरिवार

२०७२ सालमा रसुवा लगायत आसपासका १४ जिल्लाहरुमा गएको बिनाशकारी भुकम्पबाट ६५.८ प्रतिशत अर्थात १७३२ घरपरिवार प्रभावित भएका थिए। यी घरपरिवारले भुकम्पका बखत धनजनको क्षती व्यहोर्नु परेको थियो। यस गाउँपालिकाका अत्यन्त न्युन घरपरिवार प्रभावित नभएको देखिन्छ। भुकम्पका कारण क्षती भए नभएका घरपरिवार सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १००: २०७२ को भुकम्पबाट भएको क्षतीका आधारमा घरपरिवार

वडा नम्बर	२०७२ को भुकम्पबाट क्षती भए नभएको घरपरिवार विवरण		
	क्षती भएको	क्षती नभएको	जम्मा
१	१२४	५११	६३५
२	३५८	३६	३९४
३	४०६	६	४१२
४	२८६	२९७	५८३
५	५५८	५०	६०८
जम्मा	**१७३२**	**९००**	**२६३२**

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.९ भुकम्प प्रभावित घरपरिवारले पाएको अनुदान सम्बन्धी विवरण

२०७२ सालको बिनाशकारी भुकम्पबाट प्रभावित १७३२ घरपरिवारलाई आधार मान्दा ८६.१ प्रतिशत अर्थात १४९१ घरपरिवारले क्षती वाफत अनुदान पाएको देखिन्छ भने २४१ घरपरिवारले भुकम्पबाट भएको क्षती वाफतको अनुदान पाएका छैनन्। अनुदान प्राप्त गरेको आधारमा वडागत प्रभावित घरपरिवारको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १०१: भुकम्प प्रभावित घरपरिवारले पाएको अनुदान सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	भुकम्पबाट क्षती भएको भए अनुदान पाए नपाएको विवरण		
	पाएको	नपाएको	जम्मा
१	४	१२०	१२४
२	३४९	९	३५८
३	३९२	१४	४०६
४	२५४	३२	२८६
५	४९२	६६	५५८
जम्मा	**१४९१**	**२४१**	**१७३२**

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.१० अनुदान भुक्तानी अनुसार प्रभावित घरपरिवार

बिनाशकारी भुकम्पबाट प्रभावित १७३२ घरपरिवारलाई आधार मान्दा ८६.०८ प्रतिशत अर्थात १४९१ घरपरिवारले पहिलो, दोस्रो र अन्तिम गरी तीन चरणमा अनुदान भुक्तानी लिएका छन्। जसमा धेरै जसो घरपरिवारले अन्तिममा भुक्तानी लिएका छन्। अनुदान भुक्तानी अनुसार वडागत लाभान्वित घरपरिवारको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १०२: अनुदान भुक्तानी अनुसार प्रभावित घरपरिवार

वडा नं.	अनुदान भुक्तानी लिने घरपरिवार संख्या			
	पहिलो	दोस्रो	अन्तिम	जम्मा
१	०	०	४	4
२	१८	३४	२९७	349
३	६	१५	३७१	392
४	६	१४	२३४	254
५	९	१०	४७३	492

वडा नं.	अनुदान भुक्तानी लिने घरपरिवार संख्या			
	पहिलो	दोस्रो	अन्तिम	जम्मा
जम्मा	३९	७३	१३७९	१४९१

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.११ अनुदानबाट घर निर्माण सम्बन्धी विवरण

भुकम्पबाट प्रभावित तथा अनुदान भुक्तानी लिने १४९१ घरपरिवार मध्ये ९७.९९ प्रतिशत घरपरिवारले अनुदान भुक्तानी लिएर घर निर्माण गरेका छन् भने ३० घरपरिवारले घर निर्माण गरेका छैनन् । घर पुर्न: निर्माण गर्ने वडागत घरपरिवारको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १०३: अनुदानबाट घर निर्माण सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	अनुदानबाट घर निर्माण गरे नगरेको अवस्था		
	गरेको	नगरेको	जम्मा
१	४	०	४
२	३४१	८	३४९
३	३९०	२	३९२
४	२४३	११	२५४
५	४८३	९	४९२
जम्मा	१४६१	३०	१४९१

श्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.४१२ संरक्षित पानीमुहान, जमिन र भौतिक संरचना

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका संरक्षित क्षेत्र, संरक्षित खेतबारी, भिरालो रोकथाम तथा संरक्षित पहिरो सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०४: विपदको असर सम्बन्धी विवरण

संरक्षित पानीमुहान, जमीन र भौतिक संरचनाको नाम	वडा नम्बर	रहेको स्थान	संरक्षित पानी मुहान, जमीन, खेतवारी र संरचना	
			इकाई	परिमाण
नदी नियन्त्रण तथा उकासबाट संरक्षित क्षेत्रको नाम				
लक्षित पानीको मुहान	४		हेक्टर	५
तेन्जेसिम खानेपानी मुहान	३	छाङगाखर्क	हेक्टर	९०
ठोस्नेघारी खानेपानी मुहान		ठोस्नेघारी	हेक्टर	४
संरक्षित खेतवारीको क्षेत्रफल				
लयुङ्ग बस्ती	३	लयुङ्ग	रोपनी	५००
सिम्ले फाँट	४	सिम्ले	रोपनी	१०
भिरालो रोकथाम तथा संरक्षित संरचना				
सालिमभित्ता	३	सालिमभित्ता	रोपनी	१००
संरक्षित गल्छी र पहिरो			**संख्या**	
छाप पघेरा खोला	३	छाप	१	६०

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.५.५ जलश्रोत तथा जलाधर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति

यस गाउँपालिका भित्र बाह्रै महिना बहने नदी तथा खोलाहरु रहेका छन् । सिंचाई लगायतका प्रयोजनका लागि जलश्रोतको उपयोग हुने गरेको देखिन्छ ।

३.६ भौतिक विकासको अवस्था

यस परिच्छेदमा भौतिक पूर्वाधारको स्थिति र त्यसको उपयोगको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ । जस अन्तरगत सडक, विद्युत, भवन, बस्ती, उर्जा, सूचना संचार, आवास र भवन जस्ता विषयहरु समावेश गरिएको छ ।

३.६.१ यातायात पूर्वाधार

यस शिर्षकमा गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका सडक मार्ग/सञ्जालहरुको विद्यमान अवस्था, पैदल मार्ग, पुल पुलेसा, सवारी रुट तथा गाउँपालिका भित्र चल्ने सवारी साधनहरुका बारेमा चित्रण गरिएको छ ।

३.६.१.१ सडक मार्गसञ्जालको विद्यमान अवस्था

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सडक सञ्जालको कुल लम्बाई करिब ९७ किलोमिटर रहेको छ । यहाँ रहेका सडक खण्ड मध्ये सबैभन्दा लामो वडा नं. १ मा रहेको छ । यहाँ रहेका सडकहरुबाट करिब ४१५० जनसंख्या लाभान्वित हुने रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १०५: सडक मार्ग/सञ्जालको विद्यमान अवस्था

वडा नम्बर	सडकको नाम	जोडिने वस्तीहरु		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म			
१	वेतरावती मैलुङ्ग सडक	वेतरावती	मैलुङ्ग	३०	कच्ची	
	पैतिसकिलो तिरु सडक	तिरु	पैतिसकिलो	४	कच्ची	
	खरक् घडेरीडाँडा सडक	खरक्	घडेरीडाँडा	२	कच्ची	
	कसभंज्याङलोसे दोभान सडक	दोभान	कसभंज्याङलोसे	४	कच्ची	
२	डाँडागाउँ कस्भञ्ज्याङ सडक	डाँडागाउँ	कस्भञ्ज्याङ	६	कच्ची	२२००
	चुच्चेढुङ्गा बास्कुटे सडक	चुच्चेढुङ्गा	बास्कुट	१	कच्ची	८००
	चिप्लेढुङ्गा सिम्ले सडक	चिप्लेढुङ्गा	सिम्ले	१	कच्ची	१५०
	जैरो मैलुङ्ग सडक	जैरो	मैलुङ्ग	५	कच्ची	१०००
३	शान्ति बजार ठुलो गाउँ सडक	शान्ति बजार	ठुलो गाउँ	८	कच्ची	
	सातदोघाटो ठुलोगाउँ सडक	सातदोघाटो	ठुलोगाउँ	७	कच्ची	
४	बनुवा मानिगाउँ सडक	बनुवा	मानिगाउँ	४	कच्ची	
	कारमीडाँडा कालिका सडक	कारमिडाँडा	कालिका	९	कच्ची	
	मानिगाउँ पैरेनेसी सडक	मानिगाउँ	पैरेनेसी	७	कच्ची	
५	बेतरावती इरपाटे सडक	बेतरावती	ईरपाटे	६	कालो पत्रे	
	जिरो सिमले सडक	जिरो	सिम्ले	३	ग्राभेल	
जम्मा				९७		४१५०

स्रोत: समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.६.१.२ पुल तथा पुलेसा

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न खोला तथा नदीहरुमा निर्मित पुल तथा पुलेसाहरुले गाउँपालिकाका विभिन्न बस्तीहरुलाई एक आपसमा जोड्ने गरेका छन् । यहाँ निर्माण गरिएका ९ वटा झोलुङ्गे तथा ५ वटा पक्की पुल राम्रो अवस्थामा रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरणलाई वडागत रुपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १०६: पुल तथा पुलेसा

वडा नम्बर	पुलको नाम	पुल भएको खोलाको नाम	जोडिने वस्तीहरु		झोलुङ्गे/काठे/ट्रष्ट/पक्की	लम्बाई (मि.)	अवस्था	निर्मित साल
			देखि	सम्म				
१	काम्लुङ खोला पुल	काम्लुङ खोला	काम्लुङ	कस्भञ्ज्याङ	झोलुङ्गे	३०	राम्रो	२०६४
	साछि ओगल	मैलुङ्ग खोला	कस्भञ्ज्याङ	तिरु	झोलुङ्गे	४०	राम्रो	२००६
	सालिमा पुल	त्रिशुली खोला	सालिमो	गोम्बो	झोलुङ्गे	१२०	राम्रो	२०७४
२	भाडको खोला	भाडको खोला			पक्की	९	राम्रो	२०४९
	करेली खोला पुल	करेली खोला			पक्की	८	राम्रो	२०६२
	फन्जु खोला पुल	फन्जु खोला			पक्की	७	राम्रो	२०५२

वडा नम्बर	पुलको नाम	पुल भएको खोलाको नाम	जोडिने वस्तीहरु		झोलुङ्गे/काठे/ट्रष्ट/पक्की	लम्बाई (मि.)	अवस्था	निर्मित साल
			देखि	सम्म				
	भ्यागुते खोला पुल	भ्यागुते खोला			पक्की	९	राम्रो	२०५८
३	महाभिर खोला पुल	महाभिर	बिडपाङ	उत्तरगया	झोलुङ्गे	६०	राम्रो	२०५९
	सालिमभित्ता शान्ति पुल	अधेंरी खोला	सालिमभित्ता	किस्याङ्ग	झोलुङ्गे	६२.२	ठिकै	२०५६
	सालिमभित्ता शान्ति पुल	अधेंरी खोला	सालिमभित्ता	किस्याङ्ग	झोलुङ्गे	६५.७	ठिकै	२०५८
४	पैरेबेशी पुल	त्रिशुली खोला	पैरेबेशी	पैरेबेशी	झोलुङ्गे	२००	राम्रो	२०२७
	काब्रे खोला पुल	काब्रे खोला	तल्लो देखि		झोलुङ्गे	१५०	राम्रो	२०७६
५	फलारवु खोला पुल	फलारवु खोला	रसुवा	नुवाकोट	पक्की	६०	राम्रो	२०३८
	त्रिशुली पुल	त्रिशुली खोला	फैटालेटार	सोले	झोलुङ्गे	८०	राम्रो	२०५७

स्रोतः समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.६.१.३ पैदल मार्ग

यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका पैदल मार्गहरुको कुल लम्बाई करिब ६७.५ किलोमिटर रहेको छ । यहाँ रहेका पैदल मार्गबाट करिब १७९०० जनसंख्या लाभान्वित हुने रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाका अधिकतम जनसंख्याले मोटर बाटो भन्दा बढी पैदल मार्गको प्रयोग गर्ने गरेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १०७: पैदल मार्ग

वडा नम्बर	पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरु		लम्बाई (कि.मि.)	लाभान्वित जनसंख्या
		देखि	सम्म		
१	मैलुङ्ग तिरु पैदल मार्ग	मैलुङ्ग	तिरु	२	१००
	मैलुङ्ग सिरुचेत पैदल मार्ग	मैलुङ्ग	सिरुचेत	२	७००
	मैलुङ्ग गोगने पैदल मार्ग	खोच्याङबा	खोच्याङबा	२	५००
	मैलुङ्ग कस्भञ्जयाङ पैदल मार्ग	मैलुङ्ग	कस्भञ्जयाङ	१.५	५००
२	सालिमभित्ता नयाँबस्ती पैदल मार्ग	सालिमभित्ता	नयाँबस्ती	४	२२००
	गोडागाउँ सिम्ले पैदल मार्ग	गोडागाउँ	सिम्ले	२	१५००
	भाङ्गे भाङ्गेकुना पैदल मार्ग	भाङ्गे	भाङ्गेकुना	१	१०००
	नयाँबस्ती भदौरे पैदल मार्ग	नयाँबस्ती	भदौरे	१	७००
	गोदाम सिकारी टोल पैदल मार्ग	गोदाम टोल	सिकारी टोल	१	१०००
	भाडको खोला दियाले पैदल मार्ग	भाडको खोला	दियाले	१.५	७००
	कटुन्जे ओखरबोट पैदल मार्ग	कटुन्जे	ओखरबोट	१	१०००
३	भण्डारे मैलुङ्ग पैदल मार्ग	भण्डारे	मैलुङ्ग	२	५००
४	पैरेबेशी स्याउबारी पैदल मार्ग	पैरेबेशी	स्याउबारी	५	२५००
५	मनिगाउँ कालिकास्थान पैदल मार्ग	मनिगाउँ	कालिकास्थान	३.५	५००
	शान्तिबजार पात्ले पैदल मार्ग	शान्तिबजार	पात्ल	३५	२५००
	नेत्रावती माकागाउँ पैदल मार्ग	नेत्रावती	माकागाउँ	३	२०००
जम्मा				**६७.५**	**१७९००**

स्रोतः समूह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३.६.१.४ बाटोमा पहुँचका आधारमा घरपरिवार विवरण

यस गाउँपालिकामा रहेको कुल २६३२ घरपरिवार सम्म पुग्ने अर्थात यी घरपरिवारको बाटोमा पहुँचको अवस्था हेर्दा ११९२ घरपरिवार सम्म पुग्न गोरेटो बाटो प्रयोग गर्नु पर्ने रहेको छ । त्यसैगरी २ घरपरिवार बाटोको पहुँच नपुगेको स्थानमा बसोबास गरिरहेका छन् । यहाँका अधिकतम घरपरिवार गोरेटो बाटोको पहुँचमा बसोबास गरेका छन । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १०८: बाटोमा पहुँचका आधारमा घरपरिवार विवरण

वडा नं.	घर सम्म पुग्ने बाटोको विवरण

	गोरेटो बाटो	कच्ची बाटो	ग्राभेल बाटो	बाटो नभएको	पक्की बाटो	जम्मा
१	४२९	१७७	०	१	२८	६३५
२	१८६	१६७	४०	०	१	३९४
३	२७८	२७	१०६	०	१	४१२
४	२१२	२३९	१३१	१	०	५८३
५	८७	३०२	३१	०	१८८	६०८
जम्मा	११९२	९१२	३०८	२	२१८	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

यस शिर्षक अन्तरगत इन्धनको उपयोगका आधारमा घरपरिवार सम्बन्धी विवरणलाई समावेस गरिएको छ।

३.६.२.१ खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार गाउँपालिकामा सबै भन्दा बढि ५६.२३ प्रतिशत अर्थात १४८० घरपरिवारले खाना पकाउने मुख्य इन्धनको रुपमा दाउरा प्रयोग गर्ने गर्दछन् । दोस्रोमा एलपी ग्याँस प्रयोग गर्ने गरेको देखिन्छ भने नबिकरणीय ऊर्जा बायो ग्याँसको प्रयोग गर्ने घरपरिवार नरहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १०९: इन्धन उपयोग विवरण

वडा नं.	खाना पकाउन प्रयोग हुने इन्धनको प्रमुख स्रोत				
	दाउरा	एलपी ग्याँस	गुईठा	विद्युत	जम्मा
१	१८१	४५३	०	१	६३५
२	२४०	१५२	२	०	३९४
३	२४४	१६८	०	०	४१२
४	३६०	६५	१५८	०	५८३
५	४५५	१५०	३	०	६०८
जम्मा	१४८०	९८८	१६३	१	२६३२
प्रतिशत	५६.२३	३७.५४	६.१९	०.०४	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.२.२ बत्तीको प्रमुख स्रोतका आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रमा बत्तीको लागि प्रयोग गरिने इन्धनको प्रमुख स्रोतहरुमा विजुली, मट्टितेल, बायो ग्याँस, सोलार लगायतका रहेका छन् । जस मध्ये सबै भन्दा बढि ७७.९३ प्रतिशत घरपरिवारले विद्युत र ५.७४ प्रतिशत घरपरिवारले सोलारलाई प्रमुख बत्तीको स्रोतका रुपमा प्रयोग गर्दै आएका छन् । १५.२७ प्रतिशत घरपरिवारले अझै पनि अन्य खालका परम्परागत तथा प्रकृतिमा आधारित स्रोतहरुबाट बत्ती बाल्ने गरेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ११०: बत्तीको प्रमुख स्रोतका आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	बत्तीको प्रमुख स्रोत अनुसार घरपरिवार संख्या						
	मट्टितेल	बायो ग्याँस	सोलार	विद्युत (लघु)	विद्युत (राष्ट्रिय प्रशारण)	अन्य	जम्मा
१	२	२१	९९	१४२	१४८	२२३	६३५
२	१	१	३६	१	३४२	१३	३९४
३	०	०	४	०	४०७	१	४१२
४	२	१	१०	२०	४०२	१४८	५८३

वडा नं.	बत्तीको प्रमुख स्रोत अनुसार घरपरिवार संख्या						
	मट्टितेल	बायो ग्याँस	सोलार	विद्युत (लघु)	विद्युत (राष्ट्रिय प्रशारण)	अन्य	जम्मा
५	०	०	२	११	५७८	१७	६०८
जम्मा	५	२३	१५१	१७४	१८७७	४०२	२६३२
प्रतिशत	०.१९	०.८७	५.७४	६.६१	७१.३१	१५.२७	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

मानचित्र ९: बत्तीको प्रमुख स्रोतका आधारमा घरपरिवार

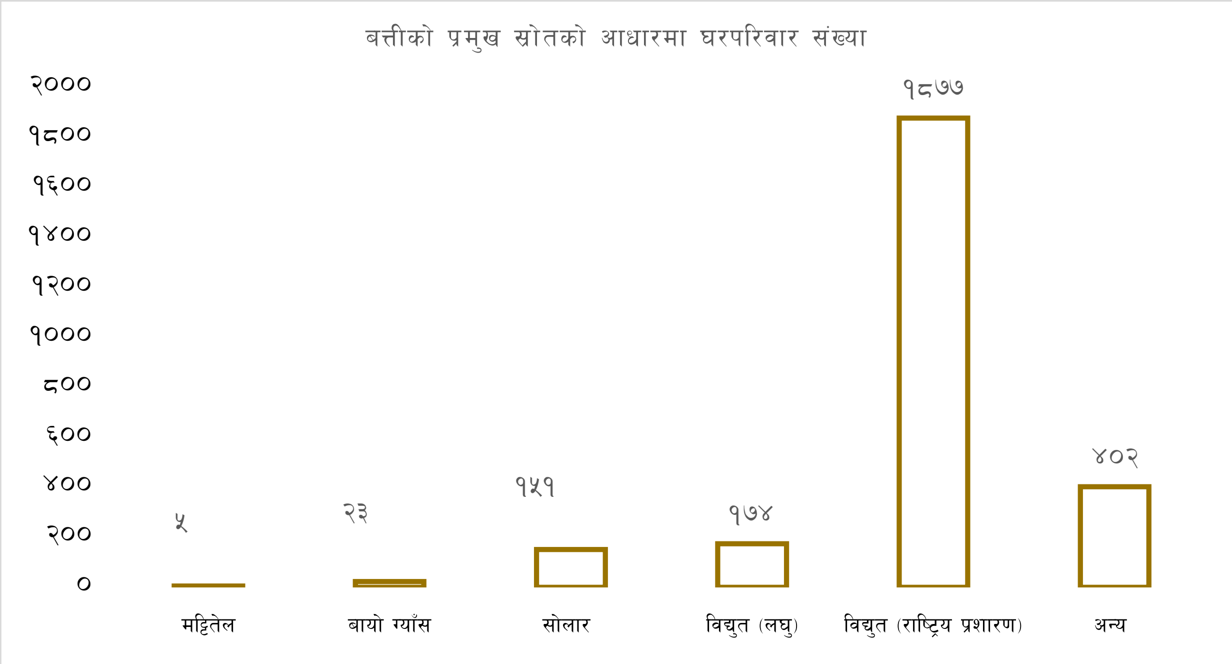

३.६.२.३ जल विद्युत, सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जाबाट विद्युत उत्पादन विवरण

यस गाउँपालिकामा करीब ७१.३१ प्रतिशत घरहरुमा राष्ट्रिय प्रशारणबाट उत्पादित विजुलीबाट विद्युतीकरण भएको छ। ६.६१ प्रतिशत घरधुरीले लघुजलविद्युत तथा ५.७४ प्रतिशत घरहरुमा सोलारबाट विद्युत आपूर्ति गरिएको छ। ५०० मी. सडकमा सडक बत्ती भएको राखिएको छ। २०० वाटको सोलार सुविधा विभिन्न ८ वटा स्थानमा राखिएको छ। ३ फेजको लाइन वडा नं १ मा बाहेक अन्य वडामा पुगेको छ।

३.६.३ सञ्चार तथा प्रविधि

यस शिर्षक अन्तरगत आधुनिक सुविधामा पहुँचका आधारमा घरपरिवार सम्बन्धी विवरणलाई समावेस गरिएको छ।

३.६.३.१ आधुनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा उपलब्ध तथा आधुनिक सुविधामा पहुँचको अवस्था हेर्दा १५.८८ प्रतिशत घरपरिवारले रेडियो, २५.६५ प्रतिशत घरपरिवारले टेलिभिजन र ४०.५४ प्रतिशत घरपरिवारले मोबाईल टेलिफोन जस्ता आधुनिक सुबिधाको उपयोग गरेका छन्। यसका अलावा ८६ घरपरिवारको इन्टरनेटमा पहुँच पुगेको देखिन्छ भने २५७ घरपरिवारले कुनै पनि आधुनिक सुविधाहरु उपयोग गरेको देखिदैन। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १११: आधुनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	रेडियो	टेलिभिजन	मोबाईल टेलिफोन	कम्प्युटर	इन्टरनेट	मोटरसाइकल	मोटर/कार	रेफ्रिजरेटर	बस/ट्रक	कुनै नभएको

वडा नम्बर	रेडियो	टेलिभिजन	मोबाईल टेलिफोन	कम्प्युटर	इन्टरनेट	मोटरसाइकल	मोटर/कार	रेफ्रिजरेटर	बस/ट्रक	कुनै नभएको
१	१७१	२२५	४७५	६	५	३२	२	३	१३	१२३
२	१४३	१९७	३६५	२२	६	२८	३	१९	१४	२०
३	१०८	१८५	३४१	२१	८	३०	२	८	७	५८
४	३६०	३९९	५३०	५९	१	४६	१	०	४	३६
५	११८	४४८	५८७	६०	६६	१६७	१६	१००	१०	२०
जम्मा	९००	१४५४	२२९८	१६८	८६	३०३	२४	१३०	४८	२५७
प्रतिशत	१५.८८	२५.६५	४०.५४	२.९६	१.५२	५.३५	०.४२	२.२९	०.८५	४.५३

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४ आवास तथा भवन

यस शिर्षक अन्तरगत आवासिय घरको वनावटको किसिमका आधारमा घरपरिवार सम्बन्धी विवरणलाई समावेस गरिएको छ ।

३.६.४.१ घरको जगको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका २६३२ घरपरिवारले आवासका रुपमा प्रयोग गरिने घरहरुलाई जगको आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा लोड वेयरिङ्ग जग भएको घरमा बस्ने घरपरिवार ३१.९१ प्रतिशत रहेका छन् । प्रकोपका दृष्टिकोणबाट सुरक्षित मानिने फ्रेम स्ट्रक्चर र लोड वेयरिङ्ग जग भएका घरहरु भने न्यून संख्यामा रहेका छन् । यसर्थ प्रकोपबाट हुने क्षतीको सम्भावना बढ्दो देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११२: घरको जगको आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	घरको जगको आधारमा घरपरिवार						
	माटो वा ढुङ्गा	सिमेण्ट वा ढुङ्गा	फ्रेम स्ट्रक्चर	लोड वेयरिङ्ग	काठको सम्बा	अन्य	जम्मा
१	१७३	११	११	४५	३९५	०	६३५
२	८	३	८५	२९४	४	०	३९४
३	५	४	७४	३१७	१२	०	४१२
४	१७३	१४३	८५	१८०	२	०	५८३
५	२४	५७७	१	४	२	०	६०८
जम्मा	३८३	७३८	२५६	८४०	४१५	०	२६३२
प्रतिशत	१४.५५	२८.०४	९.७३	३१.९१	१५.७७	०.००	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४.२ छानोको प्रकारका आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रमा मुख्य आवासका लागि प्रयोग गरिने घरहरुलाई छानाको प्रकारका आधारमा हेर्दा सबै भन्दा उच्च संख्यामा जस्ता वा च्यादरको छाना भएको घर ७२.५७ प्रतिशत रहेका छन् । सबै भन्दा न्यून संख्यामा फुस वा घासको छाना भएको घरमा बस्ने घरपरिवार संख्या ३ रहेको छ । यस सम्बन्धी वडागत छानाको किसिम अनुसारको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११३: खानोको प्रकारका आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	फुस वा खरको छाना भएको	जस्ता/च्यादरको छाना भएको	टायल/ढुङ्गाको छाना भएको	आरसिसि ढलान भएको	अन्य
१	०	६१९	०	१६	०
२	०	२८०	१	१०७	६
३	०	२३२	०	१७९	१
४	०	४०१	८०	१०२	०

वडा नं.	फुस वा खरको छाना भएको	जस्ता/च्यादरको छाना भएको	टायल/ढुङ्गाको छाना भएको	आरसिसि ढलान भएको	अन्य
५	३	३७८	०	२२७	०
जम्मा	३	१९१०	८१	६३१	७
प्रतिशत	०.११	७२.५७	३.०८	२३.९७	०.२७

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४.३ आवासीय स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार

आवासीय स्वामित्वका आधारमा घरपरिवारको स्थिति हेर्दा ९८.९७ प्रतिशत घरपरिवारले आफ्नै घरमा बस्ने गरेका छन् । त्यसैगरी भाडा तथा संस्थागत रुपमा बसोबास गर्ने घरपरिवार रहेको देखिदैन भने ६ घरपरिवार सुकुम्बासी रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११४: आवासीय स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	आवासीय स्वमित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण					
	आफ्नै	भाडा	संस्थागत	सुकुम्बासी	अन्य	जम्मा
१	६३५	०	०	०	०	६३५
२	३९०	०	०	१	३	३९४
३	४१०	०	०	०	२	४१२
४	५८२	०	०	१	०	५८३
५	५८८	०	०	४	१६	६०८
जम्मा	२६०५	०	०	६	२१	२६३२
प्रतिशत	९८.९७	०.००	०.००	०.२३	०.८०	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.५.४.४ घर संख्याका आधारमा घरपरिवार

यस गाउँपालिका अन्तरगत रहेका कुल २६३२ घरपरिवारलाई घर संख्याका आधारमा हेर्दा २५५८ घरपरिवारको एउटा घर र ७४ घरपरिवारको २ वटा घर रहेको देखिन्छ। यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ११५: घर संख्याका आधारमा घरपरिवार

वडा नं.	घर संख्याका आधारमा घरपरिवार				
	एउटा मात्र घर हुने	२ वटा घर हुने	३ वटा घर हुने	३ वटा भन्दा माथी घर हुने	जम्मा
१	६३४	१	०	०	६३५
२	३८४	१०	०	०	३९४
३	३९२	२०	०	०	४१२
४	५५३	३०	०	०	५८३
५	५९५	१३	०	०	६०८
जम्मा	२५५८	७४	०	०	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४.५ उपयोग गरिएको कोठाका आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका अन्तरगत रहेका घरपरिवारलाई कोठा संख्याका आधारमा हेर्दा ९६२ घरपरिवारको एउटा कोठा भएको घर र १२६ घरपरिवारको ६ भन्दा बढी कोठा भएको घर रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११६: उपयोग गरिएको कोठाका आधारमा घरपरिवार

वडा नम्बर	१ कोठा हुने परिवार	२ कोठा हुने परिवार	३ कोठा हुने परिवार	४ कोठा हुने परिवार	५ कोठा हुने परिवार	६ कोठा भन्दा बढी हुने परिवार
१	५३४	८४	४	१२	०	१
२	६५	२३५	३३	३८	६	१७
३	१४३	२११	१४	२४	८	१२
४	१३०	३३३	३६	५८	११	१५
५	९०	२८८	४४	९८	७	८१
जम्मा	९६२	११५१	१३१	२३०	३२	१२६

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४.६ बसोबासको प्रकृति अनुसार घरपरिवार

गाउँपालिका अन्तरगत रहेका घरपरिवारलाई बसोबासको प्रकृतिका आधारमा हेर्दा २१७३ घरपरिवार स्थायी र ४५९ घरपरिवार यस क्षेत्रमा अस्थायी बसोबास गरिरहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११७: बसोबासको प्रकृति अनुसार घरपरिवार

वडा नम्बर	स्थायी बसोबास गर्ने	अस्थायी बसोबास गर्ने	जम्मा
१	१८०	४५५	६३५
२	३९३	१	३९४
३	४१२	०	४१२
४	५८०	३	५८३
५	६०८	०	६०८
जम्मा	२१७३	४५९	२६३२

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४.६ सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका अन्तरगत रहेका सरकारी भवनहरु रहेको स्थान, क्षेत्रफल, अवस्था र प्रयोगको अवस्था जस्ता विवरण देहाय वमोजिम रहेको छ ।

तालिका ११८: सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)		अवस्था
				जग्गा	भवन	
१	विद्यालय	बोगटिटार बनुवा	विद्यालय	४५७८.६६	२५४३.७	राम्रो,जिर्ण
२	वडा कार्यालय	कुवापानी	२ नं. वडा कार्यालय	३१७.९	९५.३७	राम्रो
	वन कार्यालय	भदौरे	वन कार्यालय	७१२.२३६	१९०.७४	ठिकै
	प्रहरी चौकी	भाङ्गे	प्रहरी चौकी	५०८.७४	१५८.९५	जिर्ण
	स्वास्थ्य चौकी	कुवापानी	स्वास्थ्य चौकी	५०८.७४	२५४.३२	ठिकै
	कृषि, पशु सेवा केन्द्र	कुवापानी	कृषि पशु सेवा केन्द्र	३१७.९	१५८.९५	राम्रो
	विद्यालय	भाङ्गे	डाँडागाउँ मावि	१०१७.४८	७६३.११	राम्रो
३	वडा कार्यालय		३ नं. वडा कार्यालय	९१५७.३२		निर्माणाधिन
	स्वास्थ्य चौकी		स्वास्थ्य चौकी	१५२६.२२	५०८.७४	राम्रो
	विद्यालय	ठुलोगाउँ	विद्यालय	२५४३.७	१०१७.४८	राम्रो
४	स्वास्थ्य चौकी	कामीडाँडा	स्वास्थ्य चौकी	५०८७.४	४०६९.९२	राम्रो
	विद्यालय	कामीडाँडा	विद्यालय	२५४३.७		राम्रो
५	वडा कार्यालय	माधाँगाउँ	वडा कार्यालय	१२७१.८५	२५४.३२	ठिकै
	कृषि पशु कार्यालय	बोगटिटार	कृषि पशु कार्यालय			निर्माणाधिन
	विद्यालय	बोगटिटार बनुवा	विद्यालय	१०१७४.८	५०८७.४	राम्रो

श्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.६.४.७ सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन

यस गाउँपालिकामा रहेका सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरु बैठक, छलफल, सामग्री भण्डारण तथा तरकारी संकलन लगायतका विभिन्न सामुदायिक कार्यका लागि प्रयोग हुने गरेको देखिन्छ। यी भवनहरु रहेको स्थान, क्षेत्रफल, अवस्था र प्रयोगको अवस्था जस्ता विवरण देहाय वमोजिम रहेको छ।

तालिका ११९: सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन

वडा नम्बर	भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	के काममा प्रयोग भइरहेकोछ?	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)		अवस्था	लाभान्वित घरधुरी
				जग्गा	भवन		
३	तरकारी संकलन केन्द्र	भदौरे	उपयोग नभएको	५०८.७४	६३.५८	राम्रो	४६०
	भुमेस्थान सामुदायिक भवन	भुमेस्थान	भक्तजनको लागि	२०३४.९६	३१७.९	ठिकै	१५००
	बैठक तथा समुहको सामाग्री राख्ने भवन	बिसौनी बारी	बैठक, सामग्री राख्न	९५.३७	६३.५८	राम्रो	४७
	वडेल टोल सामुदायिक भवन	वडेल टोल	बैठक, सामग्री राख्न	६३.५८	६३.५८	ठिकै	४०
	फुलबारी सामुदायिक भवन	फुलबारी	बैठक, सामग्री राख्न	१२७.१६	६३.५८	राम्रो	५५
	भदौरे सामुदायिक भवन	भदौरे	बैठक, सामग्री राख्न	१५८.९५	९५.३७	ठिकै	७०
	पैरेगाउँ सामुदायिक भवन	पैरेगाउँ	बैठक, सामग्री राख्न	१२७.१६	९५.३७	ठिकै	७५
४	पैरेबेशी सामुदायिक भवन	पैरेवेशी	तरकारी संकलन	६३.५८	६३.५८	राम्रो	३०
	भलायोडाँडा सामुदायिक भवन	भलायोडाँडा	बैठक, छलफल	१५८.९५	१२७.१६	राम्रो	४०
	कामिडाँडा सामुदायिक भवन	कामिडाँडा	बैठक, छलफल	६३.५८	६३.५८	राम्रो	४०
	मनिगाउँ महिला सा. भवन	मनिगाउँ	बैठक, छलफल	६३.५८	७९.४७५	राम्रो	७०
	ढुङ्गे सामुदायिक भवन	ढुङ्ग्रो	बैठक, छलफल	१२७.१६	१२७.१६	राम्रो	१०५
	बिमिरे सामुदायिक भवन	बिमिरे	बैठक, छलफल	१५२६.२२	७९.४७५	जिर्ण	५०

श्रोतः समुह छलफल तथा जानकार व्यक्ति अन्तरवार्ता, २०७६

३,७ संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

यस परिच्छेदमा संगठनात्मक तथा मानव संशाधनको विद्यमान अवस्था, सेवा सुविधा संचालन र नागरिक संगठन सम्बन्धी विश्लेषण तथा प्रस्तुती गरिएको छ।

३.७.१ संगठनात्क तथा मानव संशाधनको अवस्था

गाउँ कार्यपालिका सञ्चालनका लागि गाउँपालिकाले तय गरेको संगठनात्मक ढाँचा देहाय बमोजिम रहेको छ।

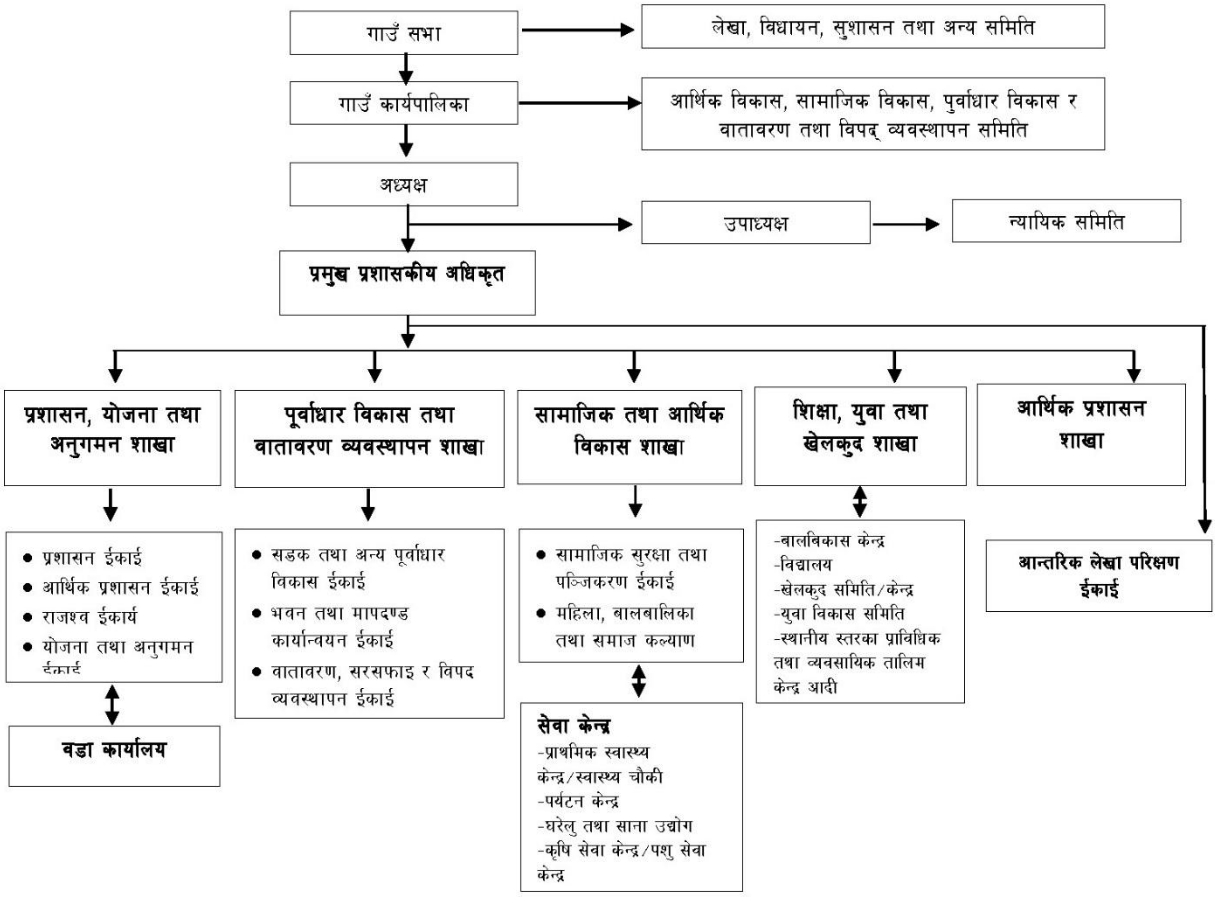

३.७.१.१ गाउँपालिका, सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

यस गाउँपालिकामा आयुर्वेद अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी, सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई, पशु सेवा केन्द्र, कृषि सेवा केन्द्र, अतिरिक्त हुलाक, वन कार्यालय, प्रहरी चौकी तथा गाउँ कार्यपालिका र मातहतका वडा कार्यालय सरकारी निकायहरुले सेवा प्रवाह गरिरहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिमको छ ।

तालिका १२०: गाउँपालिका, सरकारी कार्यालय तथा निकायहरु

क . स.	*नाम थर*	*पद*	*सर्म्पक नम्वर*	*कैफियत*
१	वसन्त बहादुर खत्री	कार्यकारी अधिकृत	९८५१०८७७८९	
२	रविन्द्र ठकुरी	सि.अ.हे.व.अ	९८४१५३९७९०	
३	निर्मल भट्टराई	लेखापाल	९८५१०५८५३४	
४	उत्सव पौडेल	सूचना अधिकारी	९८४९६०७९०३	
५	विनिता कार्की	स.म.वि.नि	९८५११६५९५५	
६	राजु विक	ना .प्रा. स.	९८४१०८४३०२	
७	कृष्ण प्रसाद न्यौपाने	ना.प्रा.स	९८५१२३३७०१	
८	वावुराम खनाल	शिक्षा	९८४५७१२४६५	
९	दशरथ आचार्य	का.स	९८६७९७९९५५	
११	आशकाजी गुरुङ	वडा सचिव	९८५१२०४१३०	वडा नं २,३
१२	रामहरी आचार्य	वडा सचिव	९८५११६१८२०	वडा नं ५
१३	सन्दिप चोवाङ	वडा सचिव	९८४२७९२६६९	वडा नं ४
१४	लक्षीन राम तमाङ	कार्यालय सहयोगी	९८४०५८९९५१	वडा नं १
१५	अजय लामा	कार्यालय सहायक	९८४३९३७८२७	वडा नं ३
१६	रामबावु यादब	इन्जिनियर	९८४१८८९०१५	
१७	रामकृष्ण न्यौपाने	ना.सु	९८४१९०३०४४	
१७	जनक आचार्य	सूचना प्रविधि अधिकृत	९८४९१३९२६६	
१८	कृष्ण प्रसाद पौडेल	सव इन्जिनियर	९८४९८६१९२६	

क . स.	नाम थर	पद	सर्म्पक नम्वर	कैफियत
२०	सुरज प्याकुरेल	सव इन्जिनियर	९८४१५४८१११	

स्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.७.१.२ गाउँ कार्यपालिका तथा गाउँ सभा पदाधिकारी सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा गठन भएको गाउँ सभा पदाधिकारी सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२१: गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरुको सम्पर्क नम्बर

क स	नाम थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१	उपेन्द्र लम्साल	अध्यक्ष	उत्तरगया ५	९८४१४८३१९६
२	चमेलि गुरुङ	उपाध्यक्ष	उत्तरगया २	९८०८०७९५०७
३	बम ब तामाङ	सदस्य	उत्तरगया १	९८४३८६८३५४
४	खुवा ब गुरुङ	सदस्य	उत्तरगया २	९७४१०३४१०९
५	लाल ब तामाङ	सदस्य	उत्तरगया ३	९७४४०९३८९३
६	केशर ब वुलुन	सदस्य	उत्तरगया ४	९८४१६६१७५२
७	इश्वर ब थापा	सदस्य	उत्तरगया ५	९८६०६८६४२४
८	ज्ञानु वि क	सदस्य	उत्तरगया १	९६१९४३५१६९
९	तिर्थ ब घले	सदस्य	उत्तरगया २	९८०८८३८९१६
१०	सिता भट्ट	सदस्य	उत्तरगया २	०१६२२६२७६
११	बिन्दा रैला	सदस्य	उत्तरगया ३	९७४१३०९७०४
१२	शान्ता कु गलान	सदस्य	उत्तरगया ४	९८६०२७१२३९
१३	कृष्ण कुमारी नेपाली	सदस्य	उत्तरगया ५	९८१८३१७४८८

तालिका १२२: गाउँ सभा पदाधिकारी सम्बन्धी विवरण

क स	नाम थर	पद	ठेगाना	सम्पर्क नम्बर
१	उपेन्द्र लम्साल	अध्यक्ष	उत्तरगया ५	९८४१४८३१९६
२	चमेलि गुरुङ	उपाध्यक्ष	उत्तरगया २	९८०८०७९५०७
३	बम ब तामाङ	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया १	९८४३८६८३५४
४	खुवा ब गुरुङ	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया २	९७४१०३४१०९
५	लाल ब तामाङ	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया ३	९८४३७१८९००
६	केशर ब वुलुन	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया ४	९८४१६६१७५२
७	इश्वर ब थापा	वडा अध्यक्ष	उत्तरगया ५	९८६०६८६४२४
८	ज्ञानु वि क	सदस्य	उत्तरगया १	९६१९४३५१६९
९	मन्दु तामाङ	सदस्य	उत्तरगया १	९८४०५१४९१३
१०	पूर्ण ब घले	सदस्य	उत्तरगया १	९७४१२०२१३८
११	बम ब तामाङ	सदस्य	उत्तरगया १	९८४३८६८३५४
१२	सालिकराम अधिकारी	सदस्य	उत्तरगया २	९८६०६८६०२४
१३	तिर्थ ब घले	सदस्य	उत्तरगया २	९८०८८३८९१६
१४	सिता भट्ट	सदस्य	उत्तरगया २	०१६२२६२७६
१५	बिन्दा रैला	सदस्य	उत्तरगया ३	९७४१३०९७०४
१६	मिन ब गुरुङ	सदस्य	उत्तरगया ३	९८०३२१२५१७
१७	सुन्तली वि क	सदस्य	उत्तरगया ३	९८१८७३००३५
१८	पूर्ण ब गुरुङ	सदस्य	उत्तरगया ३	९८०८७३००३४
१९	टेक ब थापा	सदस्य	उत्तरगया ४	९८६१६३१८३४
२०	शान्ता कु गलान	सदस्य	उत्तरगया ४	९८६०२७१२३९
२१	पुतलि वि क	सदस्य	उत्तरगया ४	९८१०१६४७११
२२	प्रताप सिह वुलुन	सदस्य	उत्तरगया ४	९७४१३५०२६७
२३	शारदा कु न्यौपाने	सदस्य	उत्तरगया ५	९८५१०३२१४६
२४	दयाराम आचार्य	सदस्य	उत्तरगया ५	९८४१९०३१६८
२५	कृष्ण कु नेपाली	सदस्य	उत्तरगया ५	९८१८३१७४८८
२६	भगवती पौडेल	सदस्य	उत्तरगया ५	९४१८९२९२४
२७	सुन्तली नेपाली	सदस्य	उत्तरगया २	
२८	उषा नेपाली	सदस्य	उत्तरगया ५	९८२३६२६९६७

स्रोतः गाउँ कार्यपालिका, २०७६

३.७.१.३ गाउँपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन

यस गाउँपालिकामा अन्तरगत रहेका विषयगत शाखा तथा उक्त विषयगत शाखा अन्तरगत कार्यरत कर्मचारी र तिनीहरुको सम्पर्क नं देहाय अनुसार उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका १२३: गाउँपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन

विषयगत शाखा	दरबन्दी संख्या	उपलव्ध जनशक्ति संख्या	नाम	पद	सम्पर्क नं.
प्रशासन शाखा	१				
योजना शाखा	१				
लेखा शाखा					
सामाजिक विकास					

स्रोत: गाउँ कार्यपालिका, २०७६

३.७.२ संघसंस्था सम्बन्धी विवरण

३.७.२.१ सामुदायिक संस्था विवरण

यस गाउँपालिका अन्तरगत सामुदायिक संस्था ३, कृषक समूह ४, वन समूह १८, सहकारी संस्था ३, आमा समूह ३१, नागरिक सचेतना केन्द्र २ र टोल सुधार समिति ८ वटा रहेका छन् । यहाँ उपलब्ध सामुदायिक संस्थाहरुको वडागत विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका १२४: सामुदयिक संस्था विवरण

वडा नम्बर	सामुदायिक संस्थाको संख्या										
	सामुदायिक संस्था	कृषक समूह	वन समूह	सहकारी संस्था	गैसस वा क्लब	परम्परागत समूह	आमा समूह	नागरिक सचेतना केन्द्र	टोल सुधार समिति/टोल विकास संस्था	उद्यमी समूह	अन्य...
१	१	०	१०	१	०	०	५	०	०	०	०
२	०	०	०	०	०	०	७	०	०	०	०
३	२	४	८	२	७	०	८	२	८	०	०

वडा नम्बर	सामुदायिक संस्थाको संख्या										
	सामुदायिक संस्था	कृषक समूह	वन समूह	सहकारी संस्था	गैसस वा क्लब	परम्परागत समूह	आमा समूह	नागरिक सचेतना केन्द्र	टोल सुधार समिति/टोल विकास संस्था	उद्यमी समूह	अन्य...
४	०	०	०	०	०	०	११	०	०	०	०
५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
जम्मा	३	४	१८	३	७	०	३१	२	८	०	०

श्रोतः संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.७.२.२ आमा, कृषि तथा उद्यमी र बचत समूहको विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत उद्देश्य अनुसार समूह गठन तथा सञ्चालनको अवस्था हेर्दा ४ अमा समूह, १७ कृषि तथा उद्यमी समूह र ६ वटा बचत समूह रहेको देखिन्छ । यी समूहहरुमा आबद्ध सदस्यको विवरण, बचत, लगानी तथा लगानीको मुख्य क्षेत्र सम्बन्धी समूहगत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १२५: आमा, कृषि तथा उद्यमी र बचत समूहको विवरण

समूह, संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
आमा तथा महिला											
आमा समूह	१	०	३०	३०	१	२९	०	३०	१००	३००	जिविकोपार्जन
गुरुङ्ग आमा समूह	२	४५	६०	१०५	०	०	०	१०५	०	०	
सेचिकलन महिला समूह	२	४८	७२	१२०	०	०	०	१२०	०	०	
	३	३२०	१५८	४७८	३२	४०१	४५	४७८	०	०	
जम्मा		४१३	३२०	७३३	३३	४३०	४५	७३३	१००	३००	
कृषक तथा उद्यमी समूह											
पञ्चलिङ्गे कृषक समुह	२	०	१९	१९				१९	५०	१४०	
कटुन्जे कृषक समुह	२	०	१७	१७				१७	५०	१४०	
सहयोगी कृषक समुह	२	०	१७	१७				१७	५०	८४	
सुनौलो कृषक समुह	२	४	१८	२२				२२	५०	८५	
सयपत्री कृषक समुह	२	१	३०	३१				३१	१००	९३	
सक्रिय कृषक समुह	२	३	३६	२९				२९	१००	८.७	
नयाँबस्ती कृषक समुह	२	२	२५	२७				२७	१००	८.१	
सिम्ले कृषक समुह	२	०	२९	२९				२९	१००	८.७	
एकता कृषक समुह	३	१	१८	१९				१९	५०	१७०	
प्रगतिशील कृषक समुह	३	२	१५	१७				१७	५०	१२०	
जागृती कृषक समुह	३	०	१७	१७				१७	५०	१२५	
हरियाली कृषक समुह	३	४	१३	१७				१७	२०	८५	
देउराली कृषक समुह	३	१	१६	१७				१७	२०	८०	
मिलीजुली कृषक समुह	३	०	१७	१७				१७	५०	९०	
लालीगुरास कृषक समुह	३	४	८	१२				१२	१००	३.६	
नयाँ गुरङ्ग कृषक समुह	३	९	२०	२९				२९	१००	८.७	
कृषक समुह	४	२५	१००	१२५	१०	७५	४०	१२५	५०	६.१	जिविकोपार्जन
जम्मा		५६	४१५	४६१	१०	७५	४०	४६१	१०९०	१२५५.९	

समूह, संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
बचत समूह											
तिरु सहकारी बचत समूह	१	१५०	१५०	३००	०	३००	०	३००	१५००	६००	जिविकोपार्जन
गोसाइकुण्ड बचत समूह	२	०	२०५	२०५	१	१३४	७०	२०५	१०००	२४९७	कृषि, पशुपालन
देवी महिला बचत समूह	२	०	८०	८०	१६	६४	०	८०	०	०	
साना किसान बचत समूह	२	१२३	१२३	२४६	२	१९०	५६	२४६	१००	१२०	कृषि
भुमेदेवी महिला बचत समूह	३	०	९०	९०	१६	७४	०	९०	०	०	
महिला सहकारी बचत समूह	४	१५०	३५०	५००	२५	३५०	१२५	५००	१०००	३००	कृषि, पशुपालन
जम्मा		४२३	९९८	१४२१	६०५८	१११२	२५१	१४२१	३६००	३५१७	

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.७.२.३ नागरिक सचेतना केन्द्रको विवरण

यस गाउँपालिका अन्तरगत वडा नं. ३, ४ र ५ मा गरी ४ वटा नागरिक सचेतना केन्द्रहरु गठन भई सञ्चालनमा रहेको देखिन्छ। यी नागरिक सचेतना केन्द्र सम्बन्धी आबद्ध सदस्यहरुको विवरण, बचत, लगानी रकम तथा लगानीको मुख्य क्षेत्रको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १२६: नागरिक सचेतना केन्द्रको विवरण

नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम	वडा नं.	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
नागरिक सचेतना केन्द्र											
फुलबारी नासके	३	१५	१५	३०	८	२२	०	३०	०	०	
गंगादेबी नासके	३	१०	११	२१	२	१९	०	२१	०	०	
कामिडाँडा नासके	४	१५०	१२०	२७०	४०	२०	२१०	२७०	१०	०	
माझागाउँ नासके	५	२	३	५	०	२	३	५	०	०	
जम्मा		१७७	१४९	३२६	५०	६३	२१३	३२६	१०	०	

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

३.७.२.४ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा विभिन्न सामाजिक तथा विकास निर्माणका कार्यहरु गर्ने ३ वटा गैर सरकारी संस्थाहरुले कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको देखिन्छ। यी गैर सरकारी संस्थाहरुले समेटेको क्षेत्र, वार्षिक बजेट, विषयगत क्षेत्र, जनशक्ति एवं सहयोगी विकास साझेदार सम्बन्धी संस्थागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका १२७: गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

गैससको नाम र ठेगाना	समेटेको क्षेत्र	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या	सहयोगी विकास साझेदारको नाम
पुर्णिमा					
सहास	वडा नं. १ र २		कृषि तथा पशु		
सिडिसि कार्डसन नेपाल					

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७६

परिच्छेद ४: वस्तुस्थिति विश्लेषण
CHAPTER 4: SWOT ANALYSIS

४.१ आर्थिक विकास क्षेत्रको समग्र वस्तुगत अवस्था विश्लेषण

दिगो विकास लक्ष्य अनुसार सन् २०३० सम्ममा भोकमुक्त विश्व बनाउने लक्ष्य लिएको सन्दर्भ तथा संघीय सरकारको घोषणा अनुरुप वि.सं. २०७७ सम्मा खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर हुने एवम् पाँच वर्षभित्र कृषि उत्पादकत्व दोब्बर गर्ने प्रतिवद्धता जनाएको छ । यसका लागि मूलभूत रुपमा १५ वर्षीय कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयनबाट कृषिको यान्त्रिकीकरण, आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्ने विश्वास लिईएको छ ।

गाउँपालिकाको कृषितर्फको अवस्था विश्लेषण गर्दा कूल १४९९८ रोपनी क्षेत्रफलमा खेती भैरहेको तथा सो कार्यमा २३४१ घरपरिवार कृषि कार्यमा आबद्ध रहेको देखिन्छ । खाद्य सुरक्षातर्फ आफ्नै उत्पादनले वर्षैभरी खान पुग्ने परिवार ७९४ रहेको छ । प्रमुख खाद्यान्नको रुपमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, तोरी गरी वार्षिक १६३२२९ क्वीण्टल उत्पादन हुने गरेको, तरकारी तथा फलफूलको वार्षिक उत्पादन २६३६७ क्वीण्टल हुने गरेको देखिन्छ । स्थानीय रैथाने शेर ४५ जातको धान, घैया, पुतली मकै, माले मकै, सेतो मकै, रायो, जुनेलो, फापर, कागुन, कोदो, काँक्रो, कालो भटमास, मस्याङ, ताम्रासिमिको समेत खेती भैरहेको छ ।

आर्थिक विकास क्षेत्रको बुदागत विश्लेषण तल तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका १२८: आर्थिक विकास क्षेत्रको वस्तुगतस्थिति विश्लेषण तालिका

सम्भावना	समस्या	आवश्यकता
कृषि		
• गाउँपालिका क्षेत्रमा १४९९८ रोपनी क्षेत्रफलमा खेती भैरहेको • २३४१ घरपरिवार कृषि कार्यमा संलग्न रहेको • प्रमुख खाद्यान्नको रुपमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, तोरी गरी वार्षिक १६३२२९ क्वीण्टल उत्पादन हुने गरेको • तरकारी तथा फलफूलको वार्षिक उत्पादन २६३६७ क्वीण्टल हुने गरेको • स्थानीय रैथाने शेर ४५ जातको धान, घैया, पुतली मकै, माले मकै, सेतो मकै, रायो, जुनेलो, फापर, कागुन, कोदो, काँक्रो, कालो भटमास, मस्याङ, ताम्रासिमिको खेती भैरहेको • अमिला जातका फलफूल, नासपाती, अलैंची, अकबरे खुर्सानी तथा कफी खेतीका लागि उपयुक्त हावापानी रहेको • आलुखेतीका करीव २००० रोपनी क्षेत्रफलमा भैरहेको (वडा नं. ४ र ५ मा आलु खेती पकेट घोषणा गरी व्यवसायिक रुपमा नै खेती भैरहको तथा रैथाने जातको आलु वडा नं. १, २ र ३ मा खेती भैरहेको) • व्यवसायिक तरकारी खेतीको शुरुवात भएको एवं प्लाष्टिक घरमा खेती भंरहेको • ९ वटा कृषि सहकारी • गाउँपालिकामा ३ जना कृर्षि	• कम्तिमा ४० प्रतिशत खेतीयोग्य जमीन बाँझो रहनु • दुम्सी, बँदेल र बाँदरको समस्या • लागत लाभको दृष्टिकोणमा खेती प्रणाली खर्चिलो हुनु • स्थानीय रैथाने जातको संरक्षण हुन नसकेको • पकेट खेती विकास कार्यक्रम नहुनु एव प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन नहुनु • माटोको नियमित परीक्षण नहुनु • कोल्ड स्टोरको सुविधा नहुनु • व्यवसायिक सोचको कमी विद्यमान रहनु • कृषि सहकारीहरु व्यवसायिक खेती विस्तारका लागि सक्षम नहुनु • दक्ष जनशक्तिको अभाव • व्यवसायिक रुपमा तरकारी लगायत उच्च मोलको खेती प्रसार हुन नसक्नु • रसायनिक मल तथा विषादीको बढ्दो प्रयोग • गुणस्तरहीन वीउवीजनका कारण उत्पादकत्वमा ह्रास हुँदै गईरहेको • निर्मित संकलन केन्द्रहरुको उपयोग नभएको • हाट वजारको प्रचलन नहुनु • दक्ष कृषि प्रविधिक पर्याप्त हुन नसक्नु • कृषि मजदूरहरुको अभाव हुँदै गैरहेको	• जग्गा उपयोग सम्बन्धी स्पष्ट नीति नियमको व्यवस्था • जंगली जनावार नियन्त्रणका प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गर्ने • रैथाने जातको धान लगायतका वालीको पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने • खाद्यान्न एवं वीउ भण्डारणको स्थापना गर्ने • कोल्ड स्टोर स्थापना एवं संचालन गर्ने • मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी खेतीको पकेट कार्यक्रम संचालन गर्ने • फलफूल पकेट क्षेत्र विकास एवं विस्तार गर्ने • जैविक मल तथा विषादीको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने • कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न यान्त्रीकरणमा जोड दिने • उत्पादन पकेट क्षेत्र पहिचान गरी कृषि सडकको निर्माण • आवश्यक कृषि जनशक्तिको स्थानीयस्तरमा उत्पादन गर्ने • गुणस्तरीय वीउवीजन, औषधी, औजारको समयमा उपलब्धता गराउने • माटो परिक्षण केन्द्र स्थापना वा शिविर संचालन • कृषि वजारहरुको स्थापना एवं संचालन गर्ने • कृषि विमा तथा कृषि ऋणको व्यवस्था गर्ने
खाद्य सुरक्षा		

सम्भावना	समस्या	आवश्यकता
• आफ्नै उत्पादनले १२ महिना खान पुग्ने परिवार ७९४ रहेको • खाद्यान्न भण्डारण गर्न सकिने गरी पूर्वाधार निर्माण गर्न जमीन रहको	• खेती हुनसक्ने जमीनमा उत्पादन पूर्वाधार, प्रविधि, तथा जनशक्तिको अभाव • खाद्य उत्पादन तथा भण्डारण गर्ने घरको अभाव • वीउ वीजन भण्डारणको अभाव	• कृषि उत्पादन वृद्धिका लागि पूर्वाधार, प्रविधि, जनशक्ति र सिंचाईको व्यवस्था गर्ने • खाद्य भण्डारका लागी घरको व्यवस्था गर्ने • वीउ बिजन राख्ने ठाउँको व्यवस्था गर्ने • बजारको व्यवस्थापनका लागि सम्बन्ध विकास गर्ने एवं स्थानीय उत्पादनको सहज विक्रीका लागि प्रवर्द्धनात्मक कार्य संचालन गर्ने
सिंचाई		
• गाउँपालिकामा ठोसेघारी सिंचाई, सिंधुरेढुंगा सिंचाई योजना, चाप पँधेरो सिंचाई, बेतेगौंडा सिंचाई, छमाने सिंचाई शालीमभित्ता सिंचाई, लामासोती, महघार, बोगटीटार ठूलो पँधेरा सिंचाई योजना संचालनमा रहेको • सिंचाईका लागि प्रमुख श्रोतको रुपमा कामनाङ खोला, न्यामन्याम खोला, अँधेरी खोला, भाँगेखोला करुवाटुटी रहेको	• संचालित सबै सिंचाई योजनाको नियमित स्थाई ढंगले मर्मत सम्भार हुन नसकेको • सिंचाई सुविधा नपुगेका ठाउँका लागि बैकल्पिक सुविधाको कमी •	• सिंचाई योजनाको नियमित मर्मतका लागि कोषको व्यवस्था गर्ने • वर्षाको पानीलाई संचित गरी आवश्यक समयका लागी उपयोग गर्ने व्यवस्था गर्ने •
पशु पंक्षी		
• पशुपालनमा संलग्न परिवार १३६६ रहेको • खसीबोका तथा भेंडाको संख्या ५४९१ रहेको १६३.३ मेट मासु उत्पादन भैरहेको • व्यवसायिक कुखुपालनबाट वार्षिक १५०४ मेट वरावरको मासु उत्पादन हुने गरेको • कम्तिमा ५ वटा व्यवसायिक बाखापालन फर्म रहेको • दैनिक दुध उत्पादन १३९५ लिटर उत्पादन भैरहेको • चरण क्षेत्रको रुपमा पात्ले, सिस्नेघारी, घुमार, हिउँदेखर्क, खरानेटार, बाँस्तोला, डाँडाखर्क, रत्नौले, चुच्चे, माने, बंसे, भेंडीखोर, तिरु, फिकुरी, पयेंलुंग, पांग्राचेत, रारेखर्क, नयाँवन गरी कम्तिमा २० वटा चरण क्षेत्र रहेको • पशु सेवा प्राविधिक ४ जना र ५ जना ग्रामीण पशु कार्यकर्ता रहेको • व्यवसायिक रुपमा कुखुरापालन गर्ने फर्म कम्तिमा ५० वटा रहेको • नश्ल सुधारको कार्यक्रम शुरु भएको	• उन्नत जातको गाईभैसी, बाखापालन पर्याप्त हुन नसक्नु • आधुनिक किसिमको गोठ, खोरको व्यवस्थामा कमी • उन्नत घाँसको व्यवस्था नहुनु • पशुपन्छीका लागी औषधी उपचारको व्यवस्था पर्याप्त नहुनु • दक्ष जनशक्तिको सहयोगमा पशुपालन तालीमको व्यवस्था नहुनु • दुग्ध चिस्यान केन्द्रको कमी • समयमा उपलब्ध हुनुपर्ने औषधी भ्याक्सिनको सहज उपलब्धता नरहेको • चरण क्षेत्रको पहिचान एवं संरक्षण हुन नसकेको • पशुजन्य उत्पादनको सहज विक्री वितरणको प्रवन्ध नहुनु • पशु फार्म व्यवस्थापन सम्बन्धी सीप नहुनु • पशुरोग पहिचान तथा उपचारका लागि प्रयोगशाला नहुनु • पशुपालनका लागि आवश्यक सरल कर्जाको व्यवस्था नहुनु	• उन्नत जातको गाइ ,भैसी, बाखा उपलब्ध गराउने • आधुनिक किसिमको गोठ, खोरको व्यवस्था गर्ने • उन्नत घाँस उत्पादनका लागि प्रोत्साहनका कार्यक्रम संचालन गर्ने • पशुपन्छीका लागी औषधी उपचार केन्द्रको व्यवस्था गर्ने • दक्ष जनशक्तीको सहयोगमा पशुपालन तालीमको व्यवस्था गर्ने • समय समयमा बिषेशज्ञ सेवा स्थानीयस्तरमा उपलब्ध गराउने • दुग्ध चिस्यान केन्द्रको स्थापना गर्ने • चरण क्षेत्र विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने • पशुजन्य उत्पादनको सहज विक्री वितरणका लागि वजार व्यवस्था मिलाउने • पशुरोग पहिचान तथा उपचारका लागि प्रयोगशाला स्थापना गर्ने • पशुपालनका लागि आवश्यक सरल कर्जा एवं वीमाको व्यवस्था गर्ने
पर्यटन		
• वडा नं. ५ मा रहेको ऐतिहासिक तथा धार्मिक महत्वको उत्तरगयाधाम रहेको • वडा नं. ३ को भूमेस्थान देवीस्थान मन्दिर, ठूलो आँगन बौद्ध स्तुपा र महभीर • वडा नं. ४ मा रहेको ऐतिहासिक घलेगढी, कमारेगढी • वडा नं. २ मा रहेको रमणीय स्थल	• ऐतिहासिक एवं धार्मिक क्षेत्रको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन प्रभावकारी नहुनु • पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान एवं संभावनाका लागि कुनै योजना नहुनु • व्यवस्थित रुपमा होम स्टे लगायत पर्यटकीय सुविधाहरुको उपलब्धतामा कमी •	• पर्यटकीय गुरुयोजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने • पर्यटकीय पूर्वाधार (सडक, पदमार्ग, आवास सुविधा, स्वास्थ्य सुविधा, साँस्कृतिक प्रदर्शनी) को विकास गर्ने • त्रिशुली नदिमा साहसिक जलयात्राको प्रवर्द्धन तथा प्रचार प्रसार गर्ने • वडा नं. १ को तिरु, वडा नं. ४ को ढुंगे,

सम्भावना	समस्या	आवश्यकता
बाँस्तोला, भाँगेखोला झरना • साहसिक खेल • शान्तिबजार - ठूलो गाउँ -पैरेगाउँ - डाँडागाउँ - करुमर्याङ - हाकु - पार्वतीकुण्ड - गणेश हिमाल पर्यटकीय पदमार्ग • ठलोगाउँ - फिकुरी पदमार्ग • डाँडागाउँ - बाँस्तोला पदमार्ग • पैरेबेसी - घलेगढी पदमार्ग • कमारेगढी - स्याउबारी पदमार्ग • वडा नं. २ मा रहेको गुरुङ साँस्कृतिक सूचना केन्द्र • पर्यटकीय गाईड कम्तिमा ३० जना सक्रिय रहेको • पर्यटन व्यवसायीको रुपमा वडा नं. ५ मा १ वटा आवासीय होटल र कम्तिमा ७ वटा होटल संचालनमा रहेको • वडा नं. ३ मा पैरेगाउँमा होमस्टेको स्वरुपमा होटल संचालन भैरहको • वडा नं. २ मा ३ वटा होटल व्यवसाय संचालनमा रहेको		वडा नं. ३ को पैरेगाउँ, ठूलोगाउँ र वडा नं. २ को डाँडागाउँलाई होमस्टेको रुपमा विस्तार गरी व्यवस्थापन गर्ने • पहिचान गरिएका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार गर्ने • पर्यटकीय सुविधा प्रदान गर्ने व्यवसायिक प्रतिष्ठानको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने •
उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय		
• कम्तिमा १५ वटा परम्परागत पानी घट्ट संचालनमा रहेको • १० वटा मिलहरु संचालनमा रहेका • साना ठूलागरी कम्तिमा १५ वटा फर्निचर र ३ वटा ब्लक उद्योग संचालनमा रहेको • हाते नेपाली कागज उद्योग २ वटा संचालनमा रहेको • परम्परागत ढाका बुनाई गर्ने ३ वटा लघु उद्योग संचालनमा रहेको • २३ वटा व्यापार व्यवसाय संचालनमा रहेका • उद्योग व्यवसायबाट करीव १०० जनाभन्दा बढी रोजगार रहेको	• उद्योग संचालन सम्बन्धी पर्याप्त सीप तथा जानकारीको अभाव • उद्योग संचालनका लागि कानूनी समस्या विद्यमान हुनु • घरेलु उद्योग सम्बन्धी तालीम पर्याप्त नहुनु • उद्योग संचालनका लागि पर्याप्त लगानीको व्यवस्था नहुनु • दक्ष जनशक्तिको उपलब्धता स्थानीयस्तरमा नहुनु	• उद्योगको संभाव्यता अध्ययन गरी उपयुक्त उद्योगको स्थापनाका लागि प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम संचालन गर्ने • स्थानीय उत्पादनको संकलन तथा प्रशोधन गर्ने उद्योगको स्थापना गर्ने • घरेलु उद्योग सम्बन्धी तालीम पर्याप्त मात्रामा संचालन गर्ने • उद्योग स्थापनाका लागि न्यूनतम पूर्वाधारको विकास गर्ने • दक्ष जनशक्ति उत्पादनका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने • उद्योग स्थापनाका लागि निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने
बैंकिङ, सहकारी, बित्त		
• १ वटा वाणिज्य बैंक रहेको • ६ वटा लघुवित्त वित्तीय संस्थाहरु रहेको • ६ वटा वचत तथा ऋण सहकारी, कृषि तथा साना किसान ९ वटा, बहुउद्धेश्यीय २ वटा, उपभोक्ता सहकारी १ र कुखुरापालन सहकारी १ वटा रहेको • करीव ९० प्रतिशत घर परिवारको बैक तथा वित्तीय संस्थामा खाता रहेको	• सहकारीको गुणात्मक सेवामा कमी • सहकारीहरुको नियमित एवं प्रभावकारी अनुगमन नहुनु • सहकारीको संचालन तहमा रहने पदाधिकारी एवं कर्मचारीको क्षमतामा कमी • सहकारीमा दोहारो सदस्यता • वित्तीयसंस्थाबाट लिइने ऋणको सदुपयोग हुन नसक्नु • व्यवसायिक गतिविधि संचालन गर्न उधमशिलताको कमी • कम आय हुने, सीमान्तकृत एवं पिछडिएको परिवारको वित्तीय संस्थासंगको पहुँच • सहकारीहरुमा साझा भावनाको अभाव	• सहकारीहरुवीचको एकीकरण कार्यलाई प्रोत्साहित गर्ने • उद्धेश्य बमोजिमको कार्य गर्न सहकारीलाई प्रोत्साहित गर्ने • व्यवसायिक गतिविधि प्रवर्द्धनका लागि प्रोत्साहित गर्ने • बैंकिंग लगानी कृषि क्षेत्रमा बृद्धि गर्न पैरवी गर्ने • वित्तीय साक्षरताका कार्यक्रम संचालन गर्ने • कम आय हुने, सीमान्तकृत एवं पिछडिएको परिवारको वित्तीय संस्थासंगको पहुँच सुनिश्चित गर्ने • आर्थिक कारोवारका लागि बैंक तथा वित्तीयसंस्था मार्फत हुने कारोवारलाई प्रोत्साहन गर्ने

४.२ सामाजिक विकास क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण

उत्तरगया क्षेत्र धार्मिक, साँस्कृतिक, प्राकृतिक रुपले सूपरिचित क्षेत्र हो । कूल साक्षर जनसंख्या ७६ प्रतिशत रहेको यस क्षेत्रमा स्नातक तहको अध्यापन हुने एउटा क्याम्पस, प्राविधिक धारको एउटा विद्यालय, १० वटा सामुदायिक विद्यालय,   ३ वटा वालविकास केन्द्र शैक्षिक पूर्वाधारका रुपमा रहेको छ । यसका अतिरिक्त राजधानी काठमाण्डौंसँगको भौगोलिक निकटताको कारण यस क्षेत्रबाट ठूलो संख्यामा गुणस्तरीय शिक्षा तथा उच्च शिक्षा हासिल गर्न राजधानी काठमाण्डौं जाने गरेको देखिन्छ । गुणस्तरीय शिक्षाका लागि यस क्षेत्रका २ वटा विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशाला र ४ वटा विद्यालयमा पुस्तकालय तथा कम्प्युटर प्रयोगशाला १ र इन्टरनेट सुविधा भएका ४ विद्यालय रहेका छन । यस क्षेत्रको शैक्षिक गुणस्तर र गुणस्तरीय शिक्षामा पहुँच क्रमश: वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ ।

तालिका ११९: **सामाजिक विकास क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण**

सम्भाना	समस्या	रणनितिक आवश्यकता
शिक्षा		
• साक्षर जनसंख्या ७६ प्रतिशत रहेको • स्नातक तहको अध्यापन हुने एउटा क्याम्पस रहेको • प्राविधिक धारको एउटा विद्यालय रहेको • कूल १९ विद्यालय मध्ये माध्यामिक विद्यालयको संख्या ४ र आधारभूत विद्यालय संख्या १५ रहेको • वालविकास केन्द्रको संख्या ३ रहेको • विज्ञान प्रयोगशाला भएको संख्या २ र पुस्तकालय रहेको विद्यालय संख्या ४ वटा रहेको| • १ वटा विद्यालयमा कम्प्युटर र ४ विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध रहेको • बालक्लव गठन भएका विद्यालय ६ वटा रहेको • विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशाला भएको २ वटा विद्यालय रहेको • शैक्षिक गुणस्तर र पहुँचमा वृद्धि भएको • छात्रामैत्रि सौचालय ७५% • ४५ मिनेट भित्र बिध्यालय पुगिन्छ • पक्कि भबन १३६ कच्चि , • शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १ १४:	• विद्यार्थी शिक्षक अनुपात नमिलेको • 3 वटा विद्यालय मर्ज गर्न नसकिएको • ५ बटा बिध्यालयमा छात्रा मैत्री शौचालय नभएको • शैक्षिक अवस्थाको सम्बन्धमा अविभावकको चासोमा कमी • विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक बीच सुझबुझमा कमी • केही विद्यालयमा हेडमास्टर र शिक्षक बीच तहगत बेमेलका कारण असमनजस्यता रहेको • केहि विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या बढि तर विषयगत शिक्षक तथा शिक्षक दरवन्दी कम भएको • प्रस्तावित विद्यालयमा शिक्षक दरवन्दी तहअनुसार नहुनु • शिक्षकको नियमिततामा कमी • प्राविधिक शिक्षाको कमी • गुणस्तरीय शिक्षाको कमी • विज्ञान प्रयोगशाला नभएका विद्यालय संख्या २ रहेको • कम्प्युटर शिक्षकको व्यवस्थापनमा कमी • सिकाइमा सूचना प्राविधिको उपयोगमा कमी • अतिरिक्त कृयाकलामा नियमिततामा कमी • १७ विद्यालयमा दिबा खाजाको ब्यबस्था नभएको • विद्यार्थीको नियमिततामा कमी • विद्यार्थीमा अनुसासनमा कमी • पुस्तकालयको व्यवस्थापनमा कमी • विद्यालयमा वाल विकास केन्द्रको कमी (	• भौगोलिक दुरी र विद्यार्थी संख्याका आधारमा 3 विद्यालय मर्ज गर्ने • विद्यार्थी शिक्षकलाई जिम्मेवारी र कर्तव्य सम्बन्धमा अभिप्रेरित गर्ने • विद्यालयमा विद्यार्थी शिक्षक अनुपात मिलाउने • विद्युतीय पुस्तकालयको व्यवस्था व्यवस्था गर्ने • आधारभूत तहदेखि अंग्रेजी भाषामा पठन पाठनलाई जोड दिने • विद्यार्थी संख्या अनुसार शिक्षक दरवन्दीका लागि पहल गर्ने • शिक्षक तथा विद्यार्थीको नियमितताको कडाइका साथ अनुगमन र नियमन गर्ने • विद्यालयमा विद्युतिय पुस्तकालय, प्रयोगशाला र वालमैत्री पूवार्धार निर्माणलाई सुनिश्चित गर्ने • वाल विकास केन्द्रको पूर्वाधार र सामाग्रीको व्यवस्था गर्ने • स्थानीय पाठ्यक्रमलाई कृषि तथा व्यवसायिक ज्ञानसँग जोडेर विद्यालयमा कृषि अभ्यास केन्द्रको स्थापना गर्ने • विद्यालयमा विद्युतीय हाजिरीको व्यवस्था गर्ने • ६ बटा बिध्यालय भबन निर्माण गर्ने • १५ विद्यालयमा कम्प्युटर ल्याबको ब्यबस्था गर्ने • शिक्षक तालिमको ब्यबस्था गर्ने

सम्भाना	समस्या	रणनितिक आवश्यकता
	१६ वटामा नरहेको) • वाल विकास केन्द्रमा बाल मैत्री कक्षा कोठाको कमी • बिध्युत नभएका ९ बिध्यालय • विद्यालयमा वालमैत्री शौचालय, धारा, खेलमैदान र घेरवारको कमी	• प्राबिधिक विद्यालयको स्थापना गर्ने • विद्यालयमा दिबा खाजाको ब्यबस्था गर्ने • वाल विकास केन्द्रमा बाल मैत्री कक्षा कोठा निर्माण गर्ने • बिध्युत नभएका ९ बिध्यालयमा बिध्युत जडान गर्ने • विद्यालयमा वालमैत्री शौचालय, धारा, खेलमैदान र घेरवारको ब्यबस्था गर्ने
स्वास्थ्य तथा पोषण		
• स्वास्थ्य चौकीको संख्या ३ ,९ खोपकेन्द्र, गाऊघर क्लिनिक ६,३बर्थिइ सेन्टर, सुरक्छित मात्रित्ब सेबा ५वटामाबटामा सुत्केरि सेबा३, रहेको। • ग्रा. सा. स्वा. इकाई २ वटा रहेको • महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका ४४ जना रहेको • हेअ २, अहेव १० जना, अनमि १० जना र ल्याव टेक्निसिएन २ जना रहेको • पुर्ण खोप घोषणा भएको • वृद्धि अनुगमन गरिएका बालवालिकामा कुपोषण नरहेको • स्वास्थ्य र पोषण सम्बन्धी क्षेत्रमा क्रियाशिल गैसस रहेको • स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी जनचेतनामा वृद्धि हुँदै गएको	• गर्भ परिक्षणको नियमितता कमी • स्थानीयस्तरमा चिकित्सक/विशेषज्ञ सेवाको उपलब्धता कमी • २ वटा बडाको स्वास्थ्य संस्थामा वर्थिङ्ग सेन्टरको कमी • वर्थिङ्ग सेन्टरमा आधारभूत सुविधाको कमी रहेको • एम्बुलेन्स नभएको • औषधीको(बटै ३५) पर्याप्ततामा कमी • घरमा सुत्केरी हुने अभ्यास कायम रहेको • रोग लुकाउने प्रचलन रहेको • परिवार नियोजनको साधनको उपयोगमा कमी • तौल नियमित अनुगमनको कमी • खानपीनमा पौष्टिकताको ख्याल गर्ने आनिबानीको कमी • गाउँघर क्लिनिकको भवन नरहेको • सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइको संख्या र जनसक्तिमा कमी • स्वास्थ्य विमाको अभ्यासमा कमी • ३ स्थानमा ल्याब छैन • स्वास्थ्य सस्थामा एक्सरे सेबा छैन •	• स्वास्थ्य संस्थामा ल्यावसेवाको विस्तार गर्ने • चिकित्सकिय सेवासहितको अस्पताल स्थापनाका लागि पहल गर्ने • गुणस्तरीय स्वास्थ्य तथा पोषणको प्रवर्द्धन गर्न घरदैलोमा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने • स्वास्थ्य संस्थामा सोलार तथा नेटको व्यवस्था गर्ने • स्वास्थ्य संस्थामा लैङ्गिकमैत्री शौचालय निर्माण गर्ने • स्वस्थ आनिवानी र पोषणको महत्व दर्शाउन चेतनामूलक अभियान संचालन गर्ने • गाउँघर क्लिनीकको भवन निर्माण गर्ने • वर्थिङ्ग सेन्टरमा आधारभूत सुविधाको व्यवस्था गर्ने • सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइको संख्या र जनसक्ति थप गर्ने • एम्बुलेन्सको सञ्चालन र पहुँचमा वृद्धि गर्ने • स्वास्थ्य चौकिमा औषधीको उपलब्धता सुनिश्चितता गर्ने • स्वास्थ्य विमाको प्रवर्द्धन गर्ने • स्वास्थ्य संस्थामा विद्युतीय हाजिरीको व्यवस्था गर्ने
खानेपानी सरसफाई		
• .... प्रतिशत घरमा खानेपानीका लागि धाराको पानी उपयोग रहेको • खानेपानीका मुहान गाउँपालिकाको दक्षिण क्षेत्रमा पर्याप्त मात्रामा रहेको • .... प्रतिशत घरमा प्यान भएको सौचालय रहेको • खुला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा भएको	• स्वच्छ पानीको उपलब्धतामा कमी रहेको • खानेपानी प्रणाली व्यवस्थित हुन नसकेको • खुला दिशा मुक्त भए पनि पूर्ण कार्यान्वयनमा कमी	• सुरक्षित खानेपानीको उपयोग सुनिश्चित गर्ने • स्वच्छ खानेपानीको उपयोग, स्वच्छ शौचालय, स्वच्छ आनेबानी र फोहोर व्यवस्थापनलाई लाई प्रवर्द्धन गर्न स्वच्छ घर कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

सम्भाना	समस्या	रणनितिक आवश्यकता
• एक घर एक धारा अभियान कार्यान्वयनमा रहेको • पुन निर्माण गरिएका घरमा पक्की शौचालय अनिवार्य रहेको • धुवाँ रहित चुलोको अभ्यास रहेको • सरसफाइ सम्बन्धी चेतनामा बृद्धि हुँदै गएको • खानेपानी र सरसफाईको क्षेत्रमा गैरसरकारी क्षेत्रको सहयोग रहेको	• उत्तरी क्षेत्रमा पानीको मुहान कमी रहेको • खानेपानी आयोजनाको दिगोपनाको कमी रहेको • फोहोरको व्यवस्थापनमा कमी • सार्वजनिक शौचालय नभएको • वडा तहमा खानेपानी तथा सरसफाई समिति सक्रिए नभएको • जनचतनाको कमि • सार्वजनिक शौचालय नभएको	• खानेपानी प्रणाली व्यवस्थित गर्न समुदायिको सहभागिता सुनिश्चित गर्ने • खुला दिशा मुक्त अभियानलाई पूर्ण कार्यान्वियन गर्न अभियान संचालन गर्ने • एक घर एक धारा, एक चर्पी अभियान संचालन गर्ने • खानेपानी आयोजनाको दिगोपनाको लागि उपभोक्ता समितिलाई जिम्मेवार गराउने • पसल, विद्यालय, सडकमा फोहोर हुन नदिन स्थानीय समुदायको सक्रियतामा फोहोर व्यवस्थापन अभियान संचालन गर्ने • वढी आवत जावत हुने स्थानमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गर्ने • खानेपानी तथा सरसफाई योजना तयार गर्ने • वडा तहमा खानेपानी तथा सरसफाई समितिलाइ सक्रिए गर्ने
सामाजिक समावेशिकरण		
• लक्षित वर्गमा जनचेतनाको वृद्धि हुँदै गएको • वडास्तरमा लक्षित वर्गको संजाल रहेको • लक्षित वर्गमा गैससबाट सहयोग रहेको • महिला तथा वाल वालिका शाखा स्थापना भएको • लक्षित वर्गमैत्री कानूनी व्यवस्था रहेको • महिला लक्षित बर्ग कार्यक्रम सचालन भएको • सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु	• लक्षित वर्गको संरचनागत पूर्वाधारको कमी • हिंसाजन्य ज्ञानको कमी • लक्षित वर्गमा चेतनाको कमी • लक्षित वर्गको तालिममा प्रभावकारीताको कमी • अपांग, दलित, जेष्ठ नागरिक तथा महिला हेर्ने सकारात्मक दृष्टिकोणमा कमी • महिलामा बहुकार्य वोझ विद्यमान रहेको • लक्षित वर्गको कार्यक्रम अपेक्षाकृत रुपमा प्रभावकारी हुन नसकेको • बाल श्रमिकको संख्या ... जना रहेको • लक्षित वर्गको स्वरोजगारमा कमी • सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरण असजहता • तामाङ्ग समुदायको समाधीस्थलको अभाव रहेको •	• लक्षित वर्गका संरचना तयार गर्ने • लक्षित वर्गका हक अधिकारको बारेमा अभिमुखिकरण • जेष्ठ नागरिकका लागि दिवा आश्रय तथा सीप हस्तान्तरण केन्द्र • सेभ हाउसको स्थापना • लक्षित वर्गको स्वरोजगारका लागि अवशर सृजना गर्न तालिम र अवसर सृजना गर्ने • बालश्रमको अन्त्य गर्न अभियान संचालन गर्ने • महिला तथा वाल वालिका शाखाको उचित व्यवस्थापन गर्ने • सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरणलाई सहज तुल्याउने • तामाङ्ग समुदायको सवदाह स्थलको व्यवस्था गर्ने • लक्षित वर्गका सजालहरु गठन गर्ने • मनोसामाजिक परामर्शका कार्यहरु गर्ने
युवा तथा खेलकुद		
• अन्तराष्ट्रिय स्तरका ५ जना खेलाडी रहको • ३ वटा युवा क्लल रहेको • युवाको बैदेशिक रोजगारीबाट आय आर्जन हुने गरेको • बिध्यालयस्तरिय खेल मैदान रहेको	• खेलमैदानको कमी • खेल प्रशिक्षकको कमी • नियमित खेल आयोजनाको कमी • युवा स्वरोजगार तथा अवसरमा कमी • युवा पलायन • खेलकुदमा अनुसासनको कमी • खेलाडीको सम्मानमा कमी • युवा वेरोजगारी व्यापक रहेको	• वडास्तरीय खेल मैदान निर्माण • वडास्तरीय खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था गर्ने • पालिकास्तर तथा वडास्तरमा खेलकुद आयोजना तथा व्यवस्थापन गर्ने • युवा स्वरोजगारका लागि तालिम तथा कर्जाको व्यवस्था गर्ने • खेलाडीका लागि सम्मान र प्रोत्साहन गर्ने

सम्भाना	समस्या	रणनितिक आवश्यकता
	• खेलाडीलाई प्रोत्साहनको कमि	• • युवा स्वारोजगारीका लागि संघ तथ प्रदेश सरकारसँग समनवय गरी उद्यममा युवा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने • जिबनोपयोगि शिप र ऊधमसिलता बिकासका कार्य गर्ने
कला तथा संस्कृति		
• बौद्ध तथा हिन्दु धर्मसँग सम्बन्धीत २२ वटा धार्मिक सम्पदा • जातिगत, भाषिक, धार्मिक विविधता र मेलमिलाप रहेको • हिन्दुहरुको प्रसिद्द उत्तरगया धाम, घलेगढिभुमेस्थान छन, • मौलिक अभ्यासका रुपमा लामा नाच, झाँकी नाच, सेलो, हरि कृतन,बालन,रोधि, सोरटी, घाटु, असारे, लोक दोहोरी, खैँजडी, डम्फु नाच रहेको छ ।	• ऐतिहासिक महत्व बोकेको यस क्षेत्रमा पश्चिमी संस्कृतिको प्रभावले संस्कृति लोप हुँदै गएको छ । • मौलिक कला संस्कृतिको संरक्षणमा ध्यानपुग्न सकेको छैन • कला तथा संस्कृति संरक्षणको लागि संरचनागत व्यवस्था र प्रचार प्रसार पनि हुन सकेको छैन ।	• स्थानीय कला तथा संस्कृति केन्द्रको स्थापना गर्ने • स्थानीय नाँचको संरक्षण गर्न प्रशिक्षण र नियमित अभ्यासको व्यवस्था गर्ने • विद्यालयस्तरमा मौलिक नाचको अभ्यास गराउने • पन्चैबाजा संरक्षण गर्ने • प्रचार प्रसारको ब्यवस्था • संस्कृति सम्बन्धीत सामाग्री बितरण गर्ने • संस्कृतिको संरक्षण समितिहरु बनाउने

४.३ वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको समग्र वस्तुगत स्थिति विश्लेषण

नेपालको संविधानको भाग ३, धारा ३० ले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ वातावरणको मौलिक हक प्रदान गरेको छ । प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण, संवर्द्धन र उपयोगसम्बन्धी नीतिअन्तर्गत प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुनर्स्थापना गर्ने प्रावधान राखेको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६ ले विपद् पूर्वतयारीसम्बन्धी अवधारणाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनमार्फत् प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापनको सुनिश्चितता गर्ने ध्येय सहितको विपद् उत्थानशील राष्ट्र निर्माणको दीर्घकालीन सोच राखेको छ । वातावरण व्यवस्थापन, राष्ट्रिय वन नीति, कार्बन सेवा, वातावरण अनुकूलन संघको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र राखेको छ भने प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद् पूर्व तयारी, उद्दार तथा राहत पुनर्लाभलाई संघ तथा प्रदेशको साझा अधिकारको सूचीमा राखेको छ ।
वर्तमान संविधानको अनुसूची ८ ले विपद् व्यवस्थापन तथा जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जैविक विविधतालाई स्थानीय तहको एकल अधिकारको सूचीमा राखेको छ। अनुसूची ६ ले प्रदेशभित्रको राष्ट्रिय वन, जल उपयोग तथा वातावरण व्यवस्थापन प्रदेशको अधिकार सूची अन्तर्गत राखेको छ। यस परिवेशमा यस योजनामा प्रस्तावित कार्यक्रमहरु स्थानीय वन समूहहरुलाई क्षमता विकासमा सहयोग गर्ने तथा सम्बन्धित तह, निकायसँग सहकार्य गर्ने दृष्टिकोणले तय गरिएका छन् ।

तालिका १३०: **वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको समग्र वस्तुगत स्थिति विश्लेषण**

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	सम्भावना (हामीसँग के छ ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	आवश्यकता (के हुनु पर्छ)
वन तथा जैविक विविधता	▪ वनको क्षेत्रफल: .... ▪ प्रजातिहरुः रुखः करिब २५ भन्दा बढी प्रजातिका काष्ठजन्य वनस्पति उपलब्ध रहेको । जस्तैः चिलाउने, सल्लो,	▪ पहिरोबाट वन विनास भएको ▪ वन डढेलो नियमित भएको ▪ सडक निर्माणका क्रममा वन विनास भएको	▪ खालीपाखामा वृक्षारोपण गर्ने ▪ वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन विधि अपनाउने । ▪ वन क्षेत्रमा तारबार गर्ने

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	सम्भावना (हामीसँग के छ ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	आवश्यकता (के हुनु पर्छ)
	उत्तीस, साल, सिरिस, धूपी, काल्दा, कटुस, बकाइनो, बर, पिपल, सिसौ, बडहर, खनायो, कुटमिरो, दार, पैयुँ, मयल, चुलेत्रो, काइँयो, गुराँस, चिउरी, धँगेरो, काफल ▪ झाडी: करिब १० भन्दा बढी प्रजातिका झाडी वनस्पति उपलब्ध रहेको : खर्सु, चुत्रो, रुडरुङ, सिङ्केन, मलायो, अँगेरी, ऐसेलु, वनमारा ▪ जडीबुटी: १५ भन्दा बढी प्रजातिका बहुमूल्य जडीबुटी उपलब्ध रहको । जस्तै: चिराइतो, हर्रो, बर्रो, भुइँझार, सर्पगन्धा, टिमुर, बोझो, तुलसी, तेजपात, पुदिना, पाखनवेद, ठूलोओखती, अमला, घीउकुमारी ▪ चराचुरूडगी: कालिज, ढुकुर, डाँफे, वनकुखुरो, परेवा, भँगेरा, सारौ, काग, चिवेचरो, काफलपाक्यो चरी, जुरेली, टोड्केचरो, गिद्द, पानीहाँस, बकुल्ला, कोइली, सुगा ▪ वन्यजन्तु: दुम्सी, बँदेल, भालु, चितुवा, हिमचितुवा, वनबिरालो, बाँदर (रातो, कालो, सेता), मृग, घोरल, चित्तल, ▪ फलफूल: अम्बा, कटहर, आँप, लिची, अमला, हलुवावेद, आरु, अरुबखडा, आलुचा, कागती, मेवा, मेल, निबुवा, भोगटे, अनार, केरा, भुइँकटहर, नास्पाती, स्याउपाती, सुन्तला, जुनार, अैसेलु, बयर, ▪ वृक्षारोपण भएको (निक्लीनी सा.व., घलेगढी), ▪ वनको सीमाना स्पष्ट हुनु ▪ वन क्षेत्रमा अतिक्रमण, चोरी निकासी नहुनु वन पैदावार उत्पादन: वनजन्य उद्योग : फर्निचर १० वटा, नेपाली कागज निर्माण उद्योग : १ वटा, दैनिक जीविकोपार्जनका लागि घाँस, दाउरा, काठ उपलब्ध हुनु ग्याँसको प्रचलनबाट दाउराको माग कम हुनु, वन कटानी कम हुनु ।	▪ वातावरणीय परीक्षण र सुझावको कार्यान्वयन कम हुनु ▪ उपलब्ध वन तथा जैविक विविधताको विस्तृत अभिलेख नभएको ▪ वन विनास र आगलागी हुँदा वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गींको वासस्थान क्षति भएको छ । ▪ वन विनास र आगलागीले बहुमुल्य जटिबुटीमा क्षति । ▪ जटिबुटी प्रसोधन तथा बजारीकरण हुन नसक्नु, उचित बजार पहिचान र समन्वय नहुनु । ▪ खेतीपातीमा बढी रासयनीक मलको प्रयोग गर्नाले फलफूलमा समस्या पैदा हुँदै गएको, लोप हुँदै गएको ।	▪ वन क्षेत्रको एकीकृत तथ्यांक लिई वन तथा जैविक विविधताको प्रोफाइल तयार गर्ने ▪ वन समूहलाई गाउँपालिका मातहतमा पनि ल्याई परिचालन, अनुगमन, सहजीकरण गर्ने ▪ चेतनामूलक, जिम्मेवारी बोध गर्ने क्रियाकलाप गर्ने ▪ ज्ञान, सिप, औजार, उपकरणमार्फत् वन डढेलोको नियन्त्रणमा स्थानीय समुदायको क्षमता वृद्धि गर्ने ▪ आगलागी हुन सक्ने क्षेत्रहरुमा सजग गराउने । स्थानीय सहभागितामा व्यवस्थापनका उपायहरु अपनाउने । ▪ वन पैदावरको विवरण तयार गरी निकासीको व्यवस्था गरी स्थानीय र पालिकाको पनि आम्दानी वृद्धि गर्ने खालका गतिविधि सञ्चालन गर्ने । ▪ जटिबुटीको बिक्री वितरणको लागि उचित बजार प्रवन्ध गर्ने । जटिबुटी उत्पादन पकेट क्षेत्र तोकी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने । ▪ अर्गानिक खेतीपातीको अभ्यास गर्ने । यसको लागि पालिकाले अनुदानहरु व्यवस्थापन गर्ने । सहयोग गर्ने । ▪ उत्पादन हुने फलफुलको उचित बजार प्रवन्ध गर्ने ।
भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन	▪ दुई वटा वर्षैभरि पानी बहने नदी त्रिशुली, फलाखु खोला रहेका । ▪ खोलाखोल्सा: काभ्रे खोला, राम्चे खोला, मैलुङ खोला, काम्लुङ खोला, अँधेरी खोला, कोरली खोला ▪ भूक्षय नियन्त्रणका कार्यका लागि तारजाली, बायोइञ्जिनियरिङका कामहरु विगतदेखि भइरहेका ▪ खानेपानीका मुहानहरु संरक्षित गरिएका	▪ बायोइञ्जिनियरिङ पद्धतिको राम्रो अभ्यास नभएको, काम गर्दा बजेट कम हुनु, स्थानीय योगदान र सहभागिता कमी हुनु । ▪ भूसंरक्षणका कार्यहरु दिगो नहुनु ▪ गाउँपालिकामा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी उचित ज्ञान, सीप, जनशक्तिको कमी	▪ भूसंरक्षणसम्बन्धी कार्यहरु दीगो, भरपर्दो बनाउने, एक वर्ष सम्पन्न गरिएको सोही कार्य दोस्रो वर्ष दोहोर्‍याउनुपर्ने अवस्थाको अन्त्य गर्ने ▪ भूउपयोग योजना तयारी र कार्यान्वयन ▪ जलाधार व्यवस्थापन ▪ पहिरो नियन्त्रण । ▪ मुहान संरक्षण

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	सम्भावना (हामीसँग के छ ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	आवश्यकता (के हुनु पर्छ)
		हुनु, ▪ भूउपयोग नीतिअनुसार योजना तय भए अभ्यासको थालनी नहुनु ।	
वातावरण संरक्षण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	▪ भूमिको ठूलो हिस्सामा वन क्षेत्र रहेको ▪ समग्र वातावरणीय प्रदुषण तुलनात्मक रुपमा कम रहनु ▪ लाङटाङ मध्यवर्ती क्षेत्र र संरक्षणका गतिविधि सञ्चालन हुनु । ▪ सामुदायिक वन समितिहरुको क्रियाशिलता ▪	▪ रासायनिक मलको अधिक प्रयोगबाट माटोको गुणस्तर बिग्रँदै जानु ▪ फोहोरको वर्गीकरण र कुहाउने पद्धति संस्थागत र व्यापक हुन नसक्नु ▪ बजार तथा गाउँबाट उत्सर्जन हुने प्लाष्टिकजन्य फोहार डढाउने पद्धति, जसले वातावरणमा असर पुर्‍याएको छ । ▪ बजार क्षेत्रका लागि ल्याण्डफिल साइटको अभाव, फोहोरो व्यवस्थापनको लागि क्षेत्र तोकिएको छैन । ▪ ढुंगा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन्को अवस्था वातावरणीय परीक्षणको सिफारिश अनुरुप भए नभएको अनुगमनको कमी	▪ टोल, टोलमा फोहोरमैला व्यवस्थापन समितिहरु गठन गर्ने ▪ बजार क्षेत्रका लागि ल्याण्डफिल साइट निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ▪ टोल सरसफाइ अभियान सञ्चालन गर्ने ▪ वातावरणीय सरसफाइ तथा फोहार मैला व्यवस्थापनसम्बन्धी चेतनामूलक र जिम्मेवारीबोध गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन	▪ वडास्तरसम्म विपद् व्यवस्थापन समितिहरु गठन ▪ आपत्कालीन खोज उद्दार सामग्रीहरु वितरण हुनु ▪ महिला स्वास्थ्य स्वयम्सेविकालगायत प्राथमिक उपचार गर्ने जनशक्तिको उपलब्धता ▪ आपत्कालीन खोज उद्दारका लागि दुई वटा प्रहरी चौकी रहेको, थप एक वटा निर्माणाधीन रहेको ▪ गाउँपालिकास्तर आकस्मिक राहत उद्दार कोषको उपलब्धता ▪ स्वास्थ्य चौकी ३ वटा सेवारत छन् ।	▪ मुख्य विपद् : भूकम्प, पहिरो, बाढी, खडेरी, आगलागी, हावाहुरी, महामाहारी, बाँदर अतिक्रमण ▪ सामान्य खोज उद्दार गर्न सक्ने जनशक्तिको कमी ▪ वडास्तरसम्म विपद् व्यवस्थापन समितिहरु सक्रिय हुन नसक्नु ▪ उपलब्ध गराइएका आपत्कालीन खोज उद्दार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन हुन नसक्नु ▪ अनावृष्टि, अतिवृष्टि, खण्ड वृष्टिलगायत जलवायुका विषयमताहरु बढ्दै जानु ▪ खानेपानीका मुहानहरु सुक्नु ▪ बसोबासका लागि जोखिमयुक्त क्षेत्र (गोगने, करुमच्याङ, काम्लुङ, मैलुङ, चिप्लेटी, धार्ना, डाँडागाउँ, ठूलोगाउँको लयुँ, पहिरेबेसी, कुवापानी, पारीपाखा, भोगटेघारी) ▪ आपत्कालीन आश्रयस्थलहरु छैन । ▪ वडास्तरमा आकस्मिक राहत उद्दार कोषको उपलब्ध नहुनु	▪ एकीकृत सुरक्षित वस्ती विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ▪ वडास्तरका विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सक्रिय बनाउने ▪ खडेरीका लागि सिंचाइ सुविधा तथा खडेरी सहन सक्ने कृषिबालीको विस्तार गर्ने । ▪ हरेक वडामा न्यूनतम पूर्वाधारयुक्त आपत्कालीन आश्रयस्थलहरु निर्माण गर्ने ▪ नदी तटीय क्षेत्रमा पूर्वसूचना प्रणाली स्थापना गर्ने । ▪ जोखिमयुक्तबस्तीलाई सुरक्षितस्थलमा स्थान्तरण गराउने, एकीकृत बस्तीहरुको विकासमा जोड दिने । भूउपयोग योजनाअनुसार आवास क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, वन क्षेत्र, खुल्ला तथा सार्वजनिक क्षेत्रहरु तोक्ने र व्यवस्थापन गर्ने । ▪ ग्रामीण अस्पताल विकास गर्ने, आपतकालिन समयमा पनि गाउँपालिकाभित्रै सेवा लिन सक्ने वातावरण निर्माण गर्ने । ▪ गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोष बलियो बनाउने, विपद् व्यवस्थापन समितिहरुको क्षमता विकास गर्ने, सक्रिया बनाउने ।

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	सम्भावना (हामीसँग के छ ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	आवश्यकता (के हुनु पर्छ)
ऊर्जा	▪ अधिकांश सबै टोलमा बिजुलीबत्तीको उपलब्धता भएको ▪ सौर्य ऊर्जा प्रयोग । माइक्राहाइड्रोको सञ्चालन थियो । समाग्री अहिले पनि छ । गोगने, तिरु.... ▪ जलविद्युत् उत्पादन: होइड्रोपावर संख्या : ४ वटा (निर्माणाधिन)	▪ भूकम्पपश्चात् सौर्य ऊर्जा प्रणाली, बायोग्याँस, माइक्रोहाइड्रो क्षतिग्रस्तर हुनु, ▪ निर्माणाधिन जलविद्युत कम्पनीले वस्तीहरु जोखिम हुँदै गएको, उनीहरुले गर्ने ब्लाष्टिङ गर्ने, सडक खन्ने कार्यले पनि भूमिमा खलल पुगेको छ ।	▪ विद्युतीकरण नभएका घरधुरीका उपयुक्त ऊर्जाको व्यवस्था गर्ने ▪ गोगने तिरु क्षेत्रमा रहेको माइक्रोहाइड्रो पुनर्निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याउने । ▪ सार्वजनिक स्थल र सडक क्षेत्रमा सोलार वत्तिहरु राख्ने । ▪ आयोजनाबाट प्रभावित हुने वस्तीहरुलाई सुरक्षित रुपमा एकीकृत रुपमा स्थानान्तरण गराउने । ▪ सबै घरमा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनको विजुली वत्तिको उपयोग गर्न पाउने गरी लाइन विस्तार गराउने ।

४.४ भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण

भौतिक संरचना तथा पूर्वाधार विकास क्षेत्रको विकासले गाउँपालिकाको सामाजिक, आर्थिक, वन तथा वातावरण लगायतका क्षेत्रमा सेवा प्रवाह गर्न महत्वपूर्ण स्थान ओगटेको हुन्छ । गाउँपालिकालाई समृद्धिको दिशातर्फ अघि बढाउनकालागि सडक तथा यातायात, परम्परागत गोरेटो बाटो, पक्की तथा झोलुङ्गे पुल आवास, भवन तथा वस्ती विकास, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा र सूचना, संचार र प्रविधि जस्ता विषयहरु पर्दछन् ।

यस गाउँपालिकालाई गल्छी मैलुङ्ग टिमुरे सडकले छोएर गएको छ । वडा नं ५ को बेत्रावतीदेखि त्रिशुली नदिको किनार हुँदै गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाको स्याफ्रुवेशी जोड्ने सडकले यस गाउँपालिकालाई छोएर गएको छ । बेत्रावतीदेखि रसुवाको सदरमुकाम धुन्चेसम्म पक्की सडकले छोएको छ । यस अन्तर्गत ६.५ कि.मी. सडक पक्की रहेको छ भने ८ कि.मी. सडक नाली सहितको । गल्छी मैलुङ्ग टिमुरे सडक अन्तर्गत ५ कि.मी. बाटो ग्राभेल गरिएको छ । १४.५ कि.मी सडकमा नियमित रुपमा मर्मत हुने गरेको छ । यो गाउँपालिका नुवाकोट जिल्लाको किस्पाङ्ग गाउँपालिका र विदुर नगरपालिका तथा रसुवा जिल्लाको नवकुण्ड र कालिका गाउँपालिकासंग सडक सञ्जालले छोएको छ । पदमार्गको सन्दर्भमा भन्नुपर्दा यस गाउँपालिकामा शान्तिबजार - ठूलो गाउँ -पैरेगाउँ - डाँडागाउँ - करुमर्याङ - हाकु - पार्वतीकुण्ड - गणेश हिमाल पर्यटकीय पदमार्ग, ठूलोगाउँ - फिकुरी पदमार्ग, डाँडागाउँ - बाँस्तोला पदमार्ग, पैरेबेसी - घलेगढी पदमार्ग चालु अवस्थामा रहेका छन । प्राय सबै टोल तथा बस्तीमा सडक सञ्जालले छोएको यस गाउँपालिकामा करीब ९८ कि.मी बाटो कच्ची अवस्थामा रहेको छ । यस गाउँपालिकामा ३ वटा पक्की पुल तथा १० वटा झो.पु. निर्माण भएका छन । बेत्रावती लगायत ४ वटा ससाना बजार केन्द्रहरु रहेको छ । यस गाउँपालिकामा नुवाकोट किस्पाङ्ग, रसुवाको टिमुरे देखि काठमाण्डौ जाने साना तथा ठूला गरी २२ वटा सवारी साधनले यातायातमा सुविधा प्रदान गरेको छ । सडकको वर्गीकरण गरी मापदण्ड निर्धारण गरिएको छ । वर्षा याम बाहेक अन्य समयमा सबै कच्ची सडकका सवारी साधन चलाउन सकिन्छ ।

तालिका १३१: पूर्वाधार विकास क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण

सम्भावना	समस्या	अवसर तथा आवश्यकता
सडक तथा यातायात		
• ६.५ कि.मी सडक पक्की रहेको • ५ कि.मी.ग्राभेल सडक भएको • ९८ कि.मीं सडक कच्ची भएको • ५ वटै वडामा सडकले छोएको • ३ वटा पक्की पुल भएको	• यातायात गुरुयोजना नभएको • १२ महिना यातायात सुविधा उपलब्ध नहुने • वडास्तरसम्म यातायातको सुविधा नभएको	• नयाँ ट्र्याक नखोलेर कच्ची सडकको स्तरोन्नति गर्ने • सबै सडकहरुमा नियमित रुपमा मर्मत संभारको व्यवस्था गर्ने • पैरो जाने स्थानमा बायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधिबाट

सम्भावना	समस्या	अवसर तथा आवश्यकता
• १० वटा झोपु भएको • १४.५ कि.मी सडकमा नियमित रुपमा मर्मत हुने गरेको • ८ कि.मी. बाटोमा नालाको व्यवस्था गरिएको • सडकको मापदण्ड निर्धारण गरिएको (५ मी चौडाई) • गल्छी मैलुङ्ग टिमुरे सडकले छोएको • सदरमुकाम धुन्चेसम्म पक्की सडक भएको • नुवाकोट जिल्लाको विदुर नगरपालिका,, किस्पाङ्ग गाउँपालिकासंग सडक सञ्जालले छोएको • प्राय सबै टोलमा सडक पुगेको • उत्तरगया धाम रहेको • ४ वटा बजार केन्द्र रहेको • २२ वटा यात्रु बाहक गाडीले सुविधा प्रदान गर्ने गरेको	• कच्ची सडकमा नालीको व्यवस्था नभएको • सबै सडकहरुमा नियमित रुपमा मर्मत संभार हुन नसकेको • सडकको दायाँवायाँ भुक्षय नियन्त्रण नभएको • सडकको निर्माण गर्दा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन विना नै गर्ने गरिएको • आवश्यक स्थानमा कल्भर्ट नभएको (खहरे खोलाहरुमा)	रोकथाम गर्ने • सडकको निर्माण गर्दा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गरी निर्माण गर्ने • आवश्यक स्थानमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने • २२ वटा यात्रु बाहक गाडीले सुविधा प्रदान गर्ने गरेको • बस व्यवसायी संघसंग समन्वय गरी यातायातको व्यवस्था सुलभ गर्ने
आवास, भवन तथा शहरी विकास		
• १ वटा इलाका वन कार्यालय • ८ वटा पक्की सार्वजानिक भवन वडा कार्यालय सहित • १५ वटा कच्ची सार्वजानिक भवन • ५ वटा सार्वजानिक शौचालय भएको • ३ वटा मनोरञ्जन पार्क भएको • ३ वटा विश्राम स्थल • १ वटा खेल मैदान भएको • भवन निर्माण मापदण्ड भएको	• भु उपयोग नीति नभएको • एकिकृत वस्ती विकास नभएको • भुकम्प पिडितहरुलाई सुरक्षित स्थान स्थानान्तरण गर्न नसकिएको • सार्वजानिक शौचालयको कमी तथा व्यवस्थान गर्न नसकिएको • विश्राम स्थलमा व्यवस्थित खानेपानी तथा शौचालय नभएको • मनोरञ्जन पार्कमा यातायातको सुविधा नभएको • प्रचार प्रसार हुन नसकेको • भौतिक पूर्वाधारको कमी रहेको • विश्रामस्थलमा खानेपानी तथा शौचालयको अभाव रहेको • आवश्यक स्थानमा विश्राम स्थल नभएको	• भु उपयोग नीति निर्माण गरी लागु गर्ने • भुकम्प पिडितहरुलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्न एन आर ए संग समन्वय गरी शिघ्र समाधानकालागि पहल गर्ने • मनोरञ्जन स्थलमा भौतिक पूर्वाधार उपलब्ध गराई प्रचार प्रसार गर्ने
विद्युत तथा उर्जा		
• ६७.१ प्रतिशत घरधुरीमा केन्द्रिय प्रशारणबाट विद्युत सेवा पुगेको • ४३.७३ घरमा सोलारको सुविधा पुगेको • ५०० मी. सडकमा सडक बत्ती भएको • १२०० वाटको सोलार सुविधा ८ वटा स्थानमा • ३ फेजको लाइन वडा नं मा बाहेक अन्य वडामा पुगेको	• भौगोलक विकटताले गर्दा विद्युतीकरणमा कठिनाई • ट्रान्सफर्मरको क्षमता कम हुँदा भोल्टेज कम हुने • हावाहुरीको कारणले विद्युत आपूर्तिमा समस्या हुने गरेको	• बढी क्षमताको ट्रान्सफर्मरको जडान गरी क्षमता कम हुँदा भोल्टेज कम हुने • विजुलीको तारले रुखले छुने सथानमा इन्सुलेटरले ढाकिएको कालो तार प्रयोग गर्ने

सम्भावना	समस्या	अवसर तथा आवश्यकता
सूचना तथा संचार		
• नेपाल टेलिकम, एन सेल तथा स्मार्ट सेलबाट टेलिफोन सेवा प्रदान गरेको • गाउँपालिका १ नं वडा बाहेक ४ वटा वडामा इन्टरनेट सुविधा • सबै स्वास्थ संस्थामा इन्टरनेट सुविधा पुगेको (आयुर्वेदमा समेत) • वडा नं ५ को ५ स्थानबाट निशुल्क सेवा प्रदान गरेको • डिजिटल प्रोफाइल बन्ने चरणमा रहेको • सबै माविमा इन्टरनेट सुविधा पुगेको • ३ वटा स्थानमा लेड सुचना बोर्ड भएको, • गोरखापत्र, कान्तिपुर लगायत स्थानीय पत्रिका उपलब्ध हुने गरेको • वडा नं ५ को बेत्राबती, कैदलेटार बस्तीमा ल्याण्डलाइन सुविधा भएको	• आवश्यक मात्रामा टावर नभएको , • टावरको क्षमता कम भएको • सबै आधारभुत विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा नपुगेको	• टेलिफोन सेवा प्रदायक संस्थासंग समन्वय गरी आवश्यक स्थानमा टावर राख्न पहल गर्ने • सबै आधारभुत विद्यालयमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध गराउने • गाउँपालिकाको सुचना वेवसाइटमा अपलोड गर्ने

४.४ संस्थागत क्षमता विकास र सुशासन क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति विश्लेषण

लामो राजनीतिक अस्थिरता पश्चात नेपालमा संघीय व्यवस्था सहितको संविधान जारी भयो जस्ले स्थानीय सरकारलाई जनताको नजिकको सरकारको रुपमा स्थापित गर्ने व्यवस्था गरेको छ । संघात्मक शासन प्रणाली नेपालमा सवैको लागि नौलो अभ्यास हो । यो नयाँ शासन पद्धतिमा नवनिर्वाचित स्थानीय सरकारका पदाधिकारीहरु अभ्यस्त हुन बाँकी नै छ भने लामो समय सम्म स्थानीय तहको निर्वाचन नहुनुले स्थानीय सरकार समक्ष जनअपेक्षा बढेर आएको छ । नेपालको संविधान र स्थानीय शासन ऐन २०७४ ले व्यापक रुपमा स्थानीय तहको अधिकारका क्षेत्रहरु तोकिदिएको छ । राजनैतिक अस्थिरताको बिचबाट मौलाएको कुशासनका प्रभावहरुलाई निर्मुल पार्दै लानु पर्ने अर्को जिम्मेवारी पनि थपिएको छ स्थानीय सरकारलाई । यसलाई मध्यनजर गरी सेवा प्रवाह र विकास व्यवस्थापन प्रभावकारिता अभिबृद्धि गरी स्थानीय तहमा सुशासन कायम गर्न कानून, नीति र सुशासन, संगठन तथा क्षमता विकास, राजस्व तथा श्रोत परिचालन र योजना व्यवस्थापनको वस्तुस्थिति विश्लेषण गरिएको छ ।

गाउँसभा र कार्यपालिकाबाट शिक्षा, सहकारी ऐन लगायत ६ वटा ऐन, २ वटा नियामावली, १४ वटा कार्यविधि र १ वटा आचारसंहिता बनेको छ । गाउँपालिकामा गुणासो पेटिका, वेवसाईट, फेसबुक, टुइटर र हेल्लो सरकार मार्फत गुणासो व्यवस्थापन गर्ने अभ्यास सुरु भएको छ । सूचना अधिकारीको व्यवस्थासँगै गाउँपालिकाको वेवसाइट मार्फत जनसरोकारका सूचना तथा विषय वस्तुलाई सार्वजनिक गर्ने चलन छ । समग्रमा गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह सन्तोषजनक रहेको देखिन्छ । यस क्षेत्रको समग्र वस्तुगत स्थितिको विश्लेषण तल तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका १३२: सुशासन तथा संस्थागत विकास

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	संभावना	समस्या र चुनौति	संभावना उपयोगको रणनीति
सुशासन, ऐन कानून तथा जवाफदेहिता	• ६ वटा ऐन बनेको छ • २ वटा नियमावली बनेको • १४ वटा कार्यविधि तयार भएको • १ वटा आचारसंहिता लागु भएको • गुणासो पेटिका रहेको छ • सूचना अधिकारीको व्यवस्था रहेको • वेवसाईट नियमित रुपमा सञ्चालनमा	• सवै विषयलाई सम्बोधन गर्ने गरी कानून निर्माण भैनसकेको • निर्णयहरुलाई सार्वजनिक गर्ने प्रचलनमा कमी • न्यायिक समिति र सञ्चालन व्यवस्थापन पूर्ण	• स्थानीय तहको क्षत्राधिकारलाई सम्बोधन गर्ने गरी कार्यान्वयन योग्य कानून निर्माण गर्ने • गाउँ कार्यपालिकाले गर्ने निर्णयहरुलाई सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने • राष्ट्रिय तथा स्थानीय मापदण्ड बमोजिम न्यायिक समितिको पूर्वाधार र

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	संभावना	समस्या र चुनौति	संभावना उपयोगको रणनीति
	रहे • गुनासो व्यवस्थापनको लागि वेवसाईट, टुईटर र फेसबुक सञ्चालन हुनुका साथै हेल्लो सरकारसंग आवद्ध रहेको • सेवा प्रबाह सन्तोषजनक रहेको	रुपमा हुन नसकेको	संरचनालाई व्यवस्थित गर्ने •
संस्थागत क्षमता विकास	• जनप्रतिनिधिको नेतृत्वमा गापा सञ्चालनमा रहेको • ५ वटा शाखा, ११ वटा ईकाई, १ वटा निकाय र ५ वटा वडा कार्यलय सञ्चालनमा रहेको • गा.पा. मा १९ जना कर्मचारी कार्यरत रहेको • वडा कार्यालयमा ३ जनाको दरले १५ जना कर्मचारी कार्यरत रहेको • गाउँ सभा हुने गरेको	• विषयगत विज्ञता अनुसारको कर्मचारीको कमी • दरबन्दी अनुसार कर्मचारी नभएको • २ वटा वडा कार्यलय भाडामा सञ्चालन भइरहेको • भएको वडा कार्यलय कामचलाउ मात्र रहेको • जनप्रतिनिधिहरु बिच समन्वय र सामन्जस्यताको कमी रहेको • गाउँसभा तोकिएको समयमा नहुने	• गाउँपालिकाको स्थायी केन्द्र तोक्ने • गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न आफ्नै भवन बनाउने • सुविधा तथा प्रविधियुक्त शाखाहरुको व्यवस्थित गर्ने • दरबन्दी अनुसार बिज्ञ कर्मचारीको पूर्ति गर्न पहल गर्ने • वडा कार्यलयमा कम्प्यूटर अपरेटर सहित वडा कार्यलयमा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने • सबै वडा कार्यलयको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण गर्ने • जनप्रतिनिधिहरुको स्थानीय सरकार सञ्चालन सम्बन्धी क्षमता विकास गर्न नियमित कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने • कर्मचारीको प्राविधिक क्षमता विकास गर्न क्षमता विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने • गाउँ सभा आयोजना तथा सञ्चालन सम्बन्धी नियमलाई कडाईका साथ पालना गर्ने
बित्तीय श्रोत परिचालन	• राजस्व सुधार कार्ययोजना बनेको • राजस्व प्रक्षेपण हुने गरेको • राजस्व परिचालन कार्यविधि तयार भएको • म्याचिङ फण्डको व्यवस्था भई विकास साझदारसंग (४०:६०) अनुपातमा लागत सहभागिताको अभ्यास रहेको • कम्प्यूटरमा आधारित लेखा प्रणाली लागु भएको • बिकास साझेदारको बजेट बिकास निर्माणमा परिचालन हुने गरेको	• आन्तरिक राजस्वमा कमि • ४०:६० को अनुपातले गाउँपालिकालाई बढि भार पर्ने गरेको •	• राजस्व सम्बन्धी पुन: अध्ययन गरी स्थानीयको क्षमतासँग तालमेल हुने नयाँ राजस्व र करको दर तोक्ने • विकास साझेदारको लगानी प्रतिशत ६० लाई बृद्धि गर्ने र गापाको साझेदारी प्रतिशत घटाउने •
योजना व्यवस्थापन	• वार्षिक योजना बनाउने र कार्यन्वयन गर्ने चलन रहेको • उत्तरगयाधाम गुरुयोजना बनाई लागु भएको • गापास्तरीय तथा वडास्तरीय अनुगमन समिति क्रियाशिल रहेको • आयोजनाहरुको सार्वजनिक परिक्षण हुने गरेको • ५ लाख भन्दा माथिका योजनाको निर्माणास्थलमा होर्डिङ बोर्ड लगाउने गरेको • ३ वटा आयोजनाको DPR तयार भएको • योजना तर्जुमा प्रकृयामा, सबै संघसंस्थालाई सहभागी गराउने गरेको	• टुक्रे योजनाको माग बढि र एकीकृत योजनाको कमी • अनुगमन समितिलाई प्राविधिक ज्ञानको कमी • सार्वजनिक परिक्षण प्रभावकारी हुन नसकेको •	• विषयक्षेत्रगत एकीकृत योजना प्रणाली लागु गर्ने • आयोजनाको प्राविधकि लगत ईस्टिमेट नेपाली भाषामा तयार गर्ने व्यवस्था लागु गर्ने • अनुगमन समितिका पदाधिकारी लगायत अनुगमन सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गर्ने • सार्वजनिक परिक्षण गाउँपालिकाको आयोजनामा सञ्चालन गर्ने • वार्षिक समिक्षालाई प्रभावकारी बनाउने समिक्षाले दिएका सुझावलाई कार्यन्वयन गर्ने

परिच्छेद ५: लैंगिकता तथा गरिवी अवस्थाको विश्लेषण
CHAPTER 5: GENDER AND POVERTY ANALYSIS

यस खण्डमा उत्तरगया गाउँपालिका भित्र विद्यमान महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशिकरणसँग सम्बन्धीत बालबालिकाहरुको अवस्था, बाल क्लब तथा सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्थाका बारेमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१ महिला सहभागिताको अवस्था

५.१.१ घरमुलीको विवरण

लैङ्गिकताका आधारमा घरमुलीको स्थिति हेर्दा कूल २६३२ घरपरिवार मध्ये पुरुष घरमुली हुने घरपरिवार ९०.०१ प्रतिशत र महिला घरमुली हुने घरपरिवार ९.९९ प्रतिशत रहेका छन् । तुलनात्मक रुपमा पुरुष घरमुली रहेको घरपरिवारको संख्या बढी रहेको देखिन्छ । लिङ्गका आधारमा वडागत घरमुलीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १३३: घरमुलीको विवरण

वडा नं.	घरपरिवार संख्या		
	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	जम्मा
१	५९६	३९	६३५
२	३५०	४४	३९४
३	३७६	३६	४१२
४	५४८	३५	५८३
५	४९९	१०९	६०८
जम्मा	२३६९	२६३	२६३२
प्रतिशत	९०.०१	९.९९	१००

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

मानचित्र १०: घरमुलीको विवरण

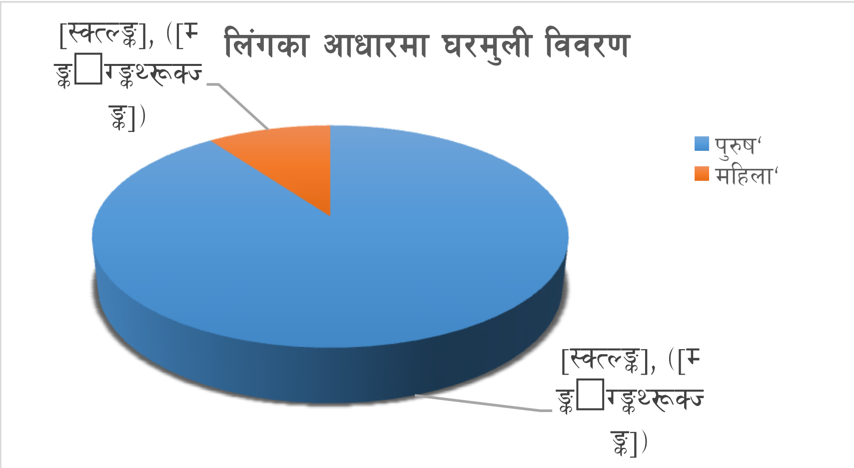

५.२ बालवालिकाको अवस्था

५.२.१ बालश्रमको अवस्था

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७६ अनुसार यस गाउँपालिका अन्तरगत रहेका सबै अर्थात २६३२ घरपरिवारले १६ वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई कामका लागि आफ्नो घरमा राखेको देखिदैन ।

५.२.२ बाल बिवाह सम्बन्धी विवरण

बाल बिवाहको स्थिती हेर्दा १३१ बालिका र ४८ जना बालकले २० वर्ष भन्दा कम उमेरमै बिवाह गरेका छन् । बाल बिवाह उन्मुलनका लागि नीतिगत व्यवस्था र विभिन्न प्रयासहरु भईरहँदा पनि बिवाहित जनसंख्या मध्ये १.५६ प्रतिशतले बाल बिवाह गरेको अवस्था रहेको छ । तुलनात्मक रुपमा हेर्दा बालक वा युवाहरुको भन्दा बढी बालिका वा युवतीहरुको बिवाह २० वर्ष भन्दा कम उमेरमा बढी हुने गरेको सर्वेक्षणले देखाउँछ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १३४: बाल बिवाह सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	बाल विवाह भएका बालबालिका वा युवायुवती संख्या (२० वर्ष मुनिका)		
	बालिका वा युवती	बालक वा युवा	जम्मा
१	४०	१७	५७
२	२८	१२	४०
३	१९	६	२५
४	२३	५	२८
५	२१	८	२९
जम्मा	**१३१**	**४८**	**१७९**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

५.३ सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्था

गत आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ का अनुसार गाउँपालिका भित्र रहेका सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, विधवा, पूर्ण अपांग, आंशिक अपांग, बाल सुरक्षा अनुदान र दलित वर्ग अनुदान प्राप्त गर्नेहरुको वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका १३५: सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्था

वडा नं.	ज्येष्ठ नागरिक			एकल महिला		विधवा भत्ता		पूर्ण अपाङ्ग			आंशिक अपाङ्ग			बाल सुरक्षा अनुदान			दलित वर्ग		
	म	पु	रकम	म	रकम	म	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम
१	२५	४०		२२	२६४	२९	३४०	४	११	३६०	०	०	०	०	१	४.८	०	२९	३४
२	२५	३२		२१	२०२.८	१९	२८०	३	३	१४४	१	५	४३.२	०	०	०	०	१	१२
३	४१	४९		४	४८	२५	३००	७	७	३२८	०	३	३१.६	६	१	२९.२	४	६	११६
४	३१	३७		४४	५२८	३१	१३७.२	६	३	२१६	१	३	२८८	५	०	२२.४	४	५	१८०
५	५२	४९		४०	४८०	३५	४२०	५	६	२६४	२	२	२८८	११	७	७.८	१०	१०	२४०
जम्मा	**१७४**	**२०७**		**१३१**	**१५२२.८**	**१३९**	**१४७७.२**	**२५**	**३०**	**१३१२**	**४**	**१३**	**६५०.८**	**२२**	**९**	**६४.२**	**१८**	**५१**	**५८२**

स्रोत: वडा कार्यालय, २०७६

चालु आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा यस गाउँपालिका भित्र सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गरिरहेका, प्राप्त गर्न नमिल्ने र प्राप्त नभएको वर्तमान विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १३६: सामाजिक सुरक्षा वृत्तीको अवस्था (घरपरिवार सर्वेक्षण)

वडा नम्बर	सामाजिक सुरक्षा भत्ताको विवरण								
	लिन नमिल्ने	बृद्धा भत्ता	विधवा भत्ता	एकल भत्ता	अपांग भत्ता	पोषण भत्ता	लोपोन्मुख भत्ता	भत्ता नलिएका	जम्मा
१	२५८२	२४	१०	३	१	०	०	०	२६२०
२	१७०१	५२	१०	९	९	०	०	६	१७८७
३	१५६६	७७	२१	५	१३	५	०	६	१६९३
४	२४७२	८२	२२	२	२	०	३	३	२५८६
५	२६५४	६८	४३	८	१२	८	१	१०	२८०४
जम्मा	**१०९७५**	**३०३**	**१०६**	**२७**	**३७**	**१३**	**४**	**२५**	**११४९०**

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७६

५.४ महिला बालवालिका क्षेत्रको समग्र विश्लेषण

क) संभावना, अवसर र विद्यमान अवस्था

सामाजिक समावेशिकरण र लक्षित वर्गको हितका सम्बन्धमा हालका दिनहरुमा कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्था र स्थानीय स्तरमा भए गरेका अभ्यासहरुले केही सकारात्मक परिवर्तन देखा परेका छन् । यस क्षेत्रमा लक्षित वर्गमा अधिकार र अवसरका सम्बन्धमा चेतनाको वृद्धि हुँदै गएको छ । वडास्तरमा लक्षित वर्गको संजालहरु गठन र कृयाशिल रहेका छन् । पालिकास्तरमा महिला तथा वाल वालिका शाखा स्थापना भइ सकेको छ । लक्षित वर्गको हितमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गैसस कृयाशिल रहेको देखिन्छ ।

ख) समस्या तथा चूनौती

उत्तरगया गाउँपालिकामा सामाजिक समावेशिकरणको क्षेत्रमा हालका दिनमा सकारात्मक परिवर्तनहरु देखिएता पनि यथोचित पहल र सुधार हुन सकेको देखिदैन । पालिकास्तरमा लक्षित वर्गको संरचनागत पूर्वाधारको कमी रहेको छ । अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, जेष्ठ नागरिक, महिला बालवालिका, आदिवासी जनजाति, किशोर किशोरी हेर्ने सकारात्मक दृष्टिकोणमा नभएका कारण हिंसाजन्य घटना हुने गरेको देखिन्छ।लक्षित वर्गमा अधिकार र कर्तव्यसम्बन्धी चेतनाको कमी रहेको छ । महिलामा बहुकार्य वोझको अवस्था हालसम्म पनि विद्यमान रहेको छ । लक्षित वर्गको तालिममा प्रभावकारी हुन नसक्दा आसातित सुधार हुन सकेको छैन । लक्षित वर्गमा आत्मनिर्भरता र आत्मविस्वासको कमी रहेका छ । सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरण असजहताका कारण गुनासो व्यापक देखिएको छ । भाषिक समस्याका कारण तामाङ्ग समुदायमा जानकारी हासिल गर्न कठिनाई रहेका छ ।

***तालिका १३७:* सामाजिक विकास क्षेत्रको वस्तुस्थिति विश्लेषण**

सम्भाना	समस्या	रणनितिक आवश्यकता
सामाजिक समावेशिकरण		
• लक्षित वर्गमा जनचेतनाको वृद्धि हुँदै गएको • वडास्तरमा लक्षित वर्गको संजाल रहेको • लक्षित वर्गमा गैससबाट सहयोग रहेको • महिला तथा वाल वालिका शाखा स्थापना भएको • लक्षित वर्गमैत्री कानूनी व्यवस्था रहेको • महिला लक्षित बर्ग कार्यक्रम सचालन भएको • सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु	• लक्षित वर्गको संरचनागत पूर्वाधारको कमी • हिंसाजन्य ज्ञानको कमी • लक्षित वर्गमा चेतनाको कमी • लक्षित वर्गको तालिममा प्रभावकारीताको कमी • अपांग, दलित, जेष्ठ नागरिक तथा महिला हेर्ने सकारात्मक दृष्टिकोणमा कमी • महिलामा बहुकार्य वोझ विद्यमान रहेको • लक्षित वर्गको कार्यक्रम अपेक्षाकृत रुपमा प्रभावकारी हुन नसकेको • बाल श्रमिकको संख्या ... जना रहेको • लक्षित वर्गको स्वरोजगारमा कमी • सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरण असजहता • तामाङ्ग समुदायको समाधीस्थलको अभाव रहेको •	• लक्षित वर्गका संरचना तयार गर्ने • लक्षित वर्गका हक अधिकारको बारेमा अभिमुखिकरण • जेष्ठ नागरिकका लागि दिवा आश्रय तथा सीप हस्तान्तरण केन्द्र • सेभ हाउसको स्थापना • लक्षित वर्गको स्वरोजगारका लागि अवशर सृजना गर्न तालिम र अवसर सृजना गर्ने • बालश्रमको अन्त्य गर्न अभियान संचालन गर्ने • महिला तथा वाल वालिका शाखाको उचित व्यवस्थापन गर्ने • सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरणलाई सहज तुल्याउने • तामाङ्ग समुदायको सवदाह स्थलको व्यवस्था गर्ने • लक्षित वर्गका सजालहरु गठन गर्ने • मनोसामाजिक परामर्शका कार्यहरु गर्ने

पच्छिेद ६: वित्तीय विश्लेषण
CHAPTER 6: FINANCIAL ANALYSIS

यस खण्डमा गाउँपालिका भित्र हुने वित्तीय प्रवाहको विश्लेषण गरिएको छ । विगतमा गाउँपालिकाले संकलन गरेको राजस्व, संघ र प्रदेशबाट प्राप्त विभिन्न शिर्षकको अनुदानलाई विश्लेषण गर्नुका साथै प्राप्त हुने प्रबृत्तिको आधारमा आगामी ५ वर्षमा कत्ति बजेट प्रबाह हुन सक्छ भन्ने विश्लेषण समेत गरिएको छ ।

६.१ आय संकलनको संस्थागत व्यवस्था तथा क्षमता

गाउँपालिकाको राजस्व संकलन तथा आन्तरिक आयबृद्धिसम्बन्धी संस्थागत व्यवस्था देहायअनुसार रहेको छ ।

- गाउँपालिकाको संगठन संरचना तयार भएको छ । उक्त संरचनाअनुसार प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखाअन्तर्गत सहायकस्तर पाँचौंले सम्हाल्ने गरी गाउँपालिकामा राजस्व एकाइको व्यवस्था रहेको छ ।
- राजस्व संकलनका लागि छुट्टै काउन्टर भने स्थापना हुन बाँकी छ । लेखापाललाई राजस्व सम्बन्धी जिम्मेवारी दिइएको भए पनि गाउँपालिका कार्यालयमा अन्य कर्मचारीले पनि बिलिङ गर्ने गरेको पाइन्छ ।
- वडा कार्यालयहरूका हकमा भने वडा सचिव र कार्यालय सहयोगीले विलिङ गर्ने र दैनिक कम्प्युटरमा इन्ट्री गर्ने अभ्यास रहेको छ ।
- वडा कार्यालयबाट पञ्जीकरण, सिफारिश तथा मालपोत संकलन गर्ने गरिएको छ ।
- राजस्वसम्बन्धी छुट्टै कम्प्युटर सफ्टवेयर भने रहेको छैन ।
- राजस्व शाखामा कार्यरत कर्मचारीको सेवाग्राहीप्रतिको व्यवहार सामान्य र नम्र रहेको ।
- राजस्व संकलन सम्बन्धमा गाउँपालिकाले कुनै छुट्टै कार्यविधि भने तयार गरेको छैन ।
- राजस्व संकलनको जिम्मेवारीसहित कार्यरत कर्मचारीहरूका लागि आवश्यकताअनुसार तालिम तथा अभिमुखीकरण नभएको ।
- हालसम्म राजस्व संकलन तथा त्यसको प्रभावकारिताका लागि अनुगमन तथा मूल्यांकन नियमितरुपमा नभएको ।

६.२ गाउँपालिकाको आय श्रोत विश्लेषण

गाउँपालिकामा स्थानीय शासन सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६५ अनुसार गाउँपालिका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा राजस्वसम्बन्धी परामर्शका लागि सात सदस्यीय राजस्व परामर्श समिति गठन गरिएको छ । यसरी नै ***गाउँ सभाले*** आ.व.२०७५।७६ मा राजस्व सुधारका लागि महत्वपूर्ण नीतिगत निर्णयहरु समेत गरेको छ । यसरी नै गाउँपालिकाले २०७६ मा राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरेको छ । सो योजनामा गरिएको विश्लेषण र गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठीमा भएको सहभागितमूलक छलफलको आधारमा गाउँपालिकाको गत आर्थिक वर्षको अनुमानित र वास्तविक विवरण तथा चालु आर्थिक वर्षको अनुमानित आय विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १३८: गाउँपालिकाको आय विवरण (रु हजारमा)

बजेटका स्रोतहरु	इकाई	२०७४/७५ को यथार्थ	२०७५/७६ को यथार्थ	२०७६/७७ अनुमानित
आन्तरिक आय रकम	रु. हजारमा	५८८	५८९	१५००
संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	रु. हजारमा	०	०	४०७००
प्रदेश सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	रु. हजारमा	०	०	६६१२
रोयल्टीबाट प्राप्त रकम	रु. हजारमा	०	१००००	६७५००
संघ सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	रु. हजारमा	१००००	६६५६२	७४४००
संघ सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	रु. हजारमा	६६५६२	०	१०१०००
संघ सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान रकम	रु. हजारमा		०	१७६२१
संघ सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान रकम	रु. हजारमा			
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	रु. हजारमा			९८९६

बजेटका स्रोतहरु	इकाई	२०७४/७५ को यथार्थ	२०७५/७६ को यथार्थ	२०७६/७७ अनुमानित
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त ससर्त अनुदान	रु. हजारमा			२५०९
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान	रु. हजारमा			
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	रु. हजारमा			
गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट संचालित आयोजना/कार्यक्रममा लगानी रकम	रु. हजारमा			१०३२००
समुदायको लगानी तथा योगदान रकम	रु. हजारमा			१०११५
निजी क्षेत्रको लगानी रकम	रु. हजारमा		०	२८२१८
अ ल्या	रु हजारमा			५०००
कूल बार्षिक बजेट	**रु. हजारमा**	**७७१५१**	**७७१५०**	**४६८२७१**
आन्तरिक आय रकमको योगदान	प्रतिशत	०.८	०.८	०.३

६.२.१ राजस्व परिचालनका लागि ध्यान दिनु पर्ने क्षेत्रहरू

राजस्व परिचालन तथा सुधारका अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिस गरेको सुधारका क्षेत्रहरु देहाय बमोजिम छन् ।

क. राजस्व प्रशासनका लागि उपयुक्त संगठन निर्माण तथा क्षमता विकास

ख. तथ्यांक संकलन तथा नियमित अद्यावधिकरणको पद्धति स्थापना

ग. आन्तरिक आय परिचालन नीति तथा कार्यविधि

ग. राजस्वका दर निर्धारण तथा प्रचार प्रसार

ङ. समन्वय संयन्त्र

च. चुहावट नियन्त्रण, पारदर्शिता र जवाफदेहिता

६.३ वित्तीय प्रवाह विश्लेषण

विगतमा ३ वर्षमा भएको आय प्रबाहको आधारमा गाउँपालिकामा आगामी ५ वर्षमा कत्ति बजेट प्रबाह हुन सक्छ भनेर अनुमान गरिएको छ । आवधिक योजना तर्जुमाको क्रममा सहभागितामूलक छफलका आधारमा आन्तरिक आय र रोयल्टी बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने बजेट २० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । त्यसरी नै संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने समानीकरण र सशर्त अनुदानमा १५ प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ भने बिकास साझेदार, निजि क्षेत्र र समुदायको सहभागितामा १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । यस आकलनको आधारमा तल तालिकामा दिईए झैं वित्तीय प्रवाह हुने देखिन्छ ।

तालिका १३९: गाउँपालिकाको वित्तीय प्रवाह प्रक्षेपण (रु हजारमा)

बजेटका स्रोतहरु	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	जम्मा
आन्तरिक आय रकम	५८८	१५००	१८००	२१६०	२५९२	३११०	१११६२
संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	०	४०७००	४६८०५	५३८२६	६१९००	७११८५	२७४४१५
प्रदेश सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	०	६६१२	७६०४	८७४४	१००५६	११५६४	४४५८१
रोयल्टीबाट प्राप्त रकम	१००००	६७५००	८१०००	९७२००	११६६४०	१३९९६८	५०२३०८
संघ सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान	६६५६२	७४४००	८५५६०	९८३९४	११३१५३	१३०१२६	५०१६३३
संघ सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	०	१०१०००	११६१५०	१३३५७३	१५३६०८	१७६६५०	६८०९८१
संघ सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान रकम	०	१७६२१	२०२६४	२३३०४	२६७९९	३०८१९	११८८०८

बजेटका स्रोतहरु	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	जम्मा
संघ सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान रकम			०	०	०	०	०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण अनुदान		९८९६	११३८०	१३०८७	१५०५१	१७३०८	६६७२३
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त ससर्त अनुदान		२५०९	२८८५	३३१८	३८१६	४३८८	१६९१७
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त विशेष अनुदान			०	०	०	०	०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान			०	०	०	०	०
गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट संचालित आयोजना/कार्यक्रममा लगानी रकम		१०३२००	११३५२०	१२४८७२	१३७३५९	१५१०९५	६३००४६
समुदायको लगानी तथा योगदान रकम		१०११५	१११२७	१२२३९	१३४६३	१४८०९	६१७५३
निजी क्षेत्रको लगानी रकम	०	२८२१८	३१०४०	३४१४४	३७५५८	४१३१४	१७२२७४
अ ल्या		५०००					
कूल बार्षिक बजेट	**७७१५०**	**४६८२७१**	**५२९१३५**	**६०४८६१**	**६९१९९५**	**७९२३३७**	**३०८६५९९**

यस विश्लेषण अनुसार आगामी ५ वर्षमा ३ अर्ब ८ करोड, ६६ लाख बजेट प्रबाह हुने देखिन्छ । गत ३ वर्षमा संघबाट समपूरक अनुदान र प्रदेशबाट समपुरक र विशेष अनुदान प्राप्त हुन नसकेको देखिन्छ । श्रोत प्रवाह विश्लेषणमा यस क्षेत्रको योगदानलाई समावेश नगरिए तापनि गाउँपालिकाले समपुरक बजेटको व्यवस्था गरेर थप बजेट र समसामयिक परिस्थितिमा विशेष अनुदान प्राप्त गर्न सकने सम्भावनालाई नकार्न भने सकिन्न । त्यसो भएको हुनाले यो अवधिमा माथि उल्लेख गरे भन्दा बढि बजेट प्राप्त हुन सक्ने देखिन्छ ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १: वस्तुस्थिती विवरण तयारीका लागि प्रयोग गरिएको फारम

अनुसूची १ (क): संस्थागत तथ्याङ्क संकलन/सर्वेक्षण फारम

(दफा ८.१ (छ), ८.२ (ग), ८.३ (ख) सँग सम्बन्धित)

गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण (Profile)

संस्थागत तथ्याङ्क संकलन फाराम

............................गाउँ/नगरपालिका

२०७६

.... गाउँपालिका

संस्थागत तथ्याङ्क/सहभागितामूलक सर्वेक्षण फाराम

खण्ड १: जनसंख्या विवरण

१.१ परिचय

१.१.१ जिल्लाको नाम :

१.१.२ स्थानीय तहको नाम : वस्तिको नाम: वार्ड नं. :

१.१.३ गाउँ केन्द्रको जियोकोड :

१.२ व्यक्तिगत घटना विवरण (प्रत्येक बर्षको चैत्रमसान्त सम्म दर्ता भएका विवरण अनुसार)

वडा नम्बर	जन्म	मृत्यु	विवाह	सम्बन्ध विच्छेद (जोडी)	बसाईँसराई			
					आएको	कारण	गएको	कारण
जम्मा								

१.३ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम विवरण (गत आ.व.को १ बर्षको विवरण लिने) रकम रु. हजारमा

वडा नम्बर	ज्येष्ठ नागरिक			एकल महिला		पूर्ण अपाङ्ग			आंसिक अपाङ्ग			बाल सुरक्षा अनुदान			दलित वर्ग		
	म	पु	रकम	म	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम	म	पु	रकम
जम्मा																	

खण्ड ख: आर्थिक विकास स्थिति विवरण

२.१ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण

विवरण	विषय क्षेत्र अनुसार प्राविधिक मानव संशाधन														जम्मा
	कृषि र पशु		इन्जिनियरिङ्ग		वन		मेडिसिन		खाद्यप्रसोधन		वकिल		अन्य		
	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	म	पु	
प्राविधिक एस.एल.सी															

Diploma तह															
स्नातक															
स्नातोकात्तर															
जम्मा															

२.२ सार्वजनिक पोखरी तथा माछापालन

सार्वजनिक/निजि पोखरी रहेको स्थान	कुल लगानी	पोखरी क्षेत्रफल (विघा वा रोपनी)	यदि माछापालन गरिएको छ भने			
			बार्षिक माछा उत्पादन (के.जी.)	स्वामित्व (कोसँग)	बार्षिक आम्दानी (रु.)	गाउँ/नगर पालिकामा बार्षिक शुल्क (रु.)

२.३ सिंचाई सुविधाको उपलब्धता

सिंचाई सुविधा वा आयोजनाको नाम	सिंचाईको किसिम (सतह (कूलो/नहर), लिफ्टिङ्ग, बाँध, ट्युवेल/ वोरिङ्ग, पोखरी वा अन्य)	कुल खेतियोग्य जमिन (हे)	योजना वाट सिंचित क्षेत्र (हेक्टर)	सिंचाईको उपलब्धता (बर्षैभरी/मौसमी)	सिंचाई प्रयोजन	लाभान्वित घरधुरी

२.४ आधुनिक कृषि तथा पशुपालन फर्म सम्बन्धी विवरण (पशु, पंछी, तरकारी, फलफुल)

फर्मको नाम वा फर्म संचालकको नाम	दर्ता नं	फर्म रहेको ठेगाना (स्थान)	वार्षिक उत्पादन			प्रोपाईटरको नाम	रोजगारी संख्या	
			उत्पादित वस्तु	इकाई	परिमाण		महिला	पुरुष

२.५ कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित मानव संसाधन (संख्या)

व्यवसायिक/अगुवा कृषक	ग्रामीण कृषी कार्यकर्ता	ग्रामीण पशुस्वास्थ्य कार्यकर्ता	व्यवसायिक नर्सरी संचालक

२.६ कृषि तथा पशु सेवासंग सम्बन्धित सामुदायिक संस्था तथा समूहको विवरण (संख्या)

वडा नम्बर	कृषक समूह		पशुपालन समूह		व्यवसायिक कृषि फर्म		कृषि सहकारी		एग्रोभेट तथा विउविजन केन्द्र	कोल्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर	जैविक वा कम्पोष्ट मल उत्पादन केन्द्र
	समूह	सदस्य	समूह	सदस्य	फर्म संख्या	सदस्य	सहकारी	सदस्य			

	संख्या	म	पु	संख्या	म	पु		म	पु	संख्या	म	पु	संख्या	संख्या	संख्या

२.७ घट्ट, मिल तथा संकलन तथा प्रसोधन सम्बन्धी विवरण

वडा नम्बर	पानी घट्ट संख्या		चिस्यान केन्द्र	कुटानी, पिसानी र पेलानी (मिल) संख्या			संकलन तथा प्रसोधन केन्द्र			विक्री केन्द्र वा कोसेली घर
	परम्परागत	सुधारिएको		पानी मिल	डिजेल मिल	विद्युत मिल	कृषि	जडिबुटी	उद्योग	
जम्मा										

२.८ उत्पादन तथा सेवामूलक उद्योग सम्बन्धी विवरण (उद्योग तथा पर्यटन)

उद्योगको नाम	ठेगाना (उद्योग रहेको स्थान	उद्योगको स्वामित्व (सरकारी, पब्लिक निजी, सहकारी)	उद्योगको प्रकार (लघु, घरेलु, साना, मफौला तथा ठूला आदी)	प्रत्यक्ष रोजगारी जना			उत्पादन हुने वस्तु र सेवाको नाम	उत्पादित वस्तु र सेवा बाट भएको बार्षिक आम्दानी (रु हजारमा)
				महिला	पुरुष	जम्मा		

२.९ व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी विवरण (किराना, मासु, तरकारी, फलफुल आदी)

पसलको प्रकार	पसलको संख्या	वस्ती वा टोलको नाम	लगभग वार्षिक कारोवार (रु. हजारमा)
किराना			
कपडा तथा फेन्सी			
मासु पसल			
तरकारी तथा फलफूल विक्री केन्द्र,			
दुध चिस्यान तथा विक्री केन्द्र			
निर्माण सामाग्री			
औषधी पसल वा क्लिनिक			

पसलको प्रकार	पसलको संख्या	वस्ती वा टोलको नाम	लगभग वार्षिक कारोवार (रु. हजारमा)
मर्मत सेवा केन्द्र			
इलेक्ट्रिकल तथा इलेक्ट्रोनिक्स पसल			
रेष्टुरेण्ट			
चिया, खाजा वा नास्ता पसल			
कस्मेटिक तथा ब्युटी पार्लर			
अन्य.....			
अन्य......			

२.१० धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीयस्थल सम्बन्धी विवरण

धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थलको नाम	स्थल रहेको स्थान	भौतिक पूर्वाधार			स्वामित्व (नीजि, पब्लिक लि., सामुदायिक)	महत्व वा विशेषता (धार्मिक, साँस्कृतिक, ऐतिहासिक, पर्यटकीय र अन्य)	बार्षिक पर्यटक आगमन संख्या
		सडकको पहुँच पुगेको/नपुगेको)	होटल, लज, रेष्टुराँ संख्या	नजिकको बजार केन्द्र सम्मको दुरी (किमी)			

२.११ होटेल, रिसोर्ट र होमस्टे सम्बन्धी विवरण

नाम	संचालकको नाम	स्थान	क्षमता		होटेलको प्रकार (आवासीय, रिसोर्ट, होमस्टे, रेष्टुरेण्ट, अन्य)	बार्षिक पर्यटक (संख्या)	
			कोठा संख्या	वेड संख्या		आन्तरिक	वाह्य (विदेशी)

२.१२ बजार, कृषि बजार तथा हाट बजार सम्बन्धी विवरण

बजार स्थलको नाम	वडा नम्बर	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधारहरु	कारोवार हुने प्रमुख वस्तु
कृषि बजार			

बजार स्थलको नाम	वडा नम्बर	उपलब्ध प्रमुख पूर्वाधारहरु	कारोवार हुने प्रमुख वस्तु
हाट बजार			

२.१३ आयात तथा निर्यातको अवस्था

निर्यात/आयात हुने प्रमुख वस्तु	इकाई	गापा/नपा भित्र आयात परिमाण	गापा/नपाबाट निर्यात हुने परिमाण
खाद्यान्न			
धान वा चामल	मे.ट.		
गहुँ वा पिठो	मे.ट.		
मकै	मे.ट.		
तरकारी			
आलु	मे.ट.		
टमाटर	मे.ट.		
काउली	मे.ट.		
अन्य			
फलफूल			
केरा	मे.ट.		
कागति	मे.ट.		
स्याउ	मे.ट.		
सुन्तला	मे.ट.		
अन्य			
दलहन			
मसुरो	मे.ट.		
अरहर	मे.ट.		
मास			
तेलहन			
तोरी	मे.ट.		
नगदेबाली			
तिल			
पशुजन्य उत्पादन			
माछा	क्विन्टल		
मह	क्विन्टल		
दुध र दुधजन्य उत्पादन	लिटर		
मासु र मासुजन्य उत्पादन	क्विन्टल		
अण्डा	क्यारेट		
गिट्टी वा वालुवा	मे.टन		
अन्य			

२.१४ औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था

क्र.सं.	कच्चा पदार्थको नाम	इकाई	परिमाण	कैफियत
१	लोक्ता			
२	अल्लो			

३	टिमुर			
४	खोटो			
५	सतुवा			
६	चिराईतो			
७	सुगन्धवाल			
८	च्याउ			
९	विषजडा			
१०	अन्य			

२.१५ वैदेशिक रोजगारीमा गएकाहरुको विवरण

विदेशमा गएकाहरुको संख्या (जना)					
भारत	खाडी मुलुक तथा मलेसिया	युरोप, अमेरिका, अष्टेलिया	जापान वा कोरिया	अन्य देश	जम्मा

नोटः खाडी मुलुकहरुमा इरान, ओमन, दुवई, साउदी अरव, कतार, कुवेत, इराक, वहराइन

२.१६ सुकुम्वासी सम्बन्धी विवरण

सुकुम्बासी बसोबास रहेको स्थान	परिवार संख्या	सुकुम्बासी हुनुको कारण

२.१७ जग्गाको किसिम

वडा नम्बर	जग्गाको किसिम अनुसार क्षेत्रफल (रोपनी वा कठ्ठा वा हेक्टर)			
	अबल	दोयम	सिम	चहार

२.१८ सार्वजनिक जग्गाको विवरण

वडा नम्बर	सार्वजनिक जग्गा रहेको स्थान	जग्गाको क्षेत्रफल (रोपनी)	हालको उपयोग	जग्गाको स्वामित्व को सँग छ

वडा नम्बर	सार्वजनिक जग्गा रहेको स्थान	जग्गाको क्षेत्रफल (रोपनी)	हालको उपयोग	जग्गाको स्वामित्व को सँग छ

२.१९ खनिज तथा खानी सम्बन्धि विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान	हाल उपयोगको अवस्था

२.२० पशुबधशाला विवरण

वधशालाको नाम	स्थान	दैनिक वध गरिने संख्या (लगभग)

खण्ड गः सामाजिक विकास

३.१. शैक्षिक तथा मानव संसाधन

३.१.१ विद्यालयको भौतिक अवस्था

विद्यालयको नाम	भवन संख्या		कोठा संख्या		पुस्तकालय र अध्ययन केन्द्र (छ/छैन)	प्रयोगशाला कम्प्युटर समेत	डेस्क/ वेञ्चको क्षमता (जना)	खेलमैदान क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउण्ड वालको किसिम (तारवार, कच्चि, पक्की पर्खाल)	चर्पीको सुविधा (छ/छैन)	स्वच्छ खानेपानी (छ,/छैन)
	पक्की	कच्ची	पक्की	कच्ची							

३.१.२ तहगत रुपमा विद्यालय (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा) तथा विद्यार्थी संख्या

विद्यालयको नाम	विद्यालयको किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	पूर्व प्राथमिक			आधारभूत (१–८)			माध्यमिक (९–१२)			जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा

विद्यालयको नाम	विद्यालयको किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	पूर्व प्राथमिक			आधारभूत (१–८)			माध्यमिक (९–१२)			जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा

३.१.३ कलेज तथा विद्यार्थी संख्या

कलेज/क्याम्पसको नाम	वार्ड नं.	संकाय	पढाई हुने तह	पढाई हुने प्रमुख विषयहरु	विद्यार्थी संख्या		
					छात्रा	छात्र	जम्मा
क. अप्राविधिक							
१.							
२.							
ख. प्राविधिक							
१.							
२.							
जम्मा							

३.१.४ शिक्षक विवरण

विद्यालयको नाम	वडा नम्बर	किसिम (सामुदायिक, संस्थागत, मदरसा, गुम्बा)	स्वीकृत दरबन्दी संख्या	कार्यरत शिक्षक संख्या		महिला शिक्षक संख्या		विषयगत शिक्षक संख्या		
				शिक्षक	शिक्षिका	आधारभूत	माध्यामिक	गणित	विज्ञान	अंग्रेजी

३.१.५ भर्ना दर, निरन्तरता दर, शिकाई उपलब्धी दर

विद्यालयको नाम, स्थान र किसिम (सामुदायिक, संस्थागत)	खुद भर्ना दर			निरन्तरता दर			सिकाई उपलब्धी दर			उतिर्ण दर		
	पूर्व प्राथमिक	आधार भूत	माध्यामिक	पूर्व प्राथमिक	आधार भूत	माध्यामिक	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२

३.१.६ विद्यार्थी उतिर्ण दर

विद्यालयको नाम, स्थान र किसिम (सामुदायिक, संस्थागत)	जम्मा विद्यार्थी		आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी		छात्रवृत्ती वा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी		दिवा खाजा खान पाउने विद्यार्थी		कक्षा ९ मा प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने विद्यार्थी		विज्ञान विषयमा कक्षा ११ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	
	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा

विद्यालयको नाम, स्थान र किसिम (सामुदायिक, संस्थागत)	जम्मा विद्यार्थी		आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने विद्यार्थी		छात्रवृत्ती वा अन्य सुविधा पाउने विद्यार्थी		दिवा खाजा खान पाउने विद्यार्थी		कक्षा ९ मा प्राविधिक विषयमा भर्ना हुने विद्यार्थी		विज्ञान विषयमा कक्षा ११ मा भर्ना हुने विद्यार्थी	
	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा

३.१.७ शैक्षिक गुणस्तर सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको नाम, ठेगाना र किसिम	वडा नम्बर	अपाङ्ग विद्यार्थी श्रोत कक्षा (भएको/नभएको)	* CBEGRA कार्यान्वयन (भएको/नभएको)	एकीकृत पाठ्यक्रम (भएको/नभएको)	इन्टरनेट सुविधा (भएको/नभएको)	छुट्टै प्रधानाध्यापक दरबन्दी (भएको /नभएको)

*** CBEGRA (Community Based Early Grade Reading Assessment)** समुदायमा आधारित प्रारम्भिक कक्षा पठन सीप परिक्षण

३.१.८ बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण

विद्यालयको नाम र ठेगाना	विद्यालय शान्ति क्षेत्र कार्यान्वयन (भएको/ नभएको)	विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक (भएको/ नभएको)	बाल क्लब गठन (भएको/नभएको)	बालमैत्री शिक्षण विधिको प्रयोग (भएको/नभएको)

३.१.९ छात्रवृत्ती तथा लक्षित सुविधाको विवरण

विद्यालयको नाम र ठेगाना (किसिम र तह)	छात्रवृत्तीको किसिम अनुसार										
	दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार		अन्य सुविधा	
	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्र		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा

विद्यालयको नाम र ठेगाना (किसिम र तह)	छात्रवृत्तीको किसिम अनुसार									अन्य सुविधा	
	दलित		अपाङ्ग		छात्रा	विपन्न		जेहेन्दार			
	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्र		छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा

३.१.१० वालविकास केन्द सम्बन्धी विवरण (सामुदायिक)

वाल विकास केन्दको नाम	वालवालिका संख्या		भवन संख्या		कोठा संख्या		खेलमैदान क्षेत्रफल (वर्ग मी.)	कम्पाउण्ड वालको किसिम (तारवार, कच्चिच, पक्की पर्खाल)	स्वच्छ खानेपानी (छ, / छैन)
	वालक	वालिका	पक्की	कच्ची	पक्की	कच्ची			

३.१.११ सामुदायिक सिकाइ/अध्ययन केन्द्र सम्बन्धी विवरण

सामुदायिक सिकाइ/अध्ययन केन्द्रको नाम	केन्द्र रहेको स्थान	न्युनतम गतिविधि

३.१.१२ आधारभूत विद्यालयमा पहुँचको अवस्था

वस्तिको नाम	विद्यालय सम्म आइपुग्न लाग्ने समय अनुसार घरपरिवार संख्या			
	१५ मिनेट	३० मिनेट	१ घण्टा	१ घण्टा भन्दा बढी

३.२ स्वास्थ्य तथा पोषण विवरण

३.२.१ स्वास्थ्य संस्था विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	संस्थाको प्रकार	स्वास्थ्यकर्मी		शैया संख्या	उपलब्ध सेवा तथा सुविधा (उपलब्ध छ/छैन)						
		स्विकृत दरबन्दी	कार्यरत		प्रसुती सेवा	ल्याव	क्लिनिक	एक्सरे	परिवार नियोजन	खोप सेवा	एससिटि

(**प्रकार:** *१.अस्पताल, २. प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ३. स्वास्थ्य चौकी, ४. नीजि अस्पताल, ५. आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्र, ६. आखा उपचार केन्द्र, ७. प्रसुती गृह, ८. बाल अस्पताल, ९. मानसिक अस्पताल, १०. प्राकृतिक चिकित्सालय, ११. रक्त संचार केन्द्र, १२. एचआइभि*

परीक्षण तथा परामर्श केन्द्र, १३. शहरी स्वास्थ्य केन्द्र, १४. सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई, १५. नीजि क्लिनिक, १६. गाउँघर क्लिनिक, १७. अन्य)

३.२.२ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवाहरु

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	संस्थाको प्रकार	अन्य स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध (छ/छैन)							
		सुरक्षित मातृत्व	पोषण सेवा	रक्त संचार	फार्मेसी	आँखा उपचार सोवा	स्वास्थ्य शिक्षण सेवा	परामर्श सेवा	अन्य

३.२.३ चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीको विवरण

स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	प्रकार	कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको संख्या							
		विशेषज्ञ चिकित्सक	सामान्य चिकित्सक	हे.अ.	नर्स	अहेव	अनमी	ल्याव टेक्निसियन	अन्य

३.२.४ खोप तथा पोषण सम्बन्धी विवरण

वस्तिको नाम	बालबालिका संख्या			खोप लिने बालबालिका संख्या					५ बर्ष मुनीका बालबालिका संख्या		
	१ बर्ष मूनीका	२ बर्ष मूनीका	५ बर्ष मूनी	विसिजि	पेण्टाभ्यालेण्ट*	पोलियो तेश्रो	दादुरा /रुबेला	जापानिज इन्सफलाइटिस (जे.ई.)	नियमित जुकाको औषधी खाएका	बृद्धी अनुगमन गरिएका	बृद्धी अनुगमन गरिएका मध्ये कुपोषित

* डिपिटी, हेपबि, हिपविइ

३.२.५ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वस्तिको नाम	गत बर्षको गर्भवती/प्रसुती भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती		गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसुती भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या		
		टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि)		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा

वस्तिको नाम	गत बर्षको गर्भवती/प्रसुती भएका महिला संख्या	टि.टि. खोप लिने गर्भवती		गर्भावस्थाको ४ पटक जाँच गराउने गर्भवती संख्या	प्रसुती भएको आधारमा गर्भवतीको संख्या		
		टी.टी. १ (पहिलो जाँचमा)	टी.टी. २ (पहिलो खोप लिएको एक महिना पछि)		स्वास्थ्य संस्थामा	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीको सहयोगमा घरमा	स्वास्थ्यकर्मीको अनुपस्थितिमा घरमा

३.२.६ सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

वस्तिको नाम	गर्भावस्था/प्रसुती अवस्था/सुत्केरी पछिको ६ हप्ता भित्र मृत्यु भएका महिला	जीवित नवजात शिशु संख्या	मृत जन्म नवजात शिशु	जन्मेको २८ दिनभित्र मृत्यु भएका नवजात शिशु	१५-४८ बर्षका महिलाको संख्या	परिवार नियोजनको साधन प्रयोग गर्ने				महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका संख्या
						महिला		पुरुष		
						स्थायी	अस्थायी	स्थायी	अस्थायी	

३.२.७ गाउँपालिका भित्रमा देखा परेका प्रमुख र तिनको उपचारसम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	रोगको नाम	रोगी/विरामी संख्या	उपचार भएको संख्या	फलोअप गरिएको संख्या	रेफर गरिएको संख्या	मृत्यु भएको संख्या
१	निमोनिया					
२	झाडा पखाला					
३	मलेरिया					
४	कालाजार					
५	क्षय रोग (टिवी)					
६	कुष्ठ रोग					
७	रक्तचाप					
८	मुटु रोग					
९	ग्यास्टीक/अल्सर					
१०	पक्षघात					
११	एचआइभि एड्स					
१३	क्यान्सर					
१४	मधुमेह (चिनी रोग)					
१५	दम (स्वासप्रश्वास)					
१६	प्रसुतीजन्य रोग					
१७	अन्य					
	जम्मा					

नोट :- स्वास्थ्य संस्थामा सवैभन्दा वढी आएका १० वटा रोगहरुको नाम क्रमशः लेख्ने (रोगको नाम सूची राख्ने)

३.२.८ प्राथमिक स्वास्थ्य सेवाको पहुँचको अवस्था

वस्तिको नाम	नजिक स्वास्थ्य चौकी सम्म आइपुग्न लाग्ने समय अनुसार घरपरिवार संख्या			
	१५ मिनेट	३० मिनेट	१ घण्टा	१ घण्टा भन्दा बढी

वस्तिको नाम	नजिक स्वास्थ्य चौकी सम्म आइपुग्न लाग्ने समय अनुसार घरपरिवार संख्या			
	१५ मिनेट	३० मिनेट	१ घण्टा	१ घण्टा भन्दा बढी

३.३ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

३.३.१ खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थल सम्वन्धी विवरण

स्थलको नाम	स्थान	उपयोग (१.खेलकुद, २. प्रर्दशनी, ३. मनोरञ्जन, ४. पिकनिक)	क्षेत्रफल/आकार (वर्ग मि.)	स्वामित्व (सरकारी, सामुदायिक, निजी, पब्लिक लि. वा अन्य)	आम्दानी (वार्षिक रु)	सेवाग्राही/आगन्तुक संख्या (बार्षिक)

३.३.२ व्यावसायिक खेलाडीको विवरण

वस्तिको नाम	खेलाडीको नाम	लिङ्ग	उमेर	खेलको नाम	खेलाडीको स्तर (राष्ट्रिय, क्षेत्रीय, जिल्लास्तर)	पाएको सम्मान वा पुरस्कार

३.३.३ यूवा सृजनशिलता, उद्यमशिलता र परिचालन

वस्तिको नाम	स्थानीयस्तरमा व्यवसायिक कृषिमा संलग्न युवा संख्या	स्थानीयस्तरमा उद्योग व्यवसायमा संलग्न युवा संख्या

३.३.४ यूवा क्लब सम्बन्धी विवरण

युवा क्लवको नाम	मुख्य कृयाकलाव	सदस्य संख्या संख्या	
		युवा	युवती

३.३.५ सामुदायिक बालक्लब विवरण

वाल क्लवको नाम	मुख्य कृयाकलाव	सदस्य संख्या संख्या	
		वालक	वालिका

वाल क्लवको नाम	मुख्य कृयाकलाव	सदस्य संख्या संख्या	
		वालक	वालिका

३.३.६ घरपरिवारविहिन बालबालिकाको अवस्था

वस्तिको नाम	घरपरिवारविहिन बालबालिकाको संख्या		जम्मा
	वालक	वालिका	

३.३.७ मुख्य चाड, पर्व तथा मेला जात्रा सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने तिथि वा मिति	मुख्य विशेषता (धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन)

३.३.८ शवदाहस्थल तथा समाधिस्थल सम्बन्धि विवरण

स्थलको नाम	वडा	स्थान

खण्ड ४: भौतिक पूर्वाधार स्थिति विवरण

४.१.१ सडक मार्ग

सडकको नाम	जोडिने वस्तीहरु		लम्बाई (कि.मि.)	प्रकार (कच्ची, ग्राभेल, कालो पत्रे)	लाभान्वित जनसंख्या
	देखि	सम्म			

४.१.२ पैदल मार्ग

पैदलमार्गको नाम	लम्बाई (कि.मि.)	जोडिने वस्तीहरु		लाभान्वित जनसंख्या	हाल वाटोको अवस्था
		देखि	सम्म		

पैदलमार्गको नाम	लम्बाई (कि.मि.)	जोडिने वस्तीहरु		लाभान्वित जनसंख्या	हाल वाटोको अवस्था
		देखि	सम्म		

४.१.३ गाउँक्षेत्र भित्र चल्ने सवारी साधन

सडकको नाम	सार्वजनिक सवारी साधनको विवरण		वस पार्क स्थल	वस विसौनी स्थल
	सवारीको प्रकार	संख्या		

४.१.४ पुल तथा पुलेसा

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरु		झोलुङ्गे/काठे / ट्रष्ट/ पक्की	लम्बाई (मि.)	अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)	निर्मित साल
		देखि	सम्म				

४.१.५ सरकारी तथा सामुदायिक भवन

भवनको नाम	भवन भएको टोलको नाम	कार्यालयको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग मी.)		अवस्था (राम्रो, ठिकै, जिर्ण)	भवन प्रयोगको अवस्था
			जग्गा	भवन		

४.१.६ जलविद्युत, सौर्य उर्जा, वायु उर्जाबाट विद्युत उत्पादन विवरण

विद्युत उत्पादन आयोजनाको नाम	ठेगाना	क्षमता (वाट, किलोवाट वा मेघावाट)

विद्युत उत्पादन आयोजनाको नाम	ठेगाना	क्षमता (वाट, किलोवाट वा मेघावाट)

४.१.७ हुलाक, पत्रपत्रिका, दुरसंचार र रेडियो स्टेसन सम्बन्धि विवरण

विवरण	नाम	ठेगाना
हुलाक		
प्रकाशित हुने पत्रपत्रिका		
दुरसंचार सेवा कार्यालय		
दुरसंचार टावर		
रेडियो स्टेसन		

खण्ड ५: वन, जैविक विविधता तथा वातावरण

५.१ वनको विवरण (सामुदायिक, राष्ट्रिय, कवुलियत, नीजि, धार्मिक)

वनको नाम	वनको किसिम	समेटेको वस्तिको नाम	समेटेको घरधुरी (संख्या)	क्षेत्रफल (हे.)	संचिति दर (क्यू.मि./हे)	वन पैदावरको बार्षिक उत्पादन		
						काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (भारी)	जडिबुटी (केजी)

नोटः जडिबुटी भन्नाले काठ, दाउरा र स्याउला बाहेक अन्य वन पैदावर जस्तैः जरा, पात, फल, फूल, खोटो, रस, चोप, कोया, विया, भुवा आदी बुभ्नु पर्दछ ।

५.२ जडिबुटीको विवरण

जडिबुटीको नाम	वनको नाम	संकलन गर्ने महिना	संकलन तरिका	उत्पादन (के.जि.)	बार्षिक आम्दानी (रु. हजारमा)	बार्षिक राजस्व संकलन (रु. हजारमा)

५.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष र मध्यवर्ती तथा संरक्षित क्षेत्र

राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, र संरक्षित क्षेत्रको नाम	घरधुरीहरु	जम्मा क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	संरक्षित र मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने घरधुरी
१.				

राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, र संरक्षित क्षेत्रको नाम	घरधुरीहरु	जम्मा क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	मध्यवर्ती क्षेत्रको क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	संरक्षित र मध्यवर्ती क्षेत्रमा पर्ने घरधुरी
२.				

५.४ चरन क्षेत्र

चरन क्षेत्रको नाम	चरन हुने स्थान	क्षेत्रफल (व.कि.मि.))	सघन चरन महिना	चरन व्यवस्थापन प्रणाली (घुम्ती, चक्लाबन्दी, सामान्य)

५.५ जलश्रोत (नदि, खोला, सिमसार तथा पानी मुहान) सम्बन्धी विवरण

क.सं.	जलश्रोतको नाम		क्षेत्रफल	उपयोगको अवस्था (के को लागि उपयोग)	
क	नदि तथा खोला	उत्पत्ति स्थल			
ख	मुख्य पानी मुहान				
ग	सिमसार क्षेत्र				
घ	**झरना**	**उचाई (मिटर)**			**मौसमी वा बाह्रै महिना**
ङ	**ताल**	**गहिराइ (मिटर)**			

५.६ महत्वपूर्ण जनावर, पन्छी र वनस्पति सम्बन्धी विवरण

वनजंगल क्षेत्रको नाम	जनावरको नाम	पन्छीको नाम	बनस्पतिको नाम

वनजंगल क्षेत्रको नाम	जनावरको नाम	पन्छीको नाम	बनस्पतिको नाम

५.७ विपद जोखिम तथा व्यवस्थापन

५.७.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल) स्थानमा वसोवास गरेका परिवार विवरण

वस्तिको नाम	संभावित जोखिमताको स्तर	जोखिमवाट प्रभावित हुनसक्ने क्षेत्रफल	प्रभावित घरधुरी संख्या					
			पहिरो	नदि कटान	बाढी	अति भिरोलो	अन्य	जम्मा

५.७.२ विपदबाट मानवीय क्षती (गत ३ बर्षको क्षति उल्लेख गर्ने)

वस्तिको नाम	आगलागी		बाढी		पहिरो		शितलहर		रोग माहामारी		सर्प दंस		जंगली जनावर बाट क्षती		भूकम्प		अन्य (चट्याङ)	
	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते	मृत्यु	घाईते

५.७.३ विपदको किसिम अनुसार जोखिमको समय (महिना उल्लेख गर्नुहोस्)

विपद अनुसार जोखिमको समय (महिना)							
आगलागी	बाढी डुवान	पहिरो	शितलहर	रोग माहामारी	सर्पको टोकाइ	जंगली जनावरबाट क्षती	खडेरी

५.७.४ विपदको असर विवरण (गत ३ बर्षको असरको आधारमा)

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्र अनसार क्षति विवरण								
	वस्तिको नाम	घरगोठ		पशुपंक्षी		बाली र जग्गाजमीन		अन्य क्षती	
		परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)
आगलागी									
बाढी डुवान									
पहिरो									
शितलहर									

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्र अनसुार क्षति विवरण								
	वस्तिको नाम	घरगोठ		पशुपंक्षी		बाली र जग्गाजमीन		अन्य क्षती	
		परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)	परिवार	क्षति रकम (रु.)
रोग महामारी									
सर्पको टोकाइ									
भूकम्प									
जंगली जनावरबाट क्षती									
अन्य									
जम्मा									

५.७.५ विपदबाट क्षति सार्वजनिक संरचना तथा पूर्वाधार (गत ३ बर्षको असरको आधारमा)

क्षति विवरण	विपदको क्षेत्र अनसुार क्षति विवरण										
	वस्तिको नाम	विद्यालय		पुल पुलेसा		बाटोघाटो		कूलो नहर, खानेपानी		अन्य	
		संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	कि.मी.	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)	संख्या	क्षति रकम (रु.)
बाढी डुवान											
पहिरो											
भूकम्प											
जंगली जनावरको क्षती											
अन्य											
जम्मा											

खण्ड ६ : संस्थागत विकास विवरण
संगठनात्मक तथा मानव संशाधनको अवस्था

६.१ समुदायमा आधारित संस्था विवरण
६.१.१ सामुदायिक संस्था विवरण

वस्तिको नाम	दर्ता नभएरै संचालनमा रहेका सामुदायिक संस्थाको संख्या						
	सामुदायिक संस्था	परम्परागत समूह (वडघर, गुठी, भेजा)	आमा समूह	नागरिक सचेतना केन्द्र	टोल सुधार समिति/टोल विकास संस्था	उद्यमी समूह	अन्य...

६.१.२ आमा महिला समूह तथा परम्परागत समूहको विवरण

समूह, संस्था संजालको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
	सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
	महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			

समूह, संस्था संजालको नाम र ठेगाना	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
	सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
	महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
आमा तथा महिला										
परम्परागत समूह										
कृषक तथा उद्यमी समूह										
बचत समूह										
अन्य										

६.१.३ नागरिक सचेतना केन्द्र र टोल विकास संस्थाको विवरण

नागरिक सचेतना केन्द्रको नाम	वडा नम्बर	समूहमा आवद्ध परिवार तथा सदस्य विवरण							वचत रकम (रु.)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
		सदस्य संख्या			समेटेको परिवार						
		महिला	पुरुष	जम्मा	दलित	जनजाति	अन्य	जम्मा			
टोल विकास संस्था											
नागरिक सचेतना केन्द्र											
नागरिक मंच											

६.१.४ सामुदायिक मेलमिलाप सम्बन्धि समिति र क्रियाकलापको विवरण

सामुदायिक मेलमिलाप समितिको नाम	पदाधिकारी संख्या			मुख्य क्रियाकलापहरुको विवरण
	महिला	पुरुष	जम्मा	

सामुदायिक मेलमिलाप समितिको नाम	पदाधिकारी संख्या			मुख्य क्रियाकलापहरुको विवरण
	महिला	पुरुष	जम्मा	

६.१.५ बाणिज्य वैंक, विकास वैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

क.सं.	बैंक तथा सहकारी संस्थाको नाम र ठेगाना	वडा नम्बर	बार्षिक कारोबार रकम (रु.हजारमा)	लगानी रकम (रु.)	लगानीको मुख्य क्षेत्र
क.	वाणिज्य वैंक				
ख.	विकास वैंक				
ग.	लघु वित्त संस्था				
घ.	सहकारी संस्था				

६.१.६ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

गैससको नाम र ठेगाना	समेटेको क्षेत्र	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या	सहयोगी विकास साभेदारको नाम

गैससको नाम र ठेगाना	समेटेको क्षेत्र	वार्षिक बजेट (रु.)	विषयगत क्षेत्र	जनशक्ति संख्या	सहयोगी विकास साझेदारको नाम

६.१.७ आपतकालीन सेवा प्रदायक संस्थाको सम्पर्क विवरण

संस्था	ठेगाना	सम्पर्क नं.

.... गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण

पारिवारिक विवरण संकलन फाराम

गाउँ तथा नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि २०७१ मा अाधारित भई गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरूले अाफ्नाे कार्यक्षेत्र भित्रकाे गाउँ तथा नगर वस्तुगत विवरण (Profile) तयार तथा अद्यावधी गर्नकाे लागि घरधुरी सर्वेक्षण गर्न तयार गरिएकाे घरधुरी सर्वेक्षण प्रश्नावली २०७१ । तपाईले दिनु भएकाे जानकारी सूचनाकाे हक अन्तर्गत गाेप्य राखिने छ ।

१तथ्यांक व्यवस्थापन .

१सर्वेक्षण काेडः .१.

१सर्वेक्षण गरिएकाे मितिः .२. 2019-04-13

१सर्वेक्षण गर्नेकाे नाम .३.

२परिचय .

२.प्रदेश नं .१.

२.वडा नं .४.

२वस्तीकाे नाम .५.

२घरको क्रम सख्या १.५.

२ वस्तीकाे .६.CODE

२(घर छेउकाे बाटाेकाे नाम) मार्गकाे नाम .७.

२(परिवार संख्या) जम्मा परिवार संख्या .८.

२सडकको प्रकार /घर पुग्ने बाटो .१.८.

२(जियाेकाेड) घरकाे अवस्थिति .९.

Get Current Location

Latitude (x.y°)

Longitude (x.y°)

Altitude

Accuracy

२उत्तरदाताकाे नामः .१०.

२घरमुलीकाे नामः ११.

२१.११. काे लिंग के हाे ?

○ Male ○ Female ○ Others

२ १२. घरमुलीकाे के नाता पर्ने हाे ?

२ १३. काे संम्पर्क नं कति हाे ?

२ .१४.Email ID:

२ तपाईको परिवारको यहाको बसोवास कस्तो हो .१.१४.?

३पारिवारिक विवरण .

परिवार सदस्यकाे विवरण (परिवारमुलीबाट सुरू गर्ने र ज्येष्ठ सदस्यअनुसार क्रम मिलाएर उल्लेख गर्ने)

-

नाम

थर

लिंग

Male Female Others

घरमुलीकाे के पर्ने ?

उमेर ?

जन्म दर्ता भएको छ ?

जातिगत समूह

बाेल्ने भाषा

धर्म

शैक्षिक याेग्यता

पेशा

तपाईको विषेश सीप के छ ?

बैवाहिक स्थिति

बसाेबासकाे अवस्था

अपांगता स्थिति

स्वास्थ्य स्थिति

बिगत ३ वर्षमा तपाईकाे घरकाे कुनै सदस्यले निम्न मध्ये कुनै तालिम लिएकाे छ?

तालिमको अवधि ?

सामाजिक सुरक्षा भत्ताको अवस्था ?

\+

३ वर्ष भित्र कसैकाे मृत्यु भएकाे छ १ तपाईकाे परिवारमा गत १.?

४बिमा सम्बन्धी जानकारी .

४ तपाईकाे परिवारकाे कुनै सदस्यकाे बिमा गरेकाे छ कि छैन .१.?

- ☐ जीवन बिमा गरेकाे छ ।
- ☐ स्वास्थ्य बिमा गरेकाे छ ।
- ☐ अन्य बिमा गरेकाे छ ।
- ☐ कुनै पनि गरेकाे छैन ।

४ यदि छ भने कति जनाकाे गरेकाे छ .१.१.?

४ स्वस्थ्य विमा गरेको भए कति जनाकाे गरेकाे छ .१.१.१.?

४ यदि छ भने कुन संस्थामा गरेको हो .२.१.१.?

५तपाईको घरमा कस्तो न .ून प्रयोग गर्नु हुन्छ ?

५ तपाईको घरबाट हिडेर नजिकको बजार पुग्न कति समय लाग्छ .१.१.?

???? ????????

५ घरमा विरामी परेमा सबैभन्दा पहिले कहाँ जानु हुन्छ .२.१.?

???? ????????

५ तपाईको घरबाट अस्पताल पुग्न कति समय लाग्छ .३.१.?

???? ????????

५.१.४ कोही काम गर्न बसेको छ (बालबालिका) बर्ष मुनिको १६ तपाईको घरमा .?

???? ????????

६सेवा सुविधाहरूकाे विवरण .

६ तपाईकाे घरकाे खानेपानीकाे मुख्य श्राेत के हाे .१.?

६तपाईकाे घरमा खाना पकाउन प्रयाेग .२. गर्ने मुख्य इन्धन केहाे ?

६ तपाईकाे घरमा प्रयाेग हुने बत्तिकाे श्राेत के हाे .३.?

६ तपाईकाे परिवारले प्रयाेग गर्ने शाैचालय कस्ताे छ ४.?

७तपाईकाे घरमा के के सामग्री छन् .

- ☐ रेडियाे
- ☐ टेलिभिजन
- ☐ टेलिफाेन, माेबाईल फाेन
- ☐ कम्प्यूटर
- ☐ ईन्टरनेट
- ☐ माेटरसाईकल
- ☐ माेटर, कार
- ☐ रेफ्रिजरेटर
- ☐ बस, ट्रक अादी
- ☐ कुनै पनि छैन

८ तपाईकाे परिवारले कृषि कार्यकाे लागि जग्गा उपभाेग गरेकाे छ कि छैन .?

१५ परिवारले कुनै चाैपाया तथा पशुपंक्षी पालेकाे छ .?

१६माछा ., माैरी र रेशमपालन सम्बन्धी बिवरण

१६माछा पालन सम्बन्धी बिवरण .१.

१६ तपाईकाे घरमा माछा पालन गर्नु भएकाे छ .१.१.?

१६ .२.माैरीपालन सम्बन्धी बिवरण

१६ घरमा माैरीपालन गर्नु भएकाे छ .१.२.?

१६रेसम खेती सम्बन्धी बिवरण .३.

१६ तपाईकाे घरमा रेसम खेती गर्नु भएकाे छ .१.३.?

१७अार्थिक क्षेत्रकाे जानकारी .

१७ परिवारकाे कुनै सदस्यकाे बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता छ .१.?

१७ तपाईकाे परिवारकाे सरदर वार्षिक अाम्दानी कति छ .१.१.? (रू हजारमा उल्लेख गर्नुहाेस(

अन्नवालिबाट आम्दानी कति हुन्छ ?

फलफुलबाट आम्दानी कति हुन्छ ?

पशुपन्छी पालनबाट आम्दानी कति हुन्छ ?

तरकारीबाट आम्दानी कति हुन्छ ?

जडिवुटीबाट आम्दानी कति हुन्छ ?

श्रमबाट आम्दानी कति हुन्छ ?
व्यापारबाट आम्दानी कति हुन्छ ?
वैदेशिकबाट आम्दानी कति हुन्छ ?
जागिरबाट आम्दानी कति हुन्छ ?
अन्यबाट आम्दानी कति हुन्छ ?
१७ तपाईकाे परिवारकाे सरदर वार्षिक खर्च कति छ .२.१.? (रू हजारमा उल्लेख गर्नुहाेस(
खानामा खर्च कति हुन्छ ?
लत्ता कपडामा खर्च कति हुन्छ ?
शिक्षामा खर्च कति हुन्छ ?
स्वास्थ्यमा खर्च कति हुन्छ ?
चाडपवमा खर्च कति हुन्छ ?
कृषि कायमा खर्च कति हुन्छ ?
ईन्धनमा कति खर्च हुन्छ ?
मोबाई वा ईन्टरनेटमा कति खर्च हुन्छ ?
अन्यमा खर्च कति हुन्छ ?
१७ बर्षमा ऋण लिएको छ कि छैन १ तपाईको परिवारले गत .२.?
१८ परिवारकाे उत्पादन वा कमाइले तपाईकाे परिवारलाई कति महिना खान पुग्छ .?

???? ????????

२०घर सम्ब .न्धी बिवरण

२० तपाईकाे कति वटा घर छन् .२.?
२० तपाईकाे घरमा जम्मा कति वटा काेठा छन् .३.?
२० तपाई बसेकाे घरकाे स्वामित्व कस्ताे हाे .६.?

???? ????????

२०तपाई बस्ने घरकाे छानाकाे प्रकार कस्ता .७.े हाे ?

???? ????????

२० तपाई बसेकाे घरकाे जग कस्ताे हाे .८.?
२० घरको गाह्रो कस्तो छ .१.८.?

???? ????????

२० तपाई बसेकाे घर भवन मापदण्ड अनुसार बनेकाे छ .९.?

???? ????????

२०तपाई र तपाईकाे परिवार बसेकाे घर भू .१०.कम्प प्रतिराेधी हाे कि हाेइन ?

???? ????????

२० को भुकम्पबाट क्षति भएको हो २०७२ तपाईको घर ११.?

??‌‌?? ???????? ▾

SUBMIT

कोड प्रयोगका लागि विवरण

क. पारिवारिक विवरण

१.	क्र.सं.	परिवारमुलीबाट शुरु गर्ने र जेष्ठ सदस्यअनुसार क्रम संख्या उल्लेख गर्ने
२.	लिङ्ग	१. पुरुष २. महिला ३. तेस्रो लिङ्गी
३.	जन्ममिति	जन्मेको मिति (साल, महिना र गते उल्लेख गर्ने यदी महिना र गते थाहा नभएमा साल मात्र उल्लेख गर्ने तथा २ बर्ष मुनीको बच्चाको हकमा महिना उल्लेख गर्ने)
४.	जातजाती	१. पहाडी बाह्मण/क्षेत्री/ठकुरी/सन्यासी २. मधेशी बाह्मण क्षेत्री/राजपुत ३. पहाडी जनजाती आदीवासी ४. तराई जनजाती आदीवासी ५. पहाडी दलित ६. मधेशी दलित ७. मुस्लिम ८. पहाडी अन्य ९. मधेशी अन्य
५.	धर्म	१. हिन्दु २. बौद्ध ३. मुस्लिम ४. क्रिश्चियन ५. अन्य ....
६.	मातृभाषा	१. नेपाली २. मैथिली ३. भोजपुरी ४.थारु ५. तामाङ्ग ६. नेवार ७. बज्जीका ८. मगर ९. डोटली १०. उर्दु ११. अवधी १२. लिम्बु १३. गुरुङ्ग १४. बैतडेली १५. राई १६. अछामी १७. वान्तवा १८. राजवंशी १९. शेर्पा
७.	शैक्षिकस्तर	१. पूर्व प्राथमिक २. आधारभुत तह ३. माध्यामिक तह ४. स्नातक तह ५. स्नातकोत्तर ६. एमफिल र विद्या वारिधी (पिएचडि) ७. प्राविधिक एलएलसी ८. साधारण लेखपढ (साक्षर) ९. लेखपढ गर्न नसक्ने (निरक्षर)
८.	बसोबासको अवस्था	१. गणना गरेको ठाउँमा बसेको, २. स्वदेशमा अन्यत्र बसेको, ३. विदेशमा बसेको
९.	पेशा	१. कृषि तथा पशुपालन २. नोकरी/जागीर ३. उद्योग तथा व्यापार ४. ज्याला/मजदुरी ५. वैदेशिक रोजगारी ६. व्यवसायिक कार्य (पत्रकार, वकिल, परामर्श, ठेक्का पट्टा, पुजारी आदी ७. विद्यार्थी (अध्ययनरत) ८. गृहणी ९. वेरोजगार १०. अन्य
१०.	वैवाहिक स्थिति	१. अविवाहित २. एकल विवाह ३. वहुविवाह ४. पुनःविवाह, ५. विधुर/विधवा ६. सम्बन्ध विच्छेद ७. विवाहित तर अलग बसेको
११.	अपाङ्गताको स्थिति	१. अपाङ्गता नभएको २. शारीरिक अपाङ्गता ३. बौद्धिक अपाङ्गता ४. दृष्टिविहिन (आँखा नदेख्ने) ५. वोल्न तथा सुन्न नसक्ने (बहिरा) ६. स्वर वोलाईसम्बन्धी अपाङ्गता (भकभके) ७. श्रवण दृष्टीविहिन ८. मनोसामाजिक अपाङ्गता

ख. पारिवारिक विवरण संकलनकालागि सामाजिक तथा जातिगत समूह

क्र.सं.	जातिगत समूह	प्रमुख जातजातीहरु
१.	पहाडी दलित	१. गन्धर्व (गाईने) २. परियार (दमाई, दर्जी, सुचीकार, नगर्ची, ढोली, हुड्के) ३. बादी ४. विश्वकर्मा (कामी, लोहार, सुनार, ओड, चुनँरा, पार्की, टमाटा) ५. सार्की (मिजार, चर्मकार, भूल)
२.	मधेशी दलित	१. कलर २. दुसाध (पासवान, हजरा) ३. ककैहिया ४. धोवी (रजक) हिन्दू ५. कोरी ६. पत्थरकट्टा ७. खटिक ८. पासी ९. खत्वे (मण्डल, खङ्ग) १०. बाँतर ११. मुसहर १२. चमार (राम, मोची, हरिजन, रविदास) १३. चिडिमार १४. मेस्तर (हलखोर) १५. डोम (मरिक) १६. सरभङ्ग (सरवरिया) १७. तत्मा (ताँती, दास)
३.	पहाडी जनजाती आदीबासी	१. कुशवाडिया, बनकरिया, कुसुण्डा, राउटे, सुरेल, हायु, राजी, लेप्चा, २. चेपाङ, थामी, बोटे, दनुवार, बरामु, ल्होमी, माझी, दराई, सियार, थुदाम ३. सुनुवार, तामाङ, भुजेल, कुमाल, भोटे, पहरी, ताप्केगोला, डोल्पो, फ्रि, मुगाल, लार्के, ल्होपा, दुरा, वालुङ ४. गुरूङ, मगर, राई, लिम्वु, छैरोतन, ताङबे, तिनगाउले थकाली, बाऱ्ह गाउले, मार्फाली थकाली, शेर्पा, याक्खा, छन्त्याल, जिरेल, व्यासी, ह्योल्मो ५. नेवार, थकाली
४.	मधेशी जनजाती तथा आदीबासी	१. किसान, मेचे (वोडो) २. धानुक, झाँगड, सतार (सन्थाल)ण ३. थारू, राजवंशी, गन्गाई, धिमाल, ताजपुरिया
५.	पहाडी बाह्मण तथा क्षेत्री	सबै पहाडी मूलका बाह्मण, क्षेत्री र ठकुरी
६.	मधेशी वाह्मण तथा राजपुत	झा, राजपुत, त्रिपाठी, मिश्रा, शुक्ला, कायस्थ
७.	मुस्लिम	मुस्लिम, चुरौटे
८.	पहाडी अन्यजाती	गिरी, पुरी, भारती, सन्यासी, योगी, कुँवर
९.	मधेशी अन्यजाती	यादव, तेली, कलवार, सुढी, कुमिर, कानु/हलवाई, हजाम/ठाकुर, बढही, राजभर, केवट, मल्लाह, नुनिया, कुम्हार, कहर, लोध, विङ/बिण्डा, गडेरी /भेडीहयार, माली, कामर, धुनिया, वराय, मुण्डा, बडाई, पन्जावी,

		बंगाली, मारवाडी, नुराङ, कायस्थ, जैन, बानिया, अमात, कशवानिया, राजवोध, कुश्वाहा

उत्तरदाताको नामः
दस्तखतः
फोन नम्बरः

सर्वेक्षक नामः
दस्तखतः
फोन नम्बरः

अनुसूची २ः तथ्यांक संकलनमा संलग्न सर्वेक्षकहरूको विवरण

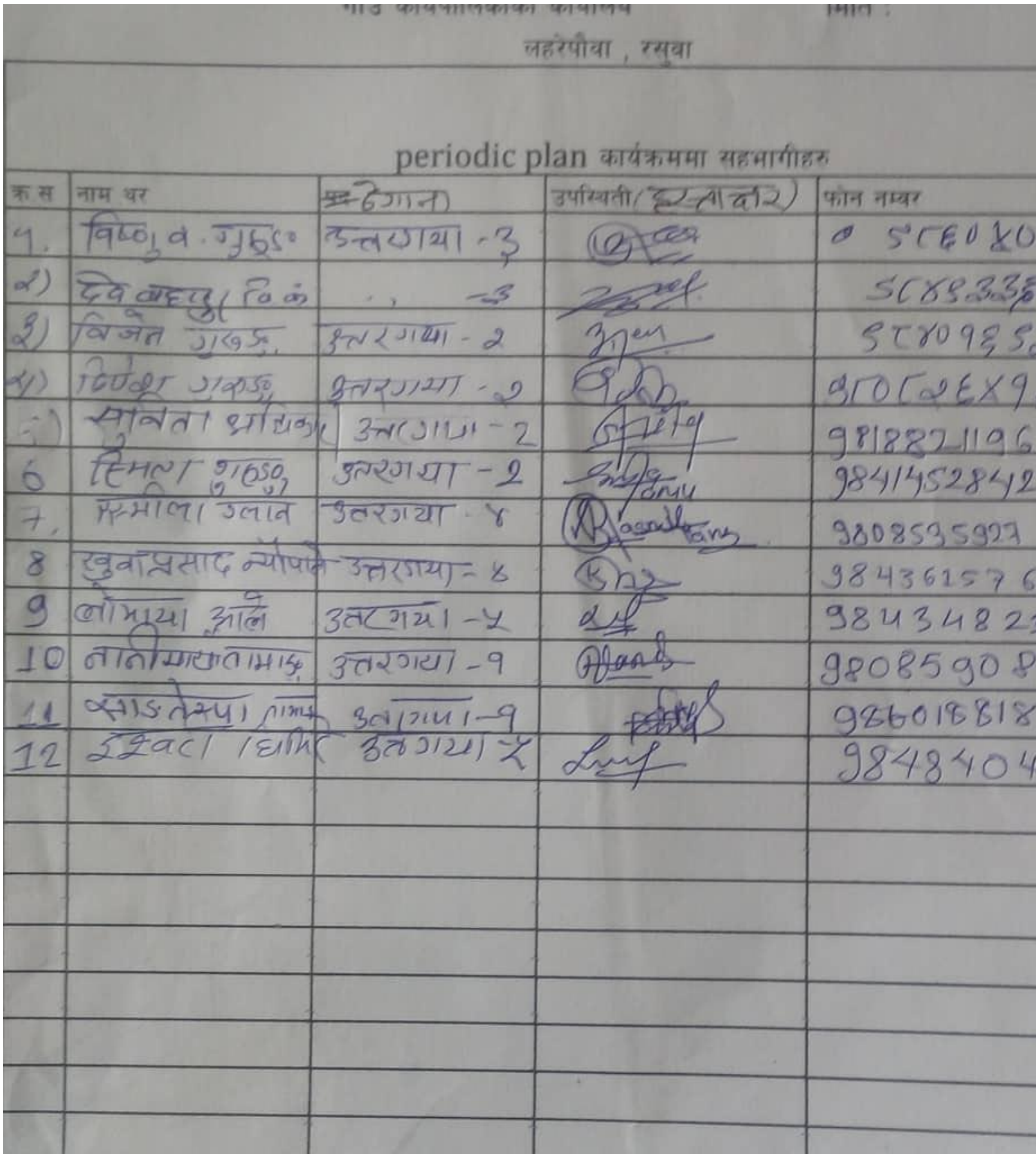

लहरेपौवा , रसुवा

periodic plan कार्यक्रममा सहभागीहरु

क्र स	नाम थर	ठेगाना	उपस्थिती(हस्ताक्षर)	फोन नम्बर
1.	विष्णु व. गुरुङ	उत्तरगया -3	[signature]	[illegible]
2)	देव बहादुर विक	,, -3	[signature]	[illegible]
3)	विजय गुरुङ	उत्तरगया - 2	[signature]	[illegible]
4)	[illegible] गुरुङ	उत्तरगया - 2	[signature]	[illegible]
5)	सविता [illegible]	उत्तरगया - 2	[signature]	981882119
6	हिमल गुरुङ	उत्तरगया - 2	[signature]	98414528412
7.	[illegible]	उत्तरगया - 4	[signature]	9808535927
8	खुवाप्रसाद न्यौपाने	उत्तरगया - 4	[signature]	98436157
9	[illegible]	उत्तरगया - 4	[signature]	98434822
10	[illegible] तामाङ	उत्तरगया - 1	[signature]	98085908
11	[illegible] तामाङ	उत्तरगया - 1	[signature]	9860188818
12	[illegible]	उत्तरगया 4	[signature]	9848404

सन्दर्भ सामाग्री

केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, (२०७० वि.सं.)। *नेपालमा गरिबीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८,* काठमाण्डौं: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग थापाथली ।

संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, (२०७४ वि.सं.)। *स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ।* काठमाण्डौं: संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, सिँहदरवार ।

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, (२०७५ वि.सं.)। *गाउँ नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधी २०७५ ।* काठमाण्डौं: संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, सिँहदरवार ।

Central Bureau of Statistics, (2016). *National Climate Change Impact: A statistical Report 2016,* Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.

Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Village Development Committee/Municipality),* Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.

Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population Census 2011 (Household and Population by Sex Ward Level),* Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.

Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Usual Activity Performed in the 12 Month and Economic Activity),* Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.

Central Bureau of Statistics, (2014). *National Population and Housing Census 2011 (Usually Active and Not Active Population and Living Arrangement of Children),* Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.

National Planning Commission, (2014). *Nepal Human Development Report, 2014.* Kathmandu: GoN, National Planning Commission.

Survey Department, (1996). *Land Reform and Mapping Project Report.* Kathmandu: GoN, Ministry of Land Reform and Management.